

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΙΩΝΙΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΙΩΝΙΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΣΕΙΡΑ: Αθλητισμός, Αρ.1

Διευθυντής σειράς: Μ.Α. Σοφοκλέους

Καλλιτεχνική επιμέλεια : Μιχάλης Κοκκίνης και Ναταλία Παναγιώτου
Εξώφυλλο: Ο Στέλιος Κυριακίδης στη Βοστώνη, 1946 και στη Λεμεσό το 1933.

Χρησιμοποιήθηκε υλικό από το αρχείο του Δημήτρη Κυριακίδη,

© Δημήτρης Κυριακίδης

All rights reserved.

Εκδόσεις Αφή Λτδ

«Σε επαφή με το καλό βιβλίο»

Μέλος του Συνδέσμου Κυπρίων Εκδοτών Βιβλίου

Διεύθυνση Εκδόσεων Αφή:

Πυθαγόρα 10, Λεμεσός 3027, Κύπρος

www.afibooks.com.cy

Email: afibooks@cytanet.com.cy

Τηλ. και φαξ: 357 25 356788

Τηλέφωνο συγγραφέως: 0030 692814901

Δεύτερη έκδοση: Δεκέμβριος 2019

Τυπογραφείο: GS United Reprographics, Λευκωσία

Τηλ: 22872080

ISBN: 978-9963-681-

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ

Στους γονείς μου Στυλιανό και Ιφιγένεια,
στα παιδιά μου Στέλιο και Έμιλη Κυριακίδη.
Στα παιδιά όλου του κόσμου που τους χρωστάμε το μέλλον τους.

Ο Στέλιος Κυριακίδης τερματίζοντας αναφώνησε την περίφημη φράση «Για την Ελλάδα». Είναι εμφανείς στο πρόσωπό του, τόσο η χαρά της νίκης, όσο και η κούραση, μετά τον δύσκολο αγώνα στη Βοστώνη. Πηγή: *LIFE*, 6 Μαΐου 1946..

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στους γνωστούς και αγνώστους φίλους και παράγοντες του Στέλιου Κυριακίδη, από την προοδευτική και πάντα κοντά σ' αυτόν και το έργο του, πνευματική πρωτεύουσα των ΗΠΑ, την Βοστώνη, για τη διαχρονική του προβολή και αιώνια εκτίμηση γι' αυτόν.

Θα θέλαμε, επίσης, να ευχαριστήσουμε όλους όσους συνέβαλαν και συμβάλλουν σταθερά με απίστευτη ενεργητικότητα, αγάπη και ανιδιοτέλεια στη διατήρηση της μνήμης και της προσφοράς του Στέλιου Κυριακίδη, καθώς και στην προώθηση των πανανθρώπινων ιδανικών και ιδεών που αυτός πίστεψε και υπηρέτησε «άχρι θανάτου».

Όσους μάς παρακίνησαν με κάθε τρόπο και σε κάθε ευκαιρία για να συστηματοποιήσουμε και να παρουσιάσουμε όλον αυτόν τον τεράστιο όγκο πληροφοριών, γνώσεων και εικόνων μέσα στα 108 χρόνια της Ζωής, Βίου και Ύπαρξης, του Στέλιου Κυριακίδη. Και ήσαν τόσοι πολλοί.

Στον Κωνσταντίνο Σαμπατακάκη και στους εργατικούς, φιλόξενους και πάντοτε δίπλα στην οικογένεια Κυριακίδη κατοίκους του πανέμορφου χωριού Πύργος Κορινθίας, για τους άοκνους αγώνες και εκδηλώσεις που διοργανώνουν στη μνήμη του από το 1989.

Στον Δήμο Φιλοθέης και τον ΣΕΓΑΣ για τους αγώνες GRAND PRIX που διοργανώνει στο Στάδιο «Στέλιος Κυριακίδης» από το 1990, στο προάστιο που έζησε και τίμησε με την παρουσία του, για δεκαετίες, ο Στέλιος Κυριακίδης και η οικογένειά του.

Στον Κύπριο Επιχειρηματία κ. Ανδρέα Έλληνα που χρηματοδότησε την προτομή του στη Φιλόθεη.

Στην Κυπριακή Ολυμπιακή Επιτροπή και τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού, στους Δήμους Πάφου και Λεμεσού για τους αγώνες, τις τιμές και τις εκδηλώσεις τους για τον συμπατριώτη τους.

Στον Γυμναστικό Σύλλογο 'Τα Ολύμπια' (ΓΣΟ) Λεμεσού, από όπου ξεκίνησε την αθλητική του καριέρα ο Στέλιος Κυριακίδης και που εκπροσώπησε σε όλη την ζωή του ως αθλητής και παράγοντας.

Στον Αντρέα Αγγελίδη, που το 1994 ίδρυσε τον Σύλλογο Δρομέων Πάφου «Στέλιος Κυριακίδης» και που μαζί με την Κοινότητα Στατού- Αγίος Φώτιος, οργανώνει αγώνα τα «ΚΥΡΙΑΚΙΔΕΙΑ» από το 2006 και όπου το 2010 τοποθέτησαν το άγαλμά του στην κεντρική πλατεία του χωριού.

Στην Εταιρία ΑΡΙΣΤΟ της Πάφου και τον κ. Θεόδωρο Αριστοδήμου για τη μεγάλη βοήθεια που έχει προσφέρει μέχρι σήμερα για τη διάδοση της ιστορίας του συγχωριανού του, μέσω ενός αναμνηστικού Λευκώματος, το 2007 και του ανδριάντα στον Στατό το 2010, ανάμεσα σε τόσα άλλα.

Στους Μαραθώνιους της Πάφου και της Λεμεσού που από το 2015 και το 2017 αντίστοιχα, οργανώνουν τους μαραθώνιους αγώνες τους στην μνήμη του.

Στον Δήμο Ξυλοκάστρου (πρώην Ευρωστίνης) για την άψογη συνεργασία που είχαμε από όλες τις Διοικήσεις του από το 1989 έως σήμερα στην οργάνωση των ετησίων αγώνων, τη διαμόρφωση της πλατείας «Στέλιος Κυριακίδης» στο κέντρο του Πύργου και των εκδηλώσεων προς τιμήν του.

Στον Δήμο Θεσσαλονίκης και στην Οργανωτική Επιτροπή του Διεθνούς Μαραθωνίου (και των παράλληλων αγώνων 5 και 10 χλμ.) «Μέγας Αλέξανδρος», που αφιέρωσαν από το 2014 τον Αγώνα στον Στέλιο Κυριακίδη.

Στους χιλιάδες Έλληνες και ξένους δρομείς, που συμμετέχουν ετησίως στους αγώνες στον Πύργο Κορινθίας, στη Φιλοθέη, στη Θεσσαλονίκη, στην Πάφο, στην Λεμεσό, στη Βοστώνη, και σε άλλους αγώνες που διοργανώνονται στη μνήμη του Στέλιου Κυριακίδη.

Στην οικογένεια του Δημήτρη Κυριακίδη, στις αδελφές τους Ελένη και Μαρία, τα παιδιά τους Μαρία, Γιώργο, Έμιλη, Στέλιο, Έλλη.

Στη μεγάλη οικογένεια του Αθλητικού Πολιτιστικού Συλλόγου «Απόλλων Δυτικής Αττικής» και στους προέδρους του, Κωνσταντίνο Σάμιο (1997-1999 και 2003-2018), τον Χρήστο Καλομοίρη (1999-2001), Πατάκα Θερινό (2001-2003), για τη διαχρονική μόνιμη και συνεπή τους παρουσία στη διοργάνωση εκδηλώσεων μνήμης, αγώνων και παρουσιάσεων, καθώς και τη συνδιοργάνωση του ετήσιου «Αγώνα Μνήμης» στον Πύργο Κορινθίας. Επίσης, σε όλες τις διοικήσεις του Πολιτιστικού Αθλητικού Συλλόγου Πύργου Κορινθίας, από το 1989 έως σήμερα (2018) για τους Αγώνες, τις εκδηλώσεις τιμής και μνήμης για τον Στέλιο Κυριακίδη, στο ιστορικό χωριό τους.

Στον Μιχάλη Καλομοίρη, διαπρεπή νομικό και σπουδαίο Αθλητή (μέλους της Εθνικής Ομάδας με συμμετοχή στον Μαραθώνιο των Ολυμπιακών Αγώνων στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας το 2016), για την πολύτιμη συμβολή του στο βιβλίο αυτό και την αφοσίωση του στην μνήμη αυτού του μεγάλου Έλληνα.

Στους συγγραφείς, Νίκο Τσιώτο και Ανδρέα Νταμπίλη για την πρώτη σπουδαία εργασία βιβλίο τους που ξεκίνησε το 1996 με την βοήθεια του Δημήτρη και εκδόθηκε στα αγγλικά το 2001 «Running with Pheidippides» («Τρέχοντας με τον Φειδιππίδη») από το Syracuse University Press το οποίο μεταφράστηκε στα ελληνικά από τις εκδόσεις Κέδρος, με τίτλο «Γεννημένος Νικητής». Στον φίλους στην Κίνα που βοήθησαν στην έκδοση του βιβλίου του υποφαινόμενου που έγραψε και εξεδόθηκε στα Κινέζικα το βιβλίο «Το Πνεύμα του Μαραθωνίου», αφιερωμένο στη ζωή του πατέρα του.

Στη Μαρία Κοντού, που εξέδωσε το παιδικό παραμύθι για τον παππού της.

Στον «Δάσκαλο» Παναγιώτη Σκουλή, για τις πολύτιμες πληροφορίες και λεπτομέρειες που μάς εκμυστηρεύθηκε για τον Στέλιο Κυριακίδη.

Τον Δήμο Μαραθώνα, για τη φιλοξενία των εκθεμάτων της συλλογής-αρχείου Κυριακίδη στο εκπληκτικής αξίας Μουσείο Μαραθωνίου Δρόμου, που φιλοξενείται στον ιστορικό Μαραθώνα και του οποίου, μαζί με τους δρομείς παλαιούς πρωταθλητές του Μαραθωνίου, Σπυρίδωνα Ανδριόπουλο, Χρήστο Παπαχρήστο, Νίκο Πολιά, Μαρία Πολύζου, Γεώργιο Μάλλιαρη, τον αξέχαστο Κυριάκο Λαζαρίδη, τον Κωνσταντίνο Σαμπατακάκη, τον Παναγιώτη Σκουλή, τον Βλάση Καραβασίλη και τους δύο συγγραφείς αυτού του βιβλίου, αποτέλεσαν τους βασικούς συντελεστές της Επιτροπής Ανάπτυξης και Προώθησης του Μουσείου Μαραθωνίου Δρόμου όπου συνεργάστηκαν στην οργάνωση του πρώτου Διεθνούς Ημιμαραθωνίου στον ιστορικό Δήμο Μαραθώνα το 2013.

Εκφράζουμε τις ιδιαίτερές μας ευχαριστίες στους φωτογράφους, γνωστούς και αγνώστους, που αποτύπωσαν τη ζωή, τις νίκες, τις αξέχαστες στιγμές του Στέλιου Κυριακίδη, στους δημοσιογράφους, Έλληνες αλλά και από τις ΗΠΑ, την Κύπρο, την Αγγλία, που προέβαλαν τη ζωή και το έργο του συντηρώντας εικαστικώς την προσφορά του μέχρι σήμερα.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζουμε προς τον τότε πρόεδρο (1989) του Πύργου Κορινθίας, αξέχαστο πτέραρχο ε.α. Δημήτριο Ανδρέου, καθώς και τον γενικό γραμματέα κ. Γεώργιο Αντωνόπουλο για το ξεκίνημα των αγώνων στη μνήμη του.

Στη εταιρία NEW BALANCE και στον ελληνικής καταγωγής ιδιοκτήτη της και φίλο Τζιμ Ντέβις (Ξανθάκο) που χρηματοδότησε τα δυο αγάλματα (Μαραθώνα και Βοστόνη), και στο δημιουργό τους και φίλο γλύπτη, αείμνηστο Μίκο Κάουφμαν.

Στην Ελληνική Κοινότητα της Βοστόνης – «ΑΛΦΑ-ΜΕΓΑ» που από το 2010 υποστηρίζουν και προβάλλουν τον Στέλιο Κυριακίδη.

Στον φίλο Μίμη Σοφοκλέους και τους συνεργάτες του, Μιχάλη Κοκκίνη, Ναταλία Παναγιώτου και Ανδρέα Κυριάκου για την καλλιτεχνική, καθώς και για όλη την τεχνική υποστήριξη, καθώς και για όλη τη βοήθεια που έδωσαν στις εκδόσεις Αφή Λτδ για να γίνει το βιβλίο αυτό.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον φίλο Μίμη Σοφοκλέους για ένα ξεχωριστό λόγο: για τις πολύ ενδιαφέρουσες συζητήσεις που είχαμε κατά τη διάρκεια των πολλαπλών συναντήσεών μας στη Λεμεσό και την Αθήνα, εν όψει της παρούσας έκδοσης. Όλες περιστρέφονταν γύρω από τη ζωή και το πνεύμα του Στέλιου Κυριακίδη.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον φίλο και «αδελφό», τον μεγάλο φιλέλληνα Τιμ Κίλντοφ, που τόσα έχουμε κάνει μαζί, στο ίδρυμα 26.2 στην Βοστώνη, που από το 2006 προβάλλουν παγκόσμια τον Στέλιο Κυριακίδη ως «Champion – Patriot – Humanitarian» - «Πρωταθλητή – Πατριώτη – Ανθρωπιστή» και που τιμώντας τον Στέλιο Κυριακίδη ες αεί, τοποθέτησαν το άγαλμά του στο πρώτο μίλι της διαδρομής του μαραθωνίου της Βοστώνης.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

 εωρώ τον εαυτό μου τυχερό στην ζωή, διότι είχα για γονείς τον Στέλιο και την Ιφιγένεια Κυριακίδη οι οποίοι μάς μεγάλωσαν και μάς μόρφωσαν - και τα τρία αδελφιακάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες, με τον πιο σωστό τρόπο, κάνοντας τεράστιες προσωπικές θυσίες, τόσο για το «ζην» όσο και για το «ευ ζην».

Αρχισα να ασχολούμαι με τις λεπτομέρειες της ιστορίας της ζωής του πατέρα μου το 1994, επτά χρόνια μετά τον θάνατο του, όταν, θέλοντας να βάλω μια τάξη στην σοφίτα του σπιτιού, άνοιξα δυο μεγάλες χαρτονένιες κούτες και βρήκα μέσα υλικό που μάζευε και τοποθετούσε εκεί ο πατέρας μου από το 1931, χωρίς να μας έχει πει τίποτα για την ύπαρξή του. Ενδεχομένως, σαν να ήθελε να το βρω κάποια στιγμή και να δει τι θα το κάνω.

Λέγοντας, όμως, αυτό θα πρέπει να αναφέρω εδώ κάτι πολύ σημαντικό για να μην παρεξηγηθώ. Πιστεύω ότι στην ζωή ό,τι γίνεται, γίνεται για κάποιο λόγο. Έτσι, λοιπόν, ο πατέρας μου, πρώτον, μου είχε αφήσει σχεδόν όλα του τα κειμήλια προς φύλαξη, αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι, όταν αρρώστησε, μπήκε στο νοσοκομείο την ημέρα της γιορτής μου, 26 Οκτωβρίου. Πέθανε έξι εβδομάδες αργότερα, στα γενέθλιά μου, στις 10 Δεκεμβρίου. Μέσα από τις 365 μέρες του χρόνου, ο πατέρας μου διάλεξε αυτές τις δυο σημαντικότερες μέρες της ζωής μου, για να αρρωστήσει και να φύγει από αυτόν τον κόσμο. Ήταν σαν να το έκανε για κάποιο σκοπό. Από τότε που βρήκα το κρυμμένο υλικό στην σοφίτα του σπιτιού, 7 χρόνια μετά τον θάνατό του («7» ήταν όπως γνωρίζουμε ο τυχερός του αριθμός), ο πατέρας μου εμφανίζεται, κυρίως τα βράδια, πολύ συχνά και μου μιλά και με καθοδηγεί... Από τότε το πιο σημαντικό πράγμα στη ζωή μου, έγινε ο στόχος να μεταφέρω παντού, ιδίως στα νέα παιδιά, αυτήν την τεραστία ιστορία, καθώς και τα διδάγματα ενός πολύ καλού, πολύ απλού, πολύ χαρισματικού και τελείως προσγειωμένου ανθρώπου. Μέσα, λοιπόν, σ' αυτό το αρχείο υπήρχαν εφημερίδες, φωτογραφίες, γράμματα, ποιήματα, αθλητικά ρούχα και παπούτσια και αλλά ενδιαφέροντα κειμήλια, που ο ίδιος τα μάζευε σταθερά από τότε που άρχισε τον αθλητισμό το 1931-1932 έως τα τελευταία χρόνια της ζωής του. Αμέσως κατάλαβα την αξία του υλικού αυτού και ταυτόχρονα το χρέος που είχα ώστε να το ταξινομήσω μαθαίνοντας έτσι στην πορεία, λεπτομέρειες της ζωής του, που όντως, αγνοούσα. Το υλικό, όμως, ήταν ανακατεμένο και αμέσως κατάλαβα ότι θα χρειαζόταν πολύς χρόνος ταξινόμησης, αρχειοθέτησης και μελέτης για να καταστεί ένα ενεργό Αρχείο, με την πλήρη σημασία του όρου.

Την εποχή εκείνη, ταξίδευα ανά τον κόσμο, ως ελεύθερος επαγγελματίας, ασχολούμενος επαγγελματικά με τη ναυτιλία, ευρισκόμενος εκτός Ελλάδος για 6-8 μήνες τον χρόνο. Έτσι, λοιπόν, αποφάσισα να σταματήσω τελείως τη δουλειά και τα ταξίδια και να αφοσιωθώ σε αυτό το ιερό έργο. Για τους επομένους 6-7 μήνες δούλευα για 18ω/7μ την εβδομάδα, διαβάζοντας και ταξινομώντας το υλικό αυτό, έχοντας εγκαταστήσει μεγάλους πάγκους εργασίας μέσα στο σπίτι. Η ταξινόμηση αρχικά έγινε κατά χρονιά και στη συνέχεια, ημερολογιακά. Το πρόβλημα ήταν ότι, κάθε τι που έπιανα στα χέρια μου, είχε τόσο ενδιαφέρον, που σπαταλούσα πολύ χρόνο επάνω στη μελέτη του ίδιου του υλικού. Ένα δύσκολο μέρος, επίσης, ήταν ο μεγάλος όγκος των εφημερίδων από το 1932 και μετά, οι οποίες απαιτούσαν πολύ ψάξιμο, όχι μόνο στα αθλητικά άρθρα, αλλά και στα κοινωνικά, διότι υπήρχαν και εκεί πολλές αναφορές στον Κυριακίδη. Το έργο της ενημέρωσης του αρχείου συνεχίζεται μέχρι και σήμερα,

γιατί ψάχνοντας, βρίσκω συνεχώς, καινούργιο υλικό και αυτό δεν θα τελειώσει ποτέ όσο ζω.

Το αρχείο που δημιούργησα, κατά το μεγαλύτερό του μέρος έχει ψηφιοποιηθεί, περίπου 80 GB, και μαζί με το πρωτότυπο, βρίσκεται τώρα στην καινούργια βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου της Κύπρου, για μελέτη και έρευνα για τη ζωή και τη δράση του Στέλιου Κυριακίδη, αλλά και της εποχής που έζησε και έδρασε ως αθλητής και κοινωνικός παράγων.

Εδώ και αρκετά χρονιά γνωρίζοντας ότι, όταν κάποιος ανεφέρεται στον Στέλιο Κυριακίδη, εστιάζει κυρίως την προσοχή του στο αθλητικό μέρος της ζωής του, τη Βοστώνη και το «Πακέτο Κυριακίδη», μη γνωρίζοντας το πόσο πρωτοπόρος ήταν ως αθλητής για την εποχή του, αλλά, κυρίως, για το πολύ μεγάλο πατριωτικό και κοινωνικό έργο που είχε επιτελέσει κατά την δεκαετία του 1940, αλλά, κυρίως, μετά την απόσυρσή του από τον ενεργό πρωταθλητισμό. Δηλαδή, στον ουσιώδη χρόνο από το 1949 έως και τον θάνατό του, στις 10 Δεκεμβρίου του 1987. Έβαλα, λοιπόν, σαν στόχο της ζωής μου, κάποια στιγμή να γραφτεί ένα βιβλίο που θα περιέχει όλη την ζωή και το κοινωνικό του έργο, από τότε που γεννήθηκε μέχρι και σήμερα. Γιατί, όπως συνηθίζω να αναφέρω παντού: *«Ο Κυριακίδης δεν έχει πεθάνει, διότι το «ΠΝΕΥΜΑ» του, είναι πάντα μαζί μας, μάς βοηθά και μάς καθοδηγεί»*. Αυτό έγινε ακόμη πιο επείγον όταν έμαθα ότι στην Αμερική, από το 2012, στο γνωστό εκκλησιαστικό τηλεοπτικό πρόγραμμα «Now is the Time», μιλούν για τους κοινωνικούς σκοπούς που πρέπει να έχει κάθε άνθρωπος στη ζωή του, να μάχεται γι' αυτούς χωρίς να σταματά, φέρνοντας ως παράδειγμα κοινωνικού έργου, αφενός, το έργο του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ και αφετέρου του Στέλιου Κυριακίδη. Στο εν λόγω πρόγραμμα, μιλούσαν για τον Στέλιο Κυριακίδη για 6-7 λεπτά!!!

Το δεύτερο και πολύ βασικό στοιχείο του βιβλίου αυτού, είναι η πολύ μεγάλη προσφορά του φίλου ακαδημαϊκού, Μίμη Σοφοκλέους, αυτού του «απίθανου» ανθρώπου, που έκανε τον έλεγχο και στήσιμο του βιβλίου αυτού. Πάνω στις πολλές συζητήσεις που κάναμε μου παρουσίασε μια άλλη πλευρά του πατέρα μου λέγοντας μου ότι: *«Ο Κυριακίδης δεν ήταν ο άνθρωπος τις στιγμές, αλλά ο άνθρωπος του χρόνου»*. Ο Μίμης - και τον ευχαριστώ πολύ για όλα - με βοήθησε και στην έκδοση του βιβλίου, που πιστεύω ότι είναι αυτή που αρμόζει γι' αυτόν τον ιδιαίτερα χαρισματικό άνθρωπο.

Εύχομαι οι αναγνώστες να το χαρούν αυτό το βιβλίο, και να γνωρίσουν τον Στέλιο Κυριακίδη βαθύτερα παίρνοντας παραδείγματα από τον πατριωτισμό του, την τρομακτική του θέληση, την απλότητα του, το ομαδικό πνεύμα που τον διέκρινε, την γενναιοδωρία του, τον ανθρωπισμό του. Κυρίως, όμως, ότι ποτέ δεν σκέφτηκε το «Εγώ», αλλά πάντοτε το «Εμείς».

Δημήτρης Σ. Κυριακίδης

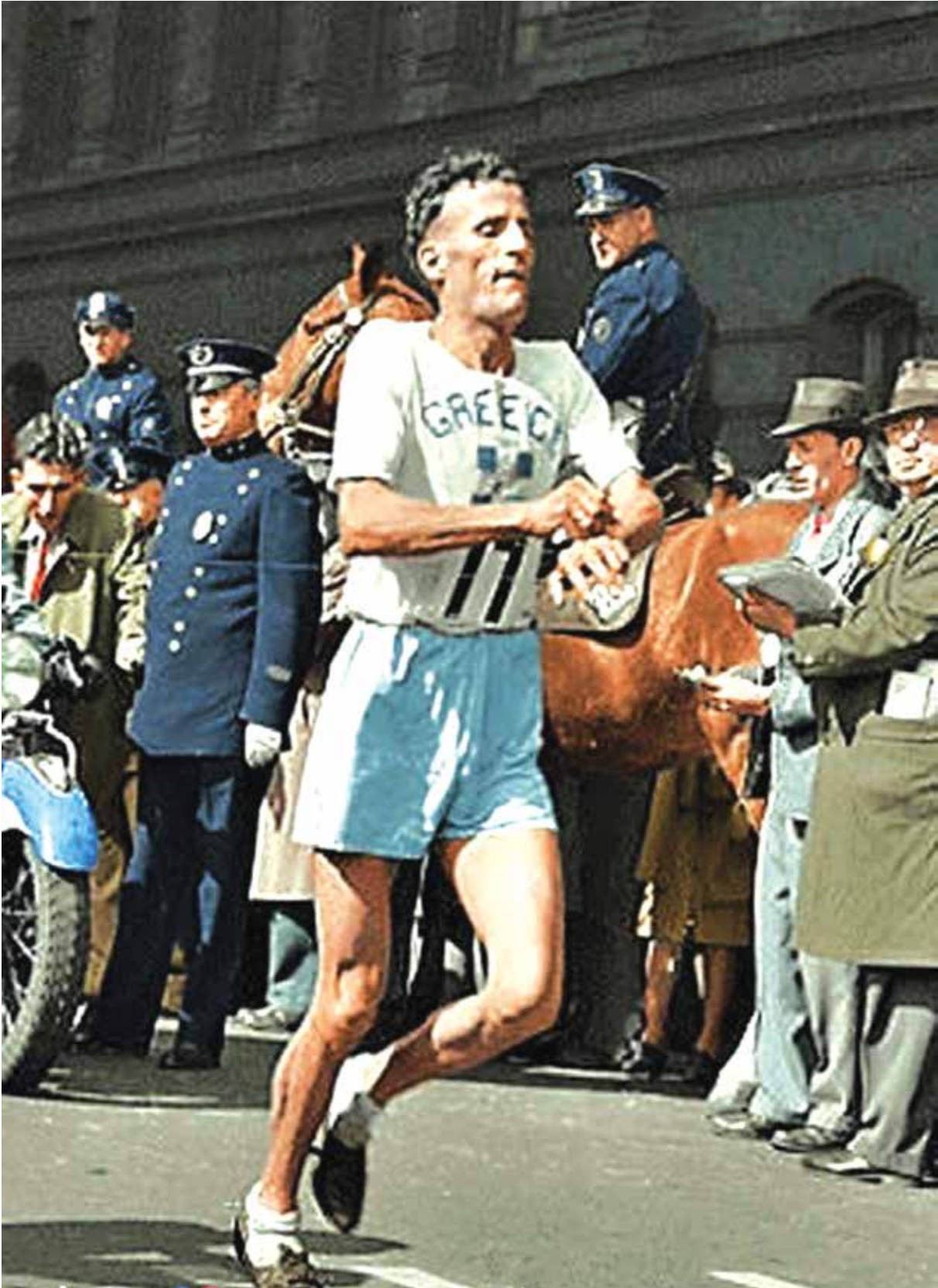
Η προτομή του Στέλιου Κυριακίδη στη Φιλοθέη. «Δωρεά Οικογένειας Ανδρέα Λουκά Έλληνα» από την Κύπρο.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΑΡΧΗ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΗΜΙΣΥ
ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΗ ΓΕΝΕΣΗ ΕΝΟΣ ΘΡΥΛΟΥ

Τους θρύλους τους κατανοούμε μέσα από νοητικές διαδικασίες οι οποίες προϋποθέτουν, από όσους θελήσουν να τους πλησιάσουν, σοβαρή μελέτη και κυρίως, «με στοχασμό και με όνειρο», όπως θα έλεγε και ο Ποιητής. Κάπως έτσι θα μπορούσε να σκεφτεί ο καθένας από μας που θα ζητούσε μετά από πολλές δεκαετίες, όπως εν προκειμένω το έτος 2019, που εκδόθηκε αυτό το βιβλίο, να πλησιάσει τον Θρύλο» που λέγεται «Στέλιος Κυριακίδης». Αφ' ης στιγμής ένας άνθρωπος, μετά από ένα σημαντικό γεγονός όπως υπήρξε η νίκη του Στέλιου Κυριακίδη στον Μαραθώνιο της Βοστώνης το 1946, ομολογουμένως ξεπέρασε τα ανθρώπινα μέτρα και δεδομένα - σωματικά και ψυχικά- σημαίνει ότι κουβαλά έναν άλλο ψυχισμό, τέτοιου βεληνεκούς, που αξίζει τον κόπο να τον μελετήσει κανείς προσεκτικά για να φτάσει από το «άρα γε» στο «άρα», δηλαδή, σε καταληκτικά συμπεράσματα. Ο Στέλιος Κυριακίδης, αποτελεί ένα «κεκρωμένο θρύλο» όχι μόνο για τον ελληνικό, αλλά και τον παγκόσμιο πολιτισμό, αθλητικό και μη.

Για να καταλάβουμε το πόσο σημαντικός αθλητής υπήρξε ο Κυριακίδης θα πρέπει να τον τοποθετήσουμε μέσα στην εποχή που έδρασε, με τα μέτρα της εποχής και κυρίως, πώς, ένα φτωχό χωριατόπουλο από το χωριό Στατός της Πάφου, στη συνέχεια αθλητής του Γυμναστικού Ομίλου «Τα Ολύμπια» της Λεμεσού, κατάφερε με την αξία του και μόνο να κερδίσει αγώνες στην Ελλάδα, στα Βαλκάνια, να τρέξει σε Ολυμπιάδες και τέλος να «εισηλάσει», με τον Μαραθώνιο της Βοστώνης στην αιωνιότητα, αφήνοντας στο τέλος της διαδρομής την κραυγή που έγινε αμέσως παροιμιώδης φράση: «Για την Ελλάδα!», που έκτοτε έγινε το ζητούμενο για πολλούς αθλητές.

Όμως, για ποιαν Ελλάδα έτρεξε ο Στέλιος Κυριακίδης; Εδώ, θα χρειαστούμε μίαν αγγλική φράση για να περιγράψουμε την Ελλάδα που κουβαλούσε μέσα του σε κάθε αγώνα ο Κυριακίδης, ανεξάρτητα αν υπήρχε η λέξη «Greece» στη φανέλα, με το νούμερο «77» στο στήθος: «*Greece is not just a mere State, but a state of mind*». Δηλαδή, η Ελλάδα για την οποία έτρεχε στους διάφορους αγώνες, το κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής (1941-1944), ο πεινασμένος και εξαντλημένος αθλητής, ήταν εκείνη η Ελλάδα που είχε φτιάξει μέσα του καθώς μεγάλωνε στην αποικιακή Κύπρο, η οποία, μετά από το 1878, από τα χέρια των Τούρκων έπεσε στα χέρια των Άγγλων αποικιοκρατών. Έχει μεγάλη σημασία να είσαι πεινασμένος και να τρέχεις, καθώς είπε ο αντίπαλός και φίλος του Jimmy Kelly (με το νούμερο «1» στο στήθος στον Μαραθώνιο της Βοστώνης: «Αυτός έτρεχε για επτά εκατομμύρια πεινασμένους Έλληνες», αιτιολογώντας έτσι την δική του ήττα και την νίκη του Κυριακίδη.

Ο Κυριακίδης είναι ένα παιδί του Μείζονος Ελληνισμού. Μεγάλωσε σε μια Κύπρο που ενώ πήρε μέρος σε όλους τους Αγώνες του Έθνους, καθώς και παγκόσμιους, χωρίς όμως ποτέ να έχει ξεκινήσει έναν. Υπήρξε φιλειρηνικός ο λαός μας, ανέκαθεν. Μεγάλωσε στην Κύπρο στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα, έχοντας μπροστά του το όραμα για μια άλλη Ελλάδα η οποία από τους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες υπήρξε η χώρα του «μεγάλου, του ωραίου και του αληθινού», όπως καθόρισε το πλαίσιο ο Κωστής Παλαμάς στον «Ολυμπιακό Ύμνο». Η συμμετοχή του σε κάθε αγώνα, ήταν ακριβώς σ' αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερα αγωνιζόμενος

από την Κύπρο πριν μεταβεί στην Ελλάδα, ακολουθώντας το μεγάλο του όνειρο. Μπροστά του είχε παραδείγματα τα οποία έθεσε ως στόχο να φτάσει και γιατί όχι, να μπορούσε σε μια δεδομένη στιγμή να ξεπεράσει!

Μια σημαντική παράμετρος στη ζωή του Στέλιου Κυριακίδη ακούσει στο όνομα Όττο Σίμιτσεκ. Πρόκειται για τον σημαντικό Ούγγρο επιστήμονα-προπονητή, που έδωσε στον Κυριακίδη ό,τι δεν μπορούσε να πάρει από μόνος του. Τον βοήθησε να επιστημονικοποιήσει την αθλητική ζωή και την καριέρα του. Τον βοήθησε να πιστέψει ότι αντίπαλος του κάθε αθλητή είναι ο χρόνος και ο ίδιος ο εαυτός του. Καθώς έγραψε αλλού ο εκδότης του παρόντος τόμου, Μίμης Σοφοκλέους, ο Στέλιος Κυριακίδης δεν ήταν «ο άνθρωπος της στιγμής, αλλά ο άνθρωπος του χρόνου», όμως, που έβλεπε πολύ μακριά, σε μια εποχή τόσο διαφορετική και τόσο δύσκολη. Ιδιαίτερα αυτήν του Μεσοπολέμου, αλλά και ό,τι ακολούθησε τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, όπου καθώς γράφει ο Σεφέρης στο *Μυθιστόρημα*, «κανείς δεν ξέρει ποιον θα σκοτώσει και πώς θα τελειώσει». Έτρεξε σε δύσκολες εποχές για όλο τον κόσμο. Κι όμως, τον ονειρευόταν ασφαλέστερο και ειρηνικότερο για όλους.

Έτσι βρέθηκε με το χρονόμετρο στο χέρι, όταν πολλοί αθλητές ανά τον κόσμο τη δεκαετία του 1930 δεν είχαν δει καν ένα τέτοιο «όργανο», που μετρούσε τον χρόνο σε ώρες, λεπτά και δευτερόλεπτα το οποίο σε καμία κούρσα που έκανε, σε προπόνηση ή αγώνα, δεν αποχωρίστηκε ποτέ. Έγινε η δεύτερη φύση του. Ο Κυριακίδης είχε υψηλή αίσθηση του καθήκοντος του αθλητή απέναντι στον χρόνο μέσα στον οποίο κινείται. Μπορεί, για μια άτυχη στιγμή το 1938 στη Βοστώνη να μην κατάφερε να τερματίσει στον Μαραθώνιο. Όμως, σημασία είχε η μεγάλη επιστροφή το 1946 για να δημιουργήσει τον «θρύλο» που γνωρίζουμε έκτοτε.

Μια άλλη σημαντική παράμετρος, που κάνει αυτό το πόνημα ιδιαίτερα χρήσιμο είναι πως το υλικό (εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις), που δηλώνονται στις λεζάντες, προέρχεται από το Αρχείο του Στέλιου Κυριακίδη, το οποίο ο Δημήτρης Κυριακίδης, ο υιός του μεγάλου αθλητή και αθλητικού και κοινωνικού παράγοντα, κατάφερε να κρατήσει ενιαίο και διαθέσιμο, αφού προχώρησε στην καταγραφή του και την καταλογράφησή του. Έτσι, στον τόμο αυτό έρχεται συμπληρωματικά, επιβεβαιώνοντας ό,τι γράφεται και λέγεται όχι μόνο στον ανά χείρας τόμο, αλλά σε ό,τι έχει ειπωθεί και γραφτεί για τον Στέλιο Κυριακίδη. Η αφοσίωση που επέδειξε για δεκαετίες ο Δημήτρης Κυριακίδης, καθώς και η προσπάθειά που κάνει για την αξιοποίηση του υλικού σε πανεπιστήμια, ιστορικά αρχεία, αθλητικούς συλλόγους, εντός και εκτός Κύπρου και Ελλάδος, είναι άξια παρατήρησης και προσοχής, για όλους όσοι διαθέτουν σημαντικά οικογενειακά αρχεία κάθε λογής. Τέτοιου βεληνεκούς αρχεία και συλλογές, από ένα σημείο και πέρα, μετατρέπονται από «αντικείμενα», «έγγραφα», «φωτογραφίες», «αποκόμματα εφημερίδων και περιοδικών», σε «ιερά κειμήλια». Ένας τεράστιος όγκος «Εφήμερων», όπως ονομάζονται στη γλώσσα της Αρχαιονομίας, δηλαδή κείμενα που έγιναν για να εξυπηρετήσουν τον σκοπό μιας στιγμής, προϊόντος του χρόνου, μετατρέπονται σε ιερή παρακαταθήκη για όλους τους ανθρώπους, ιδιαίτερα για τις νέες γενιές οι οποίες θα ζήσουν σε έναν ταραγμένο κόσμο, και είναι φυσικό πως σε κάποια δεδομένη στιγμή θα αναζητήσει ανθρώπινους τύπους- μοντέλα προς μίμηση. Λόγω του παγκοσμίου ενδιαφέροντος που παρατηρείται γύρω από τον Κυριακίδη, όλο αυτό το Αρχείο, αποτελεί παγκόσμια πολιτισμική κληρονομιά και έτσι θα πρέπει να λογίζεται. Ο Κυριακίδης ως θρύλος αποτελεί παγκόσμια πολιτισμική κληρονομιά, αθλητική και μη.

Το βιβλίο αυτό, δείχνει και μια άλλη διάσταση της ζωής ενός αθλητή. Αυτήν που έρχεται την ώρα εκείνη που ο αθλητής θα πρέπει να φύγει από τους αγωνιστικούς στίβους και την αθλητική δράση για να δράσει έξω από αυτούς βοηθώντας τους νέους και τις νέες να ακολουθήσουν τον δρόμο της άθλησης και της υγιεινής ζωής, ακολουθώντας το κλασικό: «Νους υγιής εν σώματι υγείη», το οποίο ο Κυριακίδης ακολούθησε στον «Αθλητικό Σύλλογο Φιλοθέης» όπου, κυριολεκτικά ομιλώντας, από το μηδέν, άφησε μεγάλη κληρονομιά στους νέους ανθρώπους της περιοχής και όχι μόνον, στήνοντας υλικοτεχνικές υποδομές, χωρίς τις οποίες είναι αδύνατο να λειτουργήγει ακόμα και το πιο μεγάλο ταλέντο. Κληροδότησε τον δικό του θρύλο αφήνοντάς τον να πλανιέται αιωνίως πάνω από τον χώρο όπου έδρασε ως ένας αθλητικός και κοινωνικός παράγων, ιδιαίτερα στη Φιλοθέη, το όνομα του οποίου δόθηκε στο Γυμναστήριό της, μετά το θάνατό του.

Η παρούσα εργασία είναι ένα έργο «αναφοράς», που σημαίνει ότι ό,τι γράφεται είναι τεκμηριωμένο και ασφαλές για τον μελετητή της αθλητικής ιστορίας του τόπου μας. Το περιεχόμενο, καθώς έχουμε ήδη αναφέρει, συνοδεύεται από πλούσιο φωτογραφικό και αρχαιακό υλικό που απόκειται στο πλούσιο Αρχείο του Στέλιου Κυριακίδη. Στα Παραρτήματα, τα οποία συμπληρώνουν με στατιστικά στοιχεία τη δράση του Στέλιου Κυριακίδη από την πρώτη έως την τελευταία αθλητική του επίδοση μπορεί να βρει ο αναγνώστης σημαντικά στοιχεία για τη ζωή του Στέλιου Κυριακίδη, εντός και εκτός στίβων. Πιστεύουμε πως με αυτό το πόνημα, ο αναγνώστης θα μπορέσει να συνειδητοποιήσει πως τίποτα δεν θα είχε πετύχει ο Στέλιος Κυριακίδης αν πρώτα δεν είχε πίστη στον εαυτό του και επιμονή μέσα στο πέρασμα του χρόνου. Είναι σαφές πως από όσα λέγονται και γράφονται για τον Κυριακίδη ότι ο ίδιος είχε μια υψηλή αίσθηση της ανθρώπινης ιστορίας, αλλά κυρίως, πώς ο ίδιος θα έγραφε τη δική του «ιστορία».

Μια άλλη παράμετρος που διέπει την πορεία του Κυριακίδη στηρίζεται σε δύο έννοιες: «Ζωή» και «Βίος», που ενδέχεται να μοιάζουν για πολλούς, που όμως δεν είναι, διότι ως έννοιες απέχουν μεταξύ τους. Η «Ζωή» του Κυριακίδη κινήθηκε στον χρονικό ορίζοντα 1910-1987, όσο έζησε σε Κύπρο και Ελλάδα στον ουσιαστικό χρόνο. Από το 1987 και μετά, βρισκόμαστε στην σφαίρα του «Βίου» του Κυριακίδη. Είναι η εποχή που τον βρίσκουμε να ζει επάνω σε αγάλματα φτιαγμένα από μάρμαρο ή μπρούντζο, εκεί που γράφεται η τιμή και η δόξα του «Βίου» ενός θνητού ανθρώπου. Ο «Βίος» αρχίζει από εκείνη τη στιγμή του θανάτου και τελειώνει (αν τελειώνει ποτέ!) έως ότου και ο τελευταίος άνθρωπος επί της γης θα ψιθυρίζει το όνομά κάποιου και εν συνεχεία «φεύγει» και ο ίδιος. Άλλωστε, ο ίδιος ο Σπύρος Λούης φέρεται να του είπε μετά την κατάρριψη του ρεκόρ του: «Παιδί μου Στέλιο, να τρέχεις πάντα, γιατί εμείς οι Έλληνες γεννηθήκαμε για να τρέχουμε. Μόνο έτσι καταφέραμε να ζήσουμε τόσους αιώνες...»

Ενώσω κάποιοι αθλητές (λίγο πριν ακουστεί το «λάβετε θέσεις», στον δικό τους Μαραθώνιο, σε οποιοδήποτε μέρος της Γης κι αν συμμετέχουν, πατώντας κι εκείνοι, με τη σειρά τους το κουμπί του δικού τους χρονόμετρου για να αναμετρηθούν με τον δικό τους χρόνο), ψιθυρίζουν το όνομα του θρύλου που ακούει στο όνομα «Στέλιος Κυριακίδης», είναι σαν να μνημονεύουν σιωπηρώς τον αιώνιο Μαραθωνοδρόμο. Στέλιο Κυριακίδη.

Εφ' όσον υπάρχουν οδοί, στάδια, και συλλογές, που φέρουν το όνομά του, σημαίνει ότι το έργο του παραμένει αιώνιο», όπως εύστοχα παραπέμπει και ο τίτλος του βιβλίου.

Το σπίτι του ΣΚ στον Στατό. Στο κάτω μέρος ήταν το μαγειρείο και τα ζώα.

Όλα είναι δρόμος... Με την παραμικρή αφορμή που του δινόταν, ο μικρός Στέλιος όργωνε με τα πόδια τους χωμάτινους και δύσκολους δρόμους του χωριού του. Οι δρόμοι αυτοί υπήρξαν οι πρώτοι «διάδρομοι».

Ο Στυλιανός Κυριακίδης ή Στέλιος Κυριακίδης γεννήθηκε στην Κύπρο στο χωριό Στατός της επαρχίας Πάφου, στις 4 Μαΐου 1910. Ήταν γιος των αγροτών Γιάννη και Ελένης Κυριακίδη. Από μικρός αγαπούσε το τρέξιμο και το περπάτημα και με οποιαδήποτε αφορμή του δινόταν, έτρεχε μέχρι το διπλανό χωριό που απείχε 20 χιλιόμετρα. Τελείωσε το Εξατάξιο σχολείο του χωριού του στον Στατό και 14 ετών οι γονείς του τον έστειλαν να δουλέψει στη Λεμεσό σε φούρνο κάποιου θείου του.

Στη κάτω φωτογραφία ο αδελφός του Ηλίας με τη γυναίκα του και τον γιο του.

(Σημείωση: Ο Στατός, το γενέθλιο χωριό του Στέλιου Κυριακίδη δεν υπάρχει πλέον, αφού μετά από κατολισθήσεις εγκαταλείφθηκε από τις οικογένειες που κατοικούσαν εκεί. Η περιοχή που κατοικούν πλέον οι συγχωριανοί του και οι μακρινοί συγγενείς του, είναι ο Στατός- Άγιος Φωτios της Πάφου, λίγα χιλιόμετρα μακρύτερα από τον Παλιό Στατό).

Ο πατέρας, Γιάννης Κυριακίδης με τους τρεις αδελφούς του Στέλιου, τον Δημητράκη τον Χρυσόστομο και τον Ηλία, 1925.

Ο Στέλιος Κυριακίδης (ο πρώτος αριστερά στη δεύτερη σειρά), με το προσωπικό του Δήμου Λεμεσού στο οποίο υπηρετούσε ως ο νεότερος υπάλληλος του Δήμου ,σε ηλικία 25 ετών.

«Η αρχή είναι το ήμισυ του παντός», μάς δίδαξε ο αρχαίος ελληνικός λόγος. Ο Στέλιος Κυριακίδης το γνώριζε καλά αυτό. Έτσι, υπήρξε πάντοτε προσηλωμένος στον στόχο από το «λάβετε θέσεις» στην αφετηρία έως τον «νενίκηκα» στον τερματισμό. Γνώριζε ακόμα πώς να είναι πολύ προσεκτικός στις στροφές, τις «κρίσιες» όπως έλεγαν οι αρχαίοι μας πρόγονοι την στροφή του σταδίου, εκεί όπου ο αθλητής θα έπρεπε να ισορροπεί το σώμα, το πνεύμα και τις αθλητικές του αξίες και αρχές.

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ Ο "ΚΙΝΥΡΑΣ".

ΚΤΗΜΑ - ΠΑΦΟΣ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, "ΚΙΝΥΡΑΣ",
ΠΑΦΟΣ. Τ. Ο. Β. 32.

ΤΜΗΜΑ

Πάφος

8η Δεκεμβρίου 1933.

193

Ἀγαπήτῃ κ. Κυριακίδῃ,

Ἐλάβαμεν τὴν ἐπιστολὴν σας καὶ ἐχάρημεν κο-
λύ διὰ τὴν συμμετοχὴν σας εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἐπαρχίας μας, ἣ ὁ-
ποία θὰ ἔχη τὴν εὐκαιρίαν νὰ σᾶς καμαρώσῃ.

2. Οἱ ἀγῶνες θὰ γίνουσι κατὰ τὴν Κυριακὴν 11 ἡμαρτίου 1934.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὠρίσαμεν μίαν ἡμέραν ἀλλ' εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ
ὠρίσωμεν καὶ ἄλλην ἀργότερον.

3. Ἀγωνίσματα εἶναι τὰ ἐξῆς: Δρόμος 100, 200, 400, 800, 1500
καὶ 5000. ἄλματα ἀπλοῦν, τρικλοῦν καὶ εἰς ὕψος. Ἀκόντιον,
Δισκοβολία Ἑλληνικὴ καὶ ἑλευθέρα, Σφαιροβολία.

Οἱ ἀγῶνες θὰ διεξαχθοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανονισμῶν τοῦ Σ. Ε. Γ. α. β.

4. Εὐχαρίστως θὰ δεχθῶμεν τοὺς ἐκ Ἐστατοῦ ἀθλητάς καὶ θὰ στείλωμεν
εἰς τοὺς Παγκυπείους τοὺς ἀρίστους ἐξ αὐτῶν ἐκ μέρους τοῦ Συλλό-
γου μας.

Ἄλλα τὰ ἀγωνίσματα θὰ εἶναι ἀθλοθετημένα.

Εὐχαρίστως θὰ σᾶς παράσχωμεν κάθε ζηκουμένην πληροφορίαν καὶ διατε-
λοῦμεν μεθ' ὑπολήψεως.

Ὁ Γραμματεὺς.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Γ. Σ. Κινύρα

Ευχαριστήρια ἐπιστολὴ τοῦ Γ. Σ. «Κινύρας» ἣ ἀποστέλλεται προκαταβολικῶς στον Στέλιο Κυριακίδῃ, γιὰ τὴν ελπεύμε-
νη συμμετοχὴ στους ἐπαρχιακοὺς Ἀγῶνες τοῦ 1934 στους ὁποίους ἡ Πάφος, καθὼς ἀναφέρεται στὴν ἐπιστολὴ ὡς ἐπαρχία
«θα ἔχει τὴν εὐκαιρία νὰ σας καμαρώσῃ».

Ο Στέλιος Κυριακίδης παρόλο που ξεκίνησε τον αθλητισμό στη Λεμεσό το 1931-1932 ως αθλητής του ΓΣΟ, δεν ξέχασε ποτέ το χωριό του, τον Στατό της Πάφου. Στη φωτογραφία του 1934., εικονίζεται μαζί με τον αγαπημένο του φίλο, συγχωριανό και συναθλητή Λοΐζο Παπαχριστοφόρου. Στην εφημερίδα Πάφος της 20ης Ιουλίου 1934 διαβάζουμε σχετικά με τη συμμετοχή των δύο αθλητών στους Παγκυπρίους Αγώνες του 1934: «Κατά τους τελευταίους Παγκυπρίους πολυνίκης ανεδείχθη ο εκ Στατού της Πάφου κ. Στέλιος Κυριακίδης, τον οποίον εκαμάρωσε η επαρχία μας κατά τους τελευταίους Παμπαφίους. Τυπικώς ανήκεν εις τον Γυμναστικόν Σύλλογον Λεμεσού αλλ' ουσιαστικώς ανήκει εις την Πάφον της οποίας είναι γέννημα και θρέμμα.

Από τους άλλους 3 αθλητάς που έλαβον μέρος εις τους αγώνες εκείνος που έδειξεν ότι έχει μεγάλας ελπίδας διά το μέλλον είναι ο εκ Στατού κ. Λοΐζος Παπαχριστοφόρου, όστις μεταξύ 13 ανταγωνιστών ήλθε τέταρτος εις τους δρόμους των 10.000 και 5.000 μ.» (Πάφος, 20 Απριλίου 1934)

Ο Στέλιος Κυριακίδης πλησιάζει προς τη νίκη του Μαραθωνίου της Βοστώνης. Στη φωτογραφία φαίνεται πως τα πόδια του κυριολεκτικά και όχι μεταφορικά «δεν πατούν στη γη», διότι νιώθει πλέον ότι «πετάει προς τη νίκη!» 1946.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΑΙΕΝ ΥΨΙΠΕΤΕΙΝ

Είναί αυτή η στιγμή που ο Στέλιος Κυριακίδης αντικρίζει το ιδεατό τέλος. Μιας διαδρομής 36 ετών. Εκεί, στον τερματισμό της Αμερικανικής μεγαλούπολης. Της Βοστόνης. Μέγα Σάββατο, 20 Απρίλη 1946.

Έχει ήδη διανύσει 42.000 μέτρα και απομένουν άλλα 195. Και τα κύτταρα σκιρτούν. Το σώμα αιωρείται. Στο πριν και στο μετά. Κάθε γρήγορος διασκελισμός τον περνά στο Πάνθεον, στην Αθανασία! Το γνωρίζει... Το περιμένει οκτώ χρόνια τώρα... Από το μακρινό 1938 όταν είχε ξανάρθει. Κι ενώ ήταν με τους πρωτοπόρους, με αίμα να τρέχει από τα φουσκαλιασμένα πόδια του, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει στο 35ο χιλιόμετρο. Έχει μπει πια στην τελική ευθεία. Χιλιάδες οι θεατές, βλέπουν αυτό τον κάτισχνο – κοκαλιάρη – Έλληνα που δεν είχε τρέξει για έξι σχεδόν χρόνια σε επίσημο αγώνα, να αιωρείται στην κυριολεξία. Κάθε διασκελισμός, κάθε βήμα, το πλήθος βρυχάται. Οι φωτογράφοι ένα σωρό, αποτυπώνουν τις τελευταίες στιγμές του πεντηκοστού Μαραθωνίου της Βοστόνης της πνευματικής πρωτεύουσας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής...

Πετάει η ψυχή... Πετάει...

Είναι ο Μαραθώνιος που ίδρυσαν στην κυριολεξία οι πρώτοι εκείνοι πιονιέροι φοιτητές των Πανεπιστημίων της Βοστόνης και οι καθηγητές – συνοδοί τους, όταν γύρισαν μετά τους Ολυμπιακούς της Αθήνας το 1896, όπως ο Τζορτζ Μπράουν που τον εισηγήθηκε, αμέσως μετά τους Ολυμπιακούς της Αθήνας. Είναι ο «Μαραθώνιος των Μαραθωνίων» για τις ΗΠΑ, αλλά και ο πιο δημοφιλής στον κόσμο, αφού από το 1897 διεξάγεται κάθε χρόνο. Και εκείνη τη χρονιά, την πρώτη χρονιά μετά τη μεγαλύτερη ανθρωποσφαγή όλων των εποχών, όλων των αιώνων (Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος γαρ), η χαρά της ζωής, η Ελπίδα, η Αισιοδοξία, ο Έρωτας, κυριαρχούσαν. Και ο μαραθώνιος της Βοστώνης, το πρώτο μεγάλο αθλητικό γεγονός, μετά το τέλος αυτής της αποτρόπαιας παγκόσμιας ανθρωποσφαγής, συγκέντρωσε τα βλέμματα εκατοντάδων εκατομμυρίων σε όλο τον πλανήτη.

Πετάει η ψυχή... Πετάει...

Κι εκείνη τη στιγμή, ο φωτογράφος, από ένστικτο πάτησε το κουμπί. Αν η φωτογραφία του τερματισμού με τον νικητή να πατάει το χρονόμετρο, το προτεταμένο χέρι του συμπατριώτη με το δάφνινο στεφάνι είναι η κλασική φωτογραφία, ή ακόμα καλύτερα εκείνη που τον δείχνει αποκαμωμένο να φορά το δάφνινο στεφάνι της Δόξας με το χαμόγελο να λάμπει, ναι, αυτή η φωτογραφία του λίγες στιγμές πριν τον τερματισμό, ελάχιστα δευτερόλεπτα πριν, αποτυπώνει την ίδια τη ζωή του ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ. Με το νούμερο «77», ο λιπόσαρκος άνδρας αιωρείται. Πάνω στην άσφαλο αποτυπώνεται η μορφή του. Στο πρόσωπό του – πρόσωπο μαρμάρينو, όπως αποκάλυψε ο δεύτερος άγιος συναθλητής του και παντοτινά φίλος του Τζόνι Κέλι – αποτυπώνεται η ένταση της προσπάθειας. Τα βάσανά του... Οι προσμονές του... Τα πόδια ισχνά αιωρούνται στον αέρα και τα δύο. Κάλυψε το τελευταίο χιλιόμετρο – στο τελευταίο μίλι – με τον εκπληκτικό χρόνο των τριών λεπτών. Περνώντας τον προπορευόμενο Τζόνι Κέλι στο 40ό χιλιόμετρο, μέσα σε δυο χιλιόμετρα είχε κάνει διαφορά δυο περίπου λεπτών.

Πετάει η ψυχή... Πετάει...

Μπροστά του ξετυλίγεται σε κάθε βήμα η πορεία του. Η ζωή του στο κάθε σημαντικό γεγονός. Από την πρώτη στιγμή που αντίκρισε τον κόσμο, γεννημένος δυο μήνες πριν σε πρόωρο τοκετό, ο μικρότερος από τα πέντε παιδιά της οικογένειας του Ιωάννη Κυριακίδη και της Ελένης Ηλία.

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Στο μικρό του γενέθλιο χωριουδάκι, στα ορεινά της Πάφου, στον Στατό των 30 οικογενειών. Στο σπίτι του με τα δυο δωμάτια στο Ανώγι και την κουζίνα με το μαντρί για τα ζώα στο κατώγι.

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Στα μεγαλύτερα αδέρφια του, τον Χρυσόστομο και τον Δημήτρη, που αργότερα μετεγκαταστάθηκαν στη Μεσοήνη της Πελοποννήσου, στον Ηλία, την μοναδική αδελφή του την Χαριθέα.

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Στα πρώτα του χρόνια. Στα πρώτα παιδικά παιχνίδια με τ' άλλα παιδιά του χωριού. Τ' αδέρφια του. Εκεί στην πρώτη του ανάμνηση των πέντε χρόνων που θα την κουβαλούσε για πάντα σαν σημάδι στο μέτωπό του όταν έπεσε και χτύπησε άσχημα, τρέχοντας στο κακοτράχαλο μονοπάτι μπροστά από το σχολείο του χωριού.

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Στα θελήματα, στις πορείες με τ' άλλα παιδιά της οικογένειας, του χωριού. Στον ατελείωτο δρόμο για την Πάφο, περίπου 35 χιλιόμετρα μακριά. Έναν μαραθώνιο, σχεδόν, κάθε εβδομάδα. Θυμάται... Τη συνεχή κίνηση στα πρώτα παιδικά χρόνια. Τη βοήθεια στον πατέρα, στα φτωχικά κτήματα και το μαντρί τους, κουβαλώντας νερό, φαγητό, 3-4 χιλιόμετρα μακριά από το σπίτι. Το σχολείο το Δημοτικό που τελείωσε μαζί με όλα τ' άλλα παιδιά, σε ένα δωμάτιο για όλες τις τάξεις.

Πετά η ψυχή του... Πετάει...

Αυτά τα τελευταία μέτρα, το σώμα σκιρτάει. Τα κύτταρα δονούνται. Μόνο η βαρύτητα κρατάει βιδωμένο το σώμα πάνω στη Γη. Θέλει να φωνάξει... Να κραυγάσει. Να πει τόσα... Γ' αυτή την πορεία από τα 14 του χρόνια που ο πατέρας του τον προτρέπει να ψάξει την τύχη του. Να φύγει από το χωριό και να ξανοιχθεί στον κόσμο. Σ' ένα ταξίδι, σε μια πορεία που θα τον έφερνε εδώ. Αυτή τη στιγμή. Στη Βοστώνη. Με ενδιάμεσους, εκατοντάδες σταθμούς.

Πετάει η ψυχή... Πετάει...

Από τη Λεμεσό και τον φούρνο του θείου, Σωκράτη Χαραλάμπους. Για δυο ολόκληρα χρόνια εκεί. Αξημέρωτα στον φούρνο. Να υπομένει ένα μικρό, λιπόσαρκο, μικρόσωμο παιδί, στην πρώτη εφηβεία του, το σκληρό περιβάλλον του φούρνου και των εργασιών του. Έπειτα στα δεκαέξι του ένας άλλος σταθμός. Λαντζέρης σε εστιατόριο. Ολημερίς ορθοστασία. Πλένοντας πιάτα, κατσαρόλες, ταψιά. Τα χρήματα ελάχιστα. Όλη η εφηβεία χωρίς παιχνίδια, χωρίς ευκαιρίες για μάθηση, χωρίς τίποτα έρωτες και κοριτσόπουλα να τον προσμένουν. Λίγο μετά, αλλάζει πάλι δουλειά, στο παντοπωλείο του Κοντόπουλου, το παιδί για όλες τις δουλειές. Παραγγελίες στα σπίτια με το ποδήλατο, ευκαιρία για λίγο ξέδωμα, έστω και περιορισμένη άθληση. Φόρτωμα – ξεφόρτωμα, τόνοι κάθε μέρα. Αρχίζει να πονάει η μέση και τα γόνατα, αφού έχει πάρει ύψος, αλλά λιπόσαρκος όπως είναι, ανησυχεί για την υγεία του.

Πετάει η ψυχή... Πετάει...

Εκεί στις παραγγελίες που πηγαίνει, γνωρίζεται με τον εξαιρετικό Άγγλο γιατρό Retzinald Cheverton στον οποίο παραπονείται για τα προβλήματά του. Ο σπουδαίος Εγγλέζος γιατρός τον εξετάζει επισταμένα. Οι Εγγλέζοι έχουν ισχυρή παρουσία στην Κύπρο (είναι ακόμα η περίοδος της Αγγλοκρατίας (1878-1960), ο Cheverton από το Μπρίστολ είναι ένας καταξιωμένος γιατρός και η γνώμη του βαρύνουσα. Του λέει ότι χρειάζεται έναν έμπιστο για το σπίτι του και ο Στέλιος Κυριακίδης δέχεται με ευχαρίστηση. Κάνει όλες τις δουλειές του σπιτιού και στον κήπο, σαν «House boy», και ταυτόχρονα ως φιλομαθής που είναι, αποκτά σχέση φιλίας με τον γιατρό που ξεκινάει να του μαθαίνει τη γλώσσα του, πράγμα που θα του χρησιμεύσει απίστευτα στο μέλλον του. Ο Εγγλέζος γιατρός είναι ένας ολοκληρωμένος Άνθρωπος και πρώην αθλητής. Τα βράδια, μετά τις επισκέψεις του, του αρέσει να αθλείται στις μεγάλες αποστάσεις, όντας ερασιτέχνης προπονητής στα παιδιά των συμπατριωτών του, στον τοπικό Σύλλογο.

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Εκεί στην παραλία της Λεμεσού, τα βράδια, μαζί με το αφεντικό του, τον Cheverton. Από τον Ιούνιο του 1929 έως τον Σεπτέμβριο του 1931 ο Cheverton τον έχει μυήσει, αργά αλλά σταθερά στο τρέξιμο των μεγάλων αποστάσεων. Μάλιστα, το καλοκαίρι εκείνο του 1931, παραβγαίνουν σε έναν άτυπο αγώνα, και ο μαθητής, ο Στέλιος Κυριακίδης, νικάει με άνεση τον δάσκαλο, ο οποίος εντυπωσιασμένος του λέει:

– Έχεις πολύ καλή σωματική διάπλαση, οι παλμοί σου είναι ιδανικοί, 40-45 το λεπτό, για να γίνεις ένας πολύ καλός δρομέας στις μεγάλες αποστάσεις...

Τον Σεπτέμβρη του 1931, ο Cheverton φεύγει στην Αγγλία για μετεκπαίδευση και από εκεί στέλνει για δώρο φιλίας στον Στέλιο δυο αθλητικές φανέλες και ένα ζευγάρι αθλητικά παπούτσια, για να γυμνάζεται πιο συστηματικά. Χωρίς δουλειά στη Λεμεσό, πηγαίνει να δουλέψει σε ένα ξενοδοχείο στο χωριό Πλάτρες, ψηλά στο βουνό Τρόδος, στα τέλη του 1931. Προπονείται μόνος του, από ένστικτο και ό,τι θυμάται από τα τρεξίματα με τον γιατρό – προπονητή του τον Cheverton.

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Θυμάται την άνοιξη του 1932 ένα τσούρμο κοριτσόπουλων, οπαδών της Αθλητικής Ένωσης Λεμεσού (ΑΕΛ) να μιλούν για αγώνες στίβου στη Λεμεσό κι εκείνος να τους λέει: «Το ονειρό μου είναι να γίνω αθλητής, να κερδίζω στους αγώνες» και για να τις πειράξει: «Θα γραφτώ στον Άρη Λεμεσού». Θυμάται ότι γέλασαν και τον κοροΐδισαν. Την άλλη μέρα πήρε τις εφημερίδες. Έψαξε τα αποτελέσματα. Τον ενδιέφεραν οι μεγάλες αποστάσεις. Χάραξε μονοπάτια, μέτρησε αποστάσεις. Κι άρχισε από μόνος του, με βάση τα αποτελέσματα των νικητών, να προπονείται. Μόνος του, σχεδόν 10 μήνες πάλευε με τον εαυτό του, πάνω στο Τρόδος με τα παπούτσια του Cheverton. Οι φανέλες είχαν σχεδόν λιώσει.

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Εκείνο τον Γενάρη του 1933, όταν αποφασίζει να γυρίσει ξανά πίσω στη Λεμεσό, όπου, έχοντας ήδη γνωριστεί με μια άλλη εγγλέζικη οικογένεια, τους Greens, πιάνει δουλειά πάλι σαν «House boy», υπηρέτης του σπιτιού. Μιλάει αρκετά καλά τα αγγλικά πλέον, και ζητάει από τους εργοδότες του άδεια κάθε βράδυ να μπορεί να προπονείται. Του τη δίνουν. Τους κάνει εντύπωση η σπίθα στα μάτια του, όταν τους το ζήτησε. Θυμάται τις προπονήσεις όλο το

χειμώνα, κοντά στο ποτάμι τα βράδια μετά τη δουλειά. Κάποιοι «φίλοι» από την επαρχία του – κοντοχωριανοί – τον πειράζουν, προσπαθούν να τον αποθαρρύνουν. «Ποιος έγινε αθλητής από το χωριό σου, για να γίνεις κι εσύ;» του λένε, στολίζοντας τον για «πελλό» (τρελό). Αρχές Φλεβάρη 1933, ένα βράδυ αργά, ένας λιπόσαρκος νέος σκαρφαλώνει τη μάνδρα του Γυμναστηρίου του Γυμναστικού Συλλόγου «Τα Ολύμπια» Λεμεσού. (ΓΣΟ). Φθάνει στον στίβο, αφήνει στην εκκίνηση το καπέλο του και κρατώντας 30 πέτρες στα χέρια του, ξεκινάει να τρέχει γύρω-γύρω πετώντας σε κάθε γύρο, μια πέτρα μέσα στο καπέλο του. Θυμάται τον εμβρόντητο φύλακα του Γυμναστηρίου να τον αντιλαμβάνεται στην τελευταία στροφή στον τερματισμό του. Τον πλησιάζει. Κάθιδρος πλέον ο Στέλιος Κυριακίδης, και ο φύλακας τον ρωτάει κι εκείνος απαντά με όση απλότητα μπορεί:

- Τι κάνεις εδώ τέτοια ώρα;
- Τρέχω!
- Κι αυτές οι πέτρες τι είναι;
- Οι στροφές που έκανα!

Ο φύλακας ξαφνιάζεται δεν τον έχει ξαναδεί στο γυμναστήριο, του λέει να παρουσιαστεί την άλλη μέρα να τον δει ο προπονητής του Γ.Σ.Ο. Παύλος Αγγελινίδης. Δεν μπορεί όμως, γιατί οι ώρες της εργασίας δεν του το επιτρέπουν. Λίγες μέρες μετά, στις 10 Φεβρουαρίου 1933 προκηρύσσονται οι Παγκύπριοι Αγώνες στην Αμμόχωστο. Ο Στέλιος Κυριακίδης το διαβάσει στην εφημερίδα *Πρωινή*.

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Εκείνη την πρώτη ημέρα στο Γυμναστήριο του ΓΣΟ, όταν παρουσιάστηκε μπροστά στον προπονητή Παύλο Αγγελινίδη και τον βοηθό του Κώστα Τραβά. Οι πρώτες δοκιμές. Τρέχει άτσαλα. Δεν γνωρίζει από στυλ ή από τακτικές, μπαίνει μέσα στην προπόνηση χωρίς σχέδιο, χωρίς γνώσεις, χωρίς τίποτα. Δρομικό ένστικτο. Οι άλλοι συναθλητές τον κοροϊδεύουν. «Δεν θα γίνεις ποτέ καλός Δρομέας», τον αποκαρδιώνουν. Ο έμπειρος προπονητής βλέπει κάτι σ' αυτόν τον «κομήτη». Η μαχητικότητά του, η αισιοδοξία του, η θέλησή του τον κερδίζουν. Αφιερώνουν αυτός και ο βοηθός του σ' αυτόν τις γνώσεις τους, του δείχνουν μερικές ασκήσεις και του μιλούν για την τακτική και στυλ στο τρέξιμο. Όλο τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο όλες τις ελεύθερες ώρες του τις περνά στο γυμναστήριο. Ένα μήνα αργότερα, στις 15 Μάρτη, ο ΓΣΟ διοργανώνει την εσωτερική ημερίδα.

Πετάει η ψυχή του, πετάει...

Σε εκείνον τον πρώτο αγώνα, στην εσωτερική ημερίδα του ΓΣΟ. Δώδεκα δρομείς παρατάσσονται για τον αγώνα των 5.000 μέτρων. Η καρδιά χτυπάει γρήγορα. Ο Κυριακίδης δεν έχει τρέξει ποτέ. Σχεδόν δεν γνωρίζει τους συναθλητές του, εκτός από 2-3 που τους έχει δει τις ώρες που προπονήτο, αφού γυμνάζονται άλλες ώρες από τις δικές του. Ο αγώνας των 5.000 και 10.000 μέτρων που ακολούθησε την επόμενη μέρα, δίνουν την πρόκριση για τους «Παγκύπριους Αγώνες» που θα διεξαχθούν στην Αμμόχωστο από τις 20-23 Απριλίου 1933. Νικά εύκολα, αφήνοντας μία και δύο στροφές τους συναθλητές του στα 5.000 μέτρα, ενώ ακόμα πιο εύκολα νικάει και στα 10.000 μέτρα. Γεμάτος αυτοπεποίθηση, ανεβάζει ρυθμούς για να μπορέσει να κερδίσει στους «Παγκύπριους Αγώνες» τους αθλητές άλλων συλλόγων. Την 1η Απρίλη, χτυπάει το πόδι του στο σπίτι που δούλευε,

Από τον Ιούνιο του 1929 έως τον Σεπτέμβριο του 1931 ο Cheverton τον έχει μυήσει, αργά αλλά σταθερά στο τρέξιμο των μεγάλων αποστάσεων.

κόβοντας με το τσεκούρι ξύλα. Ο γιατρός διαγιγνώσκει ένα ανησυχητικό σκίσιμο και εκφράζει αμφιβολίες για το αν θα μπορέσει να αγωνιστεί στους «Παγκύπριους Αγώνες» τρεις εβδομάδες αργότερα... Ο Στέλιος θυμάται να λέει. «Και κουτσός θα λάβω μέρος και θα κερδίσω». Χάνει τους δοκιμαστικούς αγώνες, αλλά κερδίζει σε ημερίδα τον νικητή των 5.000, Αραούζο, οκτώ ημέρες πριν τους αγώνες.

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Και θυμάται σε εκείνα τα τελευταία μέτρα της Βοστώνης στις 20 Απρίλη του 1946, τις ίδιες μέρες 13 χρόνια πριν στην Αμμόχωστο, ίδιες ημερομηνίες, Απρίλη μήνα. Συμμετέχει στα πέντε και δέκα χλμ. Και νικάει και στους δυο αγώνες με 17'28" στο 5άρι και 37'26" στο 10άρι. Θυμάται την εντύπωση που έκανε η νίκη του. Είναι ο νέος αθλητής που κυριολεκτικά ήλθε από το... πουθενά, και όλοι εντυπωσιάζονται θετικά. Η Κυπριακή Ομοσπονδία αποφασίζει να τον στείλει στην Αθήνα, μαζί με άλλους δυο συναθλητές του για να λάβουν μέρος στους «Πανελληνίους Αγώνες», που ήσαν και προβαλκανικοί αγώνες πρόκρισης για τους φημισμένους τότε «Βαλκανικούς Αγώνες Στίβου». (Οι αγώνες αυτοί ξεκίνησαν το 1929 και για δεκαετίες ήταν, ίσως, ένα από τα δημοφιλέστερα αθλητικά γεγονότα για όλες τις χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου, και όλες οι χώρες έδιναν πολύ μεγάλη βαρύτητα στους Αγώνες αυτούς. Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν ουσιαστικά εξαφανισθεί και εκμηδενιστεί, μπροστά σε άλλες πιο επικερδείς διοργανώσεις καιμίτινγκ).

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Εκείνο τον Σεπτέμβρη του 1933, στην Αθήνα που έρχεται 2ος στα 10.000 μ. με χρόνο 34'34" σχεδόν 3 λεπτά βελτίωση από τον Απρίλη!!! πίσω από τον πρώτο νικητή, Βλάχο, που είχε νικήσει με 34'14", ενώ στον Μαραθώνιο Δρόμο που αποφασίζει να τρέξει για πρώτη φορά. Έρχεται πρώτος, με νέο ελληνικό ρεκόρ με 3ω5'00", στα 42.195 μέτρα, σπάζοντας το ρεκόρ του σπουδαίου Έλληνα δρομέα, Σάρρα που το είχε επιτύχει το 1932. Από εκείνη τη μέρα, κράτησε το ρεκόρ στον Μαραθώνιο, μέχρι να το φτάσει στο εξωπραγματικό 2ω29'27" της Βοστώνης το 1946 και μέχρι τις 6 Απριλίου 1968 όταν ο Δημήτρης Βούρος το κατέρριψε στην κλασική διαδρομή με 2ω29'07" με αλυτάρχη του Αγώνα τον ίδιο τον Στέλιο Κυριακίδη, που θα τον αγκάλιαζε δακρυσμένος, 34 χρόνια και 213 ημέρες το κράτησε, ως ένα από τα μακροβιότερα εθνικά ρεκόρ στον κόσμο. Το βιβλίο *Guinness for Marathon*, το αναφέρει αυτό ως παγκόσμιο ρεκόρ. Από το 1933 μέχρι που σταμάτησε να τρέχει, έσπασε το πανελλήνιο ρεκόρ στα 42.195μ., έξι φορές και όχι τέσσερις όπως αναφέρεται σε πολλά βιβλία. Εκεί γνωρίστηκε με έναν από τους πιο χαρισματικούς ανθρώπους του ελληνικού – και όχι μόνο – αθλητισμού. Τον Ούγγρο εθνικό προπονητή, Όττο Σίμιτσεκ, με τον οποίο – συνομήλικοι γαρ – συνδέθηκε με μια στέρεα αγνή φιλία για όλη την κοινή ζωή τους. Και ο οποίος προσφέρθηκε να τον προμηθεύσει με όλες τις πλούσιες γνώσεις του πάνω στην προπονητική των μεγάλων αποστάσεων, με νέες πρωτοποριακές ιδέες, που τον βοήθησαν όσο κανένας άλλος να προχωρήσει στην αθάνατη καριέρα του.

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Ένα μήνα μετά, ο Στέλιος Κυριακίδης θα τρέξει στους «Βαλκανικούς Αγώνες» στην Αθήνα, στο Μαραθώνιο δρόμο. Έρχεται δεύτερος με 3ω03'05", 24 μόλις δευτερόλεπτα πίσω από τον νικητή. Ο χρόνος του πάλι νέο πανελλήνιο ρεκόρ, το δεύτερο μέσα σε ένα μήνα. Είναι αυ-

Το ονειρό μου είναι να γίνω αθλητής, να κερδίζω στους αγώνες.

τές οι στιγμές που του έρχονται σ' εκείνα τα τελευταία μέτρα του Μαραθωνίου της Βοστώνης. Θέλει να κλάψει. Να γελάσει. Αυτά τα 13 χρόνια της ζωής. Τα 7 χρόνια των θριάμβων πριν τον μεγάλο πόλεμο της μεγάλης ανθρωποσφαγής. Τα σκοτεινά χρόνια της ναζιστικής λαίλαπας. Της αδελφοσφαγής, που ακολούθησε στην πατρίδα μας. Αμέτρητες τραγωδίες, απίστευτες. Νίκες. Ήττες! Το προσωπικό δράμα, με τον άδικο χαμό της πρώτης γυναίκας του Φανουριάς Μάινα από τη Σαντορίνη, που την παντρεύεται το 1939. Λίγους μήνες μετά, αρχές Σεπτεμβρη του '40, λίγο μετά την 3η θέση στον Μαραθώνιο των Βαλκανικών στην Κωνσταντινούπολη, κι ενώ η Φανουρία είναι έγκυος 3 μηνών, σε μια επίσκεψή του στ' αδέλφια του στη Μεσσήνη, η Φανουρία γδέρνεται σε κάτι συρματοπλέγματα και πεθαίνει λίγο μετά, από τέτανο, στις 14 Σεπτεμβρη του 1940. Θυμάται αυτές τις στιγμές, αλλά και τις άλλες που ήλθαν μέσα στη κατοχική μαυρίλα να γλυκάνουν την απίστευτη κακουχία, την πείνα, τα αποσκελετωμένα παιδιά που αντίκριζε καθημερινά στη δουλειά του πεσμένα μέσα στους δρόμους της καταθλιπτικής κατοχικής Αθήνας. Όταν, μοιράζοντας τους λογαριασμούς του Ηλεκτρικού για την Εταιρία όπου εργαζόταν στην περιοχή της Φιλοθέης-Χαλανδρίου, γνωρίζεται με την Ιφιγένεια Κατσαρέλου και λίγο μετά το 1942, παντρεύονται. Τα παιδιά τους, την Ελένη που γεννήθηκε στις 4 Δεκεμβρίου του 1942, τον Δημήτρη που γεννήθηκε το 1944 στις 10 Δεκεμβρίου, (συμπωματικά, την ίδια ημέρα, μετά 43 χρόνια, στις 10 Δεκεμβρίου 1987 ο Στέλιος Κυριακίδης, σημαδιακά, θα φύγει από τη ζωή!). Αργότερα θα χαρεί με τη γέννηση της Μαρίας στις 26 Αύγουστου του 1948.

Πετάει η ψυχή του... Πετάει...

Σε όλ' αυτά που είχε πετύχει αυτά τα δύσκολα χρόνια της πρώτης νιότης από το 1933 έως το 1940, αλλά και η δύσκολη επάνοδος από τα μέσα του 1945 έως αυτή την ημέρα που θα τη θυμούνται αιώνια. Και ήταν τόσα πολλά. Τόσες στιγμές. Εκατοντάδες χιλιάδες χιλιόμετρα. Ατελείωτα ταξίδια σε πάνω από δέκα χώρες. Με σπουδαίους αντιπάλους στους αντίστοιχους αγώνες. Διακρίσεις μοναδικές. Καθολική αναγνώριση. Τα ρεκόρ να διαδέχονται το ένα το άλλο. Κυρίαρχη μορφή για τόσα χρόνια. Κι όμως, το σαράκι της Βοστώνης του 1938, να τον τρώει. Εκείνη την ημέρα που θα μπορούσε να έχει νικήσει αν δεν του πλάγιαζαν τα πόδια, σακατεύοντάς τον, τα ολοκαίνουργια άσπαστα σκληρά παπούτσια, τρέχοντας χωρίς κάλτσες στον σκληρό τοιμεντένιο δρόμο. Είχε δώσει όρκο τιμής. «Θα ξαναγυρίσω», είχε πει.

Πετάει η ψυχή... Πετάει...

Το 1939 νικάει στους Βαλκανικούς Αγώνες στον Μαραθώνιο της Αθήνας. Το 1940, μετά τον θάνατο της Φανουριάς Μάινα τον Σεπτέμβρη, ράκος προσωπικό, μετά ο πόλεμος, η εισβολή των Γερμανών ενώ στο εφιαλτικό διάστημα 1941-1945 προσπαθούσε να επιβιώσει σε εκείνες τις στιγμές, που όλη την Ελλάδα και οι συνθήκες της ναζιστικής κατοχής απαγόρευαν να κάνεις όνειρα ούτε για την επόμενη μέρα. Με δυο παιδιά μικρά, με ένα σπιτικό κι έναν μικρό μισθό, η επιβίωση ήταν το πρώτιστο καθήκον. Η Ηλεκτρική Εταιρία στην οποία δούλευε, εξασφάλιζε ίσα – ίσα τα προς το ζην, μέσα στις συνθήκες της Κατοχής. Ήταν αυτές οι χρονιές, οι χρονιές του τρόμου, στις οποίες όμως διαμορφώθηκε ο άνθρωπος «Στέλιος Κυριακίδης».

Πετάει η ψυχή... Πετάει...

Πετάει στον φίλο και συναθλητή του Βαλκανιονίκη – Πολυαθλητή γιατρό, Γρηγόρη Λαμπράκη που μαζί του από το 1941 συγκρότησαν την αντιστασιακή οργάνωση «Ενωση Ελλήνων Αθλητών», και μέχρι την αποχώρηση των Ναζί (τον Οκτώβρη – Νοέμβρη του 1944) από την πατρίδα μας, βοηθούσε με κάθε τρόπο τους λιμοκτονούντες, πενόμενους συναθλητές του, με συλλογή

και διανομή τροφίμων, φαρμάκων, και κάθε είδους βοήθεια, σώζοντας πολλούς απ' αυτούς. Οι μορφές τους σαν πανελλήνια σύμβολα στον χώρο του αθλητισμού τα χρυσά χρόνια της δεκαετίας του '30, αρκούσαν. Μπορούσαν οι δυο τους με ελάχιστους συμπαραστάτες, να «ανοίγουν πόρτες» και κυριολεκτικά από το τίποτα να συγκεντρώνουν μερικά εφόδια με κίνδυνο της ίδιας της ζωής τους και των οικογενειών τους. Όλ' αυτά περνούσαν από το μυαλό του Στέλιου Κυριακίδη. Ήξερε ότι τίποτα πλέον δεν θα ήταν ίδιο μετά απ' αυτά τα τελευταία μέτρα.

Πετάει η ψυχή... Πετάει...

Όπως δεν ήταν το ίδιο όταν η συμμετοχή – διαπίστευσή του στους Ολυμπιακούς του 1936 στο Βερολίνο, έσωζε τη ζωή συμμαχικών πιλότων, που τους έκρυβε στο υπόγειο του σπιτιού του στο Χαλάνδρι όπου ήταν ένα είδος «άβατου» για δύο χρόνια. Και αυτό γιατί στις αρχές του 1943 κι ενώ είχε πάει περίπατο με την Ιφιγένεια και την Ελένη μωρό, οι Ναζιστές τον συνέλαβαν στον δρόμο μαζί με 49 άλλους κατοίκους του Χαλανδρίου για εκτέλεση, ως αντίποινα για τον θάνατο ενός Γερμανού στρατιώτη. Όταν ο επικεφαλής αξιωματικός της Βέρμαχτ ανακάλυψε την Ολυμπιακή του ταυτότητα – διαπίστευση τον άφησαν να φύγει. Αργότερα όταν ήρθε στο σπίτι του να δει τα κύπελλα είδε και ένα φωτογραφικό άλμπουμ με φωτογραφίες από τους Ολυμπιακούς Αγώνες του Βερολίνου στο οποίο απεικονίζεται και ο Αδόλφος Χίτλερ, σταμάτησαν τον έλεγχο και έδωσε εντολή να μην ξαναγίνει έλεγχος στο σπίτι του, κάτι που ωφέλησε τη ζωή και την ύπαρξη αρκετών συμμάχων πιλότων που φυγαδεύτηκαν από το υπόγειο του σπιτιού του για την Αίγυπτο, με υποβρύχιο από την Ραφήνα.

Πετάει η ψυχή... Πετάει...

Πόσες εικόνες, πόσες στιγμές, πόσες θύμησες, σ' αυτά τα τελευταία μέτρα. Κι από δίπλα, δεκάδες χιλιάδες Βοστωνέζοι κι ανάμεσά τους λίγες χιλιάδες συμπατριώτες Έλληνες να τον επευφημούν με αυγκράτητη ορμή. Τα αυτιά βούιζαν. Τα μάτια έκαιγαν. Τα πνευμόνια είχαν γεμίσει. Η καρδιά του χοροπηδούσε σαν ασταμάτητη αντλία σε απίστευτους παλμούς. Το πρόσωπο σαν αρχαίο μαρμάρινο γλυπτό. Τα πόδια ήταν στον αέρα. Οι μορφές της σχεδόν τετράχρονης Ελένης του μόλις δεκαέξι μηνών Δημήτρη, το χαμόγελο της Ιφιγένειας, τα λόγια του σοφού Ούγγρου φίλου του, Όττο Σίμιτσεκ, η προτροπή του άγνωστου Έλληνα στο τέλος της διαδρομής, λίγο πριν τη μεγάλη αλλαγή του μετά το 39ο χιλιόμετρο που του φώναζε «για την Ελλάδα Στέλιο μου, για τα παιδιά σου», το χαρτί που του έδωσε ο φιλοξενών αυτόν στη Βοστώνη, Γεώργιος Δημητρακόπουλος, που του είπε να διαβάσει μόνο τη μια του πλευρά πριν τον αγώνα, και την άλλη μετά τον τερματισμό του και τώρα πια, βέβαιος πρώτος ήθελε όσο τίποτα να τη διαβάσει, με την πρώτη πλευρά αυτή να γράφει το αρχαίο λακωνικό ρητό «Ἡ ταν ἢ ἐπι τας». Λίγο αργότερα, μετά τον τερματισμό του διάβασε την άλλη πλευρά που έγραφε την αναγγελία του Άγνωστου Αθηναίου Ημεροδρόμου, μετά τη νίκη στον Μαραθώνα, στην Αγορά της Αθήνας, το περίφημο «*Νενικήκαμεν*». Όλ' αυτά κλωθογύριζαν σ' αυτά τα τελευταία μέτρα, κι εκεί θυμήθηκε ένα άλλο αρχαίο ρητό που του είχε πει μια μεγάλη μορφή του ελληνικού και διεθνούς αθλητισμού, ο Κλεάνθης Παλαιολόγος το 1939 όταν κέρδισε στους βαλκανικούς αγώνες τον Μαραθώνιο δρόμο στην κλασική διαδρομή και ο θρίαμβός του με 2ω52'07" έγινε αντικείμενο θερμότητας εκδηλώσεων από τον λαό της Αθήνας που τον περιέφεραν στα χέρια μπροστά σε 50.000 θεατές. *ΑΙΕΝ ΥΨΙΠΕΤΕΙΝ*, Στέλιο μου, του είχε πει ο σοφός Κλεάνθης Παλαιολόγος, σε μια συνέντευξή τους. «*Να πετάς πάντα ψηλά*».

Και τώρα η ψυχή πετάει... Πετάει ψηλά...

Όσο πιο ψηλά δεν μπορεί να φθάσει. Ακουμπάει τη σπαρασσόμενη πατρίδα, την Ελλάδα μας, φτάνει στην Κύπρο μας, που σκιρτούσε για τη λευτεριά της, αγκαλιάζει τα ξενιτεμένα της παιδιά, που τον φιλοξένησαν το 1938 και αυτές τις δεκαπέντε, τελευταίες ημέρες και θέλει να κραυγάσει. Αυτή τη νίκη που θα ενώσει και δεν θα διχάσει. Που ελπίζει να δώσει χαρά, ελπίδα, ζωή και όχι μαχαίρι από αδελφό σε αδελφό, θα τη χαρίσει σ' αυτήν την πατρίδα. Παντοτινό ενέχυρο μεγαλοσύνης και αστείρευτης αγάπης. Κι αν όλα όσα έπραξε ως αθλητής από το 1933 ίσαμε εκείνες τις στιγμές του απογεύματος του Μεγάλου Σαββάτου της 20ης Απριλίου του 1946, τον πέρασαν στην αθλητική ιστορία αυτού του τόπου ως έναν από τους μεγαλύτερους αθλητικούς μύθους, ο Στέλιος Κυριακίδης εκείνα τα ελάχιστα δευτερόλεπτα πριν τον τερματισμό του, ήξερε ότι, σε όλα τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του, θα προσέφερε τα πάντα σαν άνθρωπος χρήσιμος σ' αυτόν τον τόπο και σε όλη την ανθρωπότητα. «Για την Ελλάδα, Στέλιο μου», μονολογούσε βαθιά μέσα του, εκείνα τα τελευταία μέτρα της διαδρομής που τον πέρασε στην Ιστορία. Και η ψυχή του που πέταγε τόσο ψηλά που δεν το χώραγε ο νους του μέσου ανθρώπου, προσγειώθηκε σε εκείνες τις ανεπανάληπτες στιγμές του απόλυτου θριάμβου, της θέλησης ενός ανθρώπου απέναντι σε διαδοχικά χτυπήματα – για χρόνια – από τη μοίρα του Λαού και της πατρίδας του.

Πετώντας ψηλά,

πάνω απ' αυτά τα γήινα μέτρα και σταθμά, ο Στέλιος Κυριακίδης πέρασε σε εκείνα τα τελευταία μέτρα της διαδρομής σε μια υπέρτατη εσωτερική φώτιση. Κάτι που αργότερα – λίγες μέρες μετά – ο δεύτερος άξιος συναθλητής του και παντοτινά φίλος του, ο Αμερικανός Τζόνι Κέλι, το είχε αισθανθεί και είχε πει μπροστά στον τότε πρόεδρο των ΗΠΑ Χάρι Τρούμαν σαν απάντηση σε σχετική του ερώτηση πως έχασε απ' αυτόν τον κοκαλιάρη Έλληνα – όπως τον ονόμαζαν τότε – με την εξής ιστορική απάντηση, αφού το είχε ήδη νοιώσει βαθιά μέσα του «Δεν γινόταν να τον νικήσω, κύριε πρόεδρε. Εγώ έτρεχα για τον εαυτό μου, κι εκείνος για 7 εκατομμύρια Έλληνες συμπατριώτες του».

Πετώντας πάντα ψηλά,

αυτή η συγκεκριμένη φωτογραφία – χωρίς κανέναν διάλογο ή αντίθεση – μέσα σε ελάχιστα δευτερόλεπτα, συμφωνήθηκε να μπει στο εξώφυλλο του πονήματος μεταξύ του υπογράφοντος, και του συν-δημιουργού Δημήτρη Κυριακίδη. Μαζί με την προτροπή του άγνωστου Έλληνα μετανάστη στη Βοστώνη. «ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» Είναι πιστεύουμε η καλύτερη και ορθότερη αποτύπωση της ζωής και του έργου τόσο εν ζωή όσο και μετά τον επίγειο θάνατό του για τον θάνατο Στέλιο Κυριακίδη. Και αυτοδίκαια αυτή η φωτογραφία που αποτυπώνει την κορύφωση μιας πορείας αγώνων στην έσχατη στιγμή της, θα μείνει για πάντα σαν μια φωτογραφία – αρχέτυπο. Που δεν θα γαλουχήσει θεατές ακίνητους, αλλά θα κινητοποιήσει ψυχές και σώματα, σε μια διαρκή κίνηση και αφύπνιση του Ελληνισμού. Στην ουσία και το ήθος της αρχαίας ρήσης: ΑΙΕΝ ΥΨΙΠΕΤΕΙΝ. Μόνο τότε θα δικαιωθούν τέτοιες μορφές που πέρασαν και δεν άνθισαν επί ματαίω. Που άφησαν τέτοιες στιγμές αιώνια ενέχυρα για να προστρέχουμε και να τα αξιολογούμε όχι σαν κάτι το ιδεατό και ιδεοληπτικό, αλλά ως ουσιαστικά παραδείγματα ήθους, αρετής, πίστης, αγώνα και δικαίωσης...

Πετάει η ψυχή του, πετάει...

Και 72 χρόνια μετά, σαν μια αόρατη Σκεπτομορφή στην Υπερχορδή του παράλληλου Σύμπαντος χαίρεται... Δίπλα μας σαν τότε... Που λαχταρούσε να βροντοφωνάξει... «Για την Ελλάδα... Για την Ελλάδα!»

Ο Στέλιος Κυριακίδης κάνει προθέρμανση.

Ο Κυριακίδης, με το νούμερο «77» στο στήθος, τρέχοντας με τους δύο κυριότερους αντιπάλους τους οποίους μέχρι εκείνη την στιγμή, θεωρούνταν ως τα φαβορί: Με το νούμερο «1» ο Αμερικανός Johnny Kelley (που ήρθε δεύτερος) και με το νούμερο «6» ο Καναδός Jerry Cote, που ήρθε τρίτος. Η φωτογραφία είναι τραβηγμένη κοντά στο 32ο χιλιόμετρο, το οποίο θεωρείται από τους μαραθνοδρόμους ως το πιο κρίσιμο χιλιόμετρο του Μαραθωνίου. Μάλιστα, λένε χαρακτηριστικά ότι είναι το σημείο εκείνο που «κτυπούν τον τοίχο» (They hit the wall), που σημαίνει ότι το σώμα παραδίδει τα πάντα, σταματά και αρχίζει να δουλεύει το μυαλό μόνο. Εκεί είναι που διακρίνεται η δύναμη του πνεύματος που διαθέτει ο αθλητής και όχι μόνο του καλά γυμνασμένου και έμπειρου σώματός του.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΑΡΧΙΖΟΥΝ ΜΕ ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΒΗΜΑ

Ο Στέλιος Κυριακίδης με συμπατριώτες του Κυπρίου αθλητές που πήραν μέρος στους Πανελληνίους Αγώνες στην Αθήνα το 1933. Φωτογραφίζονται με τον φουστανελοφόρο, φύλακα του Καλλιμάρμαρου, στα πάλαι ποτέ Προπύλαια.

Βαλκανικοί αγώνες Ζάγκρεπ, 1934.

Βαλκανικοί αγώνες Αθήνα, 1939.

Βοστώνη, 1938.

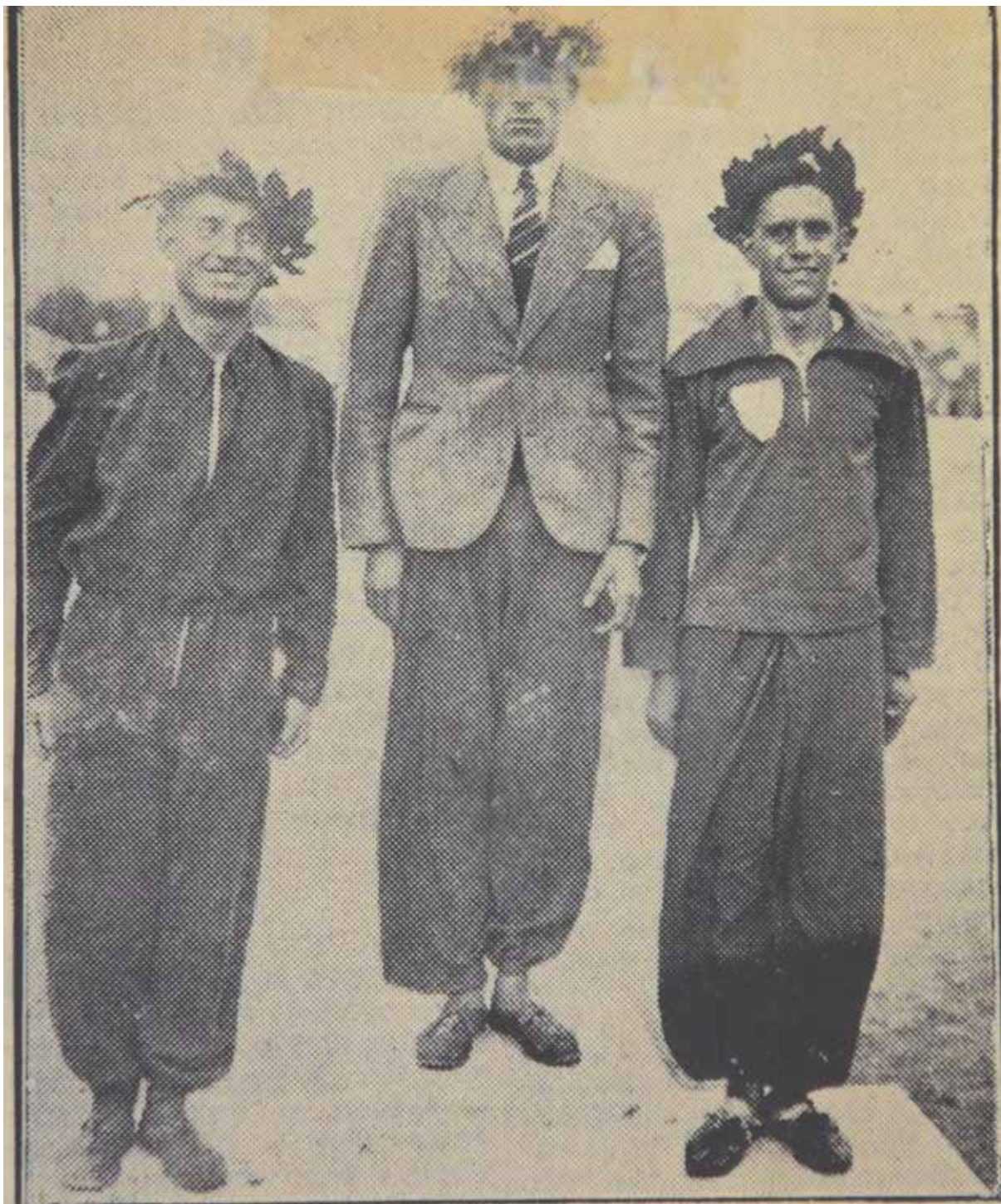
Λονδίνο, 1935.

Βαλκανικοί αγώνες 1938, 2ος στον μαραθώνιο.

Δεκέμβριος 1938, εθελοντής στον στρατό. Πρώτος από αριστερά.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΧΘΕΣΙΝΗΝ ΛΗΞΙΝ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΑΓΩ-
ΝΩΝ. — Οί τρεῖς νικηταί μααραθωνοδρόμοι στέφονται εἰς τὸ
εἰδικὸν βᾶθρον μετὰ τὸν τερματισμὸν. Ἐξ ἀριστερῶν ὁ Ρου-
μᾶνος Γκάλ (2ος), ὁ Κυριακίδης καὶ ὁ τρίτος Ραγάζος.

Ο ΘΡΙΑΜΒΕΥΤΗΣ ΤΗΣ ΒΟΣΤΩΝΗΣ

Ο ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ΦΘΑΝΕ ΣΗΜΕΡΟΝ ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ

Τὸ πλήρες πρόγραμμα τῆς παλλαϊκῆς ὑποδοχῆς

Ὁ θριαμβευτὴς τῆς Βοστώνης Κυριακίδης, φωτογραφούμενος μετὰ τὴν πρώτην νίκην του εἰς τὸν Μαραθῶνιον μετὰ τὸν παλαιὸν ὄρωμα Λούην, ὁ ἀποταρ—ὡς γνωστὸν—ὑπῆρχεν ὁ Ὀλυμπιονίκης τοῦ ἀγώνισματος εἰς τὸ 1876.

Εἶναι ἀφάνιστος ὁ ἀδικοποιὸς μὲν ὄνομα αἱ Ἀθήναι περιμένει τὸν τῶδε Κυριακίδην. Ἦδη ἀπὸ πρὶν ἡ ἀπελευθέρωσις ἐπέβλεπον εἰς αὐτοῦ, ὡς εἰς τὸν ἄριστον ἀθλητὴν τῆς ἐποχῆς. Ἦδη ἀπὸ πρὶν ἡ ἀπελευθέρωσις ἐπέβλεπον εἰς αὐτοῦ, ὡς εἰς τὸν ἄριστον ἀθλητὴν τῆς ἐποχῆς. Ἦδη ἀπὸ πρὶν ἡ ἀπελευθέρωσις ἐπέβλεπον εἰς αὐτοῦ, ὡς εἰς τὸν ἄριστον ἀθλητὴν τῆς ἐποχῆς.

Ἦδη ἀπὸ πρὶν ἡ ἀπελευθέρωσις ἐπέβλεπον εἰς αὐτοῦ, ὡς εἰς τὸν ἄριστον ἀθλητὴν τῆς ἐποχῆς. Ἦδη ἀπὸ πρὶν ἡ ἀπελευθέρωσις ἐπέβλεπον εἰς αὐτοῦ, ὡς εἰς τὸν ἄριστον ἀθλητὴν τῆς ἐποχῆς.

Ἦδη ἀπὸ πρὶν ἡ ἀπελευθέρωσις ἐπέβλεπον εἰς αὐτοῦ, ὡς εἰς τὸν ἄριστον ἀθλητὴν τῆς ἐποχῆς. Ἦδη ἀπὸ πρὶν ἡ ἀπελευθέρωσις ἐπέβλεπον εἰς αὐτοῦ, ὡς εἰς τὸν ἄριστον ἀθλητὴν τῆς ἐποχῆς.

Ἦδη ἀπὸ πρὶν ἡ ἀπελευθέρωσις ἐπέβλεπον εἰς αὐτοῦ, ὡς εἰς τὸν ἄριστον ἀθλητὴν τῆς ἐποχῆς. Ἦδη ἀπὸ πρὶν ἡ ἀπελευθέρωσις ἐπέβλεπον εἰς αὐτοῦ, ὡς εἰς τὸν ἄριστον ἀθλητὴν τῆς ἐποχῆς.

Ος Μαρκθωνοδρόμος μας Κυριακίδης κατὰ πρόσφατον φωτογραφίαν του. Τὴν Κυριακίδη ἀγωνίζεται εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον.

Ὁ Κυριακίδης, ὑπάλληλος τῆς Ἡλεκτρικῆς Ἐταιρίας Ἰωως
μεθαύριο κτυπήσῃ τὴν πόρτα σας γιὰ νὰ ζητήσῃ τὸ ἀντίτιμο
τοῦ καταναλωθέντος ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

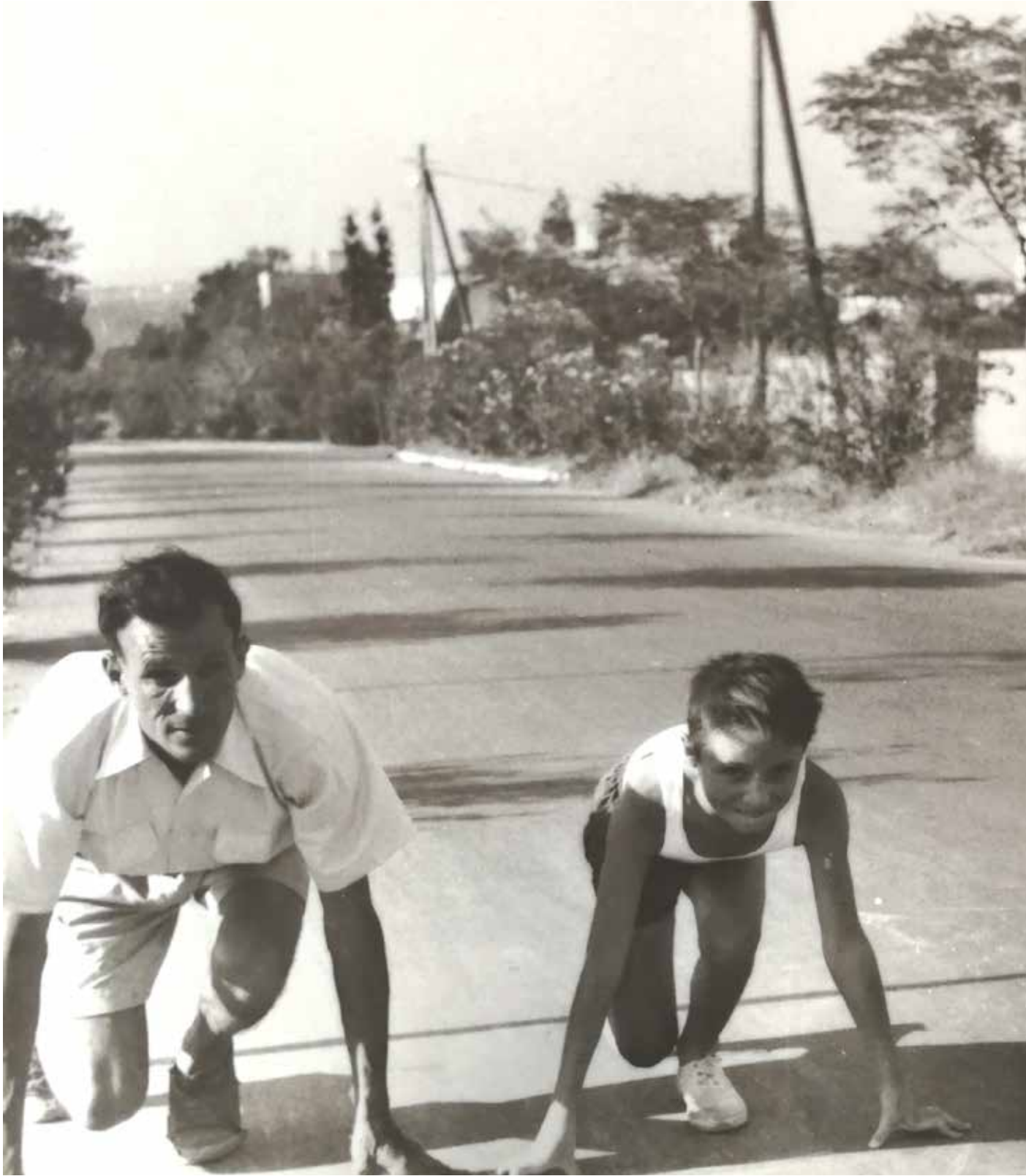
Ο Στέλιος Κυριακίδης με τη γυναίκα του Ιφιγένεια το 1946 μετά την επιστροφή από τη Βοστώνη στο αεροδρόμιο του Ελληνικού (Χασάνι).

Ο Κυριακίδης με τα δύο μεγαλύτερα παιδιά του, τον Δημήτρη και την Ελένη, Λεμεσός, 1952.

Ο Κυριακίδης με τα δύο από τα πέντε εγγόνια του, Αιμιλία και Στέλιο στο Παναθηναϊκό Στάδιο το 1979.

Ο Στέλιος Κυριακίδης προπονεί τον μικρό Δημήτρη, κυριολεκτικά στο δρόμο, στην προσπάθειά του να αναβιώσει τον ελληνικό αθλητισμό από τα παιδιά πλέον, τα οποία θεωρούσε το μέλλον σε ένα νέο ξεκίνημα. Ο Δημήτρης προπονείται υπό το βλέμμα των δύο κοριτσιών της οικογένειας, την Ελένη και τη Μαίρη, Φιλοθέη 1954.

Ο Κυριακίδης σε μια κούνια -πολυ-
μηχάνημα της εποχής, με κρίκους,
μονόζυγο, μπάρες, δώρο Αμερικανών
φίλων που έμεναν στην Φιλόθη, με
τον Στέλιο να προπονεί τα παιδιά του.
Αθήνα 1952-53.

Ο Κυριακίδης, μετά από τη μεγάλη πορεία στον αθλητισμό, ασχολήθηκε και με την κηπουρική στο σπίτι του στη Φιλοθέη. Φρόντιζε τον λαχανόκηπο, τα φρουτόδεντρα, καθώς και το κοτέτσι, διότι σε δύσκολες εποχές που πέρασε η οικογένεια συντηρούνταν με αυτά. Αθήνα δεκαετία του 1950.

Ο Όττο Σίμιτσεκ (Otto Simitsek), ο μεγάλος προπονητής της Εθνικής Ομάδας της Ελλάδος έφτασε στην Κύπρο για να παρακολουθήσει τους Παγκυπρίους Αγώνες του 1934. Υπήρξε ο άνθρωπος που ανέδειξε τον Στέλιο Κυριακίδη τον πρωτοπόρο και πλήρη αθλητή. Ο Σίμετσικ υπηρέτησε εκλέκτορας και αρχιπροπονητής της εθνικής στίβου από το 1929 έως το 1969 που αποχώρησε. Ο Στέλιος Κυριακίδης έμαθε πολλά από αυτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΑΙΜΟΝΑ ΕΑΥΤΟΥ

Η περιγραφή της αρχής αυτού του μοναδικού χρονικού στη ζωή του Στέλιου Κυριακίδη, αλλά και των εικόνων που σχηματίζονταν εκεί στην κορύφωση αυτής της εκπληκτικής αθλητικής πορείας, στον θρίαμβό του στον Μαραθώνιο της Βοστώνης, στις 20 Απρίλη του 1946, κατέδειξε με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο, την αδάμαστη θέληση αυτού του ξεχωριστού Έλληνα.

Ο Στέλιος Κυριακίδης, ένα φτωχόπαιδο, που έκανε ένα σωρό επαγγέλματα για να επιβιώσει ο ίδιος και να βοηθήσει την οικογένειά του, στερήθηκε την παιδικότητα, τα χρόνια της εφηβείας, τα παιχνίδια, ακόμα και την ερωτική ζωή της πρώτης νιότης. Ξεκίνησε ανακαλύπτοντας τον αθλητισμό πολύ αργά, μόλις στα 20 του χρόνια, ενώ ουσιαστικά για τα επόμενα 2-3 χρόνια περιπλανιόταν μόνος του, χωρίς καμιά γνώση, χωρίς προπονητή, χωρίς καμία συμβουλή από κάποιον ειδικό.

Μόλις στα 23 του χρόνια και χωρίς κανένας να το περιμένει, αυτός, ένας άγνωστος στους αθλητικούς κύκλους, τόσο στην Κύπρο, όσο και στην Ελλάδα, αλλά και στον διεθνή χώρο, μέσα σε λίγους μήνες, νικά, κατεβάζει εθνικά ρεκόρ, φέρνει διακρίσεις. Αρχίζει να ψάχνεται εσωτερικά, να ρωτά, να μαθαίνει.

Αφού ολοκλήρωσε τους «Βαλκανικούς Αγώνες» του 1933 και έχοντας ήδη γνωριστεί, μιλήσει και γίνει ήδη φίλος – αιώνια, όσο κράτησε η κοινή ζωή του με τον Όττο Σίμιτσεκ, γυρνάει στην Κύπρο και με γράμματα αλληλογραφεί μαζί του, (βλέπε σελ. 76-77 γράμματα Σίμιτσεκ) παίρνοντας τις πρώτες πραγματικές προπονητικές συμβουλές και τα αναγκαία προγράμματα που θα τον βοηθούσαν τα μέγιστα στην αθλητική του εξέλιξη τα μετέπειτα χρόνια.

Όλο τον χειμώνα του 1933 γυμνάζεται στο γυμναστήριο της Λάρνακας και επισκέπτεται συχνά το χωριό του. Μετά τη σημαδιακή γνωριμία με τον Σίμιτσεκ, ο Κυριακίδης ψάχνοντας και συζητώντας – επικοινωνώντας μαζί του, αντιλαμβάνεται ότι «για να μπορώ να ρυθμίζω τον ρυθμό πάνω στο τρέξιμο της προπόνησης, αλλά και στους αγώνες, η χρήση του χρονομέτρου χειρός είναι απαραίτητη...». Και εδώ πραγματικά ήταν ίσως ο πρώτος που αντιλαμβανόμενος τη χρησιμότητα, το χρησιμοποίησε ήδη από τον χειμώνα του 1934, όταν και αγόρασε στην Κύπρο από τους Άγγλους ένα μεταχειρισμένο χρονόμετρο χειρός. Αξίζει να σημειωθεί ότι το χρονόμετρο χειρός από τους δρομείς μεγάλων αποστάσεων καθιερώθηκε μόλις στις αρχές της δεκαετίας του 1980, με τον περίφημο Αμερικανό μαραθωνοδρόμο Μπιλ Ρότζερς, ο οποίος το είχε αναφέρει στη δική του αυτοβιογραφία, που είχε σαν παράδειγμα τον Κυριακίδη.

Η αλληλογραφία του αυτή με τον Σίμιτσεκ κράτησε όλες τις δύσκολες για εκείνον περιόδους, όταν χρειαζόταν να γυρίσει στην Κύπρο (Το 1933 - 1934, το 1935 - 1936 και το 1945 όταν πήγε στην Κύπρο για να προπονηθεί και να προετοιμαστεί για τον αγώνα της ζωής του, τον μαραθώνιο της Βοστώνης).

Τον ίδιο καιρό, ανταλλάσσοντας πληροφορίες με τον Σίμιτσεκ, με τον οποίο μπορούσε να συνεννοείται στην αγγλική γλώσσα, αντιλαμβάνεται πρώτος ανάμεσα σε χιλιάδες δρομείς σε

όλο τον κόσμο, τη σημασία της ειδικής δίαιτας – διατροφής για τους δρομείς μεγάλων αποστάσεων, αγοράζοντας το 1935 όταν πήγε στο Λονδίνο για να τρέξει στο αγγλικό πρωτάθλημα όπου ήρθε δεύτερος, με τα πενιχρά οικονομικά του δυο αγγλικά προπονητικά βιβλία που τα ξεκοκάλιζε. Ταυτόχρονα «ανακαλύπτει» την αξία της προθέρμανσης – αποθεραπείας, με ειδικές ασκήσεις – διατάσεις – *stretching* – μακρείς βηματισμούς – που η αξία τους έγινε γνωστή μόλις τη δεκαετία του 1970 και από το 1990 καθιερώθηκε σε όλες τις προπονητικές σχολές ως απαραίτητη. Όλ' αυτά συνέπεσαν με αυτό το εσωτερικό *bing-bang* στη ζωή του, με την ανακάλυψη των δυνατοτήτων που είχε το σώμα του, αλλά πρώτα και κύρια το πνεύμα του. Αυτή την πρώτη περίοδο που ουσιαστικά ξεκίνησε στις αρχές του 1934 και ολοκληρώθηκε λίγο πριν την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου, δηλαδή για εξήμισι περίπου χρόνια, ο Στέλιος Κυριακίδης βίωσε τόσα πολλά που για κάποιους ίσως θα χρειαζόταν δυο ή και περισσότερες ζωές...

«Σαν έτοιμος από καιρό», στις 11 Μάρτη 1934, ξεκινώντας την απίστευτη πρώτη αθλητική του περίοδο, λαμβάνει μέρος στους αγώνες της επαρχίας της Πάφου τους «Παμπαφιακούς Αγώνες», με την ομάδα του χωριού του, του Στατού, αυτός και μερικά άλλα παιδιά, εκπροσωπώντας το χωριό του, των τριάντα οικογενειών. Και κυριολεκτικά καταπλήσσει, μέσα σε τρεις μέρες κερδίζει τέσσερα δρομικά αγωνίσματα, κάτι που ελάχιστοι μπόρεσαν μέσα στη δρομική Ιστορία. Και μάλιστα σε ανόμοια δρομικά αγωνίσματα, παρατεταμένης ταχύτητας, ημιαντοχής, αντοχής. Την πρώτη μέρα, νικά στα 800 μ. με 2'11" και τα 400 μ.(!!!) σε 59"8", τη δεύτερη μέρα, νικά στα 1500 μ. με 4'52' και την τρίτη μέρα, τα 5.000 μ. με 17'30" σαν τον αρχαίο Ολυμπιονίκη Πολίτη από την Κέραμο που είχε νικήσει στο Στάδιο, στον Δίαυλο και στον Δόλιχο δρόμο.

Ένα μήνα αργότερα, επαναλαμβάνει αυτό το απίστευτο για τους πολλούς επίτευγμα, όταν στους «Παγκύπριους Αγώνες» μέσα σε τρεις μέρες κερδίζει πάλι τέσσερα δρομικά αγωνίσματα, τα 1.500 μ. σε 4'21", τα 5.000 μ. σε 16'20", τα 10.000 μ. σε 34'47 και τα 20.000 σε 1 ώρα 11'9.4". Ο Όττο Σίμιτσεκ που έχει μεταβεί στην Κύπρο, βλέπει τον φίλο του και εντυπωσιασμένος τον προσκαλεί να έλθει στην Αθήνα και να τρέξει στο πανελλήνιο πρωτάθλημα. Ο Κυριακίδης ταξιδεύει μαζί του και λίγο αργότερα νικάει στους «Πανελλήνιους Αγώνες» στα 5 και 10 χλμ. με 16'12" και 34'35" αντίστοιχα. Έχει δέσει πλέον τη ζωή του με αδιατάρακτη φιλία και συνεργασία με τον Σίμιτσεκ, τον οποίο υποστηρίζει όταν κάποιοι άλλοι προπονητές σωματείων διαβάλλουν στην Ομοσπονδία του ΣΕΓΑΣ, διότι δεν βλέπουν με καλό μάτι τον «φιλόδοξο» Ούγγρο προπονητή, με την πολύ σπουδαία κατάρτιση από τη χώρα του και με μεταπτυχιακά στη Γερμανική Ακαδημία Γυμναστών. Ο Στέλιος Κυριακίδης τον στηρίζει με άρθρα του και συνεντεύξεις στις εφημερίδες και ο φίλος του Σίμιτσεκ διατηρεί έτσι τη θέση του Ομοσπονδιακού προπονητή.

Λίγο αργότερα στους Βαλκανικούς του Ζάγκρεμπ ο Στέλιος Κυριακίδης θα πετύχει τις πρώτες του διεθνείς νίκες και διακρίσεις στα 10 χλμ. και τον μαραθώνιο. Ειδικά στον Μαραθώνιο έχει να αντιμετωπίσει έναν διεθνούς φήμης Μαραθωνοδρόμο, τον Ρουμάνο Γκαλ, ο οποίος κυριαρχούσε τότε στα Βαλκάνια, αλλά ήταν και μέσα στους 10 καλύτερους στον κόσμο. Πηγαίνοντας με το τραίνο – την «Ταχεία» – της εποχής, οι σπουδαίοι Έλληνες συναθλητές του, ο Χρήστος Μάντικας και ο Γεωργακόπουλος – γνωστό «πειραχτήρι» - τον πειράζουν, λέγοντάς του:

- Στέλιο, πες αλεύρι, ο Γκαλ σε γυρεύει!
- Θα δούμε ποιος γυρεύει ποιον στον τερματισμό.

Ο Κυριακίδης, έτσι απάντησε στην πρώτη του διεθνή αποστολή. Την πρώτη ημέρα των αγώνων, στις 26 Αυγούστου στα 10.000 μ. με συναθλητή τον Αρβανίτη, συνθέτουν ένα δίδυμο που με συνεχή ντεμαράζ εξουθενώνει τους σπουδαίους δρομείς Μανέα, από τη Ρουμανία και τον Μπρουτσάν, από τη Γιουγκοσλαβία και στο τέλος τερματίζουν στις δυο πρώτες θέσεις, με τον Στέλιο Κυριακίδη να νικά με 33'49.2" που είναι νέο βαλκανικό ρεκόρ. Με τον Σίμιτσεκ, τον «Δάσκαλο και Πνευματικό πατέρα του», ανιχνεύουν τη διαδρομή του Μαραθωνίου δρόμου, την ελέγχουν με αυτοκίνητο της ελληνικής Πρεσβείας δοκιμάζουν σύντομες διαδρομές – περάσματα, πάντα με το χρονόμετρο. Ο Σίμιτσεκ τον συμβουλεύει να μην παρασυρθεί από τον ρυθμό των αντιπάλων, να τρέξει «έξυπνα» να μην τους «κυνηγάει» από την αρχή και να ανέβει μετά το δεύτερο μισό της κούρσας, όταν θα έχουν κουραστεί και αποκαμωθεί.

Ο Αγώνας του μαραθωνίου είχε οριστεί για τις 2 Σεπτέμβρη του 1934. Ο αγώνας ξεκίνησε, και όπως είχε προβλέψει ο σοφός Σίμιτσεκ, οι δυο Σέρβοι δρομείς ξεκίνησαν γρήγορα, δίνοντας ένα πολύ γρήγορο ρυθμό στην κούρσα. Ο Κυριακίδης δεν ακολουθεί, εφαρμόζοντας τις οδηγίες του προπονητή του. Κι αυτό είναι κάτι που δεν θα το ξεχάσει ποτέ. Και στις μεγάλες κατοπινές του επιτυχίες, συμπεριλαμβανομένης της αθάνατης επιτυχίας στη Βοστώνη, θα τον βοηθούσε πάντα...

Στα μισά της διαδρομής, είναι πίσω από τους Σέρβους και τον Γκαλ τον Ρουμάνο μεγάλο αντίπαλό του, 500 μέτρα. Μόλις 2 χιλιόμετρα μετά, στο 23ο χιλιόμετρο, τους έχει ήδη φθάσει. Το σχέδιο που πρότεινε ο Σίμιτσεκ είναι να περάσει τα 30 χλμ. σε διάστημα 2 ωρών (δηλαδή 4 λεπτά το χιλιόμετρο μέσο όρο). Περνάει ακριβώς στον χρόνο αυτό. Οι δυνάμεις του είναι ακμαίες. Συνεχίζει και στα επόμενα χιλιόμετρα, σχεδόν με τον ίδιο ρυθμό. Τερματίζει μακριά από τον εμβρόντητο Γκαλ, σε χρόνο 2ω49'31" που είναι ρεκόρ Βαλκανικών Αγώνων, σε μια μέρα που παρά το γεγονός ότι ήταν αρχές Σεπτέμβρη, ήταν πολύ κρύα με θερμοκρασίες γύρω στους 5 βαθμούς.

Όλη η εθνική ομάδα τον σηκώνει στα χέρια και ο Κυριακίδης κλαίει από συγκίνηση... Οι νίκες του στα 10 χλμ. και στον μαραθώνιο, βοηθούν την εθνική ομάδα να νικήσει στη γενική βαθμολογία, με τους Γιουγκοσλάβους να ξεκινούν έναν διπλωματικό πόλεμο για τους Κύπριους αθλητές και ειδικά για τον Κυριακίδη που ήταν η αποκάλυψη του 1934, ζητώντας να μη συμμετέχουν στους Βαλκανικούς Αγώνες (κάτι που την επόμενη χρονιά το κατάφεραν με απίστευτη στάση, υποχωρητική από την τότε διοίκηση του ΣΕΓΑΣ).

Γυρνώντας από το Ζάγκρεμπ, στον σιδηροδρομικό σταθμό της Αθήνας, τους περιμένουν χιλιάδες Αθηναίοι φίλαθλοι του στίβου για να τους καλωσορίσουν και να τους επευφημήσουν. Ο Στέλιος Κυριακίδης πριν απ' όλους θεωρεί υποχρέωσή του να μεταβεί με τον Σίμιτσεκ κοντά του, στο Μαρούσι, στο σπίτι του Σπύρου Λούη. Ο γηραιός Ολυμπιονίκης τον αγκαλιάζει, τον φιλά, κλαίει από συγκίνηση... «Με την ευχή μου», τον κατευοδώνει κι αυτή η ευχή του τον ακολούθησε σε όλη του την καριέρα.

Ο Δήμος της Αθήνας τον προσλαμβάνει ως δημοτικό υπάλληλο – έκτακτο – δίνοντάς του μισθό 3.000 δραχμές τον μήνα, από τις οποίες έστελνε 500 δρχ. στον άρρωστο πατέρα του στην Κύπρο. Για να μπορέσει να ανταπεξέλθει στις καθημερινές του ανάγκες, αποφασίζει να διαμένει σε ένα δωμάτιο στα αποδυτήρια του Καλλιμάρμαρου, με συνθήκες απaráδεκτες... Δίπλα του, σε ένα άλλο παρόμοιο δωματιάκι διέμενε και ο Ομοσπονδιακός προπονητής, ο Όττο Σίμιτσεκ... Άλλοι καιροί, άλλα ήθη... Ένα μήνα σχεδόν μετά, ο Σίμιτσεκ προσκαλεί την

Ουγγρική εθνική ομάδα σε ελληνο-ουγγρική ημερίδα – αγώνες. Ο αγώνας που συγκεντρώνει τα φώτα της δημοσιότητας είναι αυτός των 30 χλμ. με αντίπαλο τον σπουδαίο Ούγγρο πανευρωπαϊόνικη, Καλάμπους... Στις 8 Οκτώβρη, σε μια αξέχαστη κούρσα που κρίθηκε στο νήμα, ο Κυριακίδης νικά τον μεγάλο δρομέα από την Ουγγαρία με ρεκόρ 1 ωρ. 56'35" με δεύτερο τον Ούγγρο δρομέα και τρίτο πολύ κοντά τον σπουδαίο τότε (αλλά και για 60 και πλέον χρόνια αθλητή – μύθο των δρόμων), τον Χρήστο Βαρτζάκη.

Οι συνθήκες κάτω από τις εξέδρες του Καλλιμάρμαρου είναι αποκαρδιωτικές, επανέρχεται στον Δήμο Αθήνας και ζητά μια μόνιμη δουλειά με τις υποσχέσεις να τον απογοητεύουν και αποφασίζει να γυρίσει στην Κύπρο, όπου ο Δήμος Λεμεσού που έχει υποσχεθεί να τον προσλάβει ως κλητήρα από την 1η Ιανουαρίου του 1935 έως και τον Φλεβάρη του 1936, με την άδεια του Δήμου.

- Όποτε έχεις αγώνες στην Ελλάδα ή σε άλλες χώρες, να μπορείς να μεταβαίνεις εκεί και να αγωνίζεσαι!

Ο Σίμιτσεκ του οργανώνει με αλληλογραφία τις προπονήσεις και τους αγώνες που θα λάβει μέρος για το 1935. Μάλιστα, υπάρχει στο Αρχείο, αλληλογραφία με ημερομηνίες 1η Φεβρουαρίου 1934, 1η Ιουλίου 1935 και 31η Ιανουαρίου 1936.

Στις 25 Μαρτίου 1935, ανήμερα της εθνικής γιορτής, στην Αθήνα κερδίζει τον αγώνα των 20.000 μ. σε 1ω10'22" που ήταν πανελλήνιο ρεκόρ. Στις 2-5 Μαΐου, στους «Παγκύπριους Αγώνες», κερδίζει την πρώτη μέρα στα 10 χλμ. σε 35'25", τη 2η στα 5 χλμ. σε 16'02" (ρεκόρ Κύπρου), την 3η μέρα έρχεται 2ος στα 1500 μ. με 4'17"8" και την 4η ημέρα συντρίβει το ρεκόρ του στα 20 χλμ. με 1 ώρα 08'06".

Στις 26 Μαΐου στους «Βαλκανικούς Αγώνες» στην Αθήνα, οι Γιουγκοσλάβοι κάνουν ένσταση ότι ο Κυριακίδης δεν είναι Έλληνας, αλλά Άγγλος (λόγω Κύπρου!), το ΣΕΓΑΣ το δέχεται και έτσι αποκλείεται από το αγώνισμα του Μαραθωνίου. Τον αφήνουν όμως να τρέξει 2 λεπτά πίσω, έκτος συναγωνισμού. Τελικά, κερδίζει ο Ρουμάνος Γκαλ σε 3ω7'40" και ο Κυριακίδης τραυματισμένος από την Κύπρο στο πόδι του καταφέρνει και έρχεται 2ος σε 3ω8'7" δηλαδή μόλις 27 δευτερόλεπτα πίσω από τον νικητή. Έτσι η Ελλάδα χάνει 12 βαθμούς από την γενική βαθμολογία. Είναι δε η πρώτη φορά που οι αθλητές φεύγουν από την Μαραθώνος και τρέχουν γύρω από τον Τύμβο. Στην εφημερίδα *Αθλητική Ημέρα* ο δημοσιογράφος Αθ. Σέμπος λέει ότι ο Κυριακίδης «Στο αριστερό του χέρι βαστά ένα χρονόμετρο βάσει του οποίου κανονίζει το βήμα του».

Τον Ιούνιο, έρχεται ξανά στην Αθήνα και κερδίζει και στα τρία δρομικά αγωνίσματα που συμμετείχε με ρεκόρ μάλιστα στα 5 και 10 χλμ. σε χρόνους 15'45" και 32'52.4" αντίστοιχα, ενώ στον Μαραθώνιο νικάει με 3 ώρες 06'30".

Ο Σίμιτσεκ του οργανώνει με αλληλογραφία τις προπονήσεις και τους αγώνες που θα λάβει μέρος για το 1935.

Μεταβαίνει στην Αγγλία στις 15 Ιουλίου και συμμετέχει στο πρωτάθλημα της Αγγλίας «AAA» στον Μαραθώνιο, σε αγώνες όπου συμμετέχουν αθλητές από δέκα χώρες. Στο σύνολο 39 συμμετασχόντων, τερματίζει 2ος στον αγώνα, σε 3 ώρες 03'29", μόλις 23 δεύτερα πίσω από τον φημισμένο Βρετανό, Norris, που λόγω των πολύ κακών καιρικών συνθηκών τερμάτισαν μόνο 5 από τους 40 συμμετέχοντες, κάτι που επανέλαβε το 1937, τερματίζοντας πάλι 2ος με ρεκόρ 2ω40'20". Η Αγ-

γλία του ζητάει να τρέξει το 1936 στους επόμενους Ολυμπιακούς Αγώνες, με τα χρώματά της, αφού κατάγεται από την Κύπρο, που τότε ήταν βρετανική αποικία. Του προσφέρουν, μάλιστα, πολλά προνόμια και παρά την αλληλογραφία που αναπτύσσουν, ο Κυριακίδης το σκέπτεται. Πλην όμως, τελικά, αρνείται, παρά τις άσχημες καταστάσεις που βίωσε, τον προηγούμενο χρόνο στην Αθήνα...

Αγοράζει μια «προχωρημένης τεχνολογίας» φωτογραφική συσκευή KODAK, που τον βοηθάει να αποτυπώσει στιγμιότυπα από την αθλητική του καριέρα, στις χώρες που θα έτρεχε αργότερα, επισκευάζει το χρονόμετρο χειρός, και αγοράζει δυο βιβλία του Οίκου Webster για τεχνικές προπόνησης, και τη δίαιτα των δρομέων μεγάλων αποστάσεων, αντιστοίχως, που τα εφαρμόζει αμέσως, ξεχωρίζοντας από τους άλλους συναθλητές του. Μάλιστα, υπάρχει αλληλογραφία στο αρχείο του με τον κατασκευαστή ότι επισκεύασε το χρονόμετρο χειρός στο Λονδίνο.

Είναι χαρακτηριστικές οι αναφορές των Ελλήνων αθλητικών δημοσιογράφων, οι οποίοι στις ανταποκρίσεις τους για τον μαραθώνιο δρόμο στην κλασική διαδρομή, αναφερόμενοι στη διατροφή των μαραθωνοδρόμων την ημέρα προ του αγώνα, μιλούσαν για τους Έλληνες – και ξένους – δρομείς, οι οποίοι πήγαιναν στις ταβέρνες του Μαραθώνα για να φάνε, πλην του Κυριακίδη, ο οποίος έτρωγε τα ήδη προετοιμασμένα φαγητά του τα οποία από τότε (!!!) είχαν αρκετούς υδατάνθρακες, φρούτα, μέλι, ό,τι δηλαδή συστήνουν και σήμερα για τη διατροφή πριν τον Μαραθώνιο, σε όλους τους δρομείς του κόσμου!!!

Στις 1 και 2 Σεπτέμβρη του 1935, σε αγώνες στον Αμιάντο στο Τρόδος, νικά στο μίλι και στα 5 χλμ. Σπάει ξανά το ρεκόρ στα 5 χλμ. με 15'31.5". Λίγο μετά, στις 20 Σεπτέμβρη, στους αγώνες πρόκρισης για τους Βαλκανικούς Αγώνες νικάει στα 10 χλμ. με 32'28" που ήταν πάλι νέο ρεκόρ Ελλάδας. Μεταβαίνοντας στην Κωνσταντινούπολη, δοκιμάζει μια ακόμα πικρή εμπειρία... Οι Γιουγκοσλάβοι κάνουν επίσημη ένσταση, απειλώντας ότι θα αποχωρήσουν από τους αγώνες, ισχυριζόμενοι ότι ο Κυριακίδης δεν είναι Έλληνας, αλλά Άγγλος, λόγω του διαβατηρίου του... Μπροστά στον κίνδυνο να τιναχθούν οι αγώνες στον αέρα για πάντα, ο ΣΕΓΑΣ υποκύπτει, με τον όρο να τον αφήσουν να τρέξει στον Μαραθώνιο Δρόμο, εκτός συναγωνισμού, με 2' καθυστέρηση, πίσω από τους άλλους συναθλητές του, . Απίστευτα πράγματα που του κόβουν τα πόδια... Ο Σίμιτσεκ του λέει να τρέξει έστω και έτσι για να τους αποδείξει ότι είναι πάνω από τις ίντριγκες και πέρα από τα καμώματά τους... Τερματίζει μόλις 27 δευτερόλεπτα πίσω από τον Ρουμάνο Γκαλ, σε 3 ώρες 08'07" (δηλαδή ουσιαστικά ήταν 1' και 33" πιο μπροστά του).

Τον Νοέμβρη του 1935 κερδίζει αγώνα της μιας ώρας με 17.430 μ., που ήταν ρεκόρ Ελλάδας, ενώ κερδίζει στους «Πανελλήνιους Αγώνες» τον Μαραθώνιο Δρόμο σε 3 ώρες 06'03".

Το 1936 είναι η Ολυμπιακή χρονιά. Αποφασίζει με τον προπονητή του να μην αναλωθεί σε πολλούς αγώνες, προετοιμαζόμενος γι' αυτούς για έναν καλό χρόνο και μια πολύ καλή θέση... Σαν προετοιμασία τρέχει στις αρχές Ιούνη του 1936 στο πανελλήνιο πρωτάθλημα και νικά και στους αγώνες που συμμετέχει με 15'45" στα 5 χλμ., 32'52"4" στα 10 χλμ. και 3 ώρες 06'30" στον Μαραθώνιο Δρόμο.

Το 1938 αποφασίζει μετά από αλληλογραφία με τον Τζόνι Κέλι και το ΒΑΑ, να μεταβεί στη Βοστώνη και να τρέξει στον φημισμένο Μαραθώνιο της...

Λαμβάνει μέρος στην ελληνική αποστολή για τους Ολυμπιακούς του

Βερολίνου... Με σημαιοφόρο τον γηραιό Σπύρο Λούη, ο Στέλιος Κυριακίδης συμμετέχει στον Μαραθώνιο Δρόμο στις 9 Αυγούστου. Σε μια δύσκολη ημέρα με μεγάλη υγρασία και ζέστη, όπου εγκατέλειψαν το 1/3 των συμμετεχόντων μαραθωνοδρόμων, ο Στέλιος Κυριακίδης τερματίζει 11ος σε 2 ώρες 43'20"08" που ήταν ρεκόρ Ελλάδας (για το 1936). Στην ίδια κούρσα συμμετείχε και ο Αμερικανός πρωταθλητής Τζόνι Κέλι (δυο φορές νικητής του Μαραθωνίου της Βοστώνης πριν το 1946), τερματίζοντας στην 18η θέση, με τον οποίο γνωρίζονται, γίνονται φίλοι και ο Κέλι τον προσκαλεί να τρέξει στη Βοστώνη.

Στην αποστολή των Ελλήνων αθλητών, ο Στέλιος Κυριακίδης ο οποίος μιλούσε άριστα την αγγλική γλώσσα, ορίστηκε αρχηγός της. Η εφημερίδα *Καθημερινή* είχε προσφέρει μια χάλκινη περικεφαλαία αρχαίου Έλληνα στρατιώτη, σαν έπαθλο στον νικητή του Μαραθωνίου Δρόμου. Ο Στέλιος Κυριακίδης την παρέδωσε στην Οργανωτική Επιτροπή, η οποία όμως αν και όφειλε να την παραδώσει, για πολιτικούς λόγους δεν την παρέδωσε, τελικά, στον τελικό νικητή, τον Κορεάτη Σον-Κη-Τσουνγκ (ο οποίος λόγω της κατοχής της χώρας του από την Ιαπωνία, έτρεχε με τα χρώματά της). Το έπαθλο καταχωνιάστηκε σε κάποιες αποθήκες στα υπόγεια της Γερμανικής Ομοσπονδίας Αθλητισμού.

Δεκαετίες αργότερα, ο Στέλιος Κυριακίδης σε ημερίδα της Ολυμπιακής Ακαδημίας, το ανέφερε στον τότε πρόεδρο της Ολυμπιακής Επιτροπής της Δυτ. Γερμανίας, ο οποίος υποσχέθηκε να δι-ατάξει έρευνα. Λίγες εβδομάδες μετά, αυτή η περικεφαλαία – σύμβολο βρέθηκε άθικτη και σε ειδική τελετή στο Βερολίνο και παραδόθηκε στον πανευτυχή Σον, τον νικητή του Μαραθωνίου του 1936, από τον ίδιο τον Κυριακίδη, καθώς και από τον Πρόεδρο της Αθλητικής Ομοσπονδίας της Γερμανίας. Ο Σον γίνεται έτσι ένας από τους πιστότερους φίλους με τον άξιο συναθλητή του και μέχρι να τους χωρίσει ο θάνατος, του στέλνει ευχετήριες κάρτες κάθε Χριστούγεννα, ενώ χαρίζει την περικεφαλαία, σύμβολο της περηφανούς νίκης του στο Ολυμπιακό Μουσείο της Σεούλ, όπου βρίσκεται σε περίοπτη θέση, όντας η πρώτη νίκη Κορεάτη αθλητή – με τις συνθήκες που προαναφέρθηκαν – στους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Γυρνάει στην Ελλάδα με την ίδια φλόγα που του καίει τα σωθικά... Στις 20 Σεπτεμβρίου νικάει στα 10 χλμ. σε χρόνο 32'28" ενώ στις 6 Οκτώβρη στους αγώνες πρόκρισης για τους «Βαλκανικούς Αγώνες» του 1936, τρέχει και κερδίζει πρώτες θέσεις με τρία νέα ρεκόρ στα 5 μίλια (26'07.4"), τα 10 χλμ. 32'28" τη μισή ώρα (9.203 μ.) ενώ κερδίζει και τα 5 χλμ. σε 15'57.2". Λίγες μέρες μετά, στους «Βαλκανικούς Αγώνες» της Αθήνας, κερδίζει στον Μαραθώνιο τον Ρουμάνο Γκαλ, παίρνοντας κατά κάποιον τρόπο ρεβάνς για τα απαράδεκτα γεγονότα της περασμένης χρονιάς στην Κωνσταντινούπολη, με νέο βαλκανικό ρεκόρ αγώνων 2ω 49'10", ενώ στην 3η θέση βρέθηκε ο ανερχόμενος τότε Θανάσης Ραγάζος, με τον οποίο αργότερα έγιναν αχώριστοι φίλοι και συνεργάτες.

Την επόμενη χρονιά τον Μάη (4-11 Μαΐου 1937) κερδίζει στους Πανελλήνιους Αγώνες τα 5 χλμ. με 15'35" (πανελλήνιο ρεκόρ), τα 10 χλμ. με 32'52", ενώ στις 5-12 Σεπτέμβρη στους «Βαλκανικούς Αγώνες» στο Βουκουρέστι έρχεται 1ος στον μαραθώνιο με 2 ώρες 57'22" και 2ος στα 10 χλμ.

Αγοράζει μια «προχωρημένης τεχνολογίας» φωτογραφική συσκευή KODAK που τον βοηθάει να αποτυπώσει στιγμιότυπα από την αθλητική του καριέρα, στις χώρες που θα έτρεχε αργότερα

Την εποχή εκείνη γνωρίζεται με τη Φανουρία Μάινα από τη Σαντορίνη (από οικογένεια σπουδαίων επιπλοποιών της εποχής, οι οποίοι είχαν ανάμεσα στα άλλα, αργότερα διακοσμήσει με δικές τους δημι-

ουργίες μέρος του Προεδρικού Μεγάρου, επιφανή σπίτια Ελλήνων στην Αθήνα και το Λονδίνο, το Ίδρυμα Καραμανλή στη Φιλοθέη, πρεσβείες κ.ά.) την οποία αρραβωνιάστηκε στις 27/11/1938. Ο γάμος τους έγινε στις 26 Δεκέμβρη του 1939, κι ενώ ο Στέλιος Κυριακίδης είχε καταταγεί στον Ελληνικό Στρατό ως εθελοντής στο Πεζικό από τις 3/11/1939. Το τέλος της όμως, συνθλίβει τον Στέλιο Κυριακίδη. Η άτυχη Φανουρία, ενώ ήταν τριών μηνών έγκυος, καθώς αναφέραμε ήδη, πεθαίνει από τέτανο μετά από μια πληγή σε συρματοφράχτη στα χωράφια των αδελφών του στη Μεσσήνη, τον Σεπτέμβρη του 1940, λίγες βδομάδες πριν τον Ελληνικό – Ιταλικό πόλεμο και το «ΟΧΙ» της 28ης Οκτωβρίου του 1940.

Στις 22 Απριλίου το 1937 ο ΣΕΓΑΣ τον καλεί σε *«γραπτή απολογία σχετικώς για την άνευ αδείας του ΣΕΓΑΣ συμμετοχής σας εις αγώνισμα δρόμου εν Κορίνθω»* και μετά λαμβάνει γράμμα στις 29 Απριλίου που λέει: *«Το ΣΕΓΑΣ δεν εύρε ταυτήν επαρκή και λυπείται διότι είναι υποχρεωμένον να σας παρατήρηση δια την πράξιν σας. Ελπίζοντας ότι εις το μέλλον, δεν θα δώσητε ουδεμίαν άλλην αφορμήν, ως πρέπει εις ένα καλόν και φιλότιμον Έλληνα πρωταθλητήν».*

Το 1938 αποφασίζει μετά από αλληλογραφία με τον Τζόνι Κέλι και το ΒΑΑ, να μεταβεί στη Βοστώνη και να τρέξει στον φημισμένο Μαραθώνιό της... Έχει προετοιμαστεί σκληρά, όλο το χειμώνα, στις ανηφορίες της Πεντέλης, του Πικερμίου, έχοντας την πεποίθηση ότι θα τα καταφέρει.

Αλλάζοντας περιεχόμενο στην προετοιμασία του, αποφεύγει να τρέχει σε αγώνες και σε ημερίδες, βάζοντας αρκετά μεγάλα κομμάτια, κάνοντας ποιοτικές προπονήσεις, για να κερδίσει σε διάρκεια, αντοχή, το λεγόμενο «κράτημα» που θα τον βοηθήσει στον συναγωνισμό της Βοστώνης. Το ταξίδι 3ων εβδομάδων με το πλοίο «Bremen» από το Southampton, του στερεί πολύτιμες προπονητικές ημέρες και τον βγάζει από την απαιτητική του καθημερινότητα. Προσπαθεί όμως να προπονηθεί κάνοντας γύρους στο κατάστρωμα του πλοίου. Επιτέλους, μετά από περίπου 25 ημέρες ταξιδιού, φθάνει στη Νέα Υόρκη την 4η Απριλίου του 1938, όπου τον περιμένουν οι Ελληνοαμερικάνοι πρωταθλητές Νίκος Γιαννακόπουλος, Φρανκ Βασιλόπουλος, Θεόδωρος Ματσούκης, ο πρόεδρος του Συλλόγου Αθηναίων Γιαλόπουλος. Επισκέπτεται τα γραφεία της εφημερίδας *Ατλαντίς*, ενώ λίγες μέρες μεταβαίνει στη Βοστώνη όπου και συναντιέται για πρώτη φορά με τους Γιώργο και Χαράλαμπο Δημητρακόπουλο (George και Harry Demeter, Δικαστές στη Βοστώνη), καθώς και τον Jerry Nason, φημισμένο δημοσιογράφο της Boston Globe. Ο Γιώργος Δημητρακόπουλος τον φιλοξενεί στο ξενοδοχείο του «Minerva».

Τον ξεναγούν στη φημισμένη πνευματική πρωτεύουσα των ΗΠΑ, του δείχνουν τη διαδρομή, την οποία ο Στέλιος Κυριακίδης αρχίζει να την ανιχνεύει δυο βδομάδες πριν τη διεξαγωγή του αγώνα, που έχει οριστεί στις 19 Απρίλη 1938 (είναι η περίφημη γιορτή της Μασαχουσέτης, «Patriots Day», η ημέρα των πατριωτών, για την επέτειο της εξέγερσης των Βοστονέζων στην απαρχή του «Πολέμου της Ανεξαρτησίας» των ΗΠΑ με την Αγγλία το 1775). Ο Στέλιος Κυριακίδης είναι αισιόδοξος, έχει προετοιμαστεί κατάλληλα – παρά τις προπονήσεις που έχασε πάνω στο καράβι – είναι ξεκούραστος, η διαδρομή είναι δύσκολη, αλλά ο κόσμος ζεστός, ο καιρός πολύ καλός, χωρίς τις ζέστες των μαραθωνίων της Αθήνας ή των Βαλκανικών Χωρών, πιστεύει ότι θα τα καταφέρει και θα φέρει μια πολύ καλή επίδοση να είναι μέσα στους πέντε πρώτους και γιατί όχι και μια νίκη, επαναλαμβάνοντας το επίτευγμα του Παναγιώτη Τριβουλίδη, που είχε νικήσει στον Μαραθώνιο της Βοστώνης το 1920 (όντας μετανάστης από το 1916 και τρέχοντας

Στο αριστερό του χέρι φορά ένα χρονόμετρο βάσει του οποίου κανονίζει το βήμα του».

με τα χρώματα της Νέας Υόρκης με καταγωγή από τα Βάτικα – Νεάπολη της Λακωνίας).

Την ημέρα όμως του αγώνα, ο καιρός ήταν «καλοκαιρινά ζεστός», με μπόλικη υγρασία, αλλάζοντας τις ευνοϊκές προβλέψεις της εβδομάδας προ του αγώνα. Οι Έλληνες της Βοστώνης τον είχαν φιλοξενήσει με απίστευτη θέρμη και αγάπη πραγματική. Δυο μέρες προ του αγώνα, του κάνουν δώρο, ένα ζευγάρι δερμάτινα σκληρά παπούτσια «άσπαστα» για να τα φορέσει στον αγώνα, όταν είδαν ότι τα δικά του, που φορούσε στις καθημερινές προπονήσεις, είχαν φθαρεί αρκετά. Τον πείθουν ότι θα του φέρουν γούρι, μάλιστα του είπαν ότι επειδή θα είχε ζέστη, να μην φορούσε κάλτσες για να μην ανάψουν τα πόδια του. Ο Στέλιος Κυριακίδης κάνει το μοιραίο λάθος... Δέχεται από υποχρέωση το δώρο των Ελληνοαμερικανών της Βοστώνης. Είναι κάτι που δεν του έχει ξανασυμβεί σε αγώνα. Ακόμη χειρότερα οι δρόμοι την εποχή εκείνη ήταν από τσιμέντο, μια σκληρή επιφάνεια που έκανε πολλούς δρομείς να εγκαταλείπουν τον αγώνα από τραυματισμούς.

Και θα είναι και η πρώτη και τελευταία φορά που θα του γίνει το πάθημα – μάθημα. Και μετά τη δική του αποτυχία, η δική του Ιστορία θα γίνει μάθημα – κανόνας για όλους τους Μαραθνοδρόμους, σε όλη τον κόσμο. Ποτέ, μα ποτέ δεν φοράμε καινούρια παπούτσια, όσο «ειδικά» κι αν είναι, όσο κι αν μας αρέσουν, πριν από τον Μαραθώνιο Δρόμο (ή οποιοδήποτε αγώνα μεγάλων ή υπεραποστάσεων) αν δεν τα έχουμε φορέσει, περπατήσει, τρέξει, για ένα ικανό χρονικό διάστημα.

Ο Στέλιος Κυριακίδης, εφαρμόζοντας την τεχνική του μεθοδικού, με σχέδιο, δρομέα, δεν παρασύρθηκε από τον ρυθμό των προπορευομένων. Άρχισε να τους πλησιάζει περίπου στα μισά της κούρσας, μπήκε στο γκρουπ των πέντε πρωτοπόρων κι ένιωθε ότι είχε πάρα πολλές δυνάμεις. Όμως από το 25ο χιλιόμετρο (16ο μίλι) της διαδρομής και τα δυο του τα πόδια, άρχισαν να σχηματίζουν φουσκάλες. Ο Στέλιος, με υπερπροσπάθεια και σφαδάζοντας από πόνους, έμεινε μαζί με τους προπορευόμενους μέχρι το 21ο μίλι (34ο χιλιόμετρο), έχοντας περάσει από τους λεγόμενους «Heartbreak Hills» (τους λόφους που σπάζουν οι καρδιές), το δυσκολότερο ανηφορικό σημείο της διαδρομής της Βοστώνης. Τα πόδια του ήδη αιμορραγούσαν, όταν αναγκάστηκε με αφόρητους πόνους να εγκαταλείψει τον αγώνα που κέρδισε ο Leslie Pawson, με 2ω35'34.8", ενώ οι πρώτοι τέσσερις δρομείς συναθλητές του έκαναν κάτω από 2ω40'00"

Μάλιστα κουτσαίνοντας, αιμορραγώντας κι επειδή δεν υπήρχαν ειδικά λεωφορεία να πάρουν αυτούς που εγκαταλείπουν, μπαίνει σε κανονικό λεωφορείο και μετά σε ταξί για να φτάσει στον τερματισμό, όπου συναντήθηκε με τους Ελληνοαμερικανούς φίλους που απαρηγόρητοι δεν πίστευαν αυτό που άθελά τους είχαν προξενήσει. Κι εκείνος τους υποσχέθηκε. «*Θα ξαναγυρίσω, να 'στε σίγουροι, θα ξαναγυρίσω και θα σας δικαιώσω*». Το ίδιο είπε και στον Τζέρι Νάησον. Θεατής του αγώνα και ο μικρός Μάικ Δουκάκης που στο βιβλίο του λέει πόσο απογοητευμένος αισθάνθηκε όταν άκουσε τα νέα (από συνέντευξη με τον ίδιο τον Δουκάκη).

Αυτή η αναπάντεχη αποτυχία, σε έναν αγώνα που πίστευε ότι θα μπορούσε να πάει καλά πρώτ' απ' όλα για τον Ελληνισμό των ΗΠΑ, που τον είχε αγκαλιάσει τόσο ζεστά, πίστευε σ' αυτόν, του είχε γίνει έμμονη ιδέα. Ήταν το απωθημένο του, ο σκοπός του και η μοίρα του, που ήταν και μοίρα όλου του Ελληνισμού και το 'φερε να πραγματοποιηθεί 8 χρόνια και μια μέρα μετά, στις 20 Απρίλη του 1946, στο τέλος σχεδόν αυτής της καριέρας, που όμοιά της δεν είχε ξαναυπάρξει με τόσες διακυμάνσεις και συνεχή χτυπήματα.

Λίγο καιρό μετά, κι αφού έχει συνέλθει κάπως από τα πληγισμένα πόδια του και την αποτυχία της Βοστώνης, έχοντας χάσει βδομάδες προπονήσεων, εφαρμόζοντας τις οδηγίες του Σίμιτσεκ, αναλαμβάνει στους «Βαλκανικούς Αγώνες» του Βουκουρεστίου να κουράσει τους δυο Γιουγκοσλάβους δρομείς για να μην μπουν στους έξι πρώτους, έτσι ώστε η Εθνική Ελλάδα να βγει πρώτη στη βαθμολογία της γενικής κατάταξης και βγαίνει δεύτερος με 3ω02'20", πίσω από τον άξιο φίλο του, Θανάση Ραγάζο, χαρίζοντας τη νίκη στην Εθνική μας, ενώ κουρασμένος τερματίζει 4ος στα 10 χλμ. με 33'45.4", δίνοντας όμως πολύτιμους βαθμούς στη βαθμολογία.

Την επόμενη χρονιά επανεμφανίζεται (για τελευταία χρονιά) στην Κύπρο στους «Παγκύπριους Αγώνες» (12-15 Απριλίου) στη Λεμεσό, εκεί που ξεκίνησε έξι χρόνια πριν, και νικά και στους 4 αγώνες που λαμβάνει μέρος. Την πρώτη μέρα στα 10 χλμ. με 32'45.1", τη δεύτερη μέρα στα 1.500 μ. 4'19.9", την τρίτη μέρα στα 5 χλμ. με 15'57.1" και την τέταρτη μέρα στα 20 χλμ. με 1 ώρ.11'15". Στους «Πανελλήνιους Αγώνες» τερματίζει δεύτερος στα 10 χλμ. με 33'59"

Ενώ στις 8 Δεκεμβρίου 1939 στην τελευταία μεγάλη του εμφάνιση στον Μαραθώνιο της Αθήνας στους «Βαλκανικούς Αγώνες», τρέχοντας μόνος του σε όλο σχεδόν τον αγώνα, τερματίζει σε 2ω 52'07" (έχοντας ήδη τερματίσει 3ος στα 10 χλμ. με 33'50.8") και κάνοντας όλο το Στάδιο να παραληρεί με δεκάδες χιλιάδες να τον χειροκροτούν και να τον σηκώνουν στα χέρια τους για ώρες πολλές. Την επόμενη χρονιά στους «Βαλκανικούς Αγώνες» της Κωνσταντινούπολης σε ένα πολύ κλειστό αγώνα, ο Στέλιος Κυριακίδης τερμάτισε 3ος σε 2ω46'43" με τον Θανάση Ραγάζο πρώτο με 2ω44'37".

Εκείνη η εποχή ήταν η πιο δύσκολη σε προσωπικό επίπεδο. Ήταν συντετριμμένος από την ασύλληπτη τραγωδία με τον χαμό της γυναίκας του (και του αγέννητου παιδιού του). Και η κήρυξη του πολέμου του 1940. Στις 4 Απρίλη 1941 η ναζιστική Γερμανία εισβάλλει στη χώρα μας.

Αρχίζει η κατοχική νύχτα. Είναι ήδη υπάλληλος της ΗΕΑΠ (Ηλεκτρική Εταιρία Αθηνών – Πειραιώς) και με τον πενιχρό μισθό του, μπορεί να συντηρείται. Μέσα σ' εκείνη την εποχή «που όλα τάσκιαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά», η λάμψη στα μάτια μιας κοπέλας που συναντά, όταν της πηγαίνει τους λογαριασμούς στο σπίτι της στη Φιλοθέη, του φέρνει ξανά ελπίδα και φως στη ζωή του. Εμπιστεύεται τα αισθήματά του σε μια καλή γειτόνισσα της, την κυρία Ελσα Μπακατσέλου για να της κάνει το «προξενιό» το οποίο, η κοπέλα, η Ιφιγένεια Κατσαρέλλου αποδέχεται με άμεσο τρόπο. Έχει ακούσει γι' αυτόν τον χαμογελαστό άνδρα, για τα κατορθώματά του, τις επιτυχίες του.

Την κερδίζει η καλή του καρδιά, η αισιοδοξία του, η συνεχής του εργατικότητα, αλλά και τα αισθήματα για τους άλλους. Για τον λαό μας. Για τα πάθη των συναθλητών του... Των συνανθρώπων του. Την πείνα, τις κακουχίες, τις ανάγκες που συναντούσε καθημερινά στο διάβα του.

Η Ελένη, το πρώτο του παιδί, γεννήθηκε στις 4 Δεκεμβρίου 1942, ενώ δυο χρόνια σχεδόν αργότερα στις 10 Δεκεμβρίου 1944, γεννήθηκε ο Δημήτρης, στο σπίτι τους στη Φιλοθέη.

Η συμμετοχή του στην Εθνική Αντίσταση, μαζί με τον αδικοχαμένο στενό του φίλο συναθλητή και συνεργάτη Γρηγόρη Λαμπράκη, στην αντιστασιακή οργάνωση «Ένωση Ελλήνων Αθλητών», το υπόγειο του σπιτιού του που έγινε άβατο Προστασίας και διαφυγής για συμμαχικούς πιλότους, πριν φυγαδευτούν από την Ραφήνα, με υποβρύχιο για την Αίγυπτο. Περνούσε επίσης μηνύματα στις αντιστασιακές ομάδες της περιοχής χρησιμοποιώντας το ραδι-

όφωνο βραχέων κυμάτων που είχε αγοράσει το 1938 στη Βοστώνη, ακούγοντας το BBC, διότι λόγω του επαγγέλματος του ως εισπράκτορας της Ηλεκτρικής Εταιρίας μπορούσε να περάσει εύκολα τα Γερμανικά μπλοκ. Μικρές ή μεγάλες καθημερινές αγαθοεργίες, διαμόρφωσαν αυτά τα πέτρινα χρόνια τον άνθρωπο Κυριακίδη έναν δοτικό, μοναδικό άνθρωπο, που με το παράδειγμά του θα μείνει φάρος άσβεστος στο διηνεκές.

Μέσα σ' αυτό το ζόφο, το περιβάλλον τρόμου, ο Στέλιος Κυριακίδης ζούσε με την ελπίδα της Λευτεριάς. Στο μυαλό του, αργά τα βράδια ακούγεται ο αχός της νίκης του στο Ζάγκρεμπ, στην Αθήνα το '36, το '37, το '39. Οι επευφημίες των χιλιάδων Ελλήνων εκεί στον σιδηροδρομικό σταθμό της Αθήνας το '34, στο στάδιο το '39. Οι φίλοι του χθες, Λαμπράκης, Ραγάζος, η θρυλική ονειρεμένη ελληνική ομάδα του Στίβου (1933-1940), που απαρτιζόταν από τους Ρένο Φραγκούδη, Δ. Λάμπρου, Α. Σακελλαρίου στις ταχύτητες, τους Α. Γεωργακόπουλο, Η. Μισαηλίδη, Χρ. Μάντικα, Λ. Πάσση, Χ. Τσουκαλά στα 400-800, τους Στ. Κυριακίδη, Κ. Αρβανίτη, Νάνο, Ραγάζο, Χρ. Βαρτζάκη, Β. Κουσίδη, Τσουντα, Βλάχο, Μπεκιάρη στα 5 και 10 χλμ., τους Στ. Κυριακίδη, Θ. Ραγάζο, Κ. Αρβανίτη, Χρ. Βαρτζάκη, Τσιπώνη, Τσάμη στον μαραθώνιο, τους Χρ. Μάντικα, Ι. Σκιαδά, Ε. Μοιρόπουλο στα εμπόδια, τους Λαμπράκη, Ι. Ναυπλιώτη, Ι. Παλαμιώτη, Χ. Πατεράκη, Συμεωνίδη, Ν. Λεκατσά, στα άλματα, τον Ν. Παπαγεωργίου στο ακόντιο, τον Χ. Πατεράκη στο ύψος, τους Γ. Θάνο, Ν. Λεκατσά, Κ. Τραυλό στο επί κοντώ, τους Μ. Σύλλα, Ν. Στεφανάκη, Τομαρά στη σφαίρα και τον δίσκο, τον Χ. Πετρόπουλο στη σφύρα, όλοι τους δαυλοί αναμμένοι, βαθιά μέσα του. Μα πιο πολύ, αυτό που τον έκαίγε ήταν η Βοστώνη, εκείνος ο αγώνας που τον πόνεσε, που τον μάτωσε που δεν μπόρεσε να τερματίσει, ενώ θα μπορούσε να ήταν σίγουρος νικητής ή εν πάση περιπτώσει μέσα στους 5-6 πρώτους με ένα μεγάλο πανελλήνιο ρεκόρ, που στοίχειωνε μέσα στην καρδιά του.

Η νύχτα της Κατοχής τελείωσε τον Οκτώβρη του '44. Λίγο μετά, άρχιζε η αδελφοκτόνα σύγκρουση, και μαζί με τους αχούς των πολυβόλων, γεννιόταν ο Δημήτρης του, στις 10 Δεκέμβρη του '44. Η Αθήνα, οι γειτονιές της σε μια ανήκουστη τραγωδία. Ο Στέλιος Κυριακίδης, θηρίο σωστό, γυρνάει κάθε βράδυ στην ασφάλεια του σπιτιού του με νεογέννητο παιδί και κοιτώντας την Ιφιγένεια στα μάτια, κλαίγοντας μονολογεί: «Γιατί;»

Στο τέλος του χειμώνα, ασφυκτιά. Μια μέρα στέκεται στην άκρη του δρόμου, μπροστά στο Καλλιμάρμαρο. Ένας άγνωστος τον πλησιάζει.

– Εσύ, εσύ, δεν είσαι ο Στέλιος Κυριακίδης;

–Ναι, εγώ!

–Κάνε ό,τι μπορείς, Στέλιο μου. Μόνο εσύ, μπορείς, παιδί μου. Κάνε κάτι για την πατρίδα. Πεθαίνουμε, δεν το βλέπεις;

–Ναι, θα το δεις, σε λίγο καιρό θα το δεις. Θα ξαναενωθούμε, θα ξαναγκαλιαστούμε.

Εκείνη τη στιγμή το μυαλό του είχε εκραγεί. Γύρισε σπίτι του, τρέχοντας, τα πόδια του πονούσαν, τα πνευμόνια έκαιγαν, είχε χρόνια να τρέξει. Στο λιτό γεύμα, αγκάλιασε την Ιφιγένεια, χάρδεψε την Ελενίτσα, φίλησε τον Δημήτρη. «Ξεκινάω Ιφιγένεια», της είπε. «Θα αρχίσω να ξανατρέχω, και του χρόνου να 'μαι γερός κι εγώ κι εσύ, θα γυρίσω στη Βοστώνη. Θα τρέξω για να νικήσω, και θα ενώσω όλα τ' αδέρφια μας. Θα το δεις γυναίκα μου, θα το δεις.» Η Ιφιγένεια τον αγαπούσε, μα σαν γυναίκα δεν μπορούσε να καταλάβει. Πώς αυτός ο σκελετωμένος άν-

δρας της που είχε να τρέξει σχεδόν πέντε χρόνια, θα μπορούσε να ξανασηκωθεί, να γυρίσει στον αθλητισμό, να πάει στην Αμερική και να γυρίσει θριαμβευτής. Της φαινόταν αν μη τι άλλο, πέρα από κάθε πρόβλεψη και απτή πραγματικότητα. Προσπάθησε κι εκείνη τη βραδιά και μετέπειτα, να τον μεταπείσει.

Ένα βράδυ ήλθε στο σπίτι ο Σίμιτσεκ. Έκατσαν μέχρι το πρωί, μιλώντας σιγανά. Τους άκουγε να μιλούν για προπονήσεις, για χιλιόμετρα, για χρόνους. Ήταν αρχές Μάρτη 1945, όταν ξεκίνησε πάλι το τρέξιμο. Στις αρχές Απρίλη, ένα σχεδόν μήνα μετά, πείθει την Ιφιγένεια ότι είναι καλύτερα να γυρίσει στην Κύπρο, έχει κανονίσει δουλειά και η κατάσταση είναι καλύτερη, πιο ήρεμη, για να αφιερωθεί στην προπόνησή του.

Η αγάπη της Ιφιγένειας και η αφοσίωση στον άνδρα της είναι στέρη. Με δυο βαλίτσες στα χέρια του και την Ιφιγένεια, με την Ελένη 2,5 χρόνων και τον Δημήτρη 5 μηνών, η οικογένεια Κυριακίδη μεταβαίνει στην Κύπρο, με το πρώτο πλοίο που μπήκε στη γραμμή Πειραιάς- Λεμεσός, μέσω Αλεξάνδρειας. Όλο το 1945 αλληλογραφεί κάθε μήνα, κάθε 15 μέρες με τον Σίμιτσεκ, προπονείται σκληρά, στο Τρόοδος, ανηφόρες, κατηφόρες, βάρος δεν παίρνει με τίποτα όμως, αφού επί χρόνια είναι υποσιτισμένος. Με ύψος 1,72 ζυγίζει ούτε λίγο ούτε πολύ, 45-46 κιλά. Παρά τις προσπάθειες της Ιφιγένειας, των συγγενών, των φίλων, ο Κυριακίδης, τρέχοντας επί ώρες, δεν λέει να πάρει ούτε δράμι.

Κάποια μέρα στα τέλη Οκτώβρη, γράφει στον φίλο του τον Γιώργο Δημητρακόπουλο για την επιθυμία του να τρέξει στον επόμενο Μαραθώνιο της Βοστώνης, τον ερχόμενο Απρίλη του 1946. Για έβδομη φορά, μόλις στα 50 χρόνια του θα διεξάγετο την 20ή Απρίλη επειδή θα συνέπιπτε με τη Μεγάλη Παρασκευή του 1946, αν διεξάγετο την 19η Απρίλη.

Λίγες μέρες μετά, έρχεται η απάντηση από τον Δημητρακόπουλο: «Σε περιμένουμε Στέλιο, με χαρά σε περιμένουμε».

Στις αρχές του 1946, ο Κυριακίδης ξαναγύρισε στη Φιλοθέη στο σπίτι τους, μαζί με την Ιφιγένεια και τα παιδιά τους... Ήθελε να προπονηθεί στο γνώριμο περιβάλλον, στα βόρεια υψώματα της Πεντέλης, της μαραθώνιας διαδρομής, στα προάστια της Αθήνας που τότε ήταν αραιοκατοικημένα και χωρίς μεγάλη κίνηση, προσφερόμενες οι διαδρομές αυτές για χιλιομετρικές προπονήσεις... Μέσα στον χειμώνα του '46, Γενάρη μήνα, με μπόλικο κρύο και με θερμοκρασίες να πλησιάζουν τους μηδέν βαθμούς, ο Στέλιος Κυριακίδης βγήκε έξω να τρέξει. Άφησε τη φόρμα του κάτω από ένα δέντρο, άρχισε να τρέχει στο δάσος της Φιλοθέης, επί ώρες. Κάποια στιγμή τα πόδια λύγισαν από τη εξάντληση, από τη χρόνια υποσίτιση. Έπεσε κάτω, λιποθύμησε. Συνήλθε ώρα μετά, όταν ένα σκυλάκι πλησίασε τη ζεστή του ανάσα στο πρόσωπό του. Έψαξε να βρει τη φόρμα του, κάποιος την είχε κλέψει. Τρέμοντας σε κακά χάλια, έφτασε στο σπίτι του με την Ιφιγένεια να κλαίει σπαρακτικά στη θέα ενός άνδρα να τρέχει μέσα στις λάσπες, γρατσουνισμένο και σε άσχημη κατάσταση.

Πηγαίνει αρχές του Φλεβάρη στον ΣΕΓΑΣ μαζί με τον Σίμιτσεκ για να ζητήσει βοήθεια για τη μετάβασή του στην Αμερική. Το εισιτήριο μονής κατεύθυνσης κόστιζε 575 δολάρια, που όταν το ακούει ο Κυριακίδης, αισθάνεται το έδαφος να χάνεται κάτω από τα πόδια του. Από τον διαλυμένο ΣΕΓΑΣ, χωρίς χρήματα, του απαντούν ότι δεν μπορούν να τον βοηθήσουν... Από την απόγνωσή του, ανεβοκατεβαίνει 30 φορές την οδό Πανεπιστημίου.

Μέσα του χτυπάει σαν τρελή η καρδιά του που του λέει: «Ξέχνα το σωματικό σου ράκος, το σκελετωμένο σώμα σου, ταξίδεψε, πολέμησε, νίκησε και βροντοφώναζε για τον λαό σου σε όλο τον κόσμο, ευαισθητοποίησε κάθε άνθρωπο όπου της γης και κύρια τον Ελληνισμό των ΗΠΑ, για να βοηθήσεις την πατρίδα, τα παιδιά σου, τα παιδιά όλου του κόσμου.

Γυρίζει σπίτι σε απόγνωση, φωνάζει έναν ενεχυροδανειστή και σχεδόν ξεπουλάει τη μισή επίπλωσή του σπιτιού του χωρίς σχεδόν τη συγκατάθεση της Ιφιγένειας που στέκει βράχος δίπλα του και σχεδόν τον εκλιπαρεί να σκεφθεί τα παιδιά τους, ζητώντας να της αφήσει μόνο τον φούρνο για να μπορεί να μαγειρεύει.

Πηγαίνει στην Ηλεκτρική Εταιρεία που δούλευε, βρίσκει τους προϊσταμένους του, τον Άγγλο Γενικό Διευθυντή κ. Κεμπ και τον Έλληνα Υποδιευθυντή κ. Λαζαρίδη. Κλαίγοντας σχεδόν, καταφέρνει να τους πείσει να του δώσουν τα χρήματα για το ταξίδι – έστω σαν δάνειο – που θα το ξεπληρώσει σιγά – σιγά με τον μισθό του. Του δίνουν μια επιταγή 1000 δολαρίων, που φτάνει δεν φτάνει για να πάει και να παραμείνει για 15 μέρες στη Βοστώνη. Άλλος γολγοθάς στην Τράπεζα, όταν πάει να εξαργυρώσει την επιταγή. Η τράπεζα αρνείται να του δώσει το συνάλλαγμα, βάσει των τότε κανονισμών. Απόγνωση! Λέει στον διευθυντή, φωνάζοντας με αγανάκτηση και πικρία:

–Τρέχω για την Ελλάδα από το 1933, αγωνίζομαι για τη γαλανόλευκη σημαία μας, δεν είμαι κανένας τυχοδιώκτης, αφήστε με να ξανατρέξω και θα σας φέρω πολλαπλάσιο συνάλλαγμα.

Ο Διευθυντής επικοινωνεί με τα κεντρικά της Τράπεζας, εκείνοι με την Ηλεκτρική Εταιρία, γυρίζει, λέει στον Κυριακίδη που έχει λιώσει σαν το νερό στην αναμονή,

–Εντάξει, κύριε Κυριακίδη.

Έφυγε σχεδόν με ταχύτητα σπρίντερ και πήγε στα γραφεία της αεροπορικής εταιρίας TWA που εκτελούσε τότε το δρομολόγιο – πραγματική Οδύσσεια των τεσσάρων σχεδόν ημερών από Αθήνα για Νέα Υόρκη, μέσω Ρώμης, με διανυκτερεύσεις στο Παρίσι και στο Σάνον της Ιρλανδίας. Τρέχοντας έφθασε στη Φιλοθέη. Πρώτη φορά, μετά από βδομάδες χαμογέλασε στην Ιφιγένεια, στην Ελένη, στον Δημήτρη του.

Στις 4 Απριλίου 1946, ξεκίνησε το μακρύ ταξίδι για τη Βοστώνη, το ταξίδι που θα τον περνούσε στην παγκόσμια αθλητική ιστορία. Στην οδό Αμαλίας στο Σύνταγμα τον κατευόδωσαν η Ιφιγένεια και ο αδελφικός του φίλος και προπονητής Όττο Σίμιτσεκ. Η συγκίνηση δεν έλειψε. Γύρισε τους κοίταξε ανεβαίνοντας στο λεωφορείο. «Όταν θα γυρίσω, θα με περιμένετε εσείς και χιλιάδες συμπατριώτες».

Στις 6 Απρίλη έφθασε, επιτέλους, στη Νέα Υόρκη, τον περιμένουν πάλι οι παλιοί φίλοι από το 1938 και αμέσως με τρένο ταξίδεψε στη Βοστώνη. Δεν είχε καιρό να χάσει, έπρεπε να πάρει μερικά κιλά και να προπονηθεί καλά. Εκεί, τον περίμενε ο φίλος από τα παλιά, ο Γιώργος Δημητρακόπουλος που τον φιλοξένησε στο ξενοδοχείο του «Μινέρβα». Είχε λίγες μέρες μόνο να ξεκουραστεί, να χορτάσει την πείνα του, αλλά και να προπονηθεί.

Μέσα σ' αυτό το ζόφο, το περιβάλλον τρόμου, ο Στέλιος Κυριακίδης ζούσε με την ελπίδα της Λευτεριάς.

Το νέο δεν άργησε να διαδοθεί στην ακμάζουσα ελληνική παροικία της Βοστώνης. Αρκετοί ήλθαν στο ξενοδοχείο να τον δουν, να τον εμψυχώσουν, να του συμπαρασταθούν. Ο Τζίμης, ο Έλληνας μάγειρας

του ξενοδοχείου, έβαλε τα δυνατά του σ' αυτές τις ελάχιστες μέρες, να τον κυνηγάει σχεδόν για να τον μπουκώνει με μπιφτέκια και «στέκια», να πάρει λίγα κιλά, όταν τον είδε αποσκελετωμένο. Και όντως κατάφερε να προσθέσει 2-2,5 κιλά σ' αυτές τις δυο σχεδόν βδομάδες.

Δέκα ημέρες πριν τον αγώνα της ζωής του, δοκιμάζει σαν τελευταίο τεστ να τρέξει στον αγώνα Cathedral handicap 10 μιλίων (16.1 χιλιόμετρα) για να δει τις δυνάμεις του, πετυχαίνοντας να τερματίσει 5ος με τον πολύ ικανοποιητικό χρόνο 51'40" (ενώ είχε βάλει στόχο τα 54-55 λεπτά). Σε τηλεγράφημα που στέλνει στην HEAP λέει ότι αισθάνεται καλά και πιστεύει στον εαυτό του.

Σε μια συνέντευξη σε Αμερικανική εφημερίδα τις εποχές μετά τον αγώνα, λέει ότι «αισθάνομαι ότι έχω την δύναμη να κερδίσω αν όχι στα πόδια μου, τότε εδώ στην καρδιά μου».

- I think that I have the strength for it, if not in my legs, then maybe here, in my heart.

Ξαναπηγαίνει στη διαδρομή με τον Γιώργο Δημητρακόπουλο πάντα δίπλα του. Η Βοστώνη, είναι εκεί. Τη βλέπει, την περπατά, την τρέχει στις ανηφόρες της. Οι μέρες περνούν και την παραμονή του αγώνα ήταν υποχρεωτικό, τότε, να περνούν όλοι οι συμμετέχοντες από ιατρική εξέταση. Ο γιατρός όταν ήλθε η σειρά του, τον εξέτασε για πολλή ώρα. Τον κοίταξε στα βαθουλωμένα ορθάνοιχτα μάτια του.

- Όχι, δεν μπορώ να σου επιτρέψω να τρέξεις στον αυριανό Αγώνα.

- Γιατί; Γιατί γιατρέ μου, κι ενώ έχω κάνει τόση προετοιμασία, τόσο μεγάλο ταξίδι;

- Είσαι πολύ αδύναμος, νεαρέ μου Έλληνα. Θα πεθάνεις στο δρόμο από την εξάντληση. Δεν θα αντέξεις ούτε λίγα χιλιόμετρα.

Σχεδόν κλαίει, εκλιπαρεί. Ο γιατρός ανένδοτος. Ο Δημητρακόπουλος επεμβαίνει με τη βροντώδη φωνή του. Του δείχνει τα αποτελέσματα των 10 μιλίων, το Cathedral Race, τον θαυμάσιο χρόνο και την 5η θέση του. Ο κοκαλιάρης Έλληνας μαζί με τον φίλο του βγάζουν μια κραυγή που κάνουν τον γιατρό να υποχωρήσει. «Φέρτε μου το χαρτί να το υπογράψω. Εγώ θα τρέξω κι αναλαμβάνω όποιον κίνδυνο υπάρχει για τη ζωή μου. Θα τρέξω κι ας πεθάνω» Ένας φωτογράφος, φίλος του Δημητρακόπουλου αποθανατίζει τη σκηνή. Τα κόκαλα του προσώπου και του θώρακα είναι εμφανή, μαζί με τη γκριμάτσα του γιατρού που εξετάζει τον Στέλιο Κυριακίδη. Τελικά, δίνει τη συγκατάθεσή του.

Σχεδόν πανηγυρίζοντας γυρίζουν στο ξενοδοχείο «Minerva». Αγκαλιάζονται. Ο Στέλιος αποσύρεται στο δωμάτιο. Λίγη ώρα μετά τον παίρνει ο ύπνος. Και σαν σε όνειρο μακρινό, ξανάρχονται όλες οι εικόνες της ζωής του. Αυτές που θα ξανάβλεπε οραματικά στα τελευταία μέτρα της διαδρομής.

Όλες οι εικόνες μιας πονεμένης ζωής, σκληρής αλλά τόσο αληθινής, που κάθε μια απ' αυτές ήταν και μια ανάταση, μια ανάσταση, σαν κι αυτά που θα βίωνε ο Ελληνισμός την αυριανή ημέρα. Ένα όνειρο που δεν έλεγε να τελειώσει, όλη τη νύχτα της 19ης προς την 20ή Απρίλη, σε ένα δωμάτιο της Βοστώνης κι ένας μοναχικός άνδρας, μόνος, μπροστά στη μεγαλύτερη στιγμή της ζωής του. Στο νου του σχηματίζονταν αρχαίες μορφές όπως ο Φειδιππίδης, εκεί πάνω στο Παρθένιο Όρος, όταν κουβαλώντας τη μοίρα της πόλης του της Αθήνας, τον πήρε αποκαμωμένο ο ύπνος στο γιδόστρα-

Ξέχνα το σωματικό σου ράκος, το σκελετωμένο σώμα σου, ταξίδεψε, πολέμησε, νίκησε ...

το κι αντίκρισε τον Πάνα να του λέει οραματικά, «Σήκω παιδί μου και πες στους συμπατριώτες σου ότι θα νικήσουν στον Μαραθώνα, κι εγώ θα σας βοηθήσω». Η ευχή του Σπύρου Λούη, η αγκαλιά της Ιφιγένειας και του Όττο στη λεωφόρο Αμαλίας, το χαμόγελο του Δημήτρη του, της Ελένης του, οι χιλιάδες του Σιδηροδρομικού Σταθμού του 1934, στο Καλλιμάρμαρο το 1936 και το 1939.

Ξημέρωσε η 20ή Απρίλη. Ένα πρωινό με σταφίδες με στυμμένα πορτοκάλια, λίγες ελιές, μαύρο ζυμωμένο ψωμί με μέλι ελληνικό θυμαρίσιο, ο Δημητρακόπουλος πανταχού παρών, όλο το προσωπικό του ξενοδοχείου μια αγκαλιά.

Όλη η ελληνική παροικία, χιλιάδες Έλληνες παρατεταγμένοι σε μια νοητή αλυσίδα κατά μήκος της μαραθώνιας διαδρομής. Ανάμεσά τους και πάλι ο νεαρός Έλληνας που αργότερα έφθασε να διεκδικήσει την αμερικανική προεδρία, ο Μάικλ Δουκάκης (ο οποίος και θα έτρεχε αργότερα δυο φορές στον Μαραθώνιο της Βοστώνης, ενθυμούμενος τον Στέλιο Κυριακίδη, προς τιμήν του).

Αν και δεν έπαιξε ρόλο, ο Κυριακίδης διάλεξε το νούμερο «77» γι' αυτόν (αλλά και όπως ισχυρίζονται πολλοί το «7», είναι ο τυχερός αριθμός των αρχαίων Ελλήνων) ενώ οι Αμερικανοί διοργανωτές ήθελαν να του δώσουν τον αριθμό «1», τιμητικά ως διάδοχο του Σπύρου Λούη και λόγω της αθλητικής παράδοσης της Ελλάδας στην Παγκόσμια Ιστορία.

Η ώρα έχει φτάσει, αμήχανες σιωπές με τον Κυριακίδη να κοιτάει έξω, στην ύπαιθρο, ενώ τα αυτοκίνητα μετέφεραν τους συναγωνιστές δρομείς απ' όλο τον κόσμο στην αφετηρία.

Εκεί θα συναντούσε τον Τζόνι Κέλι που τον έσφιξε στην αγκαλιά του. Αργότερα στα απομνημονεύματά του ο Κέλι θα ανέφερε:

«Μιλήσαμε λίγο με τον φίλο μου Στάνλεϋ (Στέλιο), πριν τον αγώνα. Στα μάτια του δεν διέκρινα φόβο ή αγωνία. Ήταν τα μάτια ενός αρχαίου αγάλματος. Η έκφραση του προσώπου του ήταν συνυφασμένη σε δυο λέξεις: Προσμονή – Πεπρωμένο. Και αυτό πραγματικά με προβλημάτισε. Υπολόγιζα άλλους συναθλητές μου απ' όλο τον κόσμο, που είχαν έλθει στη Βοστώνη. Όμως εκείνη η απόκοσμη έκφραση στο πρόσωπο του Στέλιου με είχε συγκλονίσει. Λίγα λεπτά πριν την αφετηρία και την εκκίνηση, δεν μπορούσα να βγάλω την έκφρασή του από το μυαλό μου. Αργότερα πάνω στην κούρσα, θα συνειδητοποιούσα ότι όσο κι αν προσπαθούσα, αυτή η προσμονή για το πεπρωμένο του Στέλιου, που ήταν και το πεπρωμένο ενός Λαού, του φίλου Ελληνικού Λαού που ήταν τόσο βασανισμένος, θα ξεπερνούσε κάθε θέλησή μου να νικήσω. Όσο κι αν προσπαθούσα λοιπόν, όσο δύναμη θέλησης κι αν κατέβαλα, αυτός ο άνθρωπος από μάρμαρο, εκείνη τη μέρα θα με νικούσε».

Κι έτσι έγινε. Για να επιβεβαιωθεί για μια ακόμα φορά η ρήση: «Όταν ο άνθρωπος παρακινείται από ψηλά ιδανικά, έχει απεριόριστες δυνατότητες».

Συναθλητές του Στέλιου Κυριακίδη, Ε. Μοιρόπουλος και Η. Βεργίνης, με τον μεγάλο προπονητή Όττο Σίμιτσεκ (στο κέντρο) ο οποίος τους έδωσε τα πρώτα «φτερά» για να φτάσουν ψηλά. Η φωτογραφία μπορεί να θεωρηθεί ως μνημείο της «αθλητικής υποδομής» άλλων εποχών. Ο Σίμιτσεκ, με απλά μέσα και αθλητικό εξοπλισμό, κατάφερε να εμπνεύσει τους αθλητές του βγάζοντας σπουδαίους αθλητές στην Κύπρο και την Ελλάδα. Ένας αθλητής που έχει το «αθλητικό δαιμόνιο μέσα του» με έναν επίσης «δαιμόνιο» προπονητή μπορεί να φτάσει σε ψηλά επίπεδα αθλητοπρέπειας και αγωνιστικότητας. Παναθηναϊκό Στάδιο, Αθήνα 1932.

Ἀθήναι 31/1/1936

Ἀγαπῆτέ Στέλιο,

Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τίς εὐχές σου γιὰ τὴν
πρωτοχρονιά.

Ἔλαβα καὶ τὰ ἄλλα σου γράμματα, ἀλλὰ
δὲν ἀπάντησα γιατί δὲν εἶχα τίποτε τό θετικό νά σοῦ γρά-
ψω. Τώρα οὖτως καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν ἐδῶ γιὰ σένα πατέλη-
ξαν σέ ἀνελέητο ἀποτελεσμα, σοῦ γράφω ἀμέσως.

Μέ τόν κ. Καραματάη, δὲν ἐκτύσαμε νά κι-
νοῦμε τό ζήτημά σου γιατί νομίζαμε ὅς δὲν εἶχες καί ἀδικο
ὅταν ζήτησες μιὰ μόνιμη θέση γιὰ νά ἐγκατασταθῆς ἐν Ἑλ-
λάδα. Φροντίσαμε λοιπὸν κατακλήτως καὶ ἐπετεύχθη ἐκ μέρους
τοῦ νῦν Υπουργοῦ κ. Γεωργακοπούλου καὶ τοῦ προθυμοῦ
κ. Δεμερτζή ἢ ὑπόσχεσις μιᾶς μόνιμου θέσεως σέ μιὰ ἀπό τίς
μεγάλες Ἑταιρεῖες ἐδῶ.

Ἡ πάρομο λέγει εἰς τόν κ. Δεμερτζήν ὅτι
μπορεῖ νά σέ προσλάβῃ καὶ νά σέ μονιμοποιήσῃ μέ τρόπο ὥστε
νά μπορῆς νά ἐξακολουθήσῃς τὴν ἀθλητικὴν σου καριέρα.
Τοῦτο εἶναι γεγονός καὶ τελειωμένη δηλαδή ὑπόθεσις. Ἐξη-
σφαλισμένο τό μέλλον σου.

Μοῦ ἀνέθεσαν καὶ μέ παρεκάλεσαν νά σοῦ
διαβιβάσω αὐτά καὶ νά σέ εἰδοποιήσω νά ἐλθῃς ἀμέσως ἐδῶ.

Δὲν γνωρίζω ἀκόμη τόν μισθὸ καὶ θὰ σοῦ
ἔρῃσῃ ἢ ἔξωθεν. Πάντως θὰ λάβῃς ὅσοι σοῦ εἶναι ἔξασφα-
λισθῆς μιὰ γιὰ πάντα καὶ ἀκριβῆ ὅτι ὁ Δῆμος δὲν θὰ καύσῃ
νά σοῦ δίδῃ ἐκεῖνο καὶ σοῦ εἶδε ὅταν ἦσαν ἐδῶ.

Πρέπει νά σημειώσῃς Στέλιο, ὅτι τέτοια
βουλεύματα εἶναι περιζήτητα καὶ τὴν ζητεῖτε χιλιάδες ἀνθρώ-
πων. Ἐξασφαλίζεις τό μέλλον σου - πρόγραμμα καὶ ζήτουσες -
καὶ εἶναι θὰ μπορῆσῃς νά ἱκανοποιήσῃς ἐκεῖνους καὶ περιμέ-
νουσ' ὅτι σένα νά ξαναζήσουν τίς καλῆς δόξας τοῦ Λούη.

Ἐπίσης ἔχε ὑποθέσῃ σου, ὅτι ὅλοι αἱ
ἐνέργειαι γιὰ τό ἀποτέλεσμα τοῦτο, οφείκονται κατὰ πρῶτον
εἰς τόν κ. Καραματάη ὁ ὅριον κατέβαλε πολλοὺς κόπους καὶ
προσπάθειας γι' αὐτό. Ἡ δὲ ἀναμνήσις τῶν ἐπισημῶν ἀποτελεῖ
μιὰ ἐγγύησι καὶ ἐξασφάλισι γιὰ τό μέλλον σου. Ἐλπίζω γὰρ
καταλάβῃς ὅτι ἐδῶ σοῦ δίδεται ἡ τελευταία εὐκαιρία ν' ἀ-
ποδείξῃς τί χροστῆς στὸν Ἑλληνικὸ Ἀθλητισμὸ καὶ ὅτι
ἀντελήφθηκες τό τί ἐκμῆταν γιὰ σένα ἐδῶ.

.. // ..

Σου γράφω με χαρά αυτό γράμμα, γιατί ελπίζω πως γρήγορα θα σε έχω κοντά μου για να συνεχίσουμε και πάλι την προπόνηση σου διακόψαμε πρό ζετίας.

- Νά μου τηλεγραφήσει την απάντηση. Θέλω να κητέβω να σε παραλάβω.

Τους χαιρετισμούς μου σ' όσους έρωτουν για μένα.

Γεια σου.

Συμιτσεκ.

ΟΤΤΟ ΣΥΜΙΤΣΕΚ

Επιστολή του Όττο Σίμιτσεκ προς τον Στέλιο Κυριακίδη με ημερομηνία 31 Ιανουαρίου 1936 στην οποία φαίνονται η φροντίδα, η αγάπη και ο σεβασμός που είχε ο μεγάλος προπονητής απέναντι στον μεγάλο αθλητή. Είναι εμφανές από τα λεγόμενά του ότι πίστεψε από πολύ νωρίς ότι ο Στέλιος Κυριακίδης διέθετε όλα τα χαρίσματα για να αναδειχθεί στον μεγάλο αθλητή και άνθρωπο και φιλόανθρωπο που γνώρισε ο κόσμος.

Stelios Kyriakides
Limassol Municipal Corporation
Limassol, Cyprus.

Limassol 12th April 1935

The INTERNATIONAL BOARD
of the
Amateur Athletic Association
10 John Street,
Adelphi,
London, W.C.2
-----

*Posted by Air on the
12-4-935*

Dear Sirs,

I thank you very much for your kind letter of the 13th February last from which I noted with satisfaction that there will be no objection in my taking part in the A.A.A. Championships and also in my joining an English Club.

I shall thank you should you supply me with a printed Entry Form as mentioned in your letter under reply, and as there is no Governing Body of Athletics in Cyprus the Club to which I belong shall guarantee my amateur status.

I shall feel greatly obliged to you if you would kindly supply me, as soon as possible, with the details of all the events of the Championships with the respective dates at which they will take place. Perhaps you will care to send me a printed program, if it exists.

Kindly, if possible, furnish me with the names and addresses of two or three good Athletic Clubs so as to get in communication with them from now to see what they can do for me.

As the Club to which I belong ^{now} is very poor my I expect any financial assistance either from you or from the Club which I eventually shall join towards the very heavy expenses of my fares to England and my stay therein?

Thanking you in anticipation for your early reply,

Yours faithfully

Stelios
Champion

Επιστολή του Στέλιου Κυριακίδη με ημερομηνία 12 Απριλίου 1935 από τη Λεμεσό προς το «International Board of Amateurs Athletic Association». Ο Στέλιος Κυριακίδης έχοντας πίστη στον εαυτό του ζητά να του αποσταλούν οι αιτήσεις εγγραφής στους Αγώνες, καθώς και να του αναφέρουν κατά πόσον θα μπορούσαν εκείνοι ή κάποιοι άλλοι να καλύψουν τα έξοδα μετάβασής του στην Αγγλία, καθότι, καθώς αναφέρει ο σύλλογός του [ο ΓΣΟ] αδυνατεί.

Λεμεσός 12-4-935.

Προς τὴν Ἐπιτροπὴν,
Πέσχεις Ἐνώσεως
Ἐνταῦθα.

Ἄξιότιμοι Κύριοι,
Εἶμαι εἰς ὄχουα γνωστή ἢ ἀδηλιτή
μου σταδιοδρομία, πῆριου μετέβην εἰς
Ζάικρη τῆς Γιουγκοσλαβίας ὅπου διηγωνίζομαι
μετ' ἀθλητῶν ἀρκῶτα λαζου καὶ ὅπου ἀνε-
δίχθην νικητὴς τμηθῶτα τῶν πατριδῶν μου
Κύπρον.

Κατὰ τὸν ἀροσεχῆ Πούγιον θάξιόν
μεγάλο ἀγῶνα εἰς τὸ Λονδίνο διὰ τὸ ἀρωλά-
θλημα τῆς Ἀγγλίας μετ' ἀσυμμοτοχῶν ὄχων
τῶν ἀρωλαθῆτων τῆς Εὐρώπης, ἔσπεδα
σποσῶνα νὰ χάθω μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας,
αὐτοὺς εἰς τῶν δασίους ἔσχω μεγάλας ἐλ-
πίδας εὐτυχίας, παρῶτα ὅπου μετ' ἀ-
δύνατε οἰκονομοῦμαι καὶ ἀπύχων τὸν οὐο
δόν μου αὐτὸν κημῶτα εὐγίου τῶν Κύπρον.

Ἐσπῶ οὐκ ἔσως ἐπιχαθροὶ συμφο-
ρίαι δὲ θά ἀρνιδύλε νὰ ἀρῶντε τοῦτο.

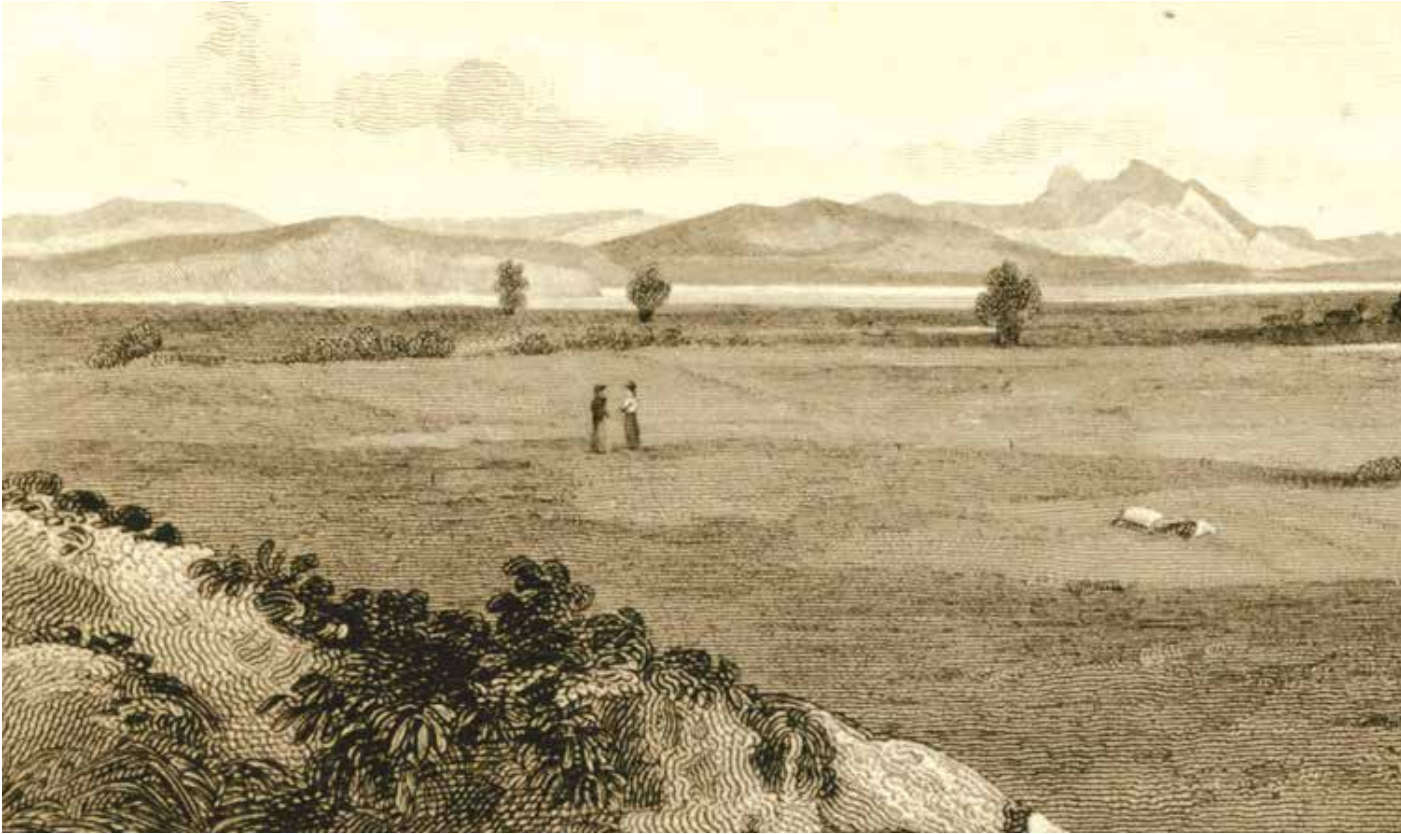
Εὐχαριστῶν ἐπιτῶν ἀροτέρων

Μετὰ κημῶν

Στέλιος Κυριακίδης
Ἄθλητῆς.

T. Kav. 89.

Επιστολή του Στέλιου Κυριακίδη προς την Επιτροπή της Λέσχης «Ενωσις» Λεμεσού, ζητώντας οικονομική ενίσχυση, για να μεταβεί στο Λονδίνο ώστε να πάρει μέρος σε αγώνες, διότι, καθώς αναφέρει: «Ἐχω μεγάλας ἐλπίδας ἐπιτυχίας [...] διὰ νὰ τιμήσω καὶ πάλι τὴν Κύπρον». Πηγή: Ἀρχεῖο Ἀνδρέα Μακρίδη.

*“Ελλήνων προμαχούντες Αθηναίοι Μαραθώνι χρυσοφόρων Μήδων εστόρεσαν δύναμιν...”
(Σμωνίδης ο Κείος)*

Μαραθώνας 1937. Για πρώτη φορά ο ΣΕΓΑΣ ενέταξε τον Τύμβο του Μαραθώνα στην κλασική διαδρομή Μαραθώνας-Αθήνα, έτσι ώστε οι μαραθωνοδρόμοι να περνούν μπροστά από τον Τύμβο, τιμώντας όλους εκείνους τους ηρωικούς νεκρούς της Μάχης του Μαραθώνα του 490 π.Χ. Ο Στέλιος Κυριακίδης, μάλιστα, όταν έφτανε εκεί πετούσε συμβολικά κλαράκι ελιάς το οποίο κράτησε και συνέχισε ως έθιμο, ιδιαίτερα από το 1955 έως το 1979, όπου οργάνωνε για τον ΣΕΓΑΣ τον Διεθνή Μαραθώνιο, κάθε δύο χρόνια

Στη φωτογραφία (αριστερά) ο μαραθωνοδρόμος Χρήστος Δερβένης, περνώντας δίπλα από το άγαλμα του Μιλτιάδη ρίχνει συμβολικά το δικό του κλαράκι ελιάς, ενώ στο έδαφος φαίνονται τα κλαριά ελιάς που άφησαν οι μαραθωνοδρόμοι που προηγήθηκαν.

Στην γκραβούρα φαίνεται η πεδιάδα του Μαραθώνα με τον χωμάτινο τύμβο ύψους εννέα μέτρων, όπως διασώθηκε ανά τους αιώνες. Οι Αθηναίοι έστησαν εκεί αυτό το ιστορικό «μνημείο» ως τιμητική προσφορά της πόλης των Αθηνών στους μαχητές της Ελευθερίας κατά των Περσών. Κατά τους σύγχρονους ιστορικούς και μελετητές, αποτελεί μια από τις σημαντικότερες στιγμές στην ιστορία της ανθρωπότητας

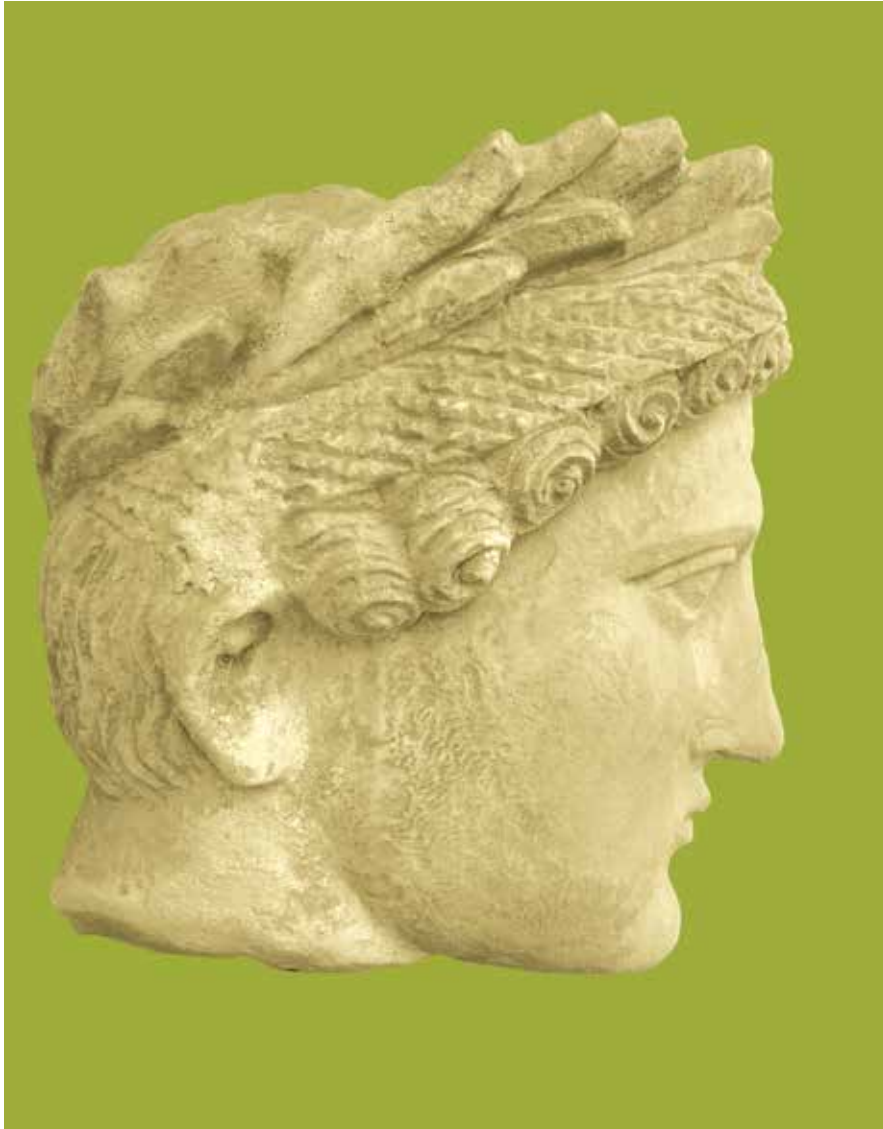
Πηγή: Ο Τύμβος του Μαραθώνα. Αποτύπωση του περιηγητή Dodwell, Edward. Τίτλος: «A Classical and Topographical Tour through Greece, during the Years 1801, 1805, and 1806, τ. I-II. Συλλογή: Rodwell and Martin, 1819.

Ελληνική Βιβλιοθήκη – Κοινοφελές Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης.

Ο Στέλιος Κυριακίδης στην στροφή του Μαραθωνίου, που βρίσκεται στον Τύμβο του Μαραθώνα, καθοδηγεί τους μαραθωνοδρόμους στη σωστή διαδρομή. Φωτογραφία από τον 3ο Διεθνή Μαραθώνιο της Αθήνας το έτος 1959.

Προτομή του 4ου αιώνα π.Χ. (450-400 π.Χ.), με δαφνοστεφανωμένο Κύπριο αθλητή σε πέτρα της Κύπρου (πωρόλιθο) που βρέθηκε στην περιοχή της Ποταμιάς. Αρχαιολογικό Μουσείο Κύπρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΝΙΚΗ

Όλη η Αμερική, όλος ο κόσμος κρατούσε την ανάσα του για το πρώτο ουσιαστικά αθλητικό γεγονός μετά τον Παγκόσμιο Πόλεμο. Βέβαια, ο Μαραθώνιος της Βοστώνης διεξάγεται κανονικά και τα χρόνια του πολέμου, μα παρά τις φιλότιμες προσπάθειες σπουδαίων αθλητικογράφων όπως ο Τζέρι Νέϊσον (φίλος από το 1938 του Κυριακίδη) της *Μπόστον Γκλόουμπ* ή ο Άρθουρ Σίγκελ της *Μπόστον Τράβελερ*, το ενδιαφέρον του λαού ήταν περιορισμένο. Όπως ήταν φυσικό, είχε το νου του στα μέτωπα της Ευρώπης και του Ειρηνικού, στις χιλιάδες των νεαρών Αμερικανών που γύριζαν «σπίτι» μέσα σε φέρετρα. Στις εκατοντάδες χιλιάδες των βαριά τραυματισμένων ή ακρωτηριασμένων, που πολεμούσαν μαζί με τους συμμάχους ενάντια στον Άξονα της ναζιστικής Γερμανίας, της φασιστικής Ιταλίας και της милитарιστικής Ιαπωνίας, καθώς και των συμμάχων τους.

Η επίσκεψη – συμμετοχή για δεύτερη φορά του Στέλιου Κυριακίδη, η τραγική ιστορία του που ήταν και ιστορία της Ελλάδας η οποία είχε πληρώσει σκληρά την αντίστασή της στα ηπειρώτικα βουνά το 1940-41, στη γερμανική εισβολή το 41 και στην Κατοχή, με την ηρωική της καθημερινή αντίσταση και με ανυπολόγιστο φόρο αίματος, αλλά και της καταστροφής κάθε παραγωγικής υποδομής, ήταν ένα θέμα που οι δημοσιογράφοι αυτοί, αλλά και πολλοί άλλοι το έφεραν στο προσκήνιο, και το προέβαλαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Ήταν ο Στέλιος Κυριακίδης που «άθελά του» προβάλλοντας όλες τις πτυχές του ελληνικού δράματος (που ήταν και προσωπικό του δράμα), πυροδότησε ένα πρωτοφανές ενδιαφέρον για τον Αγώνα κι ένα διάχυτο αίσθημα αλληλεγγύης προς τον ίδιο και την ιδέα – αποστολή του. Δηλαδή, να βοηθήσει τη διαιρεμένη, κατεστραμμένη πατρίδα του. Τη Δευτέρα 8 Απρίλη, αργά το βράδυ, είχε επισκεφθεί τον παλιό του φίλο, από το 1938, Τζέρι Νέϊσον, που ήταν ίσως ο πιο καταρτισμένος και ολοκληρωμένος αθλητικογράφος του καιρού του με ειδικευση στον Μαραθώνιο της Βοστώνης.

Τον υποδέχθηκε με εγκαρδιότητα και του έκανε εντύπωση πόσο είχε αλλάξει αυτόν τον άνδρα από την Ελλάδα, ο χρόνος και τα δεινά που είχε περάσει ο παλιός φίλος του και βέβαια η πατρίδα του, μέσα σ' αυτά τα οκτώ χρόνια από το 1938.

Περισσότερο τον ανησύχησε η κατάσταση του απισχνασμένου κορμιού του που πρόδιδε έναν χρόνιο υποσιτισμό και που δεν θα του επέτρεπε, όπως και του το είπε άλλωστε ο γιατρός του αγώνα, να μπορέσει να τερματίσει και να προσφέρει στον λαό του αυτά που θα ήθελε.

Είχε ταξιδέψει 8.000 χλμ. με το αεροπλάνο και 350 χλμ. με το τρένο από Νέα Υόρκη προς τη Βοστώνη και η βασανισμένη, αποστεωμένη μορφή του, του έκανε εντύπωση. Ξεκινώντας την κουβέντα τους, ο Κυριακίδης του ζήτησε να γράψει γι' αυτά που είχαν συμβεί στην Ελλάδα. Τον άκουσε για ώρα να του διεκτραγωδεί τα απίστευτα γεγονότα που έζησε τα μαύρα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου.

Τον συγκίνησε όταν του ανέφερε ότι αναγκάστηκε να πουλήσει τα ρούχα, τα παπούτσια, τα έπιπλά του, τα άλλα υπάρχοντα για να ζήσει την οικογένειά του και να συγκεντρώσει το ποσόν για να ταξιδέψει στην Αμερική. Του μίλησε για την κατάσταση της Ελλάδας το 1946

όπου στην κυριολεξία δεν υπήρχε αρκετό φαγητό να γεμίσει το στομάχι 7.000.000 Ελλήνων, ούτε καν ρούχα και παπούτσια να ντυθούν, σπίτια για να κοιμηθούν, αφού χιλιάδες χωριά, ολόκληρες κωμοπόλεις είχαν κυριολεκτικά ισοπεδωθεί από τους ναζιστές στο λεγόμενο Ελληνικό Ολοκαύτωμα (πάνω από 1100 χωριά – πόλεις).

Στην εύλογη ερώτηση του Τζέρι Νείσον, αν μπορέσει, αν έχει δύναμη να τρέξει, ο Κυριακίδης κόμπιασε. Δάκρυσε. Του απάντησε γενναία: «*Νομίζω πως έχω αρκετή δύναμη Τζέρι. Αν όχι στα πόδια, τότε εδώ τουλάχιστον στην καρδιά μου, στην ψυχή μου*». Ο Τζέρι Νείσον τον αγάπησε, τον συμπάθησε ακόμα περισσότερο μετά απ' αυτή τη συνάντηση και μετά έκατσε στη γραφομηχανή του κι έγραψε το πρώτο από τα ιστορικά του άρθρα που στην κυριολεξία έκαναν εκείνον τον Μαραθώνιο ιστορικό.

Το άρθρο που δημοσιεύθηκε την επομένη, έγραφε: «*Έλληνας ελπίζει για κάτι παραπάνω από την πρώτη θέση στον Μαραθώνιο – βοήθεια για τη χώρα του*».

Ανέφερε για την αποτυχία του 1938, για τη φιλική σχέση με τον Γιώργο Δημητρακόπουλο. Δεν παρέλειψε να γράψει για την ηλικία του:

Τώρα είναι πια 36 χρόνων. Οι Γερμανοί ήρθαν κι έφυγαν. Η Ελλάδα ερημώθηκε. Και ο Κυριακίδης, εισπράκτορας λογαριασμών, αναγκάστηκε να πουλήσει το βιός του, τα όμορφα ρούχα του, τις μπότες του, τα έπιπλα – όλα εκτός από τα έπαθλά του στο τρέξιμο – για να σώσει τα δυο μικρά παιδιά του και τη γυναίκα του από τον θάνατο. Είναι ένας μαραθωνοδρόμος που έχει αναλάβει μια αποστολή – και το δώρο που ελπίζοντας θα έχει μαζί του, όταν επιστρέψει στην Ελλάδα, είναι η γενναιοδωρία ενός πλούσιου έθνους προς ένα φτωχό και πεινασμένο λαό.

Μετά το άρθρο, πολλοί αθλητικογράφοι έγραφαν καθημερινά άρθρα για τον αγώνα της 20ής Απριλίου. Μετά δε την πολύ καλή εμφάνιση του Κυριακίδη και την 5η θέση στον αγώνα των 10 μιλίων (16,1 χλμ.) στις 13 Απριλίου, τα πάντα είχαν αλλάξει. Ενώ ο Μαραθώνιος είναι ένα μεγάλο αθλητικό γεγονός, η έκκληση του Κυριακίδη έχει προσδώσει μια δραματική διάσταση σ' αυτόν. "Ο Άρθουρ Σίγκελ, δημοσιογράφος της *Μπόστον Τράβελερ*, έγραψε την επομένη:

Ελληνική ανθρωπιστική βοήθεια τρέχει στον Μαραθώνιο. Αν ο Στέλιος Κυριακίδης από την Ελλάδα νικήσει τελικά, ή έστω τερματίσει, αυτό θα σημαίνει παροχή τροφίμων και ρουχισμού για την περήφανη Ελλάδα. Ο μέσος αθλητής που θα τρέξει το Σάββατο θα σκέφτεται τον εαυτό του. Μπορεί να νιώθει και εθνική υπερηφάνεια. Ο Κυριακίδης όμως θα τρέχει μ' ένα ολόκληρο Έθνος να εξαρτάται απ' αυτόν. Είχε έλθει άλλη μια φορά εδώ, το 1938 για να συμμετάσχει, όμως αυτή τη φορά, έχει έρθει ως σωτήρας της πατρίδας του.

Το άρθρο του έκανε πολλούς Αμερικανούς να συγκινηθούν και ανέβασε ακόμα περισσότερο το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης.

Άλλωστε αμέσως μετά, στις 18 Απρίλη, ημέρα Πέμπτη, ο πρόεδρος Τρούμαν, ενώπιον 300 εφημερίδων απ' όλη την Αμερική και όλο τον κόσμο, ανακοίνωσε τα συμπεράσματα από την επίσκεψη στην Ευρώπη, της επιτροπής της οποίας επικεφαλής ήταν ο πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ Χέρμπερτ Χούβερ, ο οποίος με τα μελανότερα χρώματα περιέγραψε τη σοβαρότατη επισιτιστική κρίση που επικρατούσε στη ρημαγμένη ήπειρο. Ο Τρούμαν έκανε τη θλιβερή διαπίστωση – δήλωση ότι, η έλλειψη τροφίμων ήταν σοβαρότερη απ' ό,τι υπολογίζετο, αφού δεν υπήρχε κανέναν οργανωμένο σχέδιο για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης, για τα προ-

βλήματα σίτισης, φαρμάκων, στέγασης και επιβίωσης, που ήταν άμεσα και δυσεπίλυτα. Τόνισε την ανάγκη, το χρέος και την ηθική υποχρέωση να βοηθήσουν τις χώρες και τους λαούς που λιμοκτονούσαν, μιλώντας για θυσίες του αμερικανικού έθνους για να βοηθηθούν αυτοί οι πενόμενοι λαοί.

Η έκκληση του προέδρου τους, ήταν ο καταλύτης για όλη την Αμερική και η πιο δραματική επισήμανση μέχρι εκείνη τη στιγμή για την κατάσταση του υπόλοιπου κόσμου και ιδιαίτερα της Ευρώπης απ' όπου άλλωστε κατάγονταν οι περισσότεροι πολίτες των ΗΠΑ, ή είχαν συγγενείς και είχαν ήδη πληροφορηθεί για τις αντίξοες συνθήκες που περνούσαν.

Το πρωί του Σαββάτου 20 Απριλίου 1946, την ημέρα που θα διεξάγετο ο αγώνας της ζωής του Κυριακίδη, οι πρωινές εκδόσεις των εφημερίδων είχαν πρωτοσέλιδο την έκκληση του προέδρου Τρούμαν: «Ο Τρούμαν ζητάει να πεινάσουμε για συμπαράσταση», έγραφε στον κεντρικό της τίτλο η *Μπόστον Γκλόουμπ*. Και συνέχισε: «Πρόταση πείνας των Αμερικανών, δυο φορές τη βδομάδα, σύμφωνα με τον Χούβερ εκατομμύρια Ευρωπαίοι αντιμέτωποι με τον θάνατο λόγω πείνας, λόγω της έλλειψης φαρμάκων και στέγασης».

Την ίδια μέρα, το διεθνές ειδησεογραφικό πρακτορείο *United Press International* μετέδωσε την είδηση σ' ολόκληρο τον κόσμο ως εξής:

Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ανέλαβαν απόψε να καλύψουν τις μισές σχεδόν διατροφικές ανάγκες παγκοσμίως, μετά από σειρά εξαγγελιών του προέδρου Τρούμαν και του επιτελείου του, κάνοντας έκκληση «για δυο μέρες πείνας» την εβδομάδα σε κάθε αμερικανική οικογένεια και επίσης αποφασίζοντας να αποσταλεί μεγάλη ποσότητα σιτηρών στην Ευρώπη και τις ανατολικές χώρες, καλύπτοντας τις ανάγκες τους έως και τα μέσα του καλοκαιριού.

Ο πρόεδρος Τρούμαν την προηγούμενη του αγώνα, τη Μεγάλη Παρασκευή 19 Απρίλη, είχε κάνει τις εξαγγελίες του ανακοινώνοντας ένα σχέδιο – πρόταση που περιελάμβανε έξι μέτρα-σημεία που θα βοηθούσαν ν' αλλάξει η χειρότερη διατροφική κρίση που αφορούσε εκατοντάδες εκατομμύρια πολιτών.

Φτάνουν πια οι συζητήσεις. Τώρα είναι ώρα για δράση, είχε τονίσει, συμπληρώνοντας: Το ψωμί συμβολίζει τη ζωή. Πρώτη φορά στην ανθρώπινη Ιστορία, γίνεται και σύμβολο της ζωής των ίδιων των εθνών.

Αυτή ήταν η κατάσταση εκείνες τις μέρες στην Αμερική. Αυτή ήταν η περιρρέουσα ατμόσφαιρα, την ημέρα του Αγώνα της Βοστώνης στις 20 Απριλίου του '46. Ο Στέλιος Κυριακίδης πρώτα με τη συνέντευξή του στον Τζέρι Νέισον, έπειτα ραδιοφωνικά, μ' αυτήν που έδωσε στον ραδιοφωνικό σταθμό WNAO στον διακεκριμένο δημοσιογράφο Γκας Σόντερς, και ενώ ο φίλος του Γιώργος Δημητρακόπουλος είχε κεντρίσει το φιλότιμο, όχι μόνο της ακμάζουσας Ελληνοαμερικανικής Κοινότητας της Βοστώνης και όλης της πολιτείας της Μασαχουσέτης, αλλά και εκατοντάδων χιλιάδων Αμερικανών είχε ήδη δώσει χαρακτήρα σταυροφορίας στον αγώνα του.

Ήταν σαν να είχε πυροδοτήσει ένα σύνολο πράξεων αλληλεγγύης ενός ολόκληρου λαού που πλέον τον έβλεπε σαν σωτήρα του Έθνους του και ενδόμυχα ήθελε να νικήσει, παρά το γεγονός της συμμετοχής άξιων δικών του αθλητών, όπως ο Τζόνι Κέλι, νικητής των Μαραθωνίων του 1935 και 1945, τον «Ταρζάν» Μπράουν νικητή το 1936 και το 1939, τον Λου Γκρέγκορι, ο οποίος είχε τον δεύτερο καλύτερο χρόνο στην Ιστορία του Μαραθωνίου της Βοστώνης από το 1942 (είχε τερματίσει δεύτερος με 2ω28'0"3 πίσω από κάτοχο του ρεκόρ νικητή το 1952, Τζον

Σμιθ που είχε πετύχει 2ω26'51") ή τον Τζον Κέρνασον ή τον πρωταθλητή των 10 χλμ. Ρόμπινς. Υπήρχε και ο Καναδός Ζεράρντ Κοτί, ο οποίος είχε νικήσει το 1940 και το 1943 και από το 1936 ήταν συνέχεια στην επικαιρότητα, με μόνιμη παρουσία στις πρώτες θέσεις εκτός από το 1945, που δεν συμμετείχε, επειδή πολεμούσε στην Ευρώπη εναντίον των ναζιστών.

Ο Στέλιος Κυριακίδης μπήκε στο αυτοκίνητο του Δημητρακόπουλου, κάθισε στο πίσω κάθισμα της Χάντσον κρατώντας το δάφνινο στεφάνι που θα έστεφε τον νικητή από τα χέρια του φίλου του, χωρίς να γνωρίζει ότι θα του το κρεμούσε στο δικό του κεφάλι, λίγες ώρες μετά, και η φωτογραφία του, ευτυχισμένο με το στεφάνι στο κεφάλι του, θα έμενε για πάντα, αιώνια παρακαταθήκη δόξας. Έφυγαν γύρω στις 10 από το ξενοδοχείο ΜΙΝΕΡΒΑ για να πάνε στην αφετηρία του Χόπκιντον, ένα μικρό -τότε- χωριουδάκι της Νέας Αγγλίας, 42 χλμ. δυτικά της Βοστώνης. Ο Στέλιος Κυριακίδης ήταν αφημένος στις σκέψεις του. Είχε το μυαλό του συγκεντρωμένο στον αγώνα του και στο γράμμα της γυναίκας του Ιφιγένειας που είχε λάβει την προηγούμενη:

Αγαπημένε μου Στέλιο

Κάθε πρωί που ξυπνάω, σε βλέπω μπροστά μου. Προσεύχομαι στον Θεό να σε βοηθήσω να νικήσεις και να εκπληρώσεις το όνειρό σου για την Ελλάδα. Την ημέρα του αγώνα, θα πάω στην εκκλησία με τα παιδιά για να προσευχηθώ στο Θεό και θα σου ανάψω ένα κερί για να επιστρέψεις στην Ελλάδα νικητής. Σου στέλνω την αγάπη μου από τα βάθη της καρδιάς μου και ευχές από τα παιδιά μας. Ιφιγένεια.

Ήδη τα πλήθη άρχισαν να συγκεντρώνονται σε κάθε σημείο της όμορφης διαδρομής. Το αυτοκίνητο έκανε μια ώρα περίπου να φτάσει στο Χόπκιντον. Όταν έφτασαν, είδαν τις πυρετώδεις προετοιμασίες όλων για να ξεκινήσουν στις 13.00 τον αγώνα τους. Ο Δημητρακόπουλος του δίνει ένα χαρτί.

– Έχε το μαζί σου Στέλιο μου. Στην εκκίνηση θα διαβάσεις τη μπροστινή πλευρά και στον τερματισμό την άλλη.

Ζήτησε να του δώσουν το νούμερο «**77**» αντί για το νούμερο «**1**» που είχε πάρει ο περσινός νικητής Τζόνι Κέλι. Όταν τον ρώτησαν γιατί, τους είπε ότι το Εφτάρι (7) είναι ο τυχερός αριθμός του και με δυο Εφτάρια (77) πίστευε ότι θα ήταν διπλά τυχερός. Ο Στέλιος Κυριακίδης φορούσε το φανελάκι που είχε γαζώσει μια 16χρονη Ελληνίδα, δυο μέρες πριν με το περίγραμμα της λέξης ΕΛΛΑΔΑ (GREECE) στο κέντρο του να δεσπόζει και τη Θεά Νίκη και το εθνόσημο.

Μετά τη συζήτηση και τον διάλογο με τον γιατρό του Αγώνα που σχεδόν θα ματαίωνε τη συμμετοχή του, ανεβάζοντας παλμούς, ο Κυριακίδης συναντήθηκε με τον Κέλι και τον Κοτί που έμελλε να τον ακολουθήσουν πάνω στον αγώνα που θα άρχιζε λίγα λεπτά μετά. Ήταν λιγομίλητος μαζί τους, ενώ ο Δημητρακόπουλος (Γιώργος και ο ανιψιός του Χαράλαμπος) έμειναν μαζί τους μέχρι την τελευταία στιγμή, προ της αναχώρησής τους, για το σημείο του τερματισμού στο Ξενοδοχείο «Λένοξ» της οδού Έξετερ στο κέντρο της Βοστώνης, όπου και θα στεφάνωναν τον πρώτο νικητή, που ήλπιζαν να είναι ο φίλος τους.

Λίγα λεπτά μετά μέσα, σ' ένα πανδαιμόνιο ιαχών, αυτοκινήτων και μοτοσικλετών που κόρναραν δαιμονιωδώς, ακούστηκε η πιστολιά του αφέτη που έδωσε την εκκίνηση του Αγώνα. Θα συμμετείχαν 102 δρομείς στον Πρώτο Μεταπολεμικό Μαραθώνιο της Βοστώνης, το 1946,

που ήταν και η 50ή διοργάνωσή της. Η διαδρομή του αγώνα θα περνούσε από την αγροτική περιοχή του Άσλαντ, στις κωμοπόλεις του Φράκιγκχαμ και του Νάτικ, έπειτα θα έφθαναν στο Γουέλσλι, με το περίφημο Κολλέγιο Θηλέων, περίπου στο μέσον της διαδρομής. Έπειτα θα ανέβαιναν στους λόφους του Νιούτον, το πιο δύσκολο κομμάτι της διαδρομής, αυτούς τους λόφους που έσπαζαν οι καρδιές - Heartbreak Hills- κι έπειτα, αφού θα έκαναν μια κυκλική διαδρομή που λεγόταν Κλίβελαντ Σερκλ, θα έβγαιναν στην Πλατεία Κένμορ και θα περνούσαν το πάρκο Φένγκουέι και την οδό Σεντ Μαίρη – περίπου 1,5 χιλιόμετρο πριν τον τερματισμό, ενώ αμέσως μετά θα έμπαιναν στη Λεωφόρο Κόμονγκουέλθ, απ' όπου στρίβοντας στην τελευταία στροφή, θα έφταναν στη λεωφόρο Έξετερ (τρία τετράγωνα από τον τερματισμό του) και θα τερμάτιζαν μπροστά από το ξενοδοχείο Λένοξ.

Ο Στέλιος Κυριακίδης φορούσε στο χέρι του το αριστερό, το ρολόι που είχε από το 1934, και το είχε επισκευάσει αργότερα όταν πήγε στους αγώνες της Κοινοπολιτείας στο Λονδίνο το 1935. Το πάτησε στην εκκίνηση και θα το χρησιμοποιούσε για να ελέγχει κάθε χιλιόμετρο, τον ρυθμό του πάνω στην κούρσα. Τότε ήταν 25 χρόνων το 1935, τώρα πια ήταν 36 και παρ' όλα αυτά ακολουθούσε αυτή τη μέθοδο με την ίδια ευλαβική προσήλωση όπως τότε, όντας ήταν ο μοναδικός που το έπραττε, στην πρωτοπορία και σ' αυτό τον τομέα. (45 χρόνια αργότερα, όλοι σχεδόν οι μαραθωνοδρόμοι στον κόσμο, με πρώτο έναν μεγάλο Αμερικανό Μαραθωνοδρόμο, πέντε φορές νικητή του μαραθωνίου της Βοστώνης, τον Μπιλ Ρότζερς, στις αρχές του '80, θα το εφαρμόζαν σαν αναντικατάστατο μέρος της αγωνιστικής τους τακτικής, «δικαιώνοντας» έστω και καθυστερημένα τον Κυριακίδη).

Οι διοργανωτές είχαν φροντίσει να υπάρχουν εκατοντάδες εθελοντές στα σημεία που θα περνούσε ο Αγώνας για να ελέγχουν τη διαδρομή, τα πλήθη που είχαν συνωστισθεί ξεπερνούσαν ήδη τους 200.000 θεατές, αλλά και τα εκατοντάδες αυτοκίνητα, τόσο της διοργάνωσης, όσο και των δημοσιογράφων, αλλά και φίλων των συμμετασχόντων, κυριολεκτικά δημιουργούσαν ένα πανδαιμόνιο και δυσκόλευαν με τα καυσαέρια των εξατμίσεών τους τις προσπάθειες των δρομέων.

Ο Γιώργος Δημητρακόπουλος είχε έξυπνα φροντίσει στα τελευταία χιλιόμετρα- περίπου στο 39ο-40ό χιλιόμετρο να βάλει Έλληνες φίλους του για να εμψυχώσουν τον Κυριακίδη στην τελική του προσπάθεια για να νικήσει. Αν έφτανε εκεί και είχε μικρή διαφορά με τον ή τους πρώτους, ή ακόμα κι αν ήταν πρώτος, θα του έδινε την αναγκαία ψυχολογική ώθηση. Ήταν σίγουρος ότι αυτό θα τον ανέβαζε και αυξάνοντας τον ρυθμό του θα κέρδιζε και θα έκανε όλο τον κόσμο να παραμιλάει γι' αυτή την ανέλπιστα νίκη που θα δικαίωνε τόσο τον ίδιο και τον Αγώνα μιας ζωής, αλλά και την ίδια την πατρίδα που τόσο το είχε ανάγκη.

Μέσα σ' ένα απ' αυτά τα αυτοκίνητα, ένα ανοιχτό Φορντ, υπήρχαν δυο από τους πιο ονομαστούς αθλητικογράφους της Βοστώνης, ο Τζέρι Χορν και ο Τζο Μακένι της *Μπόστον Ποστ*. Από τον ραδιοφωνικό σταθμό που ήδη είχε δώσει συνέντευξη το βράδυ της 8ης Απριλίου (μετά τη συνέντευξη στον Τζέρι Νέϊσον), του WNAO την περιγραφή έκανε ο Γκας Σόντερς. Οι περισσότεροι Ελληνοαμερικανοί συνωστίζονταν στα τελευταία χιλιόμετρα – από το Κλίβελαντ Σερκλ, στην οδό Μπίκον, στην Πλατεία Κένμορ και βέβαια στη λεωφόρο Κόμονγκουέλθ και την οδό Έξετερ – την τελική ευθεία όπου ήλπιζαν να δουν τον συμπατριώτη να νικάει και να βοηθάει στην υπόθεση της κατεστραμμένης πατρίδας...

...Όλ' αυτά δεν αφορούσαν πια την καρδιά και το μυαλό του Στέλιου Κυριακίδη. Οι παλμοί της καρδιάς του ήταν που πάλλονταν τώρα πια στον ρυθμό της κούρσας που την περίμενε 8 χρόνια. Μέσα του μουρμούρισε: «Τώρα ή ποτέ!».

Στα πρώτα μέτρα της κούρσας οι φιλοδοξίες των πιο νέων Μαραθωνοδρόμων όπως του Ρόμπινς, του Τζορτζ Μπράουν του νεότερου, του Ρούμπεν Μέγιερ, μονοπώλησαν τα φλας των φωτογράφων. Ο ίδιος είχε τη δική του τακτική και δεν σκόπευε να αναλωθεί σε περιττές αδιέξοδες και καταστροφικές φιγουρατζίδικες τακτικές. Έτσι έμεινε με τους πολλούς πιο πίσω, ελέγχοντας στο Φράκιγκχαμ περίπου στο 8,5 χιλιόμετρο τον ρυθμό του. Εκεί πέρασε πρώτος ο Λου Γκρέγκορι σε χρόνο 32'21", ακολουθούμενος από τον Κέρνασον 45 μέτρα πίσω του, ενώ 70 μέτρα πιο πίσω, ακόμα μια ομάδα δρομέων χωρίς τον Κυριακίδη ανάμεσά τους - εκείνος ήταν περίπου στην 50ή θέση, ακολουθώντας τη δική του τακτική, μη παρασυρόμενος από τον ενθουσιασμό των πρώτων χιλιομέτρων, τον δροσερό μεσημεριανό αέρα – είχε προηγηθεί νωρίς το πρωί βροχούλα και ο καιρός ήταν ιδανικός για τρέξιμο, και τον ρυθμό των άλλων. Ο Στέλιος Κυριακίδης ήταν εμπειρότατος δρομέας, γνώριζε ότι απέμειναν πάνω από 33 χιλιόμετρα, όταν όλοι έβρισκαν τον «τοίχο» την ενεργειακή εξάντληση που στη Βοστώνη συνέπιπτε με τις ανηφορίες του Νιούτον, που θα το έκανε ακόμη πιο δύσκολο για όλους και ειδικότερα γι' αυτούς που θα είχαν εξαντληθεί στα πρώτα χιλιόμετρα. Μαζί του έτρεχε και ο 39χρονος Τζόνι Κέλι, ο οποίος ακολουθούσε την ίδια τακτική με τον Έλληνα αντίπαλό του, λες και ήξερε ότι έμελλε να περάσει στην Ιστορία, αυτή τους η ιστορική κούρσα. Παράλληλα είχε το νου του στον Καναδό Ζεράρντ Κοτί και τον πολλά υποσχόμενο Ρόμπινς, ο οποίος ήταν το αυστραλιανό της κούρσας και πολλοί στοιχημάτιζαν στα νιάτα και τις φιλοδοξίες του. Μετά το Φράκιγκχαμ, ο επόμενος σταθμός που ο Κυριακίδης θα ήλεγχε το πέρασμά του ήταν το Νάτικ, μια μικρή πόλη 15,6 χλμ. από την αφετηρία. Στην κούρσα επικεφαλής είχε περάσει πλέον ο Κέρνασον, ενώ ο Γκρέγκορι είχε υποχωρήσει δεύτερος, κι αμέσως μετά, κατά σειρά με μικρή διαφορά μέτρων περνούσαν οι Γκρέγκορι, ο Ρόμπινς, ο Κοτί, ο Χάινικ, ο Μόρτον, ο Μπερστάου, κι αμέσως μετά ο Κυριακίδης. Ο Κέρνασον εκεί είχε περάσει σε 53'43.05", ενώ ο Κυριακίδης με τους άλλους είχε περάσει 10" πιο πίσω στο σημείο αυτό. Μάλιστα ο ίδιος ο Κυριακίδης τους ανέφερε τον χρόνο τους κι εκείνοι απορημένοι τον κοιτούσαν με απορία. Ακολουθούσε το περίφημο Κολλέγιο Θηλέων στου Γουέλσλι που ταυτόχρονα σηματοδοτούσε το 20ό χιλιόμετρο της διαδρομής. Οι δρομείς περνώντας μέσα από τον δρόμο που διάσχιζε μεγάλα αγροκτήματα και λιγοστά σπίτια, θα περνούσαν μπροστά από την περιφραξη του διάσημου κολεγίου όπου τους περίμεναν εκατοντάδες φοιτήτριες που τους επευφημούσαν. (Μέχρι σήμερα, το έθιμο αυτό κυριαρχεί στις μνήμες όλων που τρέχουν στον αγώνα και αλησμόνητη θα μείνει στον συγγραφέα Κ.Σ. η εμπειρία του στη συμμετοχή του το 2010 που κυριολεκτικά τον είχαν αποθεώσει, βλέποντάς τον να τρέχει με τη φανέλα με την ελληνική σημαία πάνω της) κι έτρεχαν – παράνομα – μερικές εκατοντάδες μέτρα δίπλα τους.

Κι εκτός από τις φοιτήτριες και τους φίλους τους, κι άλλα αυτοκίνητα σχετικών (όπως ο Δήμαρχος της Βοστώνης Τζέιμς Κάρλ ή τον κυβερνήτη Μόρις Τόμπιν) ή άσχετων, είχαν προστεθεί στη μεγάλη πομπή που έκανε τους δρομείς να δυσανασχετούν, τρέχοντας δίπλα ή ζιγκ-ζαγκ ανάμεσά τους.

Στο σημείο αυτό, στο 20ό χλμ. ο Κέρνασον είχε 140 μ. προβάδισμα από τον Γκρέγκορι, ενώ 320 πιο πίσω του ήταν ήδη 5 αθλητές με τους Κέλι, Κοτί, Κυριακίδη, Ρόμπινς και Μπερστάου

κατά σειρά να περνούν διαδοχικά καταδιώκοντάς τους. Οι ιαχές του πλήθους προς τον Ιρλανδό Τζόνι Κέλι είχαν αρχίσει ήδη να ακούγονται. Ήταν από το γειτονικό Άκτον κι εργαζόταν στο εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρισμού Έντισον της Βοστώνης.

Και οι ομοιότητες στη ζωή του με τον Κυριακίδη, δεν σταματούσαν στην εργασία, αφού και ο Κέλι είχε θρηνήσει κι εκείνος τον χαμό της πρώην γυναίκας του Μαίρης Νόουλς που την είχε παντρευτεί στις 27 Απρίλη του 1940 και την έχασε στη συνέχεια μέσα σε λιγότερο από 1,5 μήνα, από επιθετικότατο μεταστατικό καρκίνο στις 6 Ιούνη του 1942, δυο μόλις χρόνια μετά από τον γάμο τους.

Σε εκείνο ακριβώς το σημείο, ο Στέλιος Κυριακίδης είχε αποφασίσει σταδιακά να ανεβάσει τον ρυθμό της κούρσας του και σταδιακά να πλησιάσει τόσο τον Κέρνασον που προηγείτο, όσο και τον Κέλι. Που κι αυτός φαινόταν ακμαίος, έχοντας ανεβάσει τον ρυθμό του, πλησιάζοντάς τον. Ο ρυθμός της κούρσας ήταν αρκετά γρήγορος, 13" μπροστά από το πέρασμα του Κέλι – νικητή της περασμένη χρονιά – και ο Κέρνασον είχε ήδη περάσει ήδη σε 1ω11'07" το 20ο χιλιόμετρο.

Από τα απρόοπτα της διαδρομής ήταν η προσφορά από ένα Έλληνα μετανάστη ενός πορτοκαλιού, που έπεσε από τα χέρια του Κυριακίδη και γλίστρησε, κάτι που τον καθυστέρησε και ο Κέλι να του έχει φύγει μπροστά 35 μέτρα. Ορκίστηκε μέσα του να μην αφήσει τέτοιες εκδηλώσεις να τον απομακρύνουν από τον στόχο του και προσηλώθηκε ξανά στη διαδρομή και στην προσπάθειά του να φτάσει τους δυο προπορευόμενους.

Έπειτα από δυο χιλιόμετρα, είχε ξαναφτάσει τον Κέλι και οι δυο μαζί κυνηγούσαν – εναλλασσόμενοι σε μια σκληρή μονομαχία – τον Γκρέγκορι, ο οποίος πέρασε στο επόμενο σημείο ελέγχου, το πάρκο Γούνλαντ, στο 27ο χιλιόμετρο, λίγο πριν τους λόφους του Νιούτον, σε 1ω36'18" και ήταν πια μόλις 45 μέτρα μπροστά από τους Κυριακίδη και Κέλι που πήγαιναν δίπλα – δίπλα. Τον είχαν σχεδόν φτάσει. Πίσω τους ελάχιστα ακολουθούσε με δυσκολία ο Ρόμπινς, ενώ λίγο μετά, τόσο ο Χάινικ όσο και ο Μπέρσταου αλλά και ο Κέρνασον εγκατέλειψαν τον αγώνα. Ανεβαίνοντας τους λόφους του Νιούτον, έφθασαν τον Γκρέγκορι που πλέον στα 40 του – με αμέτρητους τίτλους, αφού είχε διατελέσει 19 φορές πρωταθλητής ΗΠΑ από τα 10 έως τα 30 χιλιόμετρα, προδόθηκε από τα φουσκαλιασμένα πόδια του και από τον λάθος ρυθμό στα πρώτα χιλιόμετρα που τον εξάντλησαν και τον έριξαν στην 4η θέση, ενώ μπροστά πλέον είχαν μείνει ο Κέλι με τον Κυριακίδη, λίγο μπροστά από τον Κοτί και τον Ρόμπινς που ακολουθούσαν.

Έτρεχαν δίπλα-δίπλα με εναλλαγές – χώρια εκείνη την καθυστέρηση του Κυριακίδη από τον Έλληνα μετανάστη στο 20ό χιλιόμετρο – επί 32 χιλιόμετρα κι έφθασαν πια την τελευταία και πιο απότομη ανηφόρα από τους λόφους του Νιούτον (Heartbrek Hills) με τις καρδιές τους να χτυπούν δυνατά, με την ίδια σκέψη πώς θα νικήσει ο ένας τον άλλο, παρότι ήταν φίλοι, αφού σήμερα ο ένας θα κέρδιζε τον άλλο σ' αυτήν τη μονομαχία που έσπαζε τις δικές τους καρδιές κι εκατομμυρίων άλλων.

Απέμεναν 10 χιλιόμετρα και στα πρόσωπά τους αποτυπωνόταν όλη τους η προσπάθεια, όλος ο ψυχικός τους κόσμος. Ο Κέλι δυο φορές νικητής και 6 φορές δεύτερος, έτρεχε με μορφασμούς και εκδηλώσεις πόνου ή χαράς στο πρόσωπό του, ενώ ο Κυριακίδης έτρεχε σαν ανέκφραστο άγαλμα, χωρίς ίχνος συσπάσεων με μια παράξενη, πρωτόγνωρη αποφασιστικότητα

που ξάφνιαζε τους θεατές που τον επευφημούσαν. Σιγά – σιγά πλησιάζοντας τη Βοστώνη, άρχιζαν να φωνάζουν και το δικό του όνομα: «Κυριακίδης, Κυριακίδης, ΕΛΛΑΣ, ΕΛΛΑΣ».

Ανέβηκαν και την τελευταία ανηφόρα, περίπου στο 34ο χιλιόμετρο, με τον Κέλι να έχει ελάχιστα μέτρα διαφορά από τον Κυριακίδη, βγαίνοντας προσωρινά νικητής από τη μεγαλύτερη δοκιμασία πάνω στον αγώνα. Έμεναν όμως ακόμα 8 χιλιόμετρα, που όλα ήταν ανοιχτά με τον Κυριακίδη να τον ακολουθεί ελάχιστα πίσω του. Άκουγε τα βήματά του, την αναπνοή του. Μπαίνοντας στο Κλίβελαντ Σερκλ, οι ιαχές του πλήθους τον καλωσόριζαν με την ελπίδα ο δικός τους, ο Ιρλανδός- Τζόνι Κέλι θα πανηγύριζε τη δεύτερη συνεχή νίκη του – και τρίτη στην πολύχρονη καριέρα του – με κραυγές: «Έλα Τζόνι, Πάμε Τζόνι»... Πίσω του ο Κυριακίδης άκουγε κι αυτός το όνομά του από τους σκόρπιους Έλληνες της Βοστώνης και από τους Αμερικανούς, που τον έβλεπαν τόσο κοντά στον συμπατριώτη τους. Και τον ένιωθαν σαν απειλή για την πρωτιά του αθλητή της χώρας τους. Οι ιαχές του πλήθους εναλλάσσονταν τώρα με τις περισσότερες να σπρώχνουν τον Κέλι φωνάζοντας το όνομά του, «Κέλι, Κέλι, Κέλι», αλλά σαν δυσοίωνη ηχώ ακούγονταν από τη μειοψηφία των θεατών η λέξη «Ελλάς, Ελλάς, Κυριακίδης, Κυριακίδης», από τους Έλληνες που συγκεντρώνονταν προς τον τερματισμό.

Τελειώνοντας το Κλίβελαντ Σερκλ και απέχοντας περίπου 5 χλμ. από τον τερματισμό, ο Κέλι συνέχιζε πρώτος, ακολουθούμενος με την ίδια διαφορά των λίγων δεκάδων μέτρων. Ο Κέλι είχε αφήσει πια τους μορφασμούς, έδειχνε ότι είχε δυνάμεις και ήταν αποφασισμένος να κάνει μια ακόμα νίκη, να τις ζευγαρώσει και να γίνει ένας από τους λίγους που μέχρι τότε το είχαν καταφέρει στην ιστορική διαδρομή.

Το ρολόι είχε καβαλήσει πια τις 3 το μεσημέρι, στην Ελλάδα είχε φτάσει 9 το βράδυ και όλοι κρατούσαν την ανάσα τους σ' αυτές τις στιγμές που θα έμεναν στην Ιστορία. Κάθιδροι και οι δύο με τον Κέλι να πονάει στα χέρια του που είχαν «σφίξει», αλλά με δυνατά τα πόδια και τους διασκελισμούς του να δρασκελίζει μέτρο με μέτρο τη διαδρομή που υπολειπόταν, έχοντας αυτή τη μικρή διαφορά, να μην «ακούει» πλέον τα βήματα και τις ανάσες του Έλληνα φίλου του. Εκεί στο 38ο χιλιόμετρο, κάποιος Έλληνας από τους συγκεντρωμένους του φώναξε:

– Μπραβο Στέλιο, έστω και δεύτερος!

Ακούγοντας αυτό ο Κυριακίδης πείσμων, όπως λέει και ο ίδιος στην συνέντευξη του Φρέντυ Γερμανού, μόλις άκουσε αυτό είπε στον εαυτό του « Γιατί δεύτερος». Αυτό του έδωσε μεγάλη ώθηση. Είχε φθάσει εδώ στο 38ο χιλιόμετρο στη διαδρομή που κάποτε είχε ορκισθεί να γυρίσει και θα του αρκούσε να βγει δεύτερος. Ήθελε όμως πλέον να βγει πρώτος και να το βροντοφωνάξει, να ακουστεί στα πέρατα της Οικουμένης. Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.

Εκεί στο 39ο χιλιόμετρο, μόλις 2 μίλια πριν το τέλος, ο ηλικιωμένος Έλληνας που είχε τοποθετήσει σοφά ο Δημητρακόπουλος για να εμψυχώσει τον Κυριακίδη, είδε τον Κέλι να περνάει

Στο φανελάκι του μια 16χρονη Ελληνίδα, είχε γαζώσει δυο μέρες πριν το περίγραμμα της λέξης ΕΛΛΑΔΑ (GREECE). Στο κέντρο του δέσποζε η Θεά Νίκη και το εθνόσημο.

πρώτος με διαφορά πλέον τα 80 μέτρα από τον συμπατριώτη του. Τον είδε να παλεύει με την κούραση και την απογοήτευση να του σκάβει το πρόσωπο, αφού έβλεπε τον Κέλι να απομακρύνεται κι άλλο, παρά τις προσπάθειές του. Ο άγνωστος αυτός ηλικιωμένος Έλληνας, σαν άλλος Καλλίμαχος – ο αρχαίος στρατηγός που στα 70 του χρόνια στη μάχη του Μαραθώνα έπεσε στην πρώτη γραμμή της νικηφόρας Μάχης των Αθηναίων και Πλαταιέων 2.428 χρόνια πριν – τραβώντας τα μαλλιά

του, κοιτώντας τον βαθιά μέσα στα κατάβαθα της Ψυχής του σπαράζοντας, του κραύγασε:

– Για την Ελλάδα, Στέλιο μου... Για τα παιδιά σου!

Και αυτό ήταν το δεύτερο που τον έκανε να πεισμώνει πιο πολύ. Μια ανατριχίλα, ένα ηλεκτρικό ρεύμα διαπέρασε το είναι του στο άκουσμα της κραυγής του συμπατριώτη του που σκέπασε τις ιαχές των χιλιάδων γύρω του. Εκεί που πλέον μέτρο – μέτρο έμενε πίσω από τον Κέλι, ξαφνικά, αλλάζοντας διασκελισμό, ταχύτητα, ρυθμό, βλέποντας σαν οπτασία τα πρόσωπα της Ιφιγένειας, της Ελένης, του Δημήτρη, του Όττο, την Ακρόπολη, τη σημαία, τους παλιούς συναθλητές μετά τη νίκη του στο Ζάγκρεμπ το 1934, τον άγνωστο στο Σύνταγμα που τον ikέτεψε να κάνει κάτι για την πατρίδα, τις εικόνες της Κατοχής, τους συναθλητές που είχε χάσει από την πείνα και τις ασθένειες, άρχισε να τρέχει με απίστευτο επιταχυνόμενο ρυθμό.

Οι Έλληνες μετανάστες, αυτοί που είχαν αφήσει τα σπιτικά τους, τα άγονα βουνίσια χωράφια και τις πεζούλες των νησιών, βλέποντάς τον να τρέχει ξαναγεννημένος, τον συντρόφευαν με ιαχές: «Τρέξε, νίκησε για εμάς. Ελλάς, Ελλάς!». Οι ψίθυροι είχαν γίνει νικητήριο σάλπισμα. Οι φίλαθλοι Αμερικανοί βλέποντάς τον κι αυτοί να πλησιάζει τον Κέλι, τον έσπρωχναν φωνάζοντας το όνομά του κι αυτοί.

Ήταν απίστευτο αυτό που έζησε και βίωσε σ' αυτά τα δύο παρά κάτι μίλια (τρία χιλιόμετρα). Αυτό το παλλόμενο πλήθος, με τα επιφωνήματα θαυμασμού του έδινε να καταλάβει ότι δεν τους είχε απογοητεύσει. Αυτός ο κάτισχνος, «κοκαλιάρης» Έλληνας είχε μεγάλη ψυχή και σήμερα θα το αποδείκνυε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Λίγο μετά, μπροστά στην κατηφόρα της οδού Μπίκον που οδηγούσε στην Πλατεία Κένμορ, τον αντίκρισε 40 μέτρα μπροστά του πλέον. Για περίπου μισό μίλι -800 μέτρα- αποδόθηκαν σε ένα σπριντ θανάτου, ο Κέλι να διατηρήσει το ισχνό προβάδισμά του και ο Κυριακίδης να τον φθάσει και να τον ξεπεράσει. Και οι δύο πίεζαν τους εξουθενωμένους οργανισμούς τους στα όριά τους. Μα ο Έλληνας, μαθημένος θαρρείς για 4 χρόνια στα όρια της έσχατης πείνας, άντεξε τον ρυθμό που εξουθένωσε τον Κέλι, εκεί στο 25ο μίλι, μόλις 1,5 χιλιόμετρο σχεδόν από το τέλος, τον έφθασε και τον πέρασε.

Ένοιωσε ένα ελαφρύ θρόισμα πλάι του, στα δεξιά του. Τον άκουγε βήμα με βήμα να πλησιάζει... Οι ανάσες του αθόρυβες, κοφτές, χωρίς βαθείς ήχους. Τα πόδια του αιωρούνταν σαν φτερωτά πόδια πουλιού. Εκεί κοντά στην Πλατεία Κένμορ, δίπλα στην οδό Σεντ Μαίρη, ο Κυριακίδης πέρασε σαν σταματημένο τον εμβρόντητο Τζόνι Κέλι, και άρχισε να απομακρύνεται. Εκεί ακούστηκε ο Τζέρι Νέισον στο ανοιχτό αυτοκίνητο του Τύπου, να φωνάζει στον Κυριακίδη:

–Έλα προχώρα Στέλιο, ο Κέλι είναι κουρασμένος.

Κάθισε εκστασιασμένος και αποτύπωσε στο άψυχο χαρτί τον θρίαμβο του Έλληνα φίλου του. «Τα βαθουλωμένα μάτια τού Έλληνα έλαμπαν από ένα εσωτερικό φως, καθώς η εύθραυστη φιγούρα του, ορμούσε σαν σαΐτα σε μια φρενήρη κούρσα προς το σημείο τερματισμού. Έπειτα από μια μάχη 40 και πλέον χιλιομέτρων σώμα με σώμα με τον Κέλι. Ο Κυριακίδης έδωσε τη μάχη, αγωνιζόμενος να φτάσει στο τέρμα δίνοντας άνιση μάχη με το φάντασμα της εξουθένωσης, εμφανές σε κάθε δρασκελιά».

Σιγά – σιγά πλησιάζοντας τη Βοστώνη, άρχιζαν να φωνάζουν και το δικό του όνομα: «Κυριακίδης, Κυριακίδης, ΕΛΛΑΣ, ΕΛΛΑΣ».

Διέσχισε την Πλατεία Κένμορ κάτω από τις ιαχές των παραληρούντων

Ελλήνων φοιτητών που φώναζαν «Ζήτω η Ελλάδα», «Ζήτω η Ελλάδα» και ρυθμικά το όνομά του. Μέχρι και το 1947 οι αθλητές έτρεχαν μέσα στα πάμπολλα αυτοκίνητα των οργανωτών και των δημοσιογράφων που γέμιζαν την ατμόσφαιρα με καυσαέρια, τόσο πολλή που οι αθλητές είχαν αναπνεύστηκα προβλήματα και οι θεατές έχαναν πολλά από τι γινόταν μέσα στον αγώνα. Μετά το 1947 όλα τα αυτοκίνητα απαγορεύτηκαν.

Μπήκε πλέον στη Λεωφόρο Κόμονγουέλθ, αυξάνοντας τη διαφορά από τον Κέλι, που παρά τις απεγνωσμένες προσπάθειές του, πιέζοντας όσο μπορούσε, έβλεπε τον Κυριακίδη να του έχει κάνει ήδη διαφορά 100 μέτρων.

Ο Κέλι θα έχανε για μια ακόμα φορά από τον φίλο του, όπως το 1936 στο Βερολίνο και θα τερμάτιζε για έβδομη φορά (και τελευταία) στη δεύτερη θέση στον Μαραθώνιο που για δεκάδες χρόνια αργότερα αποτελούσε τον καλύτερο πρεσβευτή (Σημείωση: Ο Τζόνι Κέλι έτρεχε μέχρι τα βαθιά του γεράματα στον Μαραθώνιο της Βοστώνης και αποτελούσε τον πιο παλιό τους δρομέα από τα 1928, όταν και είχε πρωτοξεκινήσει να τρέχει σε ηλικία 21 ετών, τερματίζοντας 58 από τους 62 Μαραθωνίους της Βοστώνης μέχρι το 1992).

Αργότερα ο Κέλι στην αυτοβιογραφία του που αφιερώνει έξι σελίδες στον αγώνα αυτόν και τρεις φωτογραφίες μαζί με τον «Στανλεϋ», λέει ότι «έχασα από τον Κυριακίδη γιατί αυτός έτρεξε με πρόγραμμα και ρυθμό, ενώ έτρεξα με «σπασμένο ρυθμό» – [broken pace]». Αυτό ακριβώς εκπροσωπεί τον Στέλιο Κυριακίδη. Ήταν ο πρώτος αθλητής μεγάλων αποστάσεων, που δεν έτρεχε τυχαία. Έβαζε πρόγραμμα πως θα είναι τα περάσματα του ανάλογα με τις δυσκολίες της διαδρομής που πάντοτε μελετούσε προσεκτικά, καθώς και τους αντίπαλους που είχε να αντιμετωπίσει.

Ένας δημοσιογράφος παρομοίαζε την όψη του ασυγκράτητου Κυριακίδη με αυτή του «μπρούτζινου προσώπειου», τόσο απόμακρος, τόσο ανέκφραστος φάνταζε στους δεκάδες δημοσιογράφους που προηγούνται μπροστά του στα αυτοκίνητα του Τύπου. Όλοι πλέον είχαν συνειδητοποιήσει τη νίκη του που έμοιαζε βγαλμένη από ένα συναρπαστικό παραμύθι που θα είχε ένα τέλος – καλό τέλος, γι' αυτόν τον απόκοσμο, ανέκφραστο Έλληνα – ήρωα. Καλπάζοντας με τα πόδια τα ισχνά να λυγίζουν σε ορθή γωνία σε κάθε διασκελισμό και να μοιάζουν σαν φτερά που του έδιναν ώθηση, ο Κυριακίδης διέσχισε την Κόμονγουέλθ, και παίρνοντας την τελευταία στροφή, μπήκε στη Λεωφόρο Έξετερ, μόλις τρία τετράγωνα από το τέλος. Οι ιαχές του κόσμου, δεκάδες χιλιάδες που σπρωχνόντουσαν να θαυμάσουν τον νικητή, τον Έλληνα, τρυπούσαν τα αυτιά.

Τότε για δεύτερη φορά (η πρώτη ήταν το συναπάντημα της ματιάς του, με τον γηραιό συμπατριώτη στο 39ο χιλιόμετρο) ο Κυριακίδης σήκωσε τα μάτια του και αντίκρισε αυτή την απίστευτη κοσμοπλημμύρα που τον περίμενε λίγες δεκάδες μέτρα παρακάτω. Τότε διέκρινε τη φιγούρα του φίλου του Γιώργου Δημητρακόπουλου στα αριστερά του να κρατάει το στεφάνι που είχε στολίσσει με μπλε και άσπρες κορδέλες – στα χρώματα της ελληνικής σημαίας. Δεκάδες, ίσως εκατοντάδες Ελληνοαμερικανοί, σχεδόν έκλαιγαν από τη χαρά, χόρευαν, κραύγαζαν το όνομά του, με την ιαχή «Ελλάς Ελλάς», να σκεπάζει τα πάντα από το πλήθος, που εκστατικό τον παρακολουθούσε στα τελευταία μέτρα αυτής της επικής προσπάθειάς του. Μόλις 15 μέτρα έμειναν, ελάχιστα δευτερόλεπτα, και σαν κινηματογραφική ταινία σε αυτά τα λίγα δευτερόλεπτα πέρασε όλη η ζωή του. «Απομονωμένος» από αυτό το πολυπληθές κοινό των χιλιάδων

θεατών είχε περάσει γι' αυτά τα ελάχιστα δευτερόλεπτα στην άλλη πλευρά. Σ' αυτή την εσωτερική φώτιση που παρέσυρε κάθε τι από τα μικρά, τα γήινα, τα άχρηστα που καθλώνουν το πνεύμα και το γήινο σώμα.

Και σαν όνειρο, στα τελευταία μέτρα, μηχανικά πάτησε το χρονόμετρό του σαν να ήθελε να σταματήσει τον χρόνο εκεί. Στις 2 ώρες 29 λεπτά και 27 δεύτερα.

Να σημειωθεί εδώ ότι ο χρόνος αυτός ήταν πανελλήνιο και πανευρωπαϊκό ρεκόρ καθώς και ο καλύτερος χρόνος στον κόσμο τη χρονιά εκείνη. Δευτερόλεπτα μετά, ο Δημητρακόπουλος του έβαζε το στεφάνι της νίκης στο κεφάλι του, το δικό του στεφάνι. Ο εκφωνητής με κομπιασμένη φωνή, τρεμάμενη από τη συγκίνηση, κραύγαζε:

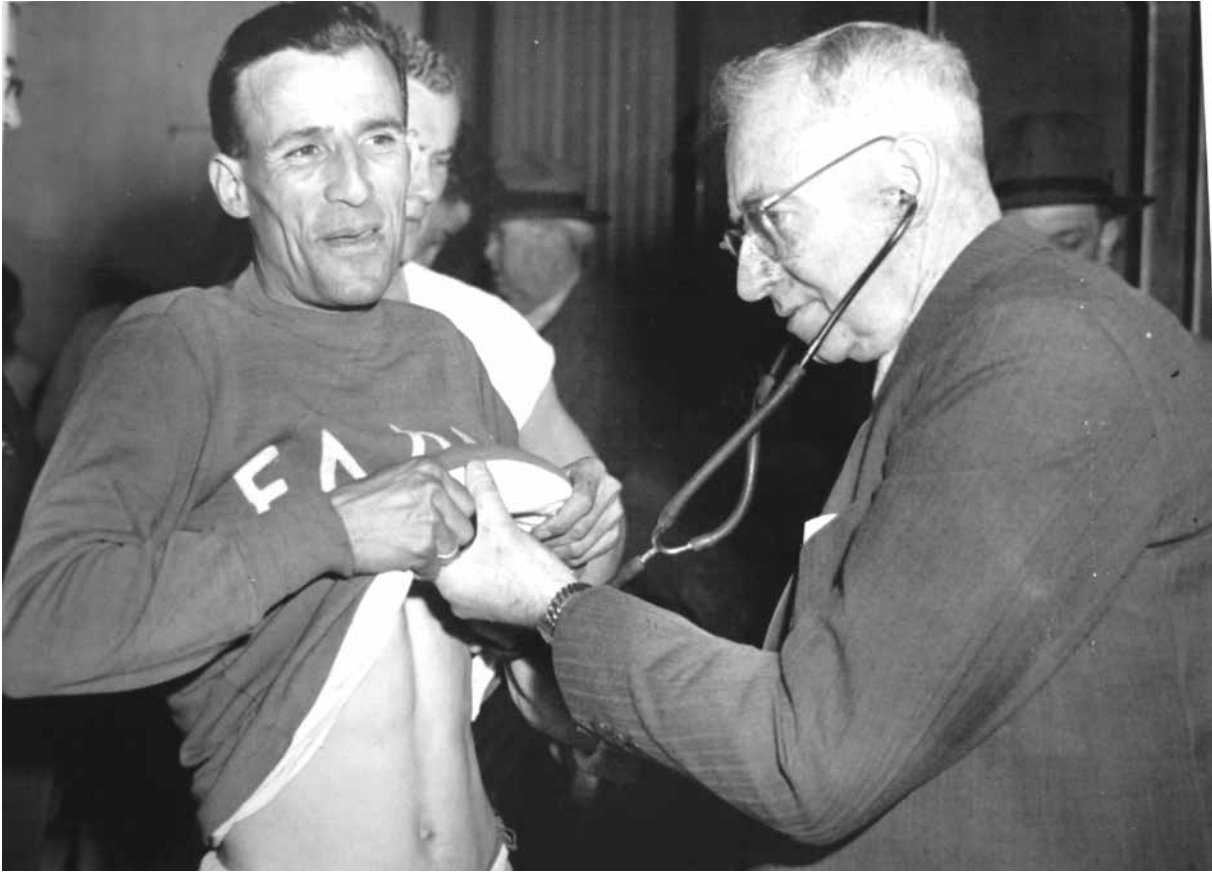
Κυρίες και κύριοι! Έρχεται από τη χώρα του Λεωνίδα και των 300 Σπαρτιατών, από τη χώρα που το 1940 είπε «Όχι» στις Δυνάμεις του Άξονα, όταν πολλοί πίστευαν πως αυτή η χώρα δεν θα τολμούσε να αντισταθεί στον Χίτλερ. Χειροκροτήστε τον, είναι ο Στέλιος Κυριακίδης, νικητής του αγώνα, που σήμερα γράφει τη δική του ιστορία στο βιβλίο της αιώνιας πατρίδας του, που είναι και πνευματική πατρίδα όλων μας.

Χιλιοστά του δευτερολέπτου μετά, εκείνος έκοψε το νήμα, σήκωσε τα χέρια του ψηλά στον ουρανό της Δόξας του και άφησε για πάντα μια φράση-κραυγή να διαπερνά ίσαμε σήμερα τους ουραμούς της Βοστώνης:

- Για την Ελλάδα, για την Ελλάδα...

Πορτρέτο του δαφνοστεφανομένου Στέλιου Κυριακίδη, έργο του Δημήτρη Κυριακίδη. (35X15 εκ.) 2018.

Αν και ο γιατρός του Μαραθωνίου (πρώτη φωτογραφία αριστερά) έκρινε ότι ο Κυριακίδης δεν ήταν σε κατάσταση να τρέξει διότι κινδύνευε η υγεία του, εκείνος υπέγραψε αναλαμβάνοντας την ευθύνη.
«Εκείνος έκοψε το νήμα, σήκωσε τα χέρια του ψηλά στον ουρανό της Δόξας του και άφησε για πάντα μια φράση-κραυγή να διαπερνά ίσαμε σήμερα τους ουρανούς της Βοστώνης: Για την Ελλάδα, για την Ελλάδα..».

15-9-46

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΣΠΟΡΤΣΜΑΝΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗΝ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΘΗΝΑΙ Ω ΓΑΡΒΟΝ ΚΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΣΠΟΡΤΣΜΑΝΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΑΘΛΗΤΙΚΗ

ΠΕΜΠΤΗ 25 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1946
ΕΤΗΣ ΠΡΟΣΩΝ - ΠΕΡΙΟΔΟΣ 57 - ΑΡΘΡ. ΦΥΛΑΚΤ. 63
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΔΕΙΞΗΤΗΣ 1 ΓΕΩΡΓ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΣΤΕΛΙΟ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ! Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΕΥΓΝΩΜΟΝΕΙ Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΣΟΥ, ΔΘΑΝΑΤΕ ΜΑΡΑΘΩΝΟΔΡΟΜΕ ΤΗΣ ΕΧΑΡΙΣΕ ΤΗΝ ΔΙΩΝΙΑ ΔΟΞΑ.- Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΜΑΣ ΑΘΛΗΤΗΣ ΤΗΛΕΓΡΑΦΕΙ ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΠΩΣ ΕΚΕΡΔΙΣΕ ΤΟΝ ΤΙΤΑΝΙΟ ΔΓΩΝΑ ΤΟΥ:

«Έτρεχα με τὸ ὄραμα τῶν παιδιῶν μας μπροστά μου καὶ ἡ τύχη τους με ἐβοήθησε
νὰ κερδίσω».- Ἡ γυναικὰ του ἀφηγεῖται
πὼς ἐδέχθη τὸ ἄγγελμα τῆς νίκης:

«Ξαννοχόρα με πλάι στὸ ραδιόφωνο τὴν Ἀνάστασι, κί' ὅταν τὸ Λαδινο
μετέδωσε τὴν εἴδησι κλαίγαμε ὅλοι, ἐγὼ, ὁ πατέρας, ἡ ἀδελφὴ μου, ἡ μητέρα
μας Ἐλενίτσα καὶ καπεὶ δὲν ἔμποραμε ν' ἀφῆρῶμε μίαν λέξι...»
- Πρῶτος πρῶτος ἀγγελοφόρος τὸ ὄραμα μου ἐφῆσε στὸ σπίτι μας ὁ Ρο-
γάζος κλαίγοντας ἀπὸ χορᾶ...»

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΛΕΓΟΥΝ ΟΤΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ
ΕΝΙΚΗΣΕ ΜΕ ΤΗΝ ΑΤΣΑΛΕΝΙΑ ΘΕΛΗΣΙ ΤΟΥ
ΕΙΝΑΙ Ο ΚΑΛΥΤΕΡΟΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΔΡΟΜΟΣ
ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, ΛΕΓΕΙ Ο ΠΕΡΙΦ' ΜΟΣ ΚΕΛΛΥ
"ΟΤΑΝ ΤΟΝ ΕΙΔΑ ΝΑ ΜΕ ΠΡΟΣΠΕΡΙΑ ΕΙΠΑ:
ΟΤΙ ΣΕ ΤΡΙΑ ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΑ ΘΑ ΠΕΣΗ..."
ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΔΕΝ ΗΘΕΛΑΝ ΝΑ ΤΟΝ ΑΦΗ
ΣΥΝΗ ΝΑ ΤΡΕΞΗ ΓΙΑΤΙ ΗΓΑΝ ΚΙΤΡΙΝΟΣ...

Πρωτοσέλιδο της εφημερίδας «Αθλητική Ηχώ» 25 Απριλίου 1946.

Η ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Η Ιφιγένεια Κυριακίδη είχε περάσει, ίσως, την πιο ατελείωτη βασανιστική νύχτα της ζωής της. Η διαφορά της ώρας με την Βοστώνη (6 ώρες μπροστά η Ελλάδα), το γεγονός ότι το BBC δεν αναμετέδιδε τίποτα όλο το βράδυ της Ανάστασης, της είχαν δημιουργήσει μία τρομερή αναστάτωση. Μια απίστευτη αγωνία για την τύχη του άντρα της, που υπεραγαπούσε και πατέρα των δυο τους παιδιών, της Ελένης και του Δημήτρη, (η Μαρία δεν είχε ακόμα γεννηθεί). Ήταν όλο το βράδυ της Ανάστασης μόνη της, και κάθε λεπτό κοιτούσε το ρολόι για να ξημερώσει, να ακούσει την πρώτη εκπομπή του BBC, με την κρυφή ελπίδα ότι αυτός ο άντρας που τον αγάπησε με την πρώτη ματιά θα τα είχε καταφέρει και θα είχε νικήσει. Προσευχόταν όλη τη νύχτα για εκείνον και έκλαιγε μέσα της, σκουπίζοντας τα δάκρυά της, ευχόμενη πρώτα να είναι καλά και υγιής, και έπειτα, ό,τι κι αν είχε πετύχει, καλοδεχούμενο. Ήταν μια γυναίκα, απ' αυτές που θα έλεγε κανείς «της παλαιάς εποχής», τέλεια αφοσιωμένη στην οικογένειά της, στις απλές αυτές καθημερινές ασχολίες που κρύβουν μία βαθιά αγάπη για το πρωταρχικό κύτταρο όλων των κοινωνιών, την οικογένεια.

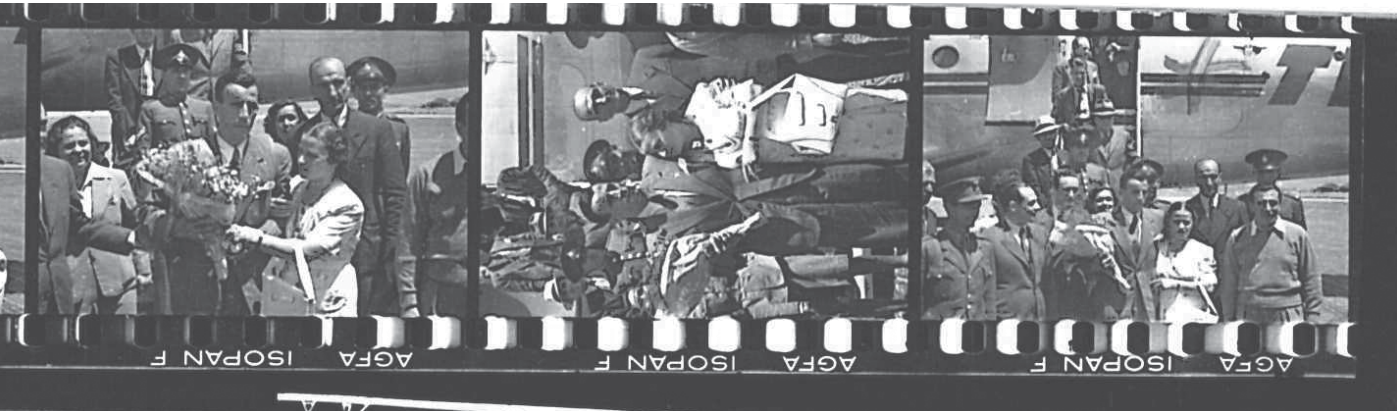
Η νύχτα πέρασε βασανιστικά αργά, και ξημερώνοντας πια, έβαλε τη «Γουργούρα», το σταθμό του BBC που άκουγε ο Στέλιος ο άντρας της, όλη την κατοχή, και η ίδια, στις πρώτες πρωινές ειδήσεις. Είχε ξυπνήσει ο Δημήτρης της που ήταν 16 μηνών και τον τάζε στην αγκαλιά της, όταν έπειτα από αρκετά λεπτά, ο εκφωνητής, διακόπτοντας τη ροή των ειδήσεων που μετέδιδε, ανακοίνωσε: *«Και τώρα ακολουθεί μία πολύ ευχάριστη είδηση»*, και συνέχισε: *«Ο Έλληνας μαραθωνοδρόμος Στέλιος Κυριακίδης τερμάτισε πρώτος στον Μαραθώνιο της Βοστώνης»*. Η Ιφιγένεια, σχεδόν, λιποθύμησε, ενώ ο Δημήτρης έπεσε κάτω στο πάτωμα, κλαίγοντας. Ένωσε τα πόδια της να κόβονται, το μυαλό της να γυρίζει στις στιγμές που είχε ζήσει με τον άντρα της από το 1942. Τέσσερα βασανισμένα χρόνια γεμάτα φόβο, στερήσεις, πείνα, κακουχία και που μόνο οι γεννήσεις των δυο τους παιδιών είχαν γλυκάνει την απίστευτα σκληρή αυτή τετραετία. Ήταν το κλάμα του Δημήτρη που την επανέφερε στην πραγματικότητα και άθελά της αγκαλιάζοντας τον, έβαλε τα κλάματα και η ίδια. Τον πήρε στην αγκαλιά, και τρέχοντας με όλη τη δύναμη της έτρεξε στο επάνω σπίτι των γονιών της για να τους το ανακοινώσει. Οι γονείς της την αγκάλιασαν, δεν το πίστευαν και οι ίδιοι, ήταν τόσο ξαφνιασμένοι. Όλοι προσπαθούσαν να συνέλθουν, όταν κάποιοι γείτονες που είχαν ακούσει και αυτοί την είδηση, τους χτυπούσαν επίμονα την πόρτα. Σιγά σιγά κι άλλος, κι άλλος, μέσα σε λίγη ώρα όλη η γειτονιά που αγαπούσε τον Στέλιο σαν δικό της παιδί, είχε γεμίσει το σπίτι τους. Σε λίγο έφτανε ειδοποιημένος ο Σίμιτσεκ. Φώναζε, χοροπηδούσε από τη χαρά του: *«Στέλιο, φίλε μου Αγαπημένε. Τα κατάφερες. Τα κατάφεραμε!»* Οι εργοδότες του, ο Λαζαρίδης και ο Κεμπ κατέφθασαν κι αυτοί, ενθουσιασμένοι. Οι καμπάνες της Πασχαλιάς ξαναχτυπούσαν στη μισοξύπνια Αθήνα. Το νέο είχε διαδοθεί με ταχύτητα αστραπής.

Οικογένειες ξεκληρισμένες, άνδρες, γυναίκες, παιδιά, από τα δεινά του πολέμου, της Κατοχής, του Εμφυλίου, ξεσπούσαν επιτέλους, όχι σε δάκρυα λύπης και οδύνης, σπαραγμού και αποχωρισμού για κάποιον ή κάποια δικούς τους, αλλά σε ένα ξέσπασμα χαράς γνήσιας και ανεπιτήδευτης. Ήταν η γνήσια Ανάσταση ενός ολόκληρου λαού και μιας ανάτασης, που τόσο την είχε ανάγκη, έπειτα από πεντέμισι χρόνια θυσιών, αίματος, πόνου και ανέχειας.

Καρέ καρέ οι φωτογράφοι απαθανάτισαν την άφιξη του Κυριακίδη στην Αθήνα.

ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

- τὸ μοναδικό μας

«εὐτυχές γεγονός»

ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΣΕΙΣ,
ΣΤΙΣ ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ, ΣΤΙΣ ΠΡΟΔΟΣΙΕΣ

Σύμβολο τῆς ἐνώσεως τῆς Κύπρου

ΔΥΟ ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΕΣ: Ὁ Κυριακίδης με τὸ Ραγάζο.

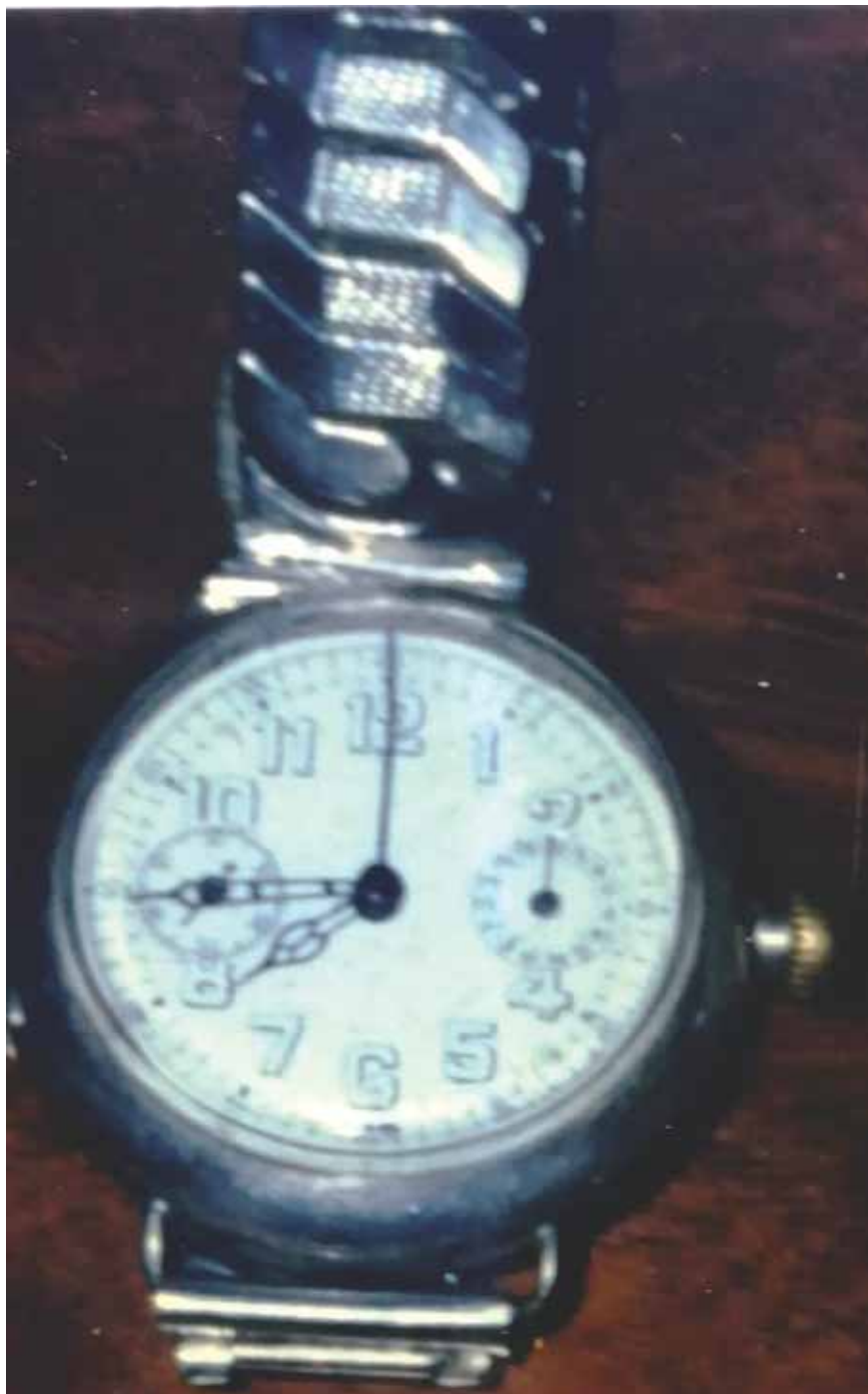
Ο Τύπος της εποχής αφιέρωσε εκατοντάδες σελίδες για τον Στέλιο Κυριακίδη. Μέσα στο πνεύμα της γενικής απογοήτευσης της εποχής η νίκη του Κυριακίδη ήταν, καθώς αναφέρει η εφημερίδα: «Το μοναδικό ευτυχές μας γεγονός».

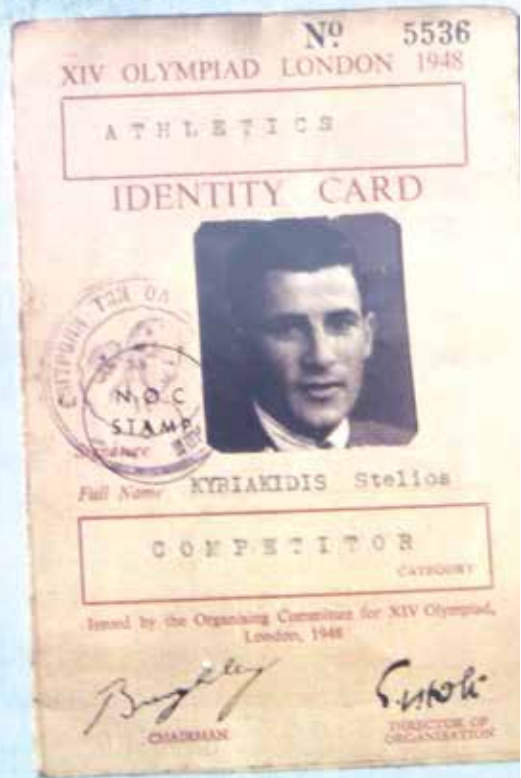
Η Νίκη του Κυριακίδη πήρε στον Τύπο της Ελλάδας διάφορες εκδοχές: Κύριο άρθρο, σχόλιο, ανακοίνωση, σκίτσο όπως δηλώνεται από τον σκιτσογράφο ο Κυριακίδης ως «Μάιος», δηλαδή ο καλύτερος μήνας της Ανοιξέως σε μια εποχή οικονομικού, πολιτικού και κοινωνικού χειμώνα.

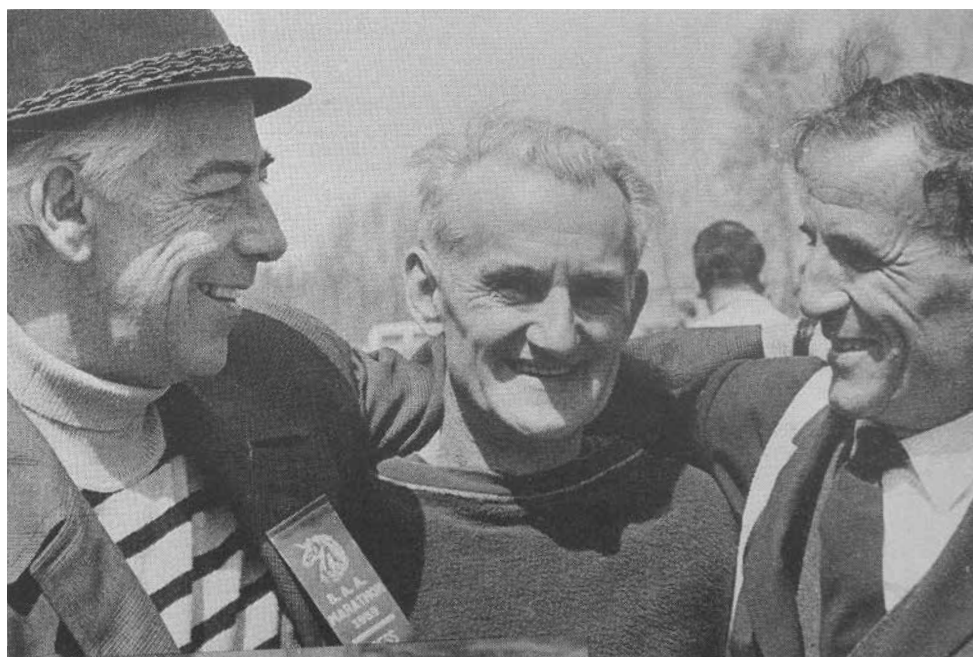

Και σαν όνειρο στα τελευταία μέτρα, μηχανικά πάτησε το χρονόμετρό του σαν να ήθελε να σταματήσει τον ΧΡΟΝΟ εκεί. Στις 2 ώρες 29 λεπτά και 27 δευτέρα.

Ο Στέλιος Κυριακίδης είχε ιδιαίτερη αίσθηση της θέσης του ως αθλητής υψηλών προδιαγραφών, όπως αυτή θα μπορούσε να καταγραφεί ως χρόνος και ως χώρος. Εν χρόνω, με χρονόμετρο και εν χώρω με φωτογραφική μηχανή. Γι' αυτό είχε από την αρχή της αθλητικής του καριέρας αναπτύξει μια ιδιαίτερη σχέση με τη απαθανάτιση της αθλητικής του (αλλά και της καθημερινής) του ζωής, με φωτογραφική μηχανή την οποία αγόρασε στο Λονδίνο το 1935, με την οποία «κατέγραφε» της ζωή του ως εικόνα. Παράλληλα, η σχέση του με τον χρόνο, τον κύριο αντίπαλο του ιδίου, αλλά και κάθε αθλητή, από πολύ νωρίς τον οδήγησε στην αγορά χρονομέτρου χειρός το οποίο δεν αποχωριζόταν ποτέ. Το αγόρασε στην Κύπρο το 1934 σε ανύποπτο χρόνο έτσι ώστε να μπορεί να προπονηθεί, σύμφωνα με τον προπονητή του τον Σίμιτσεκ, με αντίπαλο τον χρόνο.

Μια θρυλική επανασύνδεση. Ο Στέλιος Κυριακίδης συνάντησε στη Βοστώνη το έτος 1969 τον Johnny Kelley, τον αντίπαλο και φίλο του θρυλικού Μαραθωνίου του 1946. Μαζί τους ο αθλητικογράφος Jerry Nason της εφημερίδας *Boston Globe*, όπου δημοσιεύτηκε και η σχετική φωτογραφία.

Το εξώφυλλο του περιοδικού Life of Greece στο οποίο ο Κυριακίδης φωτογραφήστηκε στο επίσημο «Δείπνο του Νικητή» που το προσέφερε η Κυπριακή Αδελφότητα της Βοστώνης.

ΤΑ ΛΕΠΤΑ ΑΜΕΣΩΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΝΙΚΗ ΣΤΗ ΒΟΣΤΩΝΗ

ευτερόλεπτα μετά το στεφάνωμα του από τον Γιώργο Δημητρακόπουλο, την κραυγή του που ακούστηκε σε όλη τη Βοστώνη, σε όλο τον κόσμο, «*For Greece, for Greece, για την Ελλάδα, για την Ελλάδα!*» Όλα αυτά που είχαν συσσωρευτεί μέσα του, αυτή η προσμονή χρόνων απέραντων στερήσεων, πόνου, βουβής δυστυχίας, υπομονής, ανείπωτες εικόνες ανέχειας, τον έκαναν αυτόν τον γίγαντα να λυγίσει, κλαίγοντας όμως με δάκρυα ανακούφισης και απέραντης χαράς για ό,τι είχε καταφέρει.

Δίπλα του οι πανηγυρισμοί του πλήθους τον ξεκούφαιναν, και ποτέ ξανά δεν είχαν υπάρξει τέτοιοι στο παρελθόν, σύμφωνα με τις περιγραφές των παλαιότερων, ακόμα και στις πρώτες διοργανώσεις. Ο Γκας Σόντερς ούρλιαζε για να ακουστεί στο ραδιόφωνο: «*Αυτός που έλεγαν 'Θα πεθάνει στο δρόμο, είναι εδώ νικητής και μόλις νίκησε*».

Επιτέλους, ξέφυγε από τον κλοιό του εκστασιασμένου, έκπληκτου πανηγυρίζοντος πλήθους και ανέβηκε σε ένα πρόχειρο βάθρο, χαιρετώντας δακρυσμένος τους χιλιάδες που τον αποθέωναν. Έσταζε ολόκληρος όταν τον οδήγησαν στα αποδυτήρια, ενώ αυτός προσπαθούσε να δει πού ήταν ο φίλος του ο Κέλι. Μπαίνοντας μέσα στα αποδυτήρια άκουσε τις ιαχές τους του πλήθους που τον υποδέχονταν και αυτόν που τερμάτισε δύο λεπτά πιο πίσω του, σχεδόν περπατώντας από την εξάντληση.

Οι δύο φίλοι συναντήθηκαν στα αποδυτήρια, και ο Κέλι ιπποτικά πήρε ένα ποτήρι νερό να προσφέρει στον μεγάλο Νικητή. Ο Στέλιος Κυριακίδης τον αγκάλιασε και τον φίλησε. Ο Κέλι πήρε το λόγο πριν τον Κυριακίδη, και είπε εκείνα τα ιστορικά λόγια που τον καταξίωσαν για πάντα στον Μαραθώνιο - θεσμό της Βοστώνης:

Δεν θα μπορούσε να έχει καλύτερο Νικητή, από έναν Έλληνα ή χρυσή πεντηκοστή επέτειος αυτού του αγώνα. Όσο για μένα, είμαι ικανοποιημένος. Θα ήταν λίγο περίεργο να ξανακέρδιζα, αλλά εφόσον έπρεπε να έρθω δεύτερος, χαίρομαι που αυτός ήταν ο πρώτος.

Γυρνώντας προς τον Κυριακίδη του είπε:

Νίκησες όχι μόνο για τον εαυτό σου, αλλά και για τη χώρα σου. Όσο για μένα; Καλύτερα να με σκότωνες. Πάντως, ειλικρινά, αυτή τη φορά, το χάρηκα.

Οι δύο άνδρες αγκαλιάστηκαν ξανά και ορκίστηκαν αιώνια φιλία, την οποία διέκοψε ο θάνατος του Στέλιου, τον Δεκέμβριο του 1987.

Είχε έρθει η ώρα των απονομών. Ο πρόεδρος του αθλητικού συλλόγου της Βοστώνης, του ιστορικού συλλόγου των ΗΠΑ Γουόλτερ Μπράουν κρέμασε στο λαιμό του Στέλιου Κυριακίδη το χρυσό μετάλλιο που είχε το έμβλημα του αθλητικού συλλόγου της Βοστώνης, και ένα διαμάντι που συμβόλιζε την 50ή επέτειο του, καθώς και ένα στεφάνι. Ξεκίνησε τη συνέντευξη τύπου λέγοντας:

Όπως σας είχα πει, πίστευα ότι μπορούσα να κερδίσω. Είχα προαισθηση από την αρχή του ταξιδιού μου, σκέφτομαι συνέχεια τη γυναίκα και τα δύο μου παιδιά, που δεν έχουν να φάνε, παρά μονάχα μπιζέλια τις περισσότερες ημέρες τους.

Και συνέχισε:

Έδωσα τον καλύτερο εαυτό μου για την Ελλάδα την πατρίδα μου, και αυτό που έδωσα ήταν ακόμα καλύτερο από ότι πίστευα. Ο αγώνας μου σίγουρα τελείωσε, αλλά η δική μου δουλειά μόλις αρχίζει. Θα γυρίσω όλη τη χώρα σας, επιδιώκοντας δωρεές τροφίμων και ρουχισμού για τους συμπατριώτες μου Έλληνες, για να εκπληρώσω και αυτή μου την αποστολή και να δικαιώσω αυτούς που πίστεψαν σε μένα και μου έδωσαν χρήματα για να μπορέσω να έρθω εδώ.

Λίγο μετά, εξουθενωμένος από τον αγώνα και τις ερωτήσεις των δημοσιογράφων προς τον ίδιο και τον Κέλι για την τακτική του αγώνα, ο Δημητρακόπουλος τον μετέφερε στο ξενοδοχείο Μινέρβα, που βρισκόταν κοντά στο σημείο του τερματισμού. Μόλις έφτασε ο Κυριακίδης, έστειλε το πρώτο του τηλεγράφημα στην Ιφιγένεια, που έγραφε: *«Το γούρι των παιδιών μας μού χάρισε τη Νίκη, 2 ώρες 29 λεπτά και 27 δεύτερα. Καλό Πάσχα, φιλιά σε όλους».*

Έπειτα έστειλε ένα άλλο στην εταιρεία του, στον Λαζαρίδη:

«Πρώτος ο Κυριακίδης, 2 ώρες 29'27" και Κέλι, Αμερική, 2ω 31'27", τρίτος ο Κοτί, Καναδάς, 2ω 34' Δύσκολος αγώνας. Χαίρομαι που νίκησα».

Μίλησε με τον Δημητρακόπουλο για την οικογένειά του, πως θα περιμένουν το πρωί να μάθουν τα νέα της νίκης του, και για τη μετάβασή τους στον ελληνικό Καθεδρικό Ναό της Βοστώνης, όπου θα τελούνταν λίγο μετά, η αναστάσιμος Ακολουθία. Μόλις έφτασε στην εκκλησία και κατέβηκε από το αυτοκίνητο, οι 3.000 περίπου Έλληνες, ήθελαν να τον αγκαλιάσουν, να τον φιλήσουν. Ο ιερέας Δημήτριος Κουκούζης είπε: *«Αυτή τη φορά, θα πάρουμε το Άγιο φως από τη λαμπάδα του μεγάλου Νικητή».* Λίγο μετά, οι καμπάνες χτυπούσαν, και το «Χριστός Ανέστη», αντηχούσε στις καρδιές όλων, καθώς κοιτούσαν τον άνθρωπο που έχει φέρει την Ανάσταση και την ανάταση στις καρδιές τους, μόλις λίγες ώρες πριν. (Σημ. Η λαμπάδα αυτή βρίσκεται σήμερα στο μουσείο του μαραθωνίου στον Μαραθώνα).

Γυρνώντας στο ξενοδοχείο, βρήκε εκατοντάδες να τον περιμένουν για να τον σφίξουν στην αγκαλιά τους. Κατάφερε να πάει να φάει την παραδοσιακή μαγειρίτσα στο σπίτι του επικεφαλής της ανθρωπιστικής βοήθειας στην Ελλάδα, Τομ Πάπας, και κατάκοπος γύρισε στο ξενοδοχείο στις 4. 30 το πρωί για να ξαπλώσει. Φτάνοντας εκεί, προσπαθούσε επί ώρα να βάλει σε τάξη όλες τις σκέψεις του, όλες τις εικόνες, από αυτές τις 2 ώρες 29 λεπτά και 27 δευτερόλεπτα, όλα όσα είχε ρουφήξει σαν σφουγγάρι αυτή την ανεπανάληπτη μέρα της ζωής του. Ο Στέλιος Κυριακίδης ήξερε ότι, μια τέτοια ημέρα, μια φορά στη ζωή ξημερώνει και τυχαίνει να τη ζήσει κανείς. Γνώριζε, έχοντας το: *«Γνώθι Σ' αυτόν»*, ότι αυτός ήταν ο αγώνας της ζωής του, ο μεγαλύτερος, ο σπουδαιότερος, ο αγώνας των αγώνων. Δεν θα ξαναυπήρχε άλλος σαν κι αυτόν. Άλλωστε, είχε φτάσει ήδη στα τριάντε έξι του χρόνια, και πολλά περιθώρια δεν είχε για να βελτιωθεί. Είχε υπερβάλει, κατεβάζοντας για έντεκα λεπτά το παλιό του ατομικό ρεκόρ, το οποίο είχε κάνει στην καλύτερη του ηλικία των είκοσι επτά χρόνων στο Λονδίνο το 1937.

Είχε επιτύχει τον πρώτο και μεγαλύτερο σκοπό του. Είχε γυρίσει πίσω οκτώ χρόνια μετά από εκείνη την άτυχη πρώτη εμπειρία στη Βοστώνη, εκπληρώνοντας την υπόσχεσή του, και είχε νικήσει. Τώρα είχε έρθει η ώρα για την εκπλήρωση του δεύτερου σκοπού του που ήταν σκοπός που θα τον κρατούσε μέχρι το τέλος της ζωής του: Να βοηθήσει την πατρίδα που πάλευε να σταθεί στα πόδια της να ορθοποδήσει, ενώ ήταν διαιρεμένη, κατεστραμμένη, με εκα-

τοντάδες χιλιάδες θύματα, με εκατομμύρια άστεγους, χωρίς φάρμακα, χωρίς νοσοκομεία, χωρίς τίποτα απολύτως. Αυτό θα ήταν το έργο ζωής του από εκείνη τη βραδιά και πέρα. Στο μυαλό του γύριζαν εικόνες από το χθες. Πόσο θα ήθελε να ξαναβρεί εκείνο τον άγνωστο στην Πλατεία Συντάγματος και να του έλεγε: «Σε ευχαριστώ. Με έκανες να πιστέψω το αδύνατο, να προσπαθήσω γι' αυτό και να νικήσω γι' αυτό».

Και να του υποσχεθεί ότι ναι, η πατρίδα θα ήταν για αυτόν το μέλημα από τη στιγμή της νίκης του και μετέπειτα. Πόσο θα 'θελε να βρεθεί με τον άξιο συναθλητή και φίλο του, Θανάση Ραγάζο, τον Γρηγόρη Λαμπράκη, τους άλλους παλιούς συμμαθητές της ονειρευμένης ομάδας του '30, όσους είχαν καταφέρει να επιβιώσουν από τη ναζιστική λαίλαπα, και να τους σφίξει στην αγκαλιά του... Οι θύμησες των εξήμισι χρόνων που αγωνίστηκαν μαζί, θα του ήταν αξέχαστες, και οι μνήμες των κοινών πανηγυρισμών όταν νικούσαν στη γενική βαθμολογία των Βαλκανικών Αγώνων που είχε επαναφέρει το προηγούμενο βράδυ, πριν τον αγώνα στη Βοστώνη, τον είχαν συντροφέψει και του είχαν δώσει Ελπίδα και αισιοδοξία ότι ναι, μπορούσε να νικήσει και γι' αυτούς.

Πόσο θα 'θελε να μιλήσει με τον προπονητή του, τον αιώνιο φίλο του Ότο Σίμιτσεκ, με τον οποίο τόσα πολλά τους έδεναν, και τόσο τον είχε βοηθήσει στη ζωή του, στην εξέλιξή του ως αθλητή και ως άνθρωπο. Του είχε συμπαρασταθεί όπως κανένας, στις χαρές και στις λύπες του, και μαζί είχαν πολεμήσει μέρα τη μέρα το τέλος της κατοχικής βίας και τρόμου των από τις βαρβαρότητες των Ναζιστών.

Πόσο θα ήθελε αυτή την ώρα να υπήρχε ο τρόπος και να ταξίδευε στο σπίτι του, στην «οδό Κεχαγιάς 9» στη Φιλοθέη, να αγκαλιάσει τρυφερά τη γυναίκα του Ιφιγένεια, που τον περίμενε μήνες ολόκληρους να τον σφίξει στην αγκαλιά της, που ήταν το καλύτερο γιατρικό για τα χρόνια της Κατοχής και που ζέσταινε το κορμί του με μια απέραντη αγάπη. Να αντικρίσει τα ματάκια της Ελενίτσας του και του μικρούλη Δημητράκη, να παίξει μαζί τους, να κυλιστεί κάτω, να σκαρώσει αυτοσχέδια παιχνίδια μαζί τους, αφού δεν είχε χρήματα να τους αγοράσει, να τους νανουρίσει το βράδυ καθώς θα ξάπλωνε μαζί τους. Ο Στέλιος Κυριακίδης προσπαθούσε να κοιμηθεί χαράματα του Πάσχα 21 Απριλίου 1946 στο δωμάτιό του, στο ξενοδοχείο «Minerva» της Βοστώνης, γνωρίζοντας ότι αυτό που είχε καταφέρει δεν θα ξαναγινόταν ποτέ. Είχε νικήσει σε έναν αγώνα που κανένας δεν το πίστευε, εκτός από τον ίδιο. Ναι, είχε νικήσει την πείνα, τη στέρηση, το θάνατο, τη διχόνοια, τη φτώχεια, την καταφρόνια, τη στέρηση της ελευθερίας του, και η δική του Νίκη ήταν και νίκη του κάθε Έλληνα απανταχού της γης, και κύρια αυτών των λίγων χιλιάδων που είχαν παραταχθεί σε όλη τη διαδρομή, και ανεμίζοντας ελληνικές σημαίες του έδιναν κουράγιο. Κάθε φωνή τους, κάθε ανάσα τους, του ζέσταινε την καρδιά, τον έσπρωχνε θαρρείς προς τον τερματισμό, να φτάσει τον Κέλι, τον Κοτί, τους άλλους.

Και σε αυτούς αφιέρωσε αυτή τη νίκη εκείνα τα δευτερόλεπτα μετά, όταν εκατοντάδες Έλληνες, ο Δημητρακόπουλος, οι φίλοι από τη Νέα Υόρκη, κυριολεκτικά σε κατάσταση άφατης συγκίνησης, κλαίγοντας, τραβώντας τα μαλλιά τους, έσπασαν τον αστυνομικό κλοιό για να τον αγκαλιάσουν. Σαν μία απομίμηση αρχαίου χορού τραγωδίας, όλοι αγκαλιασμένοι έκλαιγαν, ενώ ο Κυριακίδης στη μέση του, κορυφαίος αυτού του αλλόκοτου χορού, με δεκάδες άντρες να κλαίνε γοερά, ενώ ταυτόχρονα γελούσαν και αγκαλιάζονταν, γυρνώντας το κεφάλι του δεξιά-αριστερά κραύγαζε «*For Greece, for Greece, για την Ελλάδα, για την Ελλάδα*».

Τα λόγια θα παραμείνουν φτωχά και δεν θα μπορούν, στο διηνεκές, να αποτυπώσουν στο άψυχο χαρτί, τη χαρά, την απέραντη συγκίνηση, τον ενθουσιασμό, την υπερηφάνεια των Ελλήνων ομογενών εκείνες -της απίστευτης σε ένταση- στιγμές. Οι πανηγυρισμοί σε όλα τα ελληνικά σπίτια στη Βοστώνη, στα προάστια, που ξεπέρασαν κάθε προηγούμενο.

Σαν ένα ηλεκτρικό σοκ που διαπέρασε όλη τη Βοστώνη και μέσα σε λίγες ώρες όλες τις ΗΠΑ και την επόμενη στο άκουσμα και την αναγγελία της απίστευτης νίκης του, σε όλο τον κόσμο, αυτό το παγκόσμιο αθλητικό γεγονός, το πρώτο μεγάλο αθλητικό γεγονός μετά το τέλος της παγκόσμιας ανθρωποσφαγής, συνδυαζόταν με τη μεγαλύτερη αθλητική έκπληξη όλων των εποχών: Ένας ξεχασμένος υποσιτισμένος Έλληνας δρομέας που είχε να τρέξει πεντέμισι χρόνια σε επίσημο αγώνα, από το πουθενά, έχοντας να υπερπηδήσει απίστευτες κακουχίες, εμπόδια, βάσανα, φτώχεια, με τη δύναμη της θέλησης του είχε νικήσει στη Βοστώνη.

Οι Αμερικανοί που περίμεναν να ξανανικήσει ο Τζόνι Κέλι, το μεγάλο όνομα της πατρίδας τους, απογοητεύτηκαν από τη μία, αλλά αμέσως θαύμασαν και εντυπωσιάστηκαν από αυτό τον πεινασμένο θαρραλέο και κοκαλιάρη Έλληνα.

Οι δηλώσεις του αμέσως μετά στους δημοσιογράφους που τον είχαν περικυκλώσει, τους είχαν κάνει να νιώσουν απέραντη συμπάθεια γι' αυτόν που αντιπροσώπευε έναν λαό που είχε προσφέρει τόσα στην παγκόσμια ιστορία στο παρελθόν, αλλά και στο πρόσφατο, με τη νικηφόρα αντίσταση του απέναντι στα εκατομμύρια στρατιωτών των φασιστών του Μουσολίνι στην Ήπειρο το 1940-41 και των ναζιστών του Χίτλερ στην απίστευτη στους άλλους λαούς αυτή αντίσταση, στα βουνά της Μακεδονίας, της Ηπείρου, στην Κρήτη και σε όλη την Ελλάδα καθόλη τη διάρκεια της Κατοχής, στα χρόνια του μεγάλου πολέμου.

Και αυτό είχε κοστίσει σε αυτό τον αρχαίο υπερήφανο λαό εκατοντάδες χιλιάδες θύματα, μια οικονομία κατεστραμμένη, με τις υποδομές διαλυμένες, ενώ και ο πρόσφατος εμφύλιος σπαραγμός πρόσθεσε νέα αποκαΐδια, θύματα, καταστροφές.

Έτρεξα για τα 7 εκατομμύρια Έλληνες συμπατριώτες μου, για έναν ιστορικό λαό που λιμοκτονεί.

Οι δηλώσεις του αναπαράχθηκαν άμεσα σε όλες οι εφημερίδες των ΗΠΑ, πρωτοσέλιδα, αυτές τις κρίσιμες ώρες μετά τη νίκη του, ενώ όλοι γύρω πανηγύριζαν και ο Στέλιος Κυριακίδης προσπαθούσε να αναλάβει σωματικά, μέσα στο μυαλό του ένας άλλος διαφορετικός μαραθώνιος ωρίμαζε. Ναι, αυτή η Νίκη θα ένωνε τους Έλληνες και θα τους βοηθούσε, με αυτόν ταπεινό πρεσβευτή.

Η εκπληκτική – αναπάντεχη στους περισσότερους ειδήμονες, αλλά και στον απλό λαό νίκη – αφού εκτός του ίδιου του Κυριακίδη, της Ιφιγένειας, του Όττο Σίμιτσεκ, των Δημητρακόπουλων και ίσως λίγων σταθερών φίλων – κανείς άλλος δεν πίστευε ότι ο Κυριακίδης θα τα κατάφερνε, πυροδότησε μια άνευ προηγουμένου υποδοχή από τις μεγαλύτερες αμερικανικές εφημερίδες και τη μεθεπομένη και στην Ελλάδα.

Ήταν Πάσχα και οι πασχαλινές εκδόσεις των γιγάντων του Τύπου, εφημερίδων των ΗΠΑ, εκστασιασμένες – πρωτοσέλιδα περιέγραφαν την αξία της Νίκης αυτού του μικρού το δέμας, αλλά τεράστιου στην καρδιά και την ψυχή Έλληνα που ακολουθώντας το πεπρωμένο του που ήταν και πεπρωμένο του λαού του, ταξιδεύοντας από τόσο μακριά, κατάφερνε έπειτα από 6 χρόνια θυσιών, απίστευτων ταλαιπωριών να έρθει στη Βοστώνη και να νικήσει.

Η ναυαρχίδα του Αμερικανικού Τύπου, οι *Νιού Γιόρκ Τάιμς* τόνιζαν στην πρώτη τους σελίδα ότι: Ο Κυριακίδης από την Ελλάδα κερδίζει τον Κέλι στον Μαραθώνιο της Βοστώνης, ενώ με διθυράμβους στο κύριο άρθρο τους μιλούσαν «για τον γνήσιο γιο του Φειδιππίδη, του αθάνατου Έλληνα που έτρεξε τον πρώτο μαραθώνιο πριν από 2.500 χρόνια, ο θαρραλέος Στέλιος Κυριακίδης από την κατεστραμμένη από τον πόλεμο Ελλάδα, σήμερα κέρδισε στην 50ή επέτειο του Μαραθωνίου της Βοστώνης, καλύπτοντας μια διαδρομή 42 χλμ. σε έναν από τους πιο απαιτητικούς αγώνες της μακράς του Ιστορίας.

Ο Τζέρι Νέισον στη *Μπόστον Γκλόουμπ* σε ένα συγκινητικό άρθρο, ανέφερε ότι ο φετινός Μαραθώνιος ήταν ο πιο σημαντικός που είχε διοργανωθεί ποτέ.

Χωρίς αμφιβολία, ήταν ο πιο σημαντικός Μαραθώνιος που έχει γίνει ποτέ στη Βοστώνη. Την Ιστορία του πεινασμένου, πάμφτωχου Έλληνα, ο οποίος ταξίδεψε χιλιάδες χιλιόμετρα για να τρέξει 42 χλμ. σ' έναν αγώνα ελέους, θα την αφηγούνται στην Ελλάδα ακόμα κι έναν αιώνα μετά από σήμερα.

Στη *Μπόστον Ποστ*, ο Τζο Μακένι θα έδινε δραματικές διαστάσεις στη νίκη του Κυριακίδη:

Με αρχαίο ελληνικό πνεύμα, αυτός ο ευγενής απόγονος του Φειδιππίδη ξανάφερε πίσω τους θεούς του Ολύμπου και ξαναζωντάνεψε τους Σπαρτιάτες πολεμιστές. Ο μαραθώνιος είχε γεννηθεί σε χώμα ελληνικό πριν από περισσότερα από 2000 χρόνια.

Για μια φορά ακόμα, είχαν ανάψει οι πυρσοί του θριάμβου στην Ακρόπολη και το Ομηρικό Έπος απαγγελλόταν στην ιστορική γη της Αθηνάς και του Δία”.

Ο Ντέιβ Ίγκαν στη *Μπόστον Αντβερτάιζερ* έγραψε:

Πρέπει να υπάρχει ένα αίσθημα ικανοποίησης σε ολόκληρη την Αρχαία Ελλάδα, αυτό το πασχαλιάντικο πρωινό, επειδή σήμερα όλοι στην Αθήνα γνωρίζουν ότι το ανθρώπινο πνεύμα είναι αθάνατο.

Και συνέχιζε λυρικά:

Έμοιαζε με πρόσφυγα. Δεν υπήρχε ίχνος λίπους στο κάτισχνο σώμα του, ούτε μια υποψία χαμόγελου στο μελαψό πρόσωπό του. Ο Στέλιος Κυριακίδης έμοιαζε να ήταν ο μοναδικός επιζών απ' όλους αυτούς που είχε αφήσει πίσω του, σε μια χώρα που το ένα όγδοο του πληθυσμού είχε χαθεί στον πόλεμο ή από την πείνα. Ο Στέλιος Κυριακίδης έτρεχε με την ενέργεια που σου δίνει η απόγνωση.

Στην έγκριτη *Σάντεϊ Ποστ* της Βοστώνης, ο Άρθουρ Ντάφι παρουσίασε τον Κυριακίδη να αφιερώνει τον θρίαμβό του στην Ελλάδα και την Αμερική, τονίζοντας ότι :

Ήταν τόσο αδύνατος και υποσιτισμένος όταν ήρθε στη Βοστώνη, που έλεγε πως ανησυχούσε όχι μόνο για το αν θα μπορούσε να τρέξει, ή αν θα κέρδιζε, αλλά και αν θα άντεχε στη διαδρομή. Κέρδισα, αν δεν το είχα κάνει θα είχα πεθάνει.

Στη *Μπόστον Χέραλντ* ο Μπιλ Κάνινγκχαμ έγραψε ότι για πρώτη φορά στα χρονικά του μαραθωνίου της Βοστώνης, ένας δρομέας ξεπέρασε τέτοιου είδους αντιξοότητες.

Ο Κυριακίδης είναι πρόθυμος να προσφέρει ζωή. Μετά τον αγώνα είπε ότι ήταν αποφασισμένος να νικήσει ή να πεθάνει, ότι θα έδινε και τη ζωή του για τους συνανθρώπους του. Σπάνια πίσω από την προσπάθεια ενός αθλητή κρύβεται μια τόσο δραματική ιστορία, και πιθανόν να μην έχει υπάρξει άλλος άνθρωπος που να έχει νιώσει τόσο έντονα το χρέος να ξεπεράσει τον εαυτό του για να πετύχει κάτι για τους άλλους.

Ο Τζορτζ Πάτζερ έγραψε στο Νιού Μπέντφορντ ότι:

Η Ιστορία του Στέλιου Κυριακίδη είναι τρομακτικών διαστάσεων, και κανείς, ούτε με τον προφορικό ούτε με τον γραπτό λόγο, δεν θα καταφέρει ποτέ να την περιγράψει προσδίδοντάς της το πραγματικό της μέγεθος. Η απόδοσή του ήταν εξίσου σπουδαία και μεγαλειώδης, όσο και ο σκοπός του.

Στην Ελλάδα οι εφημερίδες έγραψαν:

Ήταν μια μάχη Νίκης ή Θανάτου. Και τόνιζαν τα λόγια του ίδιου του Κυριακίδη: «Έβλεπα συνέχεια μπροστά μου το όραμα της ελληνικής μας σημαίας».

Μια άλλη έγραψε:

Ό,τι και να έχουμε προσφέρει στην ανθρωπότητα με τον αρχαίο πολιτισμό μας και το Βυζάντιο, καθώς και στους δυο παγκοσμίους πολέμους, στο πρόσωπό του είδαμε να αναβιώνει το γένος μας. Εμείς ως Έλληνες ποτέ δεν λυγίσαμε σε κανένα δύσκολο εμπόδιο.

Ο Στέλιος Κυριακίδης βέβαια δεν τα γνώριζε όλ' αυτά. Ξυπνώντας πήγα και μίλησε, κι ενώ τα πόδια του ήταν πιασμένα, σε έναν ραδιοφωνικό σταθμό στο Σάλεμ. Από εκεί άρχισε εκείνον τον εξαντλητικό «διαφορετικό» Μαραθώνιο, που τον έφερε να γυρίζει την Βόρειο Ανατολική Αμερική, να μιλάει σε δεκάδες εκδηλώσεις για τη συγκέντρωση της βοήθειας προς την πατρίδα. Και αυτές οι εκδηλώσεις ήσαν εξουθενωτικές, αλλά τόσο χρήσιμες στην τελική έκβαση των προσπαθειών του για τη συγκέντρωση όσο το δυνατόν περισσότερης βοήθειας.

Την επομένη κιόλας ημέρα, Δευτέρα 22 Απρίλη, στη Βοστώνη επισκέφθηκε τον Κυβερνήτη Τόμπιν και τον Δήμαρχο Τζέιμς Μάικλ Κάρλι, ενώ το βράδυ έγινε μια επίσημη δεξίωση προς τιμήν του στο ξενοδοχείο «Ριτζ Κάρλτον», και η πρώτη έκκληση βοήθειας προς τους Αμερικανούς και τους Έλληνες για την Ελλάδα.

Εγώ είμαι ένας αθλητής μόνο. Εξηγώ όμως πόσο άσχημη είναι η κατάσταση στην Ελλάδα. Τους λέω πως ένα κουτί γάλα θεωρείται θησαυρός. Και περιμένω να με ακούσουν. Κέρδισα στον αγώνα. Αυτή είναι μόνο η αρχή. Τώρα περιμένω από τους Έλληνες της Αμερικής και από τον Αμερικανικό λαό να συνεισφέρουν στον έρανο, ώστε να μπορέσω να βοηθήσω τον λαό της χώρας μου και να τους προσφέρω τρόφιμα και φάρμακα. Είναι δύσκολο να το πιστέψετε, αλλά στην Ελλάδα όταν αρρωσταίνεις πεθαίνεις. Έρχεται ο γιατρός αλλά δεν μπορεί να κάνει τίποτα. Δεν υπάρχει φαγητό ούτε φάρμακα, παρά το γεγονός της δουλειάς που κάνει η Οργάνωση Επείγουσας Βοήθειας. Όλα σπανίζουν. Οι ναζιστές τα πήραν όλα από τη χώρα μου, τα δημητριακά μας, το φαγητό μας, τους σπόρους μας, τα πιο πολύτιμα αγαθά μας. Δεν μας άφησαν τίποτα, παρά μόνο απόγνωση. Και παρά τη βοήθεια της Αμερικής και άλλων χωρών, ο λαός μου πεθαίνει ακόμα.

Η έκκλησή του συγκλόνησε. Πρώτα απ' τους ομογενείς κι αμέσως μετά από τους Αμερικανούς, άρχισαν να συγκεντρώνονται τόνοι τροφίμων μακράς διάρκειας και φάρμακα. Ήδη από την Τρίτη 23 Απρίλη 1946, ο Στέλιος Κυριακίδης έστειλε ένα τηλεγράφημα προς τον διευθυντή του στην Ηλεκτρική Εταιρία, Λαζαρίδη:

Είναι απίστευτο αυτό που συμβαίνει εδώ για την Ελλάδα, και οι προσφορές τροφίμων και ρουχισμού είναι πολλές. Ζήτησα από μια Επιτροπή να τα αναλάβει όλ' αυτά, κι εγώ έχω τεθεί στη διάθεση της ΑΧΕΠΑ και της Επιτροπής Βοήθειας της Ελλάδας. Δεν θα κάνω τίποτα χωρίς την έγκριση της Ελληνικής κυβέρνησης και της εταιρίας μας.

Ήδη σε άλλες μικρότερες πόλεις στη Μασαχουσέτη, ελληνοαμερικανικοί σύλλογοι συγκέ-

ντρωσαν τόνους από φάρμακα, ρούχα, τρόφιμα. Ο Κυριακίδης συμμετείχε καθημερινά σε πλήθος συναντήσεις με ένα εξαντλητικό πρόγραμμα, ολοήμερο, που κρατούσε από τις πρώτες πρωινές ώρες έως αργά το βράδυ. “Δεν ανήκω πια στον εαυτό μου. Ανήκω στην πατρίδα μου, στην Ελλάδα” είχε τονίσει σ’ αυτές τις εκατοντάδες επισκέψεις – εκδηλώσεις.

Έπειτα στις 26 Απρίλη πήγε στη Νέα Υόρκη και έκανε δηλώσεις στην εφημερίδα *Ατλαντίδα*:

Γερμανοί, Βούλγαροι, Ιταλοί ξεγύμνωσαν την Ελλάδα κατά τη διάρκεια της Κατοχής. Μας πήραν τα πάντα, το σιτάρι, τα δημητριακά, τα ζώα μας, τα τρένα. Δεν έχει απομείνει τίποτα. Δεν έχουμε τίποτα σαν απόθεμα. Δεν χρειαζόμαστε μόνο τεράστιες ποσότητες τροφίμων και ρουχισμού, αλλά και όλων των ειδών τους σπόρους, για να καλλιεργήσουμε ξανά τη δική μας γη.

Την επομένη στο ξενοδοχείο «Στάτλερ», πίσω στη Βοστώνη, ακολούθησε η μεγάλη συνεστίωση των ΑΧΕΠΑ. Από παντού έφθασαν τηλεγραφήματα για την αποστολή βοήθειας. Αυτό που συνέβαινε ήταν ένα υπέροχο ταξίδι προς την Ανθρώπινη Αλληλεγγύη. Ακολούθησε ξανά ταξίδι στη Νέα Υόρκη, στο Πίμποντι, στην Ουάσιγκτον, στο Νιου Μπέντφορντ...

Παντού η παρουσία του συγκέντρωσε χιλιάδες λαού, που ερχόταν να τον συναντήσει. Από σχολεία, πανεπιστήμια, από τις αγορές, από τα αγροκτήματα, από τα εργοστάσια να τον ακούσουν, να τον αγκαλιάσουν. Φεύγοντας από κάθε συγκέντρωση, ήταν απίστευτη η βοήθεια από τον κάθε παρευρισκόμενο. Από τα ρούχα τους, τα τρόφιμά τους, τα φάρμακά τους, μέχρι και τα ζώα τους, αγελάδες, ταύρους που τα διέθεταν με μεγάλη χαρά, όλοι και όλες ανταποκρινόμενοι στις εκκλήσεις του Στέλιου Κυριακίδη, έφερναν κοντύτερα τον σκοπό του.

Ο Στέλιος Κυριακίδης, πλέον στον κολοφώνα της αθλητικής του καριέρας, είχε μιλήσει στις καρδιές και τα αισθήματα αυτού του λαού, που είχε καταλάβει ότι ο αγώνας, η νίκη του, είχαν συμβολικό χαρακτήρα. Εκείνο που προείχε, ήταν η νίκη της ζωής και της δημιουργίας απέναντι στο φάσμα του θανάτου και της πείνας.

Ήταν αυτή η απίστευτη συγκυρία που ο Στέλιος Κυριακίδης με το προσωπικό του παράδειγμα, τις αντιξοότητες που είχε περάσει, το παιχνίδι της μοίρας, τους κινδύνους και τις κακουχίες, σηματοδοτούσε και την ίδια την Ελλάδα και τη μοίρα της, σε ό,τι είχε υποστεί.

Στο βασανισμένο του κορμί, στο σκαμμένο πρόσωπό του, στην όψη του, συμβολιζόταν η περιπέτεια ενός Αρχαίου Λαού και ενός έθνους που είχε χτυπηθεί αλύπητα, που αιμοραγούσε από παντού. Αλλά που ήταν ακόμα ζωντανό και όρθιο. Που μπορούσε να “νικά” με τέτοιο ηρωισμό και με τέτοια αυτοθυσία. Ο Στέλιος Κυριακίδης ήταν και παρέμεινε για πάντα το σύμβολο αυτής της Άλλης Ελλάδας... Που αντιστέκεται, που παλεύει, που πέφτει, που σηκώνεται, που ξεματώνει, αλλά είναι πάντα εκεί. Στην πρώτη γραμμή των αιώνιων αγώνων για το ύψιστο των ιδανικών, την ελευθερία, το να ορίζεις εσύ ο ίδιος το μέλλον σου, το πεπρωμένο σου, ελεύθερος. Κι αυτό το αιώνιο σύμβολο του Ελληνισμού όπου της Γης, λιοντάρι σωστό, μ’ εκείνον τον επικό του αγώνα που ήταν ένας Αγώνας επιβίωσης, άφησε σαν παντοτινή κληρονομιά.

Τα λόγια του μεγάλου ποιητή Γιάννη Ρίτσου: «Τη Ρωμιοσύνη μην την κλαις/εκεί που πάει να σκύψει/με τον σουγιά στο κόκαλο/ με το λουρί στον σβέρκο./ Να τη πετιέται από ξαρχής/ κι αντριεύει και θεριεύει/ και καμακώνει το θεριό / με το καμάκι του Ήλιου», που γράφτηκε το 1961 αντιπροσώπευαν τον Στελιο Κυριακίδη, τον άθλο του, αλλά και την ίδια την πατρίδα, που τόσο το είχε ανάγκη, εκείνα τα δύσκολα χρόνια. Χρόνια αδελφοσφαγής που είχαν ακο-

λουθήσει τα χρόνια της Παγκόσμιας Αδελφοσφαγής. Χρόνια που ερείπια συσσωρεύονταν πάνω σε ερείπια. Και τότε... Τότε αυτός ο απλός άνθρωπος μίλησε για όλο τον Ελληνισμό, για όλους χωρίς διακρίσεις. Μίλησε για την ενότητα και την Ελπίδα. Μίλησε για τη ζωή και τον αγώνα για το αύριο.

Και αγκάλιασε και αγκαλιάστηκε απ' όλο τον Λαό. Αυτόν που μαζεύτηκε κατά εκατοντάδες χιλιάδες να το υποδεχθεί, την ημέρα Πέμπτη 23 Μάη στο αεροδρόμιο του Χασάνι (όπως έλεγαν τότε το αεροδρόμιο του Ελληνικού). Στον λαό αυτόν που ο Στέλιος Κυριακίδης θα αφιέρωνε μετά απ' αυτόν τον μήνα του ονείρου, όλη τη μετέπειτα ζωή του. Ήδη το είχε επιλέξει. Και αυτό έπραξε. «Γεμάτος» αθλητικά. Μα πιο πολύ γεμάτος από την ανάγκη να δίνει, να προσφέρει, να βοηθά. Και τα υπόλοιπα μεστά 41 χρόνια του, έως ότου έφυγε απ' αυτό τον κόσμο, θα μείνουν ανεξίτηλα για όσα – τόσα πολλά έπραξε αυτός ο υπέροχος άνθρωπος για τους συνανθρώπους του.

Πρώτ' απ' όλα, όσα έπραξε στη ζωή του όλη, ξεκίνησαν με αυτή την εκστρατεία για τη συγκέντρωση κάθε βοήθειας γι' αυτά τα εφτά εκατομμύρια Ελλήνων, για τα εκατομμύρια των παιδιών αυτής της ταλαιπώρης χώρας που περίμεναν αυτόν «τον από μηχανής θεό» για να τους βοηθήσει, σ' εκείνα τα χρόνια της Σπάνης και της Απόλυτης φτώχειας.

Αυτή η νίκη είχε ανοίξει ήδη τις καρδιές των εκατομμυρίων Αμερικανών σε όλες τις τάξεις και τα επίπεδα τα κοινωνικά. Από το ίδιο βράδυ, όλοι μιλούσαν για το θαύμα Κυριακίδη, για τις δηλώσεις του.

Την επομένη του αγώνα, πρωί-πρωί η μεγάλη εφημερίδα της Βοστώνης *Boston Sunday Post* θα σημείωνε στο άρθρο του τοπικού δημοσιογράφου Άρθουρ Ντάφι:

Η νίκη ανήκει σε δυο έθνη: Έχω ξαναδεί πολλούς αθλητές να κλαίνε είτε από χαρά για τον θρίαμβό τους, είτε από λύπη για την ήττα τους. Αυτός ο Αθηναίος με τα ευγενή αισθήματα δάκρυσε αληθινά, με δάκρυα που έβγαιναν μέσα από τη δυνατή ελληνική καρδιά του. Μια καρδιά που δεν τον πρόδωσε στα 26 μίλια που διήνυσε, αλλά που κόντεψε να σπάσει, όταν έφτασε στο τέρμα, τόσο από περηφάνια για τη νίκη του, όσο και από θλίψη για τις κακουχίες που περνούσε η πατρίδα του.

Τα ίδια ανέφεραν όλες οι εφημερίδες σε όλες τις ΗΠΑ. Η συγκίνηση ήταν διάχυτη σε όλα τα άρθρα και τις ανταποκρίσεις τους, στην περιγραφή του Αγώνα, της Νίκης του Κυριακίδη, στις εκδηλώσεις που ακολούθησαν, στις δηλώσεις του.

Ένα Παναμερικανικό Αίσθημα αλληλεγγύης είχε ήδη εκδηλωθεί με άρθρα-προτροπές προς την ανωτάτη πολιτειακή ηγεσία να αγκαλιάσει αυτό τον Έλληνα που κατάφερε το φαινομενικά ακατόρθωτο, συγκλονίζοντας με το ήθος του το ακατάβλητο, έναν ολόκληρο λαό, που δύσκολα συγκινείτο, και ακόμα πιο δύσκολα αποδεχόταν την -έστω και μια αθλητική- ήττα. Την άλλη μέρα στο ξενοδοχείο MINERVA του φίλου Γεωργίου Δημητρακόπουλου, είχε επικρατήσει το αδιαχώρητο. Χιλιάδες χαρούμενα πρόσωπα ήθελαν να τον αγκαλιάσουν. Χιλιάδες τηλεγραφήματα προς όλο τον κόσμο.

Ο Κυριακίδης τηλεγραφεί περιχαρής στη εταιρία που εργαζόταν, τον ΗΕΑΠ:

Ενίκησα με δεύτερο τον Κέλι και τρίτον τον Κοτί. Αγών σκληρός. Ευτυχής διότι ενίκησα.

Ήδη οι δημοσιογράφοι δεν τον αφήνουν να πάρει ανάσα. Δεκάδες γύρω του, ρωτούν για να

μάθουν για τη ζωή του, τη φτώχεια του, αυτές τις «ζουμερές» λεπτομέρειες που διανθίζουν τα κείμενα και εξάπτουν τη φαντασία και το ενδιαφέρον των αναγνωστών. Κάποιος τον ρωτά:

- Τι θα ήθελες να κάνουμε για σένα;
- Για μένα τίποτα, μόνο για την Ελλάδα. Σας παρακαλώ, μην ξεχάσετε τη χώρα μου.

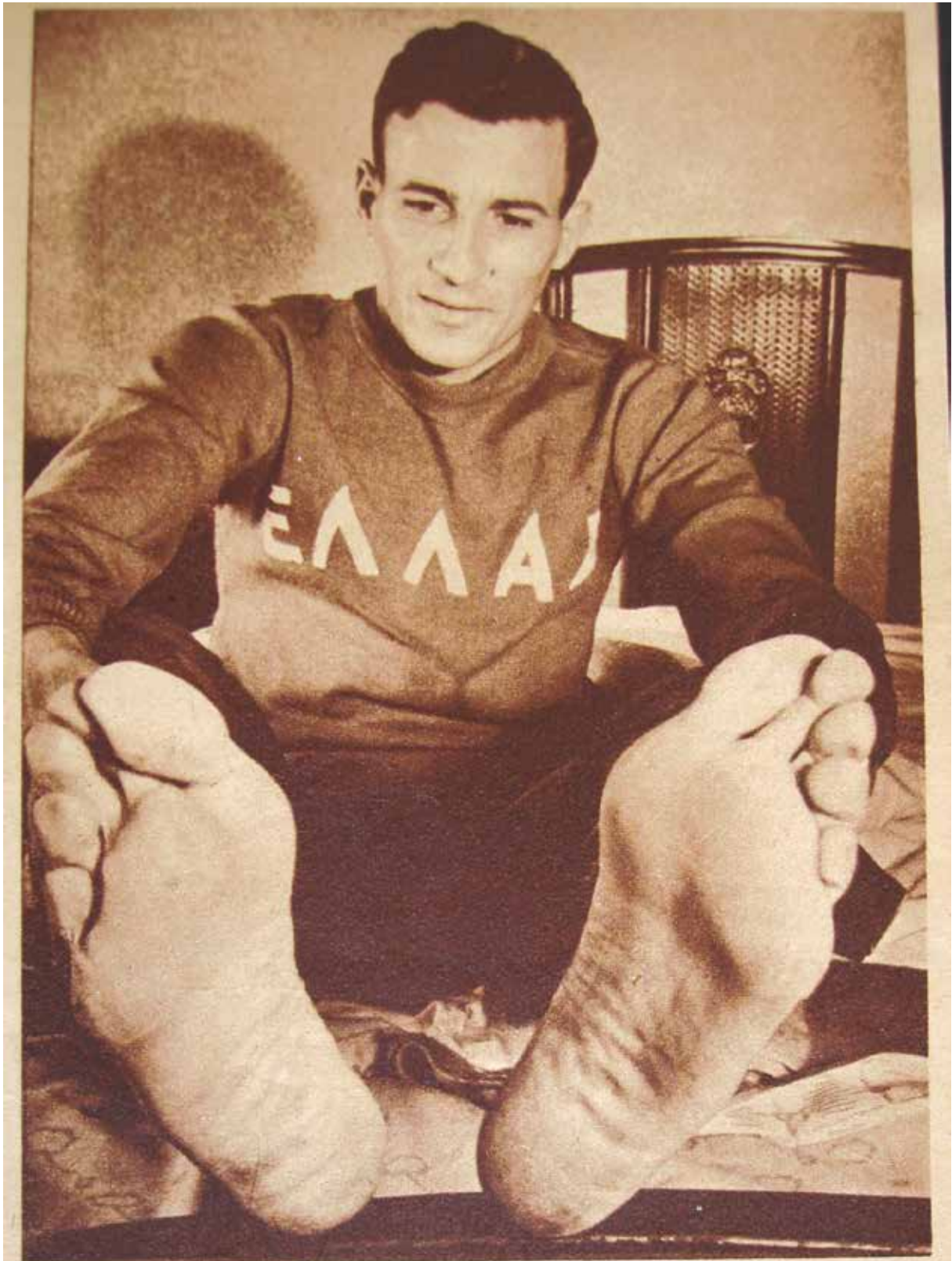
Ο Κυριακίδης ήρεμα, με εκείνη την απόκοσμη σταθερότητα, κοιτώντας τον στα μάτια, του απαντά άμεσα. Οι εντυπωσιασμένοι δημοσιογράφοι το αναπαράγουν σε όλες τις εκδόσεις τους...

Ο πρόεδρος τότε των ΗΠΑ, Χάρι Τρούμαν, διαβάζοντας τους τίτλους των εφημερίδων, μένει εκστατικός με αυτόν τον Έλληνα. Θέλει να τον γνωρίσει. Ήδη ορισμένοι σύμβουλοί του από την περιοχή της Μασαχουσέτης και τη Βοστώνη, του έχουν μιλήσει το πρωινό μετά τον αγώνα, για το εκπληκτικό κατόρθωμά του Έλληνα δρομέα. Το σύνολο των εφημερίδων που έχει αγκαλιάσει την προσπάθειά του, φανερώνει έναν φλογερό ιδεολόγο που θα βοηθήσει τον λαό του να ορθοποδήσει στα χρόνια αυτά που τόσο ανάγκη το είχε.

Αποφασίζει να τον δεχθεί στον Λευκό Οίκο μαζί με τον δεύτερο του αγώνα, τον συμπατριώτη του Τζόνι Κέλι.

Από το περιοδικό TIME, Μάιος 1946.

← Green Valley
2012
Meykfin

AFTER THE START - runner Cleaves DeMay (No. 34) leads second half of the field. He hoped to run race in 100 minutes, but the runners began "hauling back."

BOSTON MARATHON

Greek champ flies from Athens to win distance race, hopes to enlist U. S. aid for his starving countrymen

Last fortnight at Hopkinton, Mass. 110 long-distance runners started out to run the Boston Marathon, the world's toughest pavement race which runs 26 miles and 385 yards into the streets of Boston. Among the runners were many old timers. There was Cleaves DeMay, 57, who had won seven times since 1911. There was John Kelley, who had won twice before, and Gerard Guay, a French Canadian who had won three times. But the most dramatic runner in the race was an emotional 34-year-old Greek named Pankos Kyriakides.

Kyriakides is the marathon champion of Greece, the Balkans, Hungary and Egypt and holds the record for the classic Greek course from Marathon village to Athens. He flew from Athens to win the Boston Marathon, hoping thereby to publicize the cause of his starving country and raise a shipment of food. At the start he broke into eighth place, moved up slowly. Near the end of the course he was trailing John Kelley. He put on a sprint, passed Kelley and, shouting "For Greece," crossed the finish line to win in 2 hr., 29 min., 27 sec.

KYRIAKIDES WINS, pausing his stop watch as he crosses finish line at Boston. The Greek runner was the race but lost spectacularly, finishing behind every five miles.

6 135X18

Ο ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ΘΑ ΓΙΝΗ ΔΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΡΟΥΜΑΝ

NEA ΥΟΡΚΗ, 3 Μαΐου. (Ίδιαίτερα ύπηρεσία). — Ο νικητής του Μαραθωνίου δρόμου της Βοστώνης Στ. Κυριακίδης ἐγένετο δεκτός ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ Γερουσιαστοῦ κ. Πέπερ, ὁ ὁποῖος τὸν συνεχάρη διὰ τὴν μεγαλειώδη νίκην του. Ὁ κ. Πέπερ ἐβήλωσεν εἰς τὸν Ἕλληνα ἀθλητὴν ὅτι θὰ τὸν παρουσιάσῃ εἰς τὸν Πρόεδρον Τρούμαν.

Χθὲς ἐλήφθη τηλεγράφημα τοῦ Κυριακίδη πρὸς τὸν ΣΕΓΑΣ διὰ τοῦ ὁποῖου γνωρίζει ὅτι δὲν θὰ μετάρχη εἰς ἄλλους ἀγῶνας, ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀμερικῆς θὰ ἀποστείλουν ἀθλητικὸν ὑλικὸν διὰ νὰ ἐνισχύσουν τὰ ἀθλητικὰ Σωματεῖα τῆς Ἑλλάδος.

Ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ συνήλθεν ἡ ἐπιτροπὴ Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων καὶ ἀπεφάσισε τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐξωσχολικοῦ ἀθλητισμοῦ, τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τοῦ Λονδίνου τοῦ 1948 καὶ τὴν πάνδημον ὑποδοχὴν τοῦ Μαραθωνοδρόμου Κυριακίδη.

Χθὲς οἱ οἰκείοι τοῦ Κυριακίδη ἔλαβον νέαν ἐπιστολὴν τοῦ Παραθωνοδρόμου, εἰς τὴν ὁποῖαν οὗτος μεταξὺ τῶν ἄλλων γράφει τὰ ἑξῆς:

«...Προχθὲς μὲ ἐδεξιώθη ἐπίσημως ὁ Δήμαρχος τῆς Βοστώνης. Ἐφωτογραφήθημεν μαζί καὶ ὑπέγραψα εἰς τὸ μεγάλο δελτίο τῆς Δημαρχίας.

Ὁ Ἕλλην μητροπολίτης τῆς Νέας Ἀγγλίας παρέθεσε μέγα γέυμα πρὸς τιμὴν μου. Γνωρίσθηκα μὲ τὸν Ἀμερικανὸν Γερουσιαστὴν κ. Πέπερ, ὁ ὁποῖος μὲ συνεχάρη. Τὸν εὐχαρίστησα γιὰ ὅσα ἐπραξεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Μοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν σταυροφορίαν του ὑπὲρ τῆς «μικρᾶς ἀλλὰ ἡρωϊκῆς χώρας μας», γιὰτὶ πιστεύει πῶς πολλὰ ὀφείλει σ' αὐτὴν ὅλος ὁ κόσμος.

Ὁ Κυβερνήτης τῆς Μασσαχουσέτης κ. Τόμπек τὸν ὁποῖον, κατόπιν προσκλήσεως, ἐπεσκέφθην, μὲ συνεχάρη καὶ πάλιν, μοῦ ἐνεχείρησε τὸ ἔμβλημα τῆς Πολιτείας μὲ τὴν κάρτα του καὶ μία σημαία ἐπίσης τῆς Πολιτείας καὶ μοῦ ἐξέφρασε τὸν θαυμασμόν του γιὰ τὸ μεγάλο «ἀμπαλάζ» δηλαδὴ τὴν ταχύτητα καὶ ἀνέπτυξιν εἰς τὰ τελευταῖα χιλιόμετρα τῆς διαδρομῆς. «Δὲν εἶδα ποτὲ ὡς τώρα, μοῦ εἶπε, τέτοιο ἀμπαλάζ, ἀν καὶ παρακολουθῶ ἀπὸ πολλὰ χρόνια τὸν ἀγῶνα». Ὁ κ. Τόμπек μὲ παρουσίασεν ἐπίσης εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ὅλοι οἱ δουλευταὶ μὲ κατεχειροκρότησαν. Ἀπηύθυνα λίγα λόγια καὶ εὐχαριστίας, δι' ἃς ἐστεῖλαν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ, προκροτα δολικῶς, δι' ὅσα θὰ στείλουν...»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΧΑΡΙ ΤΡΟΥΜΑΝ

Κι ενώ δεν είχαν κοπάσει ακόμα οι πανηγυρισμοί των Ελλήνων όπου της Γης, και ιδιαίτερα των ομογενών που ζούσαν και εργάζονταν στις ΗΠΑ, ο πρόεδρος των ΗΠΑ Χάρι Τρούμαν συναντήθηκε με τον Στέλιο Κυριακίδη και τον φίλο του, σπουδαίο δρομέα Τζόνι Κέλι (είναι σημειωτέον ότι ο Τζόνι Κέλι, στην 60χρονη καριέρα του, αφού διετέλεσε για δεκάδες χρόνια διακεκριμένος δρομέας τόσο στα νιάτα του όσο και στους βετεράνους, ανάμεσα στα πολλά που πέτυχε στον Μαραθώνιο δρόμο και τις αποστάσεις αντοχής, τερμάτισε 15 φορές μέσα στην πρώτη 5άδα του Μαραθωνίου της Βοστώνης με δυο νίκες και 7 δεύτερες θέσεις, ενώ το 2000 το μεγαλύτερο δρομικό περιοδικό στον κόσμο, το Runners' World τον ανέδειξε σε ψηφοφορία, καλύτερο δρομέα του 20ού αιώνα, ενώ, όπως γράψαμε παραπάνω είχε συνολικά τρέξει 62 φορές στη Βοστώνη, τερματίζοντας 58 φορές και τρέχοντας για τελευταία χρονιά στα 84 του χρόνια το 1992.

Η συνάντηση έγινε σε εγκάρδιο, φιλικό κλίμα και ο πρόεδρος Τρούμαν χωρίς να χάσει χρόνο, απευθύνθηκε πρώτα στον συμπατριώτη του Κέλι, ρωτώντας τον:

- Καλά βρε παιδί μου. Πώς έχασες απ' αυτόν τον κοκαλιάρη [έτσι ονόμαζαν τον Κυριακίδη οι εφημερίδες] κι αδύναμο Έλληνα;
- Μόνο εγώ έχασα, κύριε Πρόεδρε; Κανένας δεν θα μπορούσε να τον νικήσει σ' αυτόν τον αγώνα. Άλλωστε εγώ έτρεχα για τον εαυτό μου, κι αυτός για έναν ολόκληρο λαό για την ιδεολογία του που κουβαλάει, την Ιστορία του.

Η απάντηση του Κέλι ήταν αποκαλυπτική και ειλικρινής. Ο πρόεδρος πραγματικά έδειξε να συμμερίζεται την απάντηση του συμπατριώτη του δρομέα, που άλλωστε συμφωνούσε με αυτά που είχε συζητήσει ο ίδιος με τους συμβούλους του, λίγες μέρες πριν. Γύρισε στον Κυριακίδη... Η ερώτησή του, η κλασική ως πρόεδρος της μεγαλύτερης τότε και ανερχόμενης οικονομικής και στρατιωτικής δύναμης στον κόσμο:

- Εσύ παιδί μου, είσαι άξιος συγχαρητηρίων για τη νίκη σου. Για πες μου, τι θέλεις να κάνω για σένα; Θέλεις ρούχα; Τρόφιμα για να δυναμώσεις; Χρήματα;
- Εργασία στη χώρα μου; Ό,τι θέλεις πες μου και όπως καταλαβαίνεις, όλα, ό,τι ζητήσεις, θα εκπληρωθούν...

Η απάντησή του συγκλόνησε τον πρόεδρο Τρούμαν, τον Κέλι και όλους τους παρευρισκόμενους. Ο Στέλιος Κυριακίδης ήταν έτοιμος «σαν από καιρό» γι' αυτά που θα συζητούσε με τον πρόεδρο των ΗΠΑ... Τα είχε κουβεντιάσει πρώτα με τον εαυτό του, έπειτα με τους φίλους του στη Βοστώνη, τον Γεώργιο Δημητρακόπουλο, τους ομογενείς. Ήδη είχε εκπληρώσει τον όρκο που είχε δώσει το 1938 σε εκείνη την άτυχη ημέρα... Είχε επιστρέψει και είχε νικήσει.

Από την 20ή Απρίλη και μετά, ο σκοπός της ζωής του ήταν άλλος πια. Να βοηθήσει τη χώρα του... Αυτούς τους απλούς ανθρώπους του λαού του που υπέφεραν. Κι αυτό να το κάνει όχι μόνο μ' αυτή την ευκαιρία της μεγάλης του νίκης, αλλά όλη τη ζωή του. Ήταν η στροφή που τον καταξίωσε τότε και συνεχίζει να τον καταξιώνει ίσαμε σήμερα, 72 χρόνια μετά τη Βοστώνη και 31 χρόνια μετά το πέρασμά του στο επέκεινα.

Αυτός ο φτωχός, ο κοκαλιάρης που ελεημονούσε για να μαζέψει τα χρήματα για να πάει στην Αμερική να τρέξει, που πούλησε τα μισά σκεύη του σπιτιού του, με τα δύο μικρά παιδιά και τις ανάγκες του σπιτιού του που ίσα – ίσα καλύπτονταν από έναν πενιχρό μισθό, αυτός ο αθλητής που κάποτε κοιμόταν κάτω από ένα Στάδιο, με απίστευτες στερήσεις, που λιποθυμούσε από την πείνα πάνω στην προπόνηση, αυτός κοίταξε τον επικεφαλής της παγκόσμιας υπερδύναμης στα μάτια, και με λόγια που χτύπησαν την καρδιά του, αλλά και όλων των παρευρισκόμενων, απάντησε με μοναδική λεβεντιά:

Σας ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε!

Δεν θέλω τίποτε για μένα. Το μόνο που σας ζητώ, κύριε Τρούμαν, είναι να στείλετε ρούχα, τρόφιμα, φάρμακα στα 7 εκατομμύρια Ελλήνων, των συμπατριωτών μου που λιμοκτονούν. Αυτό μοναχά σας ζητάω. Να βοηθήσετε τον λαό μου που υποφέρει. Και να μου δώσετε την άδεια να αποτανθώ πρώτα στους συμπατριώτες μου που ζουν, εργάζονται και προκόβουν στη χώρα σας, αλλά και σε κάθε άνθρωπο από κάθε προέλευση που ζει εδώ κοντά σας, στη συγκέντρωση άμεσα βοήθειας που θα το πάρω μαζί μου, στην επάνοδο, στην πατρίδα μου.

Αν κάποια λόγια άγγιξαν ευαίσθητες πτυχές της καρδιάς των παρευρισκόμενων, αυτά τα λόγια του Στέλιου Κυριακίδη προς τον πρόεδρο των ΗΠΑ Χάρι Τρούμαν, άξιζαν όλο το χρυσάφι του Κόσμου... Ο Χάρι Τρούμαν συγκινημένος έσφιξε το χέρι του και του έδωσε την άδεια να συγκεντρώσει ό,τι μπορούσε άμεσα στην Αμερική, ενώ υποσχέθηκε ότι οι ήδη σε μεγάλο βαθμό προεργασίες για την οικονομική βοήθεια (αυτό που αργότερα αποκαλέστηκε Σχέδιο Μάρσαλ) θα επιταχυνόταν και θα προχωρούσε σε μια γενναία πρώτη καταβολή χρημάτων προς το ελληνικό κράτος για να συνέλθει από την απίστευτη οικονομική του κατάσταση. Συμπληρώνοντας έδωσε εντολή στους παρευρισκόμενους δημοσιογράφους να συμβάλλουν με κάθε τρόπο στην ευαισθητοποίηση της Κοινής Γνώμης στην Αμερική, για τον σκοπό του Στέλιου Κυριακίδη.

Έφυγε από τη συνάντηση, ξέροντας ότι τις επόμενες μέρες, βδομάδες, μήνες, θα έτρεχε έναν άλλο μαραθώνιο, διαφορετικό απ' αυτόν που ήδη είχε τρέξει και νικήσει. Διαφορετικό από κάθε μαραθώνιο. Έναν μαραθώνιο επισκέψεων σε εκατοντάδες διαφορετικά μέρη στην Αμερική. Ήδη από τη Νέα Υόρκη όπου υπήρχε μεγάλη ελληνική παροικία, το Σικάγο, η Φιλαδέλφεια τον περίμεναν... Παντού θα γινόταν αντικείμενο θερμότητας εκδηλώσεων. Η άδεια του προέδρου Τρούμαν θα άνοιγε έναν κρουνοί προσφορών από δεκάδες χιλιάδες Αμερικανών, πλούσιων και φτωχών.

Οι συνεντεύξεις του Κυριακίδη γίνονται πρωτοσέλιδα. Του γίνονται αφιερώματα, και προτάσεις να γίνει επαγγελματίας δρομέας η δε MGM από το Χόλυγουντ του προσφέρει ένα πολύ μεγάλο ποσό για να υπογράψει συμβόλαιο 10 ετών για να γίνει ηθοποιός .

Αυτός αρνείται αυτές τις έξω από τη στάση ζωής του προτάσεις. Κάθε μέρα συγκεντρώνονται χρήματα, τρόφιμα, ρούχα, φάρμακα, σκηνές και άλλα χρήσιμα και απαραίτητα αγαθά για τον κοινό σκοπό, για την πατρίδα.

Ο «νέος Φειδιππίδης», όπως τον αποκαλούν ήδη οι δημοσιογράφοι, έχει συνεγείρει το φιλότιμο εκατομμυρίων πολιτών των ΗΠΑ... Μέσα σ' ένα μήνα μαζεύονται 25.000 τόνοι πράγματα, ανθρωπιστικής βοήθειας και στοιβάζονται στις προκουμαίες της Βοστώνης και της Νέας Υόρκης... Άλλες 250.000 δολάρια (ποσό τεράστιο για την εποχή) σε χρήματα. Ακόμα και ζώα (αγελάδες, ταύροι) από φάρμες έξω από τη Βοστώνη, περιελάμβανε αυτό το λεγόμενο «Πα-

κέτο Βοήθειας Κυριακίδη» προς τον ελληνικό λαό. Ήταν ίσως, και έτσι καταγράφηκε, ο πρώτος δρομέας που έτρεξε για φιλανθρωπικό – κοινωνικό σκοπό.

Σήμερα δεκάδες Μαραθώνιοι σε όλο τον κόσμο (και χιλιάδες άλλοι μικρότεροι ή μεγαλύτεροι σε απόσταση αγώνες δρόμου) έχουν τέτοιους σκοπούς χρηματοδοτώντας ανθρωπιστικούς στόχους, Ιδρύματα, συλλόγους, οργανώσεις για να βοηθήσουν διάφορες κοινωνικές ομάδες, παιδιά, λαούς, καταπολέμηση ασθενειών και ερευνών γι' αυτές.

Τότε το 1946, ο Στέλιος Κυριακίδης ήταν ο πρώτος που δεν εξαργύρωσε την επιτυχία του. Τον αγώνα του. Τη νίκη του. Αλλά τη συνέδεσε με την ανακούφιση και τη βοήθεια προς τον δοκιμαζόμενο λαό του.

Ήταν τόσο πολλά αυτά που συγκεντρώθηκαν, που δημιουργήθηκε θέμα με τη μεταφορά τους. Η λύση δόθηκε από την οικογένεια Λιβανού, η οποία διέθεσε δυο από τα καράβια της (Liberty) που θα τη μετέφεραν στην πατρίδα μας την Ελλάδα, όπως κι έγινε, σχεδόν αμέσως μετά την επάνοδο του Στέλιου Κυριακίδη στην Ελλάδα...

Ο Στέλιος Κυριακίδης στο Μουσείο της Ολυμπίας, το 1971. Ο Κυριακίδης μπορεί να μην κέρδισε μετάλλιο σε Ολυμπιακούς Αγώνες, αλλά πήρε μέρος στους Ολυμπιακούς στο Βερολίνο, το 1936, καθώς και στο Λονδίνο, το 1948.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ – Η ΥΠΟΔΟΧΗ

Εμεινε έναν μήνα στις ΗΠΑ... Κάθε μέρα σε άλλο τόπο, σε άλλη πόλη, σε άλλη ομιλία, με χιλιάδες Ελλήνων και Αμερικανών να τον υποδέχονται θερμά. Οι εκδηλώσεις αγάπης, στοργής, καθολικής αναγνώρισης μοναδικές. Παντού του ζητούσαν να τον βοηθήσουν στον σκοπό του. Είδε πλούσιους Έλληνες ομογενείς να γεμίζουν με χρηματικά ποσά, τον λογαριασμό που είχε ανοίξει... Είδε και φτωχούς εργάτες Έλληνες να τον αγκαλιάζουν και να βάζουν ένα, δύο, τρία, πέντε δολάρια σ' αυτό τον κοινό λογαριασμό. Μικρά παιδιά έδιναν το χαρτζιλίκι τους, και από κοντά να στέλνουν, άλλος ένα κουτί φάρμακα, ένας ένα γεμάτο καμιόνι στάρι, άλλος γάλατα μακράς διαρκείας, άλλος ρούχα, άλλος παπούτσια.

Δεν υπήρξε ημέρα που να μη στάθηκε για ώρες δίπλα σε εκατοντάδες, σε χιλιάδες Ελλήνων και Αμερικανών που με τη σειρά τους στάθηκαν ώρες για να τον χαιρετίσουν. Ήταν αυτές οι μέρες 30 συνεχείς σχεδόν μαραθώνιοι. Μαραθώνιοι αγάπης, πίστης στον άνθρωπο και στις αξίες που μπορεί αυτός να κουβαλάει μαζί του. Στο ήθος, στην απέραντη καρδιά αυτού του ανθρώπου που συμβόλιζε τόσα πολλά στην εποχή του. Με πάνω απ' όλα τα σύμβολα, όπως έχει γράψει ο πρύτανης της αθλητικής δημοσιογραφίας Πέτρος Λινάρδος, το 1946 εκεί στη Βοστώνη και μετά τις εβδομάδες που ακολούθησαν «Το 1946 ο Κυριακίδης ήταν η Ελλάδα». Αφού συμπληρώθηκε αυτός ο απίστευτος μήνας, με τόση ενέργεια και ενάργεια, με εκατοντάδες εκδηλώσεις με τον Κυριακίδη παντού, να συγκλονίζει με την παρουσία του, αποφάσισε ότι ήταν καιρός να επανέλθει στην πατρίδα.

Στην Ιφιγένεια, στα παιδιά του, που λαχταρούσε να ξαναδεί, να αγκαλιάσει, να παίξει τρυφερά μαζί τους. Στους φίλους από τα παλιά... Τον Όττο Σίμιτσεκ που δικαιώθηκε κι αυτός, έπειτα από τόσα χρόνια αδιάσπαστης φιλίας και συνεργασίας, στον Γρηγόρη Λαμπράκη, τον αξέχαστο ιδεολόγο συνεργάτη και συναγωνιστή στα χρόνια της Κατοχής, τον φίλο του Θανάση Ραγάζο, τους άλλους της ονειρεμένης ομάδας της δεκαετίας του '30. Αλλά και τους πολλούς ανθρώπους της διπλανής πόρτας, αυτούς που συναντούσε κάθε μέρα στην εργασία του, στο τρέξιμο, στους δρόμους... Στον λαό του...

Ο Στέλιος Κυριακίδης κατάκοπος μεν, αλλά «γεμάτος» από αυτό που είχε πετύχει σ' αυτό τον μοναδικό αγώνα ζωής, θα επέστρεφε πλέον στην αγκαλιά της πατρίδας στις 23 Μάη του 1946. 33 μέρες μετά τον περιφανή του θρίαμβο, αυτό που είχε πετύχει ο αθλητής, πατριώτης, φιλόανθρωπος Στέλιος Κυριακίδης, είχε συγκλονίσει κάθε Έλληνα και Ελληνίδα.

Το νέο της επιστροφής του είχε γραφεί στις εφημερίδες της εποχής, είχε ακουστεί στο ραδιόφωνο. Απ' όλη την Αθήνα – Αττική, αλλά και απ' όλη την Ελλάδα, εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες και Ελληνίδες είχαν αποφασίσει να τον υποδεχτούν όπως άρμοζε σ' έναν διαφορετικό ήρωα. Έναν απ' αυτούς. Που πάλεψε με την πείνα, τη βία, τη στέρηση, τις κάθε λογής αντιξοότητες, αλλά στάθηκε όρθιος. Και όχι μόνο αυτό. Αλλά έδωσε χαρά, την πρώτη μεγάλη χαρά σε έναν τόπο που τόσο την είχε ανάγκη και υπερηφάνεια, βοήθεια και ανθρωπιστική ανακούφιση, αφού αρνήθηκε ο ίδιος να «βουλευτεί». Να διατιμήσει τη μεγάλη νίκη του. Αλλά να τη μοιραστεί με τον λαό του. Που μέρος του ήταν ο ίδιος. Η Ιφιγένεια, τα παιδιά του, τα αδέρφια του. Οι συγγενείς. Οι φίλοι. Οι συνεργάτες του. Οι συναθλητές του.

Ο Κυριακίδης μέσα στα συντρίμμια που άφησαν οι ναζί και ο αδελφοκτόνος εμφύλιος, έκανε έναν ολόκληρο λαό να χαμογελάσει, να ελπίσει, να ενωθεί. Εκατοντάδες χιλιάδες τον περίμεναν στο Ελληνικό, στο αεροδρόμιο της Αθήνας τότε. Μία και πλέον ώρα έκανε να μπορέσει να διαβεί τις πύλες του αεροδρομίου, αφού ο λαός ήταν αδύνατο να τον αφήσει να ξεκινήσει για τη θριαμβευτική πομπή του. Παντού, σε κάθε Δήμο και περιοχή που περνούσε χιλιάδες οι παρευρισκόμενοι τον χειροκροτούσαν σαν εθνικό σύμβολο. Στο Ελληνικό, στο Παλιό Φάληρο, στη Νέα Σμύρνη, τον έραιναν με λουλούδια. Και ο Στέλιος Κυριακίδης με το δάφνιο στεφάνι, όρθιος πάνω στο αυτοκίνητο να τους ευχαριστεί.

Στις στήλες του Ολυμπίου Διός είχε οριστεί η επίσημη υποδοχή από την Πολιτεία και τον Δήμο της Αθήνας. Δεκάδες χιλιάδες Αθηναίοι, συγκεντρωμένοι, ήθελαν να τον δουν, να τον ευχαριστήσουν, να τον αγκαλιάσουν. (Ίσως αν ζούσε στην αρχαιότητα, κάπως έτσι θα τον υποδέχονταν γκρεμίζοντας τα τείχη της πόλης σαν γύριζε από την Ολυμπία νικητής). Του έδωσαν το μικρόφωνο. Και αυτός ο γίγαντας λύγισε. Κατάφερε μέσα σε γνήσιους, αυθόρμητους λυγμούς, με μάτια που έκαιγαν από δάκρυα χαράς, να πει αυτά τα ιστορικά του λόγια. Λόγια βγαλμένα από τα βάθη μιας βαθιά παλλόμενης ψυχής και καρδιάς:

Είμαι υπερήφανος που είμαι Έλληνας. που είμαι ένας από εσάς. Και που για σας, για την πατρίδα μας έτρεξα και νίκησα. Σας ευχαριστώ. Για την Ελλάδα!

Αυτά μόνο μπόρεσε να εκφράσει εκείνες τις στιγμές. Ένα-ένα μυριόστομο “Εύγε” βγήκε από τα χείλη όλων, με χειροκροτήματα, με πρωτοφανείς εκδηλώσεις χαράς. (41 χρόνια σχεδόν μετά, τον Ιούνιο του 1987, όταν η Εθνική Ελλάδας στην καλαθοσφαίριση είχε νικήσει στον τελικό του ευρωπαϊκού πρωταθλήματος, γηραιοί Αθηναίοι που είχαν ζήσει αυτές τις στιγμές του 1946, αλλά και της απελευθέρωσης της Αθήνας από τους ναζιστές, σύγκριναν τις εκδηλώσεις χαράς και της ενότητας του λαού, αυτών των γεγονότων με τις φράσεις “Από τον καιρό του Κυριακίδη και την υποδοχή του είχαμε να δούμε τόσους Έλληνες ενωμένους με τέτοια χαρά στα πρόσωπά τους”.

Ακολούθησε η πομπή προς τον Άγνωστο Στρατιώτη στο Σύνταγμα και την Ελληνική Βουλή, ενώ αργά, ανέβηκε προς τη μικρή κοινότητα Φιλοθέης για να φτάσει τελικά στο αγαπημένο του σπίτι που τον περίμεναν η γυναίκα του, τα παιδιά του, οι συγγενείς και φίλοι για ένα τρικούβερτο γλέντι.

Αυτή η πομπή, η υποδοχή του Στέλιου Κυριακίδη από τον Ελληνικό λαό από το Ελληνικό στη Φιλοθέη, που κράτησε 8 ώρες και 30 λεπτά, ήταν ίσως η πιο σημαντική στιγμή στη νεότερη αθλητική ιστορία για έναν άνθρωπο. Υπήρξαν και υπάρχουν μεγάλες προσωπικότητες με σπουδαία αθλητικά επιτεύγματα σε όλα τα αθλήματα, που έγραψαν και γράφουν πραγματικές σελίδες νικών, θριάμβων, επιτευγμάτων, ρεκόρ, επιτυχιών.

Αλλά σαν την υποδοχή του Κυριακίδη στην Ελλάδα, στη χρονική συγκυρία και μ’ όλα αυτά που είχαν συμβεί, δεν υπήρξε-και ας μου επιτραπεί η πρόγνωση-δεν θα ξαναυπάρξει.

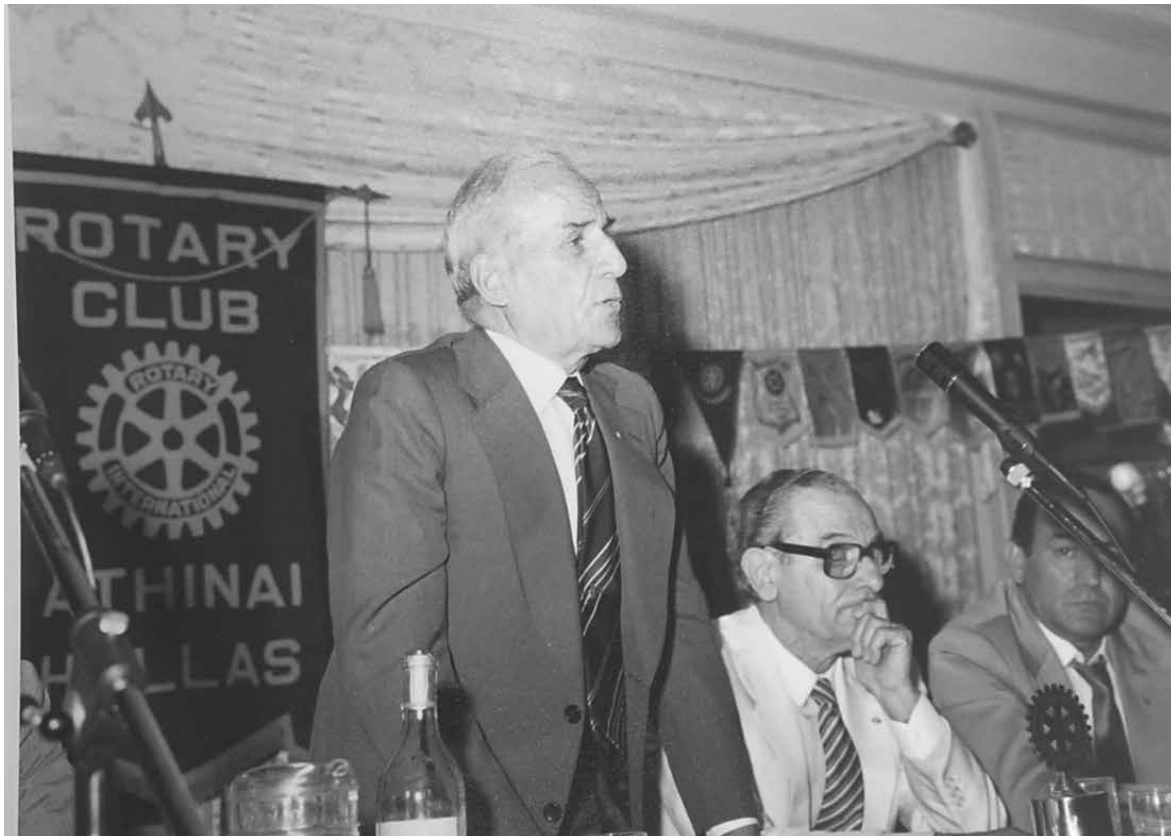
Όλα όσα προαναφέρθηκαν, με την Ελλάδα σπαρασσόμενη, συντετριμμένη, διαιρεμένη σε αφάνταστο βαθμό, με εκατομμύρια Έλληνες και Ελληνίδες σε απόγνωση έπειτα από έξι χρόνια πολέμων, κατοχής, εμφύλιου σπαραγμού, εκτελέσεων, πείνας, κακουχιών, ολοκαυτωμάτων, είχαν διαλύσει τον κοινωνικό ιστό.

Η πατρίδα είχε βυθιστεί σε ένα βαθύ σκοτάδι ανέχειας, φόβου για το αύριο, πλήρους εξαθλίωσης με καθημαγμένο το ηθικό. Και ήρθε αυτή η περιφανής Νίκη, ενός ανθρώπου που είχε βιώσει ακριβώς αυτά, που είχε βιώσει και η συντριπτική πλειοψηφία των γύρω του, να δώσει φως, Ελπίδα χαρά, πίστη. Ότι Ναι, υπάρχει Ανάσταση, ότι όλα μπορούν να αλλάξουν. Ότι δεν θα τελειώσει αυτός ο λαός που μπορεί ένας σαν τον Κυριακίδη να νικάει και ας έχει στερηθεί τόσα.

Ήταν τέτοια η χρονική συγκυρία που ήρθε αυτή η Νίκη και το «πακέτο βοήθειας», του, η παλλαϊκή υποδοχή του να ενώσει, να αναπτερώσει, να ανεβάσει το ηθικό.

Η Αθήνα, η Ελλάδα, χτύπησε τις καμπάνες για τον Στέλιο Κυριακίδη. Η πόλη φωταγωγήθηκε πρώτη φορά από την απελευθέρωση, και η Ακρόπολη για πρώτη φορά γέμισε φως μετά από έξι χρόνια σχεδόν. Ένα φως που ζέστανε εκατομμύρια καρδιές και γλύκανε τους πόνους έξι χρόνων, πολέμων, κακουχιών, θυσιών και ατελείωτου φόβου.

Η ελπίδα και η αγάπη για τη ζωή είχαν ξαναγυρίσει μαζί του.

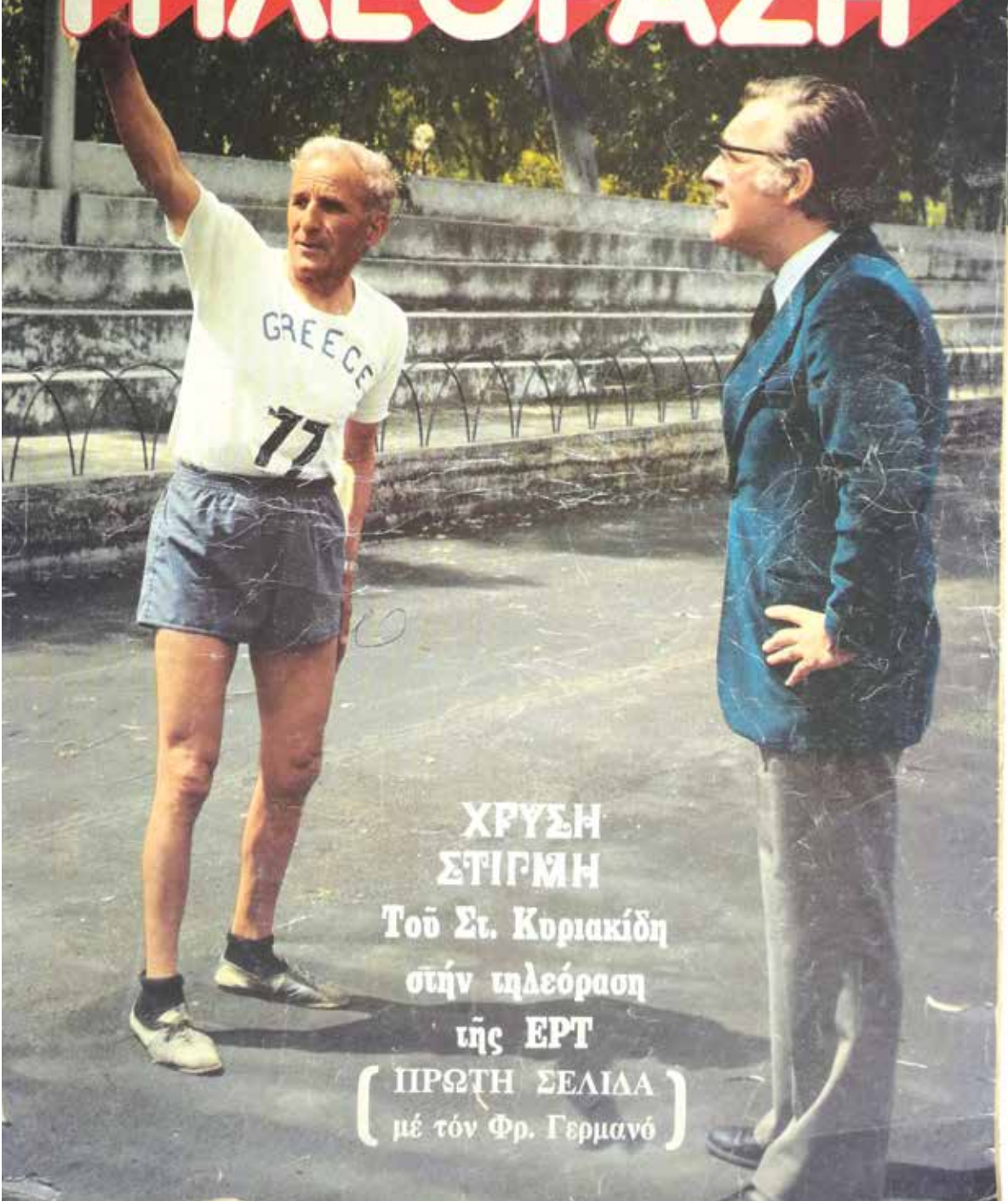

Ο Στέλιος Κυριακίδης πέρασε ένα μεγάλο μέρος της ζωής του μετά το τέλος της αθλητικής του πορείας, δίνοντας πολλές ομιλίες όπου προσκαλείτο συχνά. Στη φωτογραφία δίνει διάλεξη στον Ροταριανό Όμιλο Αθηνών μεταφέροντας την εμπειρία του ως αθλητής, καθώς και αθλητικός παράγων και κυρίως αναπτύσσοντας το αγαπημένο το θέμα, πώς δηλαδή τα παιδιά θα έπρεπε να βρίσκονται κοντά στον αθλητισμό. Ο Κυριακίδης υπήρξε ένας πολίτης, με την παλιά σημασία του όρου.

ΡΑΔΙΟ

16 - 22 ΜΑΪΟΥ 1981 ● ΑΡΙΘ. 588 ● ΔΡΧ. 15

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

**ΧΡΥΣΗ
ΣΤΙΓΜΗ**

Τοῦ Στ. Κοριακίδη
στὴν τηλεόραση
τῆς ΕΡΤ

(ΠΡΩΤΗ ΣΕΛΙΔΑ
μέ τόν Φρ. Γερμανό)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

ΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΘΛΗΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΚΑΡΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΖΩΗΣ

Με νωπές ακόμα τις στιγμές αυτής της απόλυτης καταξίωσης και με δεδομένη την κούραση από την υπερπροσπάθεια της Βοστώνης, τον μήνα που ακολούθησε για τη συγκέντρωση της ανθρωπιστικής βοήθειας, η συμμετοχή στους πανευρωπαϊκούς αγώνες του 1946 στο Όσλο της Νορβηγίας, ήταν περισσότερο συμβολική και θα έτρεχε σαν συνοδός-όσο θα άντεχε-στον άξιο φίλο συναθλητή του Θανάση Ραγάζο που και αυτός σχεδόν στο τέλος της μεγάλης του καριέρας, πέτυχε να τερματίσει στην 9η θέση με τον πολύ αξιόλογο χρόνο 2.32.58, ενώ ο Κυριακίδης τον συνόδευσε μέχρι το 30ο χιλιόμετρο, εγκατέλειψε με δυνατές κράμπες στα πόδια του, φωνάζοντάς του “Θανάση, τώρα τρέξε για μένα και για την πατρίδα μας”.

Την επόμενη χρονιά, τον Απρίλη του 1947, επέστρεψε στη Βοστώνη μαζί με τον Θανάση Ραγάζο για να ζητήσει πάλι από τους Αμερικανούς και τους Έλληνες ομογενείς χρηματική βοήθεια και αθλητικό υλικό, για να μπορέσουν οι Έλληνες συναθλητές τους να προπονηθούν και να συμμετάσχουν στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Λονδίνου του 1948. Αφού χρήματα δεν υπήρχαν για ρουχισμό, όργανα, παπούτσια, εισιτήρια για να προπονηθούν και να μεταβούν στην αγγλική πρωτεύουσα, ανέλαβε πάλι ο Κυριακίδης και με την βοήθεια και του Ραγάζου να προσπαθήσουν να ευαισθητοποιήσουν τους φιλάθλους που ακόμα είχαν να θυμούνται τον θρίαμβο της περασμένης χρονιάς. Στον αγώνα ο Ραγάζος τερμάτισε 6ος με 2ω35’24” και ο Κυριακίδης 10ος με 2ω39’13.”

Πηγαίνοντας για δεύτερη φορά στον Λευκό οίκο, συγκεντρώθηκαν περίπου 50.000 δολάρια, και άφθονο αθλητικό υλικό από τα πανεπιστήμια της Βοστώνης, και έτσι η ελληνική Ολυμπιακή ομάδα, αποτελούμενη από είκοσι αθλητές, συμμετείχε κανονικά στους Ολυμπιακούς, με αξιόλογα αποτελέσματα.

Ο Κυριακίδης είναι πάλι πρωτοπόρος. Είναι ο πρώτος αθλητής που τρέχει για «ένα ειδικό εθελοντικό σκοπό». Ήδη στις 13 Μαρτίου του 1947 η αμερικανική κυβέρνηση, εκπληρώνοντας την υπόσχεση του Τρούμαν στον Κυριακίδη, είχε επισπεύσει τη βοήθεια προς τον λιμοκτονούντα ελληνικό λαό, με προκαταβολή 400 εκατομμυρίων δολαρίων ως ειδική βοήθεια σε σύνολο ενός δις 377 εκατομμυρίων, με την πατρίδα μας να είναι η μόνη χώρα στην Ευρώπη που πήρε προκαταβολή από αυτό που ονομάστηκε Σχέδιο Μάρσαλ. Την ίδια χρονιά ένα αμερικανικό παροδικό *comic* βάζει δισέλιδο για την περσινή του νίκη, ονομάζοντάς το: «RACE AGAINST HUNGER – ΕΝΑΣ ΑΓΩΝΑΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΙΝΑ». Είναι ο πρώτος ξένος αθλητής που μπαίνει σε Αμερικανικό περιοδικό *comic*. Ο Στέλιος Κυριακίδης τερμάτισε την αθλητική του καριέρα στους Ολυμπιακούς του Λονδίνου τρέχοντας στον τελευταίο του Μαραθώνιο. Έχει φτάσει πια στα 38 του χρόνια, και 12 χρόνια μετά τους Ολυμπιακούς του Βερολίνου ήθελε να συμμετάσχει σε έναν ακόμη Ολυμπιακό μαραθώνιο, τον τελευταίο.

Ο Μαραθώνιος διεξήχθη σε μία μέρα με υπερβολική υγρασία και ζέστη. Ξεκίνησαν σαράντα ένας δρομείς και τερμάτισαν τριάντα. Κατάφερε να τερματίσει, ολοκληρώνοντας μία τεράστια αθλητική καριέρα, στη 18η θέση, σε 2 ώρες 49 λεπτά. Στον Μαραθώνιο αυτό, είχαμε την

επανάληψη του δράματος του Ιταλού Πιέτρι το 1908. Όταν ο Αργεντινός νικητής Καμπρέρα τερματίζει πρώτος σε 2ω34'51", περνώντας τον παραπαίοντα Βέλγο Γκέιλι, μέσα στο στάδιο, ο οποίος αποκαμωμένος χάνει και από τον Άγγλο δρομέα Ρίτσαρντς τη δεύτερη θέση.

Ο Θανάσης Ραγάζος αφυδατωμένος, εγκατέλειψε στο 35ο χιλιόμετρο, θύμα των αντίξων συνθηκών. Έχει πάρει από καιρό την απόφαση να αποσυρθεί από την ενεργό αθλητική δράση. Η υπερπροσπάθεια του 45-46, η νίκη στη Βοστώνη, αυτή η έκρηξη χαράς, όχι μόνο για τον θρίαμβο, αλλά για όσα προσέφερε στην πατρίδα, τον έχει γεμίσει συναισθηματικά και τον έχει ολοκληρώσει αθλητικά. Ξέρει, γνωρίζει ότι τον πανδαμάτορα χρόνο κανένας δεν μπορεί να τον κερδίσει. Νέοι αθλητές τον έχουν παράδειγμα σε όλο τον κόσμο. Νέες τεχνικές, νέες μέθοδοι προπόνησης, προετοιμασίας, διατροφής, ακόμα και φαρμακευτικής - ιατρικής υποστήριξης, θα φέρουν χιλιάδες στον χώρο του αθλητισμού, και δη στις μεγάλες αποστάσεις.

Έτσι αποφασίζει να ξετυλίξει την άλλη σελίδα στο βιβλίο της ζωής του, που θα τον φέρει σε άλλα επίπεδα προσφοράς και βοήθειας, προς την κοινωνία, τους νέους και την πατρίδα. Ήδη είχε αποκτήσει και το τρίτο του παιδί, τη Μαρία, τον Αύγουστο του 1948, και οι αυξημένες υποχρεώσεις τον οδηγούν στο να δουλεύει υπερωρίες στην ΗΕΑΠ, και λίγο αργότερα στη ΔΕΗ όπου και εργάστηκε μέχρι το τέλος του εργασιακού του βίου. Έχει έρθει πλέον σε μία καμπή της ζωής του που δεν έχει σβήσει η αγάπη για τον αθλητισμό, για προσφορά στην κοινωνία, αλλά αντίθετα αυτά δυναμώνουν με τη συνετή επιλογή του να βοηθήσει από άλλο μετερίζι.

Ξεκινάει σιγά-σιγά, και σύμφωνα με τους δημοσιογράφους και τις εφημερίδες της εποχής αυτής (1949 και μετέπειτα) να βοηθά τον ΣΕΓΑΣ μαζί με τον Γρηγόρη Λαμπράκη, τον Θανάση Ραγάζο, τους άλλους φίλους της ονειρευμένης ομάδας του 30, να αναδιοργανώσουν την ομοσπονδία, να βοηθήσουν τους συλλόγους να ανασυνταχθούν, να αναδιοργανωθούν, να οργανώσουν ημερίδες και αγώνες μεγάλων αποστάσεων.

Οργώνει κυριολεκτικά την Αττική, οδηγώντας το περίφημο ποδήλατό του που είχε αγοράσει με τα πενιχρά οικονομικά του, στους πανευρωπαϊκούς στο Όσλο το 1946, και το οποίο το είχε διατηρήσει μέχρι το 1985, όταν και γυρνώντας από το γυμναστήριο της Φιλοθέης που αυτός δημιούργησε, αφήνοντας το έξω, κάποιοι ασυνείδητοι του το έκλεψαν(!!!) καταστενοχωρώντας τον. Αυτή η πορεία και η συνεχής του δημιουργική προσφορά, οδηγεί την τότε διοίκηση του ΣΕΓΑΣ να τον εκλέξει μέλος της τεχνικής επιτροπής της ομοσπονδίας, και λίγο αργότερα, μέλος του Διοικητικού του Συμβουλίου όπου και εκλέγεται μέχρι το 1987. Όλα τα αθλητικά σωματεία της Αθήνας αλλά και της Ελλάδας, τον προσκαλούν και των τιμούν σαν μέλος ή πρόεδρο της ελλανόδικης επιτροπής των αγώνων ή των ημερίδων που διοργανώνουν, ενώ προσκλήσεις και βοήθειές του ζητούν και τις παρέχει αλόγιστα και σε άλλα αθλήματα, όπως στην ποδηλασία, στην καλαθοσφαίριση, στην πετοσφαίριση, στην κολύμβηση.

Στον ΣΕΓΑΣ από το 1950 έως το τέλος της ζωής του, εκπροσωπούσε τον Γυμναστικό Σύλλογο «Τα Ολύμπια» Λεμεσού, στον οποίο παρέμεινε πιστός από το 1933, ως αθλητής και ως εκπρόσωπός του. Όντως, υπήρχαν πολλές προσκλήσεις για μεταγραφή του τόσο ως αθλητή όσο και ως παράγοντα σε αυτά τα 54 χρόνια, τις οποίες αρνήθηκε όλες. Στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, ο ελληνικός αθλητισμός περνούσε τη μεγάλη κρίση του, αφού ο κόσμος κοιτούσε πρώτα την επιβίωση και την επούλωση των μεγάλων πληγών που είχε αρχίσει ο πόλεμος και η εμφύλια σύγκρουση (που είχε τελειώσει σχεδόν στο τέλος της δεκαετίας του

40, καλοκαίρι του 1949) και στα λιγοστά στάδια που είχαν απομείνει, τα λίγα σωματεία που είχαν τη δυνατότητα, έδιναν σημασία στη λεγόμενη «βιτρίνα», στους λίγους καθιερωμένους ή φτασμένους αθλητές-πρωταγωνιστές, μη επιτρέποντας σε νέα, ταλαντούχα παιδιά που θα ήθελαν να φτάσουν σε καλύτερα επίπεδα και να ξεκινήσουν τον αθλητισμό, να μπουν μέσα σε αυτά τα λίγα έστω γυμναστήρια για να γυμναστούν και να αναδείξουν τα ταλέντα τους. Από τη μια η φτώχεια και οι ανάγκες επιβίωσης, και από την άλλη η ρημαγμένη και σε απίστευτη κατάσταση και υποβαθμισμένη αθλητική υποδομή, είχαν δημιουργήσει ένα δυσοίωνα δυστοπικό πεδίο, στο οποίο ο ελληνικός αθλητισμός φαινόταν δύσκολο έως ακατόρθωτο να ξεκολλήσει και να αναπτυχθεί.

Εκεί φάνηκε για μία ακόμη φορά, η ανεξάντλητη μαχητικότητα, η διορατικότητα αλλά και η δύναμη της θέλησης του Στέλιου Κυριακίδη. Πιστεύοντας στα νέα αυτά παιδιά και τις δυνατότητές τους και στη βοήθεια που αυτά χρειαζόνταν στην «αναγέννηση του αθλητισμού», όχι μόνο στον στίβο αλλά και στα άλλα μαζικά αθλήματα, με το δικό του παράδειγμα σαν φωτεινό φάρο, ξεκινάει να χτίζει, να δημιουργήσει ένα καινούργιο γυμναστήριο στην περιοχή όπου κατοικούσε, τη Φιλοθέη.

Ξεκίνησε πρώτ' από όλα να βρει ένα μεγάλο οικόπεδο που να είναι αρκετά μεγάλο, για να μπορέσει να στεγάσει τα όνειρα αυτών των παιδιών, όχι μόνο στην εποχή του, αλλά και στο διηνεκές. Χρησιμοποιώντας πρωτόγονα μέσα για τα σημερινά δεδομένα, μετρά και ξαναμετρά, ρωτάει τιμές, ψάχνει έναν ολόκληρο χειμώνα (1954) και βρίσκει τελικά ένα μεγάλο οικόπεδο που δεν το ήθελε κανείς, γιατί ήταν σε μία νοητή γούβα, «βαρκό», όπως το έλεγε ο ίδιος, αλλά και οι παλιοί κάτοικοι της περιοχής. Πλημμύριζε αυτό το οικόπεδο με την πρώτη βροχή του φθινοπώρου, και έτσι παρέμενε, σχεδόν μέχρι τα τέλη της άνοιξης. Χρησιμοποιεί κάθε γνωριμία με γνωστούς ή άγνωστους, που τους ήξερε από την εργασία του, από την επαφή μαζί τους στους αγώνες και τις εκδηλώσεις που τον καλούσαν και αυτοί ήσαν οι πρώτοι χορηγοί, που ήσαν για τον Κυριακίδη και οι απαραίτητοι συνεργοί στο να κατασκευαστεί το γυμναστήριο της Φιλοθέης, το οποίο πολύ αργότερα, μετά το θάνατό του, δίκαια πήρε το όνομά του για να θυμίζει στους αιώνες τον άνθρωπο που το δημιούργησε. Ακάματος έτρεχε δεξιά αριστερά για να βρει εργατικό προσωπικό, τα υλικά οικοδομής, την περίφραξη, το καρβουνίδι (που ήταν τότε το υλικό του στίβου) την άμμο, τα αθλητικά όργανα. Ξημεροβραδιαζόταν τις ελεύθερες ώρες του, δουλεύοντας ο ίδιος, παρακαλώντας τους εργάτες για να κάτσουν να τελειώσουν το όποιο έργο ήταν απαραίτητο, με μπόλικη δική του, προσωπική εργασία. Και το θαύμα έγινε. Ήταν το πρώτο γυμναστήριο στην περιφέρεια της Αττικής μετά από εκείνα του «Πανελληνίου», του «Καλλιμάρμαρου», του «Εθνικού Γυμναστικού Συλλόγου», και το παράδειγμα του Κυριακίδη σιγά-σιγά αρχίζει να αποδίδει καρπούς με την ίδρυση γυμναστηρίων και σε άλλες γειτονίες της Αθήνας - Αττικής, αλλά και σε όλη την Ελλάδα.

Ήταν το 1956 όταν έγιναν τα επίσημα εγκαίνια και η έναρξη λειτουργίας του γυμναστηρίου και του «Αθλητικού Ομίλου Φιλοθέης» (Α.Ο.Φ.). Ο Κυριακίδης πηγαίνει από σπίτι σε σπίτι προτρέποντας τους γονείς να γράψουν τα παιδιά τους στον Α.Ο.Φ., όχι μόνο στον στίβο, αλλά και στην καλαθοσφαίριση και την πετοσφαίριση που οργανώνονται σε ξεχωριστά γκρουπ αθλητών.

Ουσιαστικά ήταν ο εμπνευστής και δημιουργός του Λαϊκού Μαζικού Αθλητισμού και σιγά – σιγά τα αποτελέσματα φαίνονται με τις αυξανόμενες διακρίσεις των αθλητών του. Το παράδειγμά του προσελκύει τους νέους και τις νέες και άλλων γειτονικών περιοχών και δήμων.

Είναι αυτή η προοδευτική ριζοσπαστική σκέψη του, το καινούριο στον αθλητισμό κάλεσμά του που οδηγεί και τους παράγοντες γειτονικών περιοχών, π.χ. ο «Αθλητικός Όμιλος Παραδείσου», ο «Αθλητικός Όμιλος Χολαργού», να τον μιμηθούν να «ανοίξουν» τις πόρτες τους σε εκατοντάδες νέους και νέες, κι έτσι να φέρουν την άνοιξη σιγά – σιγά στον αθλητισμό της εποχής με αξιόλογους αθλητές να βγαίνουν μέσα από τα σπλάχνα αυτού του βασανισμένου Ελληνικού Λαού και να διαγράφουν τη δική τους σπουδαία πορεία που μέχρι σήμερα αναφέρεται...

Για τριάντα εννέα ολόκληρα χρόνια, από το 1948, που συνετά αποχωρεί για να δώσει τη σκυτάλη σε νέους που ακολουθούν το παράδειγμά του, έως το 1987, δίνει όλη την ψυχή του, την ενεργητικότητά του για να καθιερώσει τον «Α.Ο. Φιλοθέης», να υποστηρίξει από κάθε πόστο τον Σύλλογο και το Γυμναστήριό του, να ανεβάσει και να αναδείξει τα ταλέντα που έρχονταν μαζικά στο κάλεσμά του.

Αξιόλογοι συνεργάτες του όπως ο Νίκος Χατζηδημητρίου από το Κολέγιο Αθηνών που γράφει μαζικά τα παιδιά του Σχολείου στον Α.Ο.Φ., ο προπονητής Γιώργος Κοντός, οι πρωταθλητές Δέσποινα Καφενίδου και ο Κουτούζης, συντελούν στο να δημιουργηθούν εξαιρετικές ομάδες όλη αυτή τη γόνιμη 25ετία, με εκατοντάδες νέους και νέες που διακρίθηκαν, αλλά και έφεραν διαδοχικά διακρίσεις, μετάλλια, σε βαλκανικούς, μεσογειακούς, ευρωπαϊκούς, παγκόσμιους και Ολυμπιακούς αγώνες, με τελευταίο παράδειγμα την Κατερίνα Στεφανίδου. Απλοί άνθρωποι – συνεργάτες όπως ο θρυλικός επιστάτης ο κυρ-Γιώργος και η γυναίκα του Μαρία, τον βοηθούσαν καθημερινά και σε κάθε δύσκολη στιγμή, στην καθαριότητα, στην οργάνωση, την τάξη, την ασφάλεια, στα χτισίματα, τις πλημμύρες, τις καταστροφές... Ο «κυρ-Στέλιος» ενέπνεε την εμπιστοσύνη και οι χιλιάδες που πέρασαν από τον Α.Ο. Φιλοθέης, θυμούνται πάντα αυτό τον αεικίνητο άνθρωπο, πάντα με το χαμόγελο, να τους ζητά να αθληθούν και να νικάνε, κι εκείνοι να ανταποκρίνονται με χαρά σαν να βοηθούν τον ίδιο τον πατέρα τους. Η νοσταλγία για όσα προσέφερε, και η αγάπη του προς τους νέους – νέες εκδηλώθηκαν όταν το 1981 κάποιοι μικρόψυχοι, με απίθανα και τέλος επαίσχυντα – συκοφαντικά σχόλια, πείθουν τη νέα τότε αθλητική ηγεσία (Γ. Κατσιφάρας και Κ. Κουλούρης) να τον απομακρύνει από τη διοίκηση του Σταδίου που εκείνος δημιούργησε και υπηρέτησε με ανιδιοτέλεια μοναδική, για 25 χρόνια από τη μεσή σε γεγονότα ζωή του. Λίγο μετά αναγνωρίζοντας το λάθος τους, επιχειρούν να το διορθώσουν προτείνοντάς του ξανά διορισμό «όπου εκείνος θέλει». Ο Στέλιος Κυριακίδης τους απαντάει με υπερηφάνεια:

– Ευχαριστώ, αλλά δεν θέλω τίποτα. Επί πενήντα χρόνια προσέφερα στον ελληνικό αθλητισμό τα πάντα. Τώρα είναι η δική σας η σειρά να προσφέρετε.

Πληγώθηκε βαθιά, αλλά ποτέ δεν ανέφερε τίποτε. Άλλωστε ήταν τέτοια η αγάπη της συντριπτικής πλειοψηφίας του κόσμου που ποτέ του δεν παραπονέθηκε για τις μικρότητες και τις μικροψυχίες των ολίγων. Η απλότητα, η εξωστρέφειά του που τον έκανε προσιτό και φίλο με τον κάθε άνθρωπο που θα ζητούσε τη βοήθειά του για το κάθε τι, τον έκανε αξιαγάπητο. Ποτέ του δεν εξαργύρωσε τη βοήθεια που προσέφερε σε καθέναν που του τη ζητούσε, κι αυτό το γνωρίζουν εκατοντάδες και ίσως χιλιάδες που ευεργέτησε με κάθε τρόπο, χτυπώντας ο ίδιος πόρτες, που δύσκολα άνοιγαν: για να βρει εργασία σε ανέργους, να βοηθήσει σε συγκέντρωση χρημάτων και υλικής βοήθειας σε αναξιοπαθούντες – πένητες, να μαζέψει αίμα για αρρώστους, να αγωνιστεί για να μπορέσουν να τακτοποιηθούν – νοσηλευθούν άρρωστοι, ηλικιωμένοι και προπαντός παιδιά.

Όταν έφυγε χτυπημένος από την ανίατη ασθένεια, χιλιάδες ήσαν οι απλοί άνθρωποι του λαού που προσκύνησαν κλαίγοντας αυτό τον «πατέρα». Και το τελευταίο, πάνδημο παρατεταμένο χειροκρότημα που τον συνόδεψε στα «δύο μέτρα γης που αναλογούν στον καθένα μας», καθώς συνήθιζε να λέει, μαζί με την ιαχή «Αθάνατος», που δονούσε τον χώρο, ήταν και η επιβράβευση για τα χιλιάδες καλά – καγαθά που είχε επιτελέσει ο Στέλιος Κυριακίδης.

Όμως εκτός από τον «Α.Ο. Φιλοθέης» και το μοναδικό του έργο στο Γυμναστήριο που ίδρυσε, στήριξε, οργάνωσε, ανέπτυξε ο Κυριακίδης, στήριξε τον ελληνικό αθλητισμό στο σύνολό του, με μοναδικό τρόπο. Όντας μέλος της διοίκησης του ΣΕΓΑΣ από το 1951 έως τον θάνατό του, το 1987, κι εκτός από την Τεχνική Επιτροπή στην οποία ήταν μέλος, ο ΣΕΓΑΣ το 1955 προσκαλώντας τον παλαιό μεγάλο Αμερικανό πρωταθλητή Payton Jordan, και αναθέτοντάς του τη διδασκαλία των Ελλήνων προπονητών του στίβου, αναθέτει παράλληλα στον Στέλιο Κυριακίδη τη βοήθεια – συνεργασία, αλλά και το δύσκολο έργο της μετάφρασης των μαθημάτων. Ο Κυριακίδης στέκεται για τέσσερις μήνες δίπλα στον Jordan καθημερινά, τον βοηθά και τον στηρίζει. Γίνονται στενοί φίλοι. Και η φιλία τους κράτησε αδιάλειπτα μέχρι τον θάνατο του Κυριακίδη (το 1987). Όταν στο Μεξικό το 1968 η αμερικανική ομάδα πετυχαίνει ασύλληπτα ρεκόρ, ο πρώτος που επικοινωνεί με τον Jordan – ομοσπονδιακός προπονητής της ομάδας στίβου των ΗΠΑ τότε - για να του μιλήσει, είναι ο Κυριακίδης, κι εκείνος χρόνια αργότερα, το 2004 σε ένα ντοκιμαντέρ για τον Κυριακίδη, του μεγάλου ραδιοτηλεοπτικού δικτύου NBC, μιλάει για τον φίλο του με τα καλύτερα και πιο δυνατά, συγκινητικά λόγια.

Τον Σεπτέμβρη του 1955, η μεγάλη (τότε) εφημερίδα *Βραδινή* ανακοινώνει ότι θα αρχίσει να οργανώνει αγώνες μεγάλων αποστάσεων για να βγουν νέοι μαραθωνοδρόμοι για τους επόμενους Ολυμπιακούς (το 1956 στη Μελβούρνη, το 1960 στη Ρώμη, το 1964 στο Τόκιο κ.τ.λ.), με τον Κυριακίδη να τους συμβουλεύει, με άρθρα του σε εβδομαδιαία βάση. Είναι και εδώ ο πρώτος δηλαδή, που καθιερώνει τη δρομική στήλη... (Κάτι που δεκαετίες μετά και τη μαζικότερη άνθηση των δρομέων στην πατρίδα μας, των αγώνων δρόμων, των συλλόγων δρομέων, καθιέρωσαν πολιτικές και αθλητικές εφημερίδες όπως τα *Νέα*, το *Έθνος*, το *Φως των Σπορ* κ.ά). Κι εδώ πρωτοπόρος δεκαετίες μπροστά από την εποχή του δηλαδή... ο ίδιο διάστημα ο ΣΕΓΑΣ του αναθέτει τη θέση του αλυτάρχη στον «Διεθνή Μαραθώνιο της Αθήνας». Είναι ένα παλιό θέμα – υπόσχεση από τα τέλη της δεκαετίας του '30, της τότε διοίκησης του ΣΕΓΑΣ προς τους Φινλανδούς και τους παράγοντες της λεγόμενης «σκανδιναβικής» σχολής μεγάλων αποστάσεων, που επί δεκαετίες δέσποζε με σπουδαίους δρομείς, όπως ο Πάοβο Νούρμι, ο Χάνες Κολεμάνεν, ο Ρίτολα και πολλοί άλλοι στον παγκόσμιο χώρο.

Τα γεγονότα της δεκαετίας του '40, αλλά και των αρχών του '50 είχαν κάνει όνειρο απατηλό, τη διοργάνωση ενός σπουδαίου Διεθνούς Μαραθωνίου στην κλασική διαδρομή από τον Μαραθώνα έως το Καλλιμάρμαρο. Οι Φινλανδοί όμως δεν το είχαν ξεχάσει. Επανήλθαν με νέα πρόταση και υπενθυμίζουν στον ΣΕΓΑΣ την παλαιά, παραμελημένη πρότασή τους. Η τότε διοίκηση της Ομοσπονδίας (ΣΕΓΑΣ) αναθέτει στον Στέλιο Κυριακίδη τις επαφές, την οργάνωση, αλλά και άλλα καθήκοντα στην προετοιμασία του Μαραθωνίου που θα ξεκινούσε το 1955. Εκτός από αλυτάρχη, θέση που διατήρησε μέχρι το 1979, μέτρησε όλη τη διαδρομή με το ποδήλατό του (κι αργότερα με αυτοκίνητο) χρησιμοποιώντας μια ρόδα της ΔΕΗ, απ' αυτές που μετρούν το μήκος των καλωδίων! Αυτή η μέτρηση, ίσχυσε έως το 2003, όταν και υπήρξε ειδική καταμέτρηση απ' την IAAF για τους Ολυμπιακούς της Αθήνας. Μια κοπιαστική εργασία που

κρατούσε δύο και τρεις μέρες με εκατοντάδες σημειώσεις για την ακριβέστατη διοργάνωση. Και με αντίστοιχες σελίδες λεπτομερειών που περιγράφουν τη διοργάνωση και τον εμφανίζουν σαν έναν υπεύθυνο, τελειομανή διοργανωτή που δεν θα ήθελε να δημιουργηθεί το παραμικρό που θα μείωνε την αξία της και θα δημιουργούσε προβλήματα στους συμμετέχοντες. Από αυτό τον Διεθνή Μαραθώνιο, που ουσιαστικά δημιούργησε ο Στέλιος Κυριακίδης, πέρασαν μερικά από τα μεγαλύτερα ονόματα του Διεθνούς Μαραθωνίου Δρόμου, όπως ο Μίχαλιτς, ο Καρβόνεν, ο Ρον Χιλλ, ο Μπιλ Άντκοξ, οι σπουδαιότεροι Τούρκοι Ακτάς, Ακτσάι, αλλά ο σπουδαιότερος όλων ήταν ο μεγάλος Αιθίοπας Ολυμπιονίκης της Ρώμης (1960) και του Τόκιο (1964), Αμπέμπε Μπικίλα, ο οποίος όπως θα διαβάσετε πιο κάτω, (σε ειδικό άρθρο μου στο Παράρτημα), χρωστούσε την ίδια του τη ζωή στον Στέλιο Κυριακίδη.

Και σαν ανταπόδοση, ήλθε τον Μάιο του 1961 στην Αθήνα και τρέχοντας χωρίς παπούτσια, νίκησε με νέο τότε ρεκόρ κλασικής διαδρομής. Το 1969 ο Μπιλ Άντκοξ σε εκείνον τον απίστευτο αγώνα του, με ούριο άνεμο, και μετά από τον έντονο συναγωνισμό με τον Ιάπωνα Κιμιχάρα πέτυχε μια εκπληκτική επίδοση, 2ω11'09" που κράτησε 35 σχεδόν χρόνια, έως ότου ο σπουδαίος Ιταλός μαραθωνοδρόμος Μπαλντίνι στους Ολυμπιακούς της Αθήνας το 2004 (στη νέα διαδρομή) το πάρει με 2ω10'56".

Από τον ίδιο αυτόν αγώνα ξεπήδησαν και οι συνεχιστές του Στέλιου Κυριακίδη τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 ο Δημήτρης Βούρος που του πήρε το ρεκόρ μετά από 34 χρόνια και 6 μήνες (από τον Οκτώβρη του 1933) στις 6 Απρίλη του 1968 με 2ω29'07". Ο Γιώργος Βιρβίλης που το κατέβασε το 1973, ο αείμνηστος Θεοφάνης Τσιμιγκάτος και τόσο άλλοι. Με τον Στέλιο Κυριακίδη πάντα κοντά τους, δίπλα τους, η πατρική φιγούρα να τους αγκαλιάζει πρώτος και να τους ενθαρρύνει σε όλα τα σημεία της επίπονης διαδρομής.

Για να συνοψίσουμε λοιπόν, την αθλητική του προσφορά, όχι σαν αθλητής, αλλά ως «παράγοντας», είχε στο πλευρό του:

- 1) Την οργάνωση και δημιουργία του «Αθλητικού Ομίλου Φιλοθέη» και του Γυμναστηρίου στην περιοχή του και το ξεκίνημα του παιδικού αθλητισμού στην Ελλάδα.
- 2) Την οργάνωση, λειτουργία και ανάπτυξη του Διεθνούς Μαραθωνίου Δρόμου της Αθήνας από το 1955 έως το 1979.
- 3) Είχε την υποστήριξη του Αμερικανού παλαιού πρωταθλητή, προπονητή και καθηγητή γυμναστικής Payton Jordan στο διάστημα της παραμονής του στην Ελλάδα και της εκπαίδευσης Ελλήνων προπονητών.
- 4) Την αντιπροσώπευση της ελληνικής ομάδας στίβου στο εξωτερικό για πολλές διοργανώσεις, όλες αυτές τις δεκαετίες, ενώ παρελάμβανε και συνόδευε όλους τους επίσημους και όλες τις ξένες αθλητικές αποστολές που έρχονταν στην Ελλάδα για διεθνείς αγώνες...
- 5) Διετέλεσε έφορος και αλυτάρχης σε εκατοντάδες αγώνες, τόσο του στίβου, όσο και άλλων αθλημάτων, υποστηρίζοντας με τις γνώσεις του, την πείρα του, το μεράκι του, την ανιδιοτέλεια του τους αγώνες αυτούς.
- 6) Διετέλεσε μέλος της διοίκησης του ΣΕΓΑΣ για παραπάνω από 35 χρόνια, βοηθώντας τον Οργανισμό να ορθοποδήσει, να αναπτυχθεί και κύρια στις μεγάλες αποστάσεις, να βγάλει δεκάδες δρομείς με αξιόλογες επιτυχίες και ρεκόρ που πήραν τη σκυτάλη από τον ίδιο.
- 7) Βοήθησε στην ανάπτυξη του προαστίου της Φιλοθέης δημιουργώ-

Έχει έρθει πλέον σε μία καμπή της ζωής του που δεν έχει σβήσει η αγάπη για τον αθλητισμό, για προσφορά στην κοινωνία.

ντας έκτος από το γυμναστήριο και τον αθλητικό σύλλογο, τις οδηγούς, τον σύλλογο των κατοίκων της Φιλοθέης και ξεκινώντας πάλι τους προσκόπους.

8) Συνεργάστηκε με τα γύρω προάστια, Χαλάνδρι, Νέα Ιωνία, Καλογρέζα, Παράδεισος, Μαρούσι σε ότι του ζητούσαν.

Είναι κατανοητό στον καθένα, ότι αυτό το ΙΕΡΟ ΠΑΘΟΣ που είχε, ξεκινήσει εκεί, στα 1932, όπου έκαιγε με μια φλόγα τόσο δυνατή, που εντυπωσίαζε τον καθένα που τον συναντούσε και ήθελε να τον συμβουλευθεί, να πάρει από την αγάπη για τον αθλητισμό και την ουσιαστική μέθεξη, με τη βαθύτερη αξία του. Που δεν ήταν τίποτε άλλο από την προαγωγή και την ανάταση του κάθε ανθρώπου σε υψηλότερα ιδανικά και αρετές. Ο Κυριακίδης μετά την κορύφωση της αθλητικής του καριέρας στη Βοστώνη, δεν οχυρώθηκε πάνω σε αυτήν. Δεν έμεινε στον αθλητικό του μύθο και στο τεράστιο σε αξία κατόρθωμά του, που όπως προαναφέρθηκε έδωσε χαρά στον παραπαίοντα Ελληνισμό και σε μια διαιρεμένη, κατεστραμμένη πατρίδα. Η μετέπειτα πορεία του για σχεδόν σαράντα χρόνια, μέχρι τον θάνατό του, τόσο στον αθλητικό, όσο και στον κοινωνικό, ανθρωπιστικό, πατριωτικό στίβο, δεν έπαψε ποτέ να είναι μια ατελείωτη πορεία εθελοντικής προσφοράς, με ασύγκριτο ενθουσιασμό, μεράκι και απεριόριστη αγάπη προς τους συνανθρώπους του. Αυτή την προσφορά, δύσκολα μπορεί να την περιγράψει κανείς και θα χρειάζονταν πολλοί τόμοι για να την καταγράψουν.

Ο ίδιος για τον εαυτό του δεν ζήτησε, δεν απαίτησε, δεν ζητιάνεψε ποτέ τίποτα. Με το παράδειγμά του ως αυθεντικού εκφραστή του «καλού καγαθού Ανθρώπου», του ολοκληρωμένου αθλητή, του φιλάθλου, του πατριώτη, του ενεργού πολίτη, του ανθρωπιστή, δίδαξε όλο τον κόσμο και σε όλο τον κόσμο, ότι ο αθλητισμός είναι κάτι πολύ σπουδαιότερο από τη σωματική προσπάθεια, τη βελτίωση των ρεκόρ και επιδόσεων, την κατάκτηση των μεταλλίων και των κυπέλλων, αλλά πρώτα, κύρια και πάνω απ' όλα, είναι η ηθική βελτίωση και ολοκλήρωση του ατόμου. Χωρίς ειδικές γνώσεις, με μόνα εφόδια το «πανεπιστήμιο της ζωής» και τις ηθικές διδαχές της οικογένειάς του, γαλουχήθηκε με τα πρότυπα άλλων εποχών. Που δεν μετρούσαν τα υλικά αγαθά και την «άνευ κόπου» απόκτησή τους, την εκμετάλλευση των ευκαιριών και των ταλέντων. Αυτός ο σεμνός και ταπεινός άνδρας αποτέλεσε για την εποχή του το πρότυπο του αθλητή, του πατριώτη, του οικογενειάρχη, του ανθρώπου.

Βιώνοντας όπως και εκατομμύρια άλλοι την έλλειψη της Λευτεριάς, τόσο στην αγαπημένη του Κύπρο, την ιδιαίτερη πατρίδα του όπως έλεγε συχνά ο ίδιος, όσο και στην Ελλάδα τα μαύρα χρόνια της ναζιστικής Κατοχής, αλλά και τα πάθη του λαού μας μπροστά στα κάθε λογής συμφέροντα που τον τεμάχιζαν, που τον διαχώριζαν και εντέλει τον αιματοκυλούσαν σε έναν αδελφοκτόνο καταστροφικό εμφύλιο, αυτός κραύγαζε «ΑΔΕΛΦΙΑ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΕΣ ΕΝΩΘΕΙΤΕ».

Ο Στέλιος Κυριακίδης έσπειρε αγάπη, ενότητα, προσφορά, και αυτός ο σπόρος του βλαστάνει ίσαμε σήμερα που το παράδειγμά του αναφέρεται και αποτελεί μοναδικό κεφάλαιο για την πατρίδα μας που τόσο το έχει ανάγκη σαν θετικό μήνυμα. Διετέλεσε για δεκαετίες όσο ζούσε, αλλά και μετά τον θάνατό του στις 10 Δεκέμβρη του 1987, φάρος του Ελληνισμού και του γνήσιου, λυτρωτικού λόγου Ύπαρξης.

Ουσιαστικά ήταν ο εμπνευστής και δημιουργός του Λαϊκού Μαζικού Αθλητισμού

Η φόρμα, η φανέλα και τα παπούτσια της Βοστώνης καθώς και άλλα σημαντικά αντικείμενα από την συλλογή του ΣΚ βρίσκονται τώρα στο μουσείο της ΚΟΕ στη Λευκωσία.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΗ
ΕΚΤΟΣ ΣΤΑΔΙΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ: Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ – Ο ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΡΧΗΣ - Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

Μετά το τέλος της μεγάλης του καριέρας στον αθλητισμό σαν ενεργός αθλητής, κι ενώ μέσα στη δεκαετία του '50 ξεκίνησε τη μεγάλη του παρουσία πρώτα στην Κοινότητα Φιλοθέης στην οποία κατασκεύασε και στήριξε τη λειτουργία του Γυμναστηρίου Σταδίου της από το 1954 έως το 1956 που ξεκίνησε επίσημα τη λειτουργία του (αξίζει να σημειωθεί ότι ο στίβος της Φιλοθέης το 1972 ήταν ο δεύτερος στην Ελλάδα που απέκτησε ταρτάν έπειτα από τον στίβο του Σταδίου Καραϊσκάκη στον Πειραιά), έπειτα στον ΣΕΓΑΣ με πολυποίκιλους ρόλους, αρμοδιότητες και υπευθυνότητες, ο Στέλιος Κυριακίδης είχε να επιτελέσει έναν ολόκληρο άθλο και στην υποστήριξη των οικογενειών εκατοντάδων Ελλήνων και Κυπρίων που προσέτρεχαν σ' αυτόν για βοήθεια.

Εκεί στα μέσα της δεκαετίας του '50, οι συγχωριανοί του, ο μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος της Κύπρου Χρυσόστομος, νεαρός διάκος τότε, μαζί με τον μετέπειτα Μητροπολίτη της μαρτυρικής Κυρήνειας Γρηγόριο και τον αδελφό του Χριστόφορο (διάκοι όλοι τους) ερχόμενοι στην Αθήνα να σπουδάσουν θεολογία στο Πανεπιστήμιό της, κάθε Κυριακή ήταν στο σπίτι του Κυριακίδη για να φάνε, να συζητήσουν, να διαβάσουν, ενώ το Πάσχα καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών τους, τα περνούσαν μαζί με τον Κυριακίδη και την οικογένειά του.

Την ίδια εποχή που θέριζε η ανεργία και η ανέχεια, πολλοί νέοι, άγνωστοι, προσέτρεχαν για να τους βρει εργασία. Κάτι που το έκανε σαν να τους γνώριζε χρόνια, χάρη στις δικές του συστάσεις σε δεκάδες γνωριμιών, σε βιοτεχνίες, εργοστάσια, μαγαζιά, ευκαιρίες. Στο σπίτι του στη Φιλοθέη, είχε τον κήπο του με λαχανικά και φρούτα, κόττες, κουνέλια για να ζήσει την οικογένειά του. Παρ' όλ' αυτά μάζευε μικρά παιδιά ορφανά από γονείς που τα εκμεταλλεύονταν στην «επαιτεία» για να τους δίνει να φάνε, να τα ντύσει, να τα προστατέψει από τα οργανωμένα κυκλώματα εκμετάλλευσης και βίας, για να μπορέσει να τα εντάξει στα σχολεία της Πρόνοιας, όπου θα είχαν καλύτερες συνθήκες και την ευκαιρία να εξελιχθούν.

Το 1963 η Ιστορία με έναν μικρό – ορφανό τον Αλέκο Φιλιππίδη με τη βοήθεια που πήρε από τον Στέλιο Κυριακίδη έγινε γνωστή σε όλη την Ελλάδα, από συνεχείς δημοσιεύσεις στις περισσότερες εφημερίδες της εποχής και συνετέλεσε, τόσο για το ίδιο το παιδί, όσο και εκατοντάδες άλλα να αλλάξει η μοίρα της άτυχης ζωής τους.

Η μικρή Κοινότητα της Φιλοθέης τον βρίσκει σύμμαχο για κάθε έργο μικρό ή μεγάλο, για την καλύτερευση των συνθηκών και της ποιότητας ζωής, κάτι που ο Κυριακίδης το κάνει με απίστευτη ενεργητικότητα, προθυμία και χωρίς να παζαρέψει τίτλους, αξιώματα, αν και του είχαν προσφερθεί επανειλημμένα. Είναι η κολώνα στήριξης της κοινότητας από το 1950 έως το 1987 σε κάθε τι που αφορούσε την καθημερινότητα των συμπολιτών του.

Στα 1957 αναβιώνει το πρώτο σύστημα – Σώμα Προσκόπων στη Φιλοθέη, των «Οδηγών», το 1958 και ξεκινάει να οργανώνει φιλανθρωπικούς χορούς και συνεστιάσεις για να συγκεντρώσει χρήματα, τρόφιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης γι' αυτούς που τα είχαν ανάγκη στην περιοχή του. Η Φιλοθέη αρχίζει να γίνεται γνωστή για τα έργα που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής και σύντομα πολλοί δημοσιογράφοι, πολιτικοί της εποχής, γιατροί, αθλητές αρχίζουν

να αποκτούν γη και σπίτια στην περιοχή που από μια ασήμαντη κοινότητα, γίνεται σιγά – σιγά ένα από τα καλύτερα – οργανωμένα προάστια της Αθήνας – Αττικής.

Κάποια από τα έργα χρειάζονται άμεσα χρήματα και γι' αυτό ο Στέλιος Κυριακίδης μαζί με τους νέους συμπολίτες δημοσιογράφους οργανώνει σε τακτικά διαστήματα επιτυχημένες χοροεσπερίδες για να συγκεντρωθούν χρήματα, έτσι ώστε να ξεκινήσουν και να ολοκληρωθούν σύντομα.

Στα 1960 καταφέρνει με τη βοήθεια φίλων δημοσιογράφων να φέρει σε μια απ' αυτές τη μεγάλη τότε Διεθνούς φήμης ηθοποιό Τζέιν Μάνσφιλντ και τον άνδρα της Μίκι Χαρκιντέι, κι ενώ η Μάνσφιλντ γύριζε στην Ελλάδα την ταινία «It happened in Athens» (Συνέβη στην Αθήνα). Την ίδια χρονιά, το 1960, ο τότε βασιλιάς της Ελλάδας Παύλος τον τιμά με τον «Χρυσό σταυρό του Βασιλικού Τάγματος του Φοίνικος», για την προσφορά του στην πατρίδα σε ειδική τελετή, τη μεγαλύτερη τιμητική βράβευση με Έλληνα αθλητή μέχρι τότε από τον ανώτατο πολιτειακό άρχοντα.

Τις δεκαετίες '60 και '70, χωρίς μεγάλους οικονομικούς πόρους στην ιδιωτική του ζωή, ξοδεύει αγόγγυστα χρήματα από την τσέπη του για να αγοράζει ό,τι χρειάζονται οι αθλητές της Φιλοθέης κατά τη διάρκεια των αγώνων τους. Ήταν το στήριγμά τους, σ' αυτόν προσέτρεχαν και γνώριζαν ότι ο «κυρ-Στέλιος» θα ήταν εκεί, δίπλα τους σ' ό,τι τον είχαν ανάγκη και πως θα τα κατάφερνε, μέσα σε λίγες μέρες όλα να είχαν τακτοποιηθεί και τα προβλήματά τους θα είχαν επιλυθεί. Για όλ' αυτά, ποτέ του δεν αναφέρθηκε, δεν υπερηφανεύθηκε, δεν τα έβγαλε προς τα έξω. Εφάρμοζε με τον καλύτερο τρόπο το ευαγγελικό ρητό: «Μη γνώτω η αριστερά τι ποιεῖ η δεξιά» (να μην γνωρίζει το αριστερό σου χέρι τι κάνει το δεξί). Και αυτό, στην περίπτωση του Κυριακίδη υπήρξε ο κανόνας. Και το κράτησε για πάντα!

Αυτός ο στοργικός πατέρας χιλιάδων νέων, χιλιάδων ταλαιπωρημένων από σειρήνες, ορφάνια, αρρώστιες, ανεργία, ήταν παράλληλα ένας υποδειγματικός οικογενειάρχης για τη φάμιλια του, την Ιφιγένεια που την και τον αγάπησε αληθινά, και τα τρία του παιδιά, την Ελένη, τον Δημήτρη, τη Μαρία. Τα συγκινητικά λόγια του γιού του Δημήτρη, συνδημιουργού αυτού του έργου, είναι αποκαλυπτικά.

«Σαν πατέρας ο Στέλιος Κυριακίδης ήταν όπως και στην υπόλοιπη ζωή του: Από τους καλύτερους γονείς που μπορεί να έχει ένα παιδί. Από μικρά παιδιά μάς έμαθε να είμαστε εργατικοί, πειθαρχημένοι, ειλικρινείς, σωστοί σαν άνθρωποι, να αγαπάμε αυτό που κάνουμε και να βοηθάμε τους άλλους όσο είναι δυνατόν. Σε κάθε δύσκολη στιγμή μάς έλεγε: Ο Θεός είναι μεγάλος. Και κάθε Κυριακή πήγαινε στην εκκλησία της Αγίας Φιλοθέης, χωρίς να πιέσει κανέναν από εμάς να πάει μαζί του. Πήγαινε δίπλα στους ψάλτες και παρόλο που η φωνή του δεν τον βοηθούσε, έψελνε κι αυτός. Ήταν ένας άνθρωπος με απίστευτη ενέργεια, που δεν μπορούσε να καθίσει σε μια καρέκλα παραπάνω από 30 δευτερόλεπτα. Ήταν, επίσης, ένας άνθρωπος με εμφανή θετική αύρα. Όταν έμπαινε σ' ένα χώρο, όλοι πήγαιναν να μιλήσουν μαζί του. Αναγνωρίζοντας το πόσο πολύ

Οργώνει κυριολεκτικά την Αττική, οδηγώντας το περίφημο ποδήλατό του που είχε αγοράσει με τα πενιχρά οικονομικά του, στους πανευρωπαϊκούς στο Όσλο το 1946.

χρειάζεται η καλή παιδεία στη ζωή των ανθρώπων, μας έβαλε και τα τρία παιδιά του και τελειώσαμε τα καλύτερα σχολεία στην Ελλάδα την εποχή εκείνη, τα Ανάβρυτα και το Αρσάκειο. Οι διοικήσεις των σχολείων μάς προσέφεραν τιμητικές υποτροφίες για να τιμήσουν την προσφορά του στην Πατρίδα, αφού ήταν αδύνατον να ανταπεξέλθουν τα οικονομικά της οικογένειάς μας. Ενώ μετά συνεχίσαμε

και οι τρεις μας για σπουδές στην Αγγλία που έγιναν με μεγάλες στερήσεις από τη μητέρα και τον πατέρα μας.

Στο σπίτι μας, όλοι είχαμε προκαθορισμένες δουλειές που έπρεπε να κάνουμε καθημερινά για να βοηθήσουμε, όπως σκούπισμα, συγύρισμα, πότισμα, αφού ο ίδιος πολλές φορές δεν προλάβαινε από τις υπερωρίες που δούλευε, αλλά και από τις υποχρεώσεις του τις κοινωνικές στα σταδια, στον ΣΕΓΑΣ κ.τ.λ.

Σε μένα (τον Δημήτρη Κυριακίδη) σαν πατέρας ήταν αυστηρός μαζί μου, αλλά η επιβλητική προσωπικότητά του, χωρίς ποτέ να με υποχρεώνει, με έκανε να τον ακολουθώ παντού. Στον αθλητισμό με παρότρυνε να τρέχω στους δρόμους γύρω από το σπίτι μας από την ηλικία των οκτώ ετών, αλλά ποτέ δεν με πίεσε να ασχοληθώ πιο συστηματικά αν δεν το ήθελα εγώ ο ίδιος. Βέβαια στο σχολείο μου τα Ανάβρυτα, καθημερινά αθλούμασταν για περίπου 2-2,5 ώρες σε όλα τα σπορ (στίβο, μπάσκετ, βόλεϊ, χόκεϊ, σκουός, γυμναστική, πεζοπορία, ανώμαλο δρόμο και άλλα), ήμουν συνηθισμένος και καλά προπονημένος. Ο ίδιος, όταν αγωνιζόμουν στο γυμναστήριο – Στάδιο της Φιλοθέης, μετά στο σπίτι μου έκανε μασάζ στα πόδια μου, προσέχοντάς με.

Η μητέρα μου, η μεγάλη υποστηρικτής του πατέρα, από τότε που παντρεύτηκαν, το δύσκολο έτος του 1942, ήταν ο πυλώνας του σπιτιού. Πολύ καλή νοικοκυρά, είχε mania με την καθαριότητα και την τάξη. Μερικές φορές μ' αυτή την τελειομανία, έκανε τον πατέρα μας να της λέει πειράζοντάς την: «Ιφιγένεια, όταν θα πεθάνεις, θα σου βάλω ένα σφουγγαρόπανο στο μνήμα σου». Δεν μπόρεσε όμως να το κάνει, γιατί έφυγε πρώτος. Η μητέρα μας, πρωτότοκη κόρη με καταγωγή από τη Μικρά Ασία και τη Σμύρνη την χιλιοτραγουδισμένη, ήταν μια απίθανη μαγειρίσσα. Δεν μπορούσε όμως επ' ουδενί να μπει στην κουζίνα της, τα Χριστούγεννα και το Πάσχα.

Η πόρτα της κουζίνας ήταν κλειστή για την κυρα-Ιφιγένεια. Αυτές οι μέρες ήταν οι μέρες του Κυριακίδη. Η γεμιστή γαλοπούλα με πατάτες, το κοκορέτσι και το αρνί του ήταν γνωστά σε όλους τους φίλους και γνωστούς. Οι κυπριακές φλαούνες του, κάθε Πάσχα ήταν φημισμένες. Όταν του λέγαμε «μπαμπάκα, θα φάμε ψησταριά σήμερα», πριν τελειώσουμε τη φράση μας, είχε ανάψει τα κάρβουνα. Δεν ήταν δύσκολος στο φαγητό, ήταν όμως προσεκτικός και δεν έπινε ούτε κάπνισε ποτέ του. Δεν του άρεσε το φρέσκο ψωμί, το ήθελε να είναι μιας ημέρας παλιό. Ο κήπος μας στη Φιλοθέη είχε τα πάντα, από δέκα ειδών φρούτα, πολλά λαχανικά κι ένα κοτέτσι με κότες και πολλά κουνέλια για αυγά και κρέας. Έτσι τα δύσκολα χρόνια του '50 και του '60 είχαμε τα απαραίτητα πράγματα για να επιβιώσουμε. Το καθάρισμα του κοτετσιού ήταν δική μας δουλειά, του πατέρα μου, κι εμένα. Τα γλέντια στις γιορτές και το πολύ νόστιμο φαγητό μας ήταν γνωστά παντού. Ο Όττο Σίμιτσεκ και η οικογένειά του, οι Ραγάζοι, ο Μαυραπόστολος και οι άλλοι συναθλητές του και οι φίλοι του, ήταν συχνά παρόντες. Το σπίτι μας είχε μια χαρούμενη ατμόσφαιρα, παρά τις δύσκολες εποχές.

Το βράδυ έπεφτε να κοιμηθεί νωρίς, δεν του άρεσαν τα ξενύχτια. Δεν μπορούσε όμως να κοιμηθεί χωρίς τη «γουργούρα» όπως έλεγε η μητέρα μου, να παίζει απαλή μουσική, να ακούει το BBC στα βραχεία κύματα του ραδιοφώνου. Η «γουργούρα» του, ήταν το ρα-

Εκεί φάνηκε για μία ακόμη φορά, η ανεξάντλητη μαχητικότητα, η διορατικότητα αλλά και η δύναμη της θέλησης του Στέλιου Κυριακίδη: Πίστεψε στα νέα παιδιά και τις δυνατότητές τους

διόφωνο που είχε αγοράσει στην Αμερική, στη Βοστώνη, το μακρινό 1938 και στην Κατοχή του επέτρεπε να ακούει κρυφά τα νέα του BBC και τα περνούσε σαν νέα στην Αντίσταση και στους ανθρώπους γύρω του για να τους ενθαρρύνει, πληροφορώντας τους για τις ήττες του ναζισμού σε όλα τα Μέτωπα. Η «γουργούρα» του υπάρχει ακόμα και τώρα. Όταν έπεφτε να κοιμηθεί, του άρεσε να έχει καλυμμένα με το σεντόνι «το (α) φτάκι του», όπως μας έλεγε πάντα. Χαρά του όσο ζούσε, ήταν να παίρνει τα μικρά του εγγόνια στο Παναθηναϊκό Στάδιο για να τα μυήσει στον αθλητισμό.

Τα χρόνια μετά τον εμφύλιο, ήταν πολύ δύσκολα. Για να τα βγάλει πέρα ο πατέρας μας, δούλευε πολλές υπερωρίες και όπως ήδη ανέφερα, τα φρούτα, τα λαχανικά, το κοτέτσι μας προσέφεραν αρκετά για να ζήσουμε. Όταν τα πράγματα κάποιες στιγμές δυσκόλευαν, ο πατέρας μας, μας ενθάρρυνε “Ο Θεός είναι μεγάλος, θα σφίξουμε το ζωνάρι μας και θα τα βγάλουμε πέρα” και τα βγάλαμε. Παρόλο που δεν είχαμε περίσσειμα, σαν οικογένεια των 5 ατόμων, ο Κυριακίδης μοιραζόταν αυτά τα λίγα με τα φτωχά, ορφανά ζητιανάκια από τους δρόμους που τα έφερνε στο σπίτι μας, αλλά και με τους αθλητές της Φιλοθέης, όταν πηγαίναμε σε διασυλλογικούς αγώνες, προσφέροντάς τους σάντουιτς και αναψυκτικά. Ένα μεγάλο μέρος, βέβαια, του μισθού του πήγαινε και για τα έξοδα των σχολείων μας που παρά τις υποτροφίες, ήταν όμως ο κυρ-Στέλιος και η κυρα-Ιφιγένεια που «είχαν σφίξει το ζωνάρι» και πολύ σφιχτά, μάλιστα!

Το 1984 αγόρασα ένα κτήμα κι έκτισα ένα εξοχικό σπίτι στον Πύργο Κορινθίας, ένα φρουτοχώρι στα 800 μέτρα υψόμετρο, με θέα τον Κορινθιακό Κόλπο και τα απέναντι βουνά, τον Παρνασσό και τους Δελφούς. Την πρώτη φορά που ήρθε ο πατέρας μου εκεί, δάκρυσε και μου είπε:

– Όταν θα πεθάνω, εδώ θα με θάψεις. Γιατί μου θυμίζει το χωριό μου, τον Στατό στην Κύπρο...

Έτσι κι έγινε. Ο Στέλιος Κυριακίδης έφυγε στις 10 Δεκεμβρίου του 1987 και τάφηκε σ’ ένα λιτό, απέριπτο τάφο στο Α΄ Κοιμητήριο, δημοσία δαπάνη. Αργότερα τα οστά του μεταφέρθηκαν στον Πύργο Κορινθίας, σ’ έναν οικογενειακό τάφο. Η Ιφιγένεια, η πιστή του σύντροφος και το στήριγμά του, έφυγε δεκαέξι χρόνια αργότερα και βρίσκεται δίπλα του, όπως πάντα.

Είναι σημαντικό κανείς να γνωρίζει ότι ο αριθμός «7», ήταν αυτός που τον σημάδεψε στη ζωή του. Το διαβατήριό του είχε τον αριθμό «7». Κέρδισε στη Βοστώνη με τον αριθμό «77» που διάλεξε ο ίδιος, με χρόνο 2.29.27, ημέρα Σάββατο, «7η» μέρα της εβδομάδας, κέρδισε την 20 Απρίλη που ήταν η «7η» φορά (μέχρι τότε) στα 50 χρόνια που διοργανώνεται ο Μαραθώνιος της Βοστώνης, αντί για τη συνηθισμένη 19η Απρίλη. Ήταν τέλος ο 35ος νικητής (αφού κάποιοι είχαν ήδη νικήσει δυο ή και περισσότερες φορές τον Αγώνα) δηλαδή 5X7=35, ενώ έφυγε από τη ζωή «77» ετών (αριθμός του στη Βοστώνη), το 1987.

Σημαντικοί σταθμοί σ’ αυτή τη δεύτερη περίοδο της ζωής του, ήταν επίσης το 1969 όταν ξαναγύρισε στον τόπο της αθλητικής του κορύφωσης και παγκόσμιας καταξίωσης, τη Βοστώνη, συνοδεύοντας τον Δημήτρη Βούρο (τερμάτισε τότε στην 14η θέση), που θα έτρεχε στον φημισμένο Μαραθώνιό της.

Ξανασυναντήθηκε με τους φίλους από τα παλιά, τον Τζόνι Κέλι, που μάλιστα έτρεξε τον αγώνα για μια ακόμη χρονιά, με τον Κυριακίδη να του στεφανώνει με ένα δάφνινο στεφάνι

στον τερματισμό, το οποίο, ο Τζονι Κέλι το διαφύλαξε μέχρι το τέλος της ζωής του, τον Jerry Nason, τον αθλητικό συντάκτη της *Boston Globe* που του αφιέρωσε ξανά ένα άρθρο γράφοντας για τη φιλία που προωθεί ο αθλητισμός, αναφέροντας τους Κυριακίδη και Κέλι σαν ένα παγκόσμιο παράδειγμα.

Ένα χρόνο πριν, το 1968, το «Road Runners Club» της Αγγλίας, τον εξέλεξε τιμητικά μέλος του για την προσφορά του στον Μαραθώνιο δρόμο και έγινε έτσι ο πρώτος μη Βρετανός δρομέας στον οποίο έγινε αυτή η ύψιστη τιμή.

Το 1981, στις 21 Μαΐου, σε μία εκπομπή που καθήλωσε εκατομμύρια Έλληνες στους τηλεοπτικούς δέκτες τους, ο διακεκριμένος αείμνηστος δημοσιογράφος Φρέντυ Γερμανός, του αφιερώνει μια εκπομπή στην ΕΡΤ, στην «Πρώτη σελίδα», όπου ο Κυριακίδης ξετυλίγει τη ζωή και το έργο του. Ο Στέλιος Κυριακίδης μιλάει ζωντανά. Μιλούν γι' αυτόν φίλοι, συναθλητές, συνεργάτες... Η εκπομπή σπάει ρεκόρ τηλεθέασης, με τα εκατομμύρια των τηλεθεατών να βουρκώνουν, όταν στο τέλος της, ο Φρέντυ Γερμανός του απονέμει ένα βαρύτιμο κύπελλο και του λέει:

– Στέλιο, αυτό το Κύπελλο είναι για σένα, αφιερωμένο από εννέα εκατομμύρια Έλληνες.

Ο Στέλιος Κυριακίδης, 71 ετών τότε, δακρύζει από συγκίνηση! Το κύπελλο αυτό κρατήθηκε, και σήμερα βρίσκεται στο Μουσείο Μαραθωνίου Δρόμου στον Μαραθώνα, όπως και τα υπόλοιπα κειμήλια της αθλητικής συλλογής του. Με αυτά ξεκίνησε και το Μουσείο στον Μαραθώνα. Ένα χρόνο πριν φύγει από τη ζωή, το 1986, αποδίδει σε ειδική τελετή στην Κυπριακή Ολυμπιακή Επιτροπή, τα παπούτσια, τη φανέλα και τον αριθμό «77» που έτρεξε στη Βοστώνη, καθώς επίσης διπλώματα και άλλα αντικείμενα από την πλούσια συλλογή του.

Στις 10 Δεκεμβρίου 1987 όταν πέθανε ο Στέλιος στο νοσοκομείο ΥΓΕΙΑ, όταν πήγε ο γιος του ο Δημήτρης στο ταμείο για να πληρώσει το πολύ μεγάλο λογαριασμό, ο ταμίας του είπε:

– Κύριε Κυριακίδη, δεν χρωστάτε τίποτα. Η διοίκηση του νοσοκομείου αποφάσισε ομόφωνα να δώσει πίσω στον πατέρα σας λίγα από αυτά που έχει δώσει αυτός στην Ελλάδα και στους Έλληνες.

Όταν κατά την διάρκεια της νοσηλίας του η τηλεόραση έβγαλε ανακοίνωση ότι ο Στέλιος Κυριακίδης χρειάζεται αίμα, όλα τα νοσοκομεία στην Ελλάδα γέμισαν αμέσως με αιμοδότες που ήθελαν να πουν με αυτόν τον τρόπο ένα μεγάλο ευχαριστώ στον Στέλιο Κυριακίδη

Μέχρι τον θάνατό του, εκατοντάδες αθλητικοί και πολιτιστικοί σύλλογοι, δήμοι, οργανισμοί και πόλεις, τον τιμούν στην Ελλάδα και το εξωτερικό για την προσφορά του στον αθλητισμό, την πατρίδα και την κοινωνία.

Συγκεκριμένα, τον τίμησαν ανάμεσα σ' άλλες, οι πόλεις της Βοστώνης, του Χόπκιντον, του Λονδίνου, των Αθηνών, του Πειραιά, της Νέας Σμύρνης, του Παλαιού Φαλήρου, της Νίκαιας, των Πατρών, της Θεσσαλονίκης, της Κωνσταντινούπολης, του Ζάγκρεμπ, του Όσλο, του Βουκουρεστίου, της Πάφου, του Στατού, της Λεμεσού της Φιλοθέης και δεκάδων άλλες.

Τον τίμησε η Βουλή των Ελλήνων, ο ΣΕΓΑΣ, το Υπουργείο Ενόπλων Δυνάμεων, δεκάδες αθλητικοί σύλλογοι, όπως ο Παναθηναϊκός Α.Ο., ο Ολυμπιακός Σ.Φ.Π., ο Πανιώνιος Γ.Σ., ο «Εθνικός Γ.Σ.», ο «Γ.Σ. 'Τα Ολύμπια'» Κύπρου (Λεμεσός), ο «Α.Ο Φιλοθέη» και εκατοντάδες άλλοι. Οι εταιρείες ΛΑΝΙΤΗ, ΑΡΙΣΤΟ και Κάρλσμπεργκ, στην Κύπρο, οι λέσχες των προσκόπων, των Ροταριανών Ομίλων Αθηνών, Νίκαιας και Λεμεσού, ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο Κυπριακός Οργανισμός Αθλητισμού, ενώ η κεντρική αίθουσα συνεδριάσεων στην Κυπριακή

Ολυμπιακή Επιτροπή καθώς και το μεγάλο στάδιο της Πάφου ονομάστηκαν «Στέλιος Κυριακίδης».

Είχε τη χαρά να δει και από τα τρία του παιδιά πέντε εγγόνια: τη Μαρία, τον Γιώργο, την Έμιλυ, τον Στέλιο και την Έλλη.

Στην πάνδημη κηδεία του, που έγινε δημοσία δαπάνη στο Πρώτο Νεκροταφείο Αθηνών, συμμετείχαν χιλιάδες συναθλητών και φίλων, που κατέκλυσαν τον χώρο με χιλιάδες στεφανιών, από τον τότε Πρόεδρο Δημοκρατίας Χρήστο Σαρτζετάκη, τον Πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου, μέχρι τους χιλιάδες απλούς Έλληνες που τον συνόδευσαν στο ταξίδι του στα Ηλύσια Πεδία.

Έτσι έκλεισε «ο κύκλος της ζωής του», στα 77 του χρόνια και αμέσως μετά, άνοιξε ένας άλλος κύκλος, ο «Κύκλος του Βίου του», που κρατάει αναμμένη τη φλόγα αυτής της αδάμαστης και μοναδικής προσωπικότητας. Μιας προσωπικότητας η οποία έως σήμερα κεντρίζει το ενδιαφέρον, και προκαλεί ως παράδειγμα προς μίμηση στην παγκόσμια κοινότητα!

Φίλοι του Στέλιου Κυριακίδη στο Καλλιμάρμαρο στην Αθήνα, 1936.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ

ΨΗΦΙΣΜΑ

Η ΔΙΟΙΚΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ

Εν τῇ συνεδρίῳ αὐτῆς τῆς 20ῆς Μαΐου 1946
Εἰς ἐνδειξὴν τιμῆς πρὸς τὸν ἐπιτερέφοντα ἐξ Ἀμερικῆς Νικητῆν τοῦ
Μαραθωνείου, ἐκλεκτὸν Συμπολίτην αὐτῆς

ΣΤΕΛΛΙΟΝ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΝ

Ὑψηλίζει

- I - Ἀνακηρύσσει τοῦτον ἐπίτιμον Δημότην Φιλοθέης.
- II - Μετανομάζει τὴν ἐν τῷ Προσέτιμῳ οδὸν Ναρκίσσου εἰς οδὸν
Μαραθωνοδρόμου Κυριακίδου.
- III - Ἐξουσιοδοτεῖ τὸν Πρόεδρον τῆς Κοινότητος ὅπως ἀντιγράψῃ
τοῦ παραύτου ψηφίσματος ἐπιστολὴν εἰς τὸν τεταμένον Στεῖνον
Κυριακίδου.

Ἐν Φιλοθέῃ τῇ 20ῇ Μαΐου 1946

Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ

(ΜΕΛΗΣ ΜΕΤΟΧΟΝΟΣ)

Ο ΑΝΤΙΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ

(Γ. Νικητῆς)

Ο ΣΥΜΒΟΛΟΣ

(Α. Νικητῆς)

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

(Γεωργίος Νικητῆς)

Τιμητικό Ψήφισμα της Κοινότητας Φιλοθέης στην Αθήνα, με ημερομηνία 20 Μαΐου 1946, αμέσως μετά από την επιστροφή του από τη Βοστώνη, όπου «Τιμής Ενεκεν», ο Στέλιος Κυριακίδης αναγορευόταν σε «Επίτιμο Δημότη Φιλοθέης» και, η οδός Ναρκίσσου, μετονομαζόταν σε «Οδός Μαραθωνοδρόμου Κυριακίδου».

ΔΗΜΟΤΙΚΟ
ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ

ΦΙΛΟΘΕΗΣ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΚΑΛΛΙΓΑ 77

1992

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ

«ΑΓΑΘΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΕΡΓΑ, ΑΕΙ ΜΝΗΜΗΣ ΑΘΛΑ»

Αν επιχειρήσουμε να χωρίσουμε περιόδους, αυτά τα 108 χρόνια από τη γέννηση του Στέλιου Κυριακίδη το 1910 στον Στατό της Κύπρου, οι περίοδοι, οι διακρίσεις θα ήσαν κατά τη γνώμη των συγγραφέων, τρεις:

Πρώτη περίοδος: 1910 - 1948, όπου και ολοκληρώνεται η περίοδος της εξέλιξης της προσωπικότητας του Στέλιου Κυριακίδη, που αρχίζει το 1933 και κορυφώνεται το 1946 στη Βοστώνη η μεγάλη του καριέρα, με αυτήν να κλείνει τυπικά με τη συμμετοχή του και τον τερματισμό του στους Ολυμπιακούς του Λονδίνου το 1948.

Δεύτερη περίοδος: 1948-1987. Είναι η λεγόμενη περίοδος της απίστευτης κοινωνικής, πατριωτικής, ανθρωπιστικής προσφοράς του στην πατρίδα, στην κοινωνία, στον αθλητισμό, στην κοινότητά του. Είναι η περίοδος που ο Στέλιος Κυριακίδης ολοκληρώνει την προσωπικότητά του, αναπτύσσει ένα τεράστιο -σε όγκο και πλούσιο σε γεγονότα- κοινωνικό έργο, που τον καταξιώνει σαν άνθρωπο, ανιδιοτελή, δοτικό, και μέρος του λαού που τον αγάπησε και τον λάτρεψε τα προηγούμενα χρόνια. Είναι αυτά τα 39 χρόνια που αφήνει πίσω του ένα μοναδικό έργο που μνημονεύεται ακόμα και θα μνημονεύεται για πάντα, πού ήρθε να συνεχίσει εκείνον τον εκπληκτικό μήνα μετά τη νίκη του στη Βοστώνη και το περίφημο «Πακέτο Κυριακίδη», που βοήθησε δεκάδες χιλιάδες μεταπολεμικές οικογένειες. Είναι η περίοδος που αυτός ο φτωχός μεροκαματιάρης με την πολυμελή οικογένεια, ο άνθρωπος του Δημοτικού, ακουμπάει με τη γνησιότητα των συναισθημάτων του, με την πλούσια καρδιά του που χώραγε τους πάντες χωρίς διακρίσεις, τις καρδιές και τις ψυχές όλων, και με το δικό του υστέρημα πρώτα και τη δική τους συνεισφορά μετά, ολοκληρώνει ένα τεράστιο κοινωνικό έργο, όχι μόνο -όπως προαναφέρθηκε- στον αθλητισμό, που υπηρέτησε όσο λίγοι, αλλά πρώτα και κύρια, στην ίδια την κοινωνία του καιρού του.

Η τρίτη περίοδος: Η τρίτη περίοδος όμως, παρουσιάζει ξεχωριστό ενδιαφέρον και ξεκίνησε από την επαύριο του περάσματος του στο επέκεινα, τον Δεκέμβρη του 1987, και κρατώντας μέχρι σήμερα, είναι σίγουρο ότι θα προχωρήσει για πάντα (Σημείωση: Το πόνημα αυτό θα συμβάλει με κάθε τρόπο στην πορεία στο χρόνο του πνεύματος και των διδαγμάτων που μας άφησε για πάντα αυτός ο ξεχωριστός άνθρωπος να τον θυμίζουν, και αυτή είναι η αξία χρήσης του πέρα από την παράθεση των πιο σημαντικών στιγμών της γεμάτης από γεγονότα ζωής του... Ελπίζουμε να το καταφέρει...).

Από την επόμενη κιόλας χρονιά το 1988, στο χωριό Πύργος Κορινθίας διεξάγεται ο ετήσιος Λαϊκός αγώνας δρόμου για παιδιά σε μικρές αποστάσεις μέσα στο χωριό, και για ενήλικες δρομείς από Ελλάδα - Κύπρο σε απόσταση 6 έως 10 χιλιόμετρα. Θεωρείται και είναι από τους παλαιότερους λαϊκούς αγώνες δρόμου στην Ελλάδα και διεξάγεται ανελλιπώς από το 1988 επί τριάντα ένα χρόνια μέχρι σήμερα. Από το 1998, συνδιοργανωτής του αγώνα μαζί με τον «Πολιτιστικό Αθλητικό Σύλλογο Πύργου» και τον Δήμο Ευρωσθίνης - Ξυλοκάστρου, είναι ο μεγάλος δρομικός σύλλογος «Αθλητικός Πολιτιστικός Σύλλογος 'Απόλλων' Δυτικής Αττικής». Ψυχή της διοργάνωσης και ακούραστος εργάτης, ήταν ο παλαιός φίλος από τον ΣΕΓΑΣ Δυτ. Αττικής (επίτιμος πρόεδρος της Τοπικής Επιτροπής του), συγχωριανός του Στέ-

λιου Κυριακίδη στον Πύργο Κωνσταντίνος Σαμπατακάκης που συνέχισε και μετέδωσε όλη αυτή την περίοδο, την κληρονομιά του Κυριακίδη στις νεότερες δρομικές γενιές. Υπολογίζεται ότι πάνω από 3.000 Έλλαδίτες και Κύπριοι δρομείς, άνδρες και γυναίκες, έχουν περάσει ταπεινοί προσκυνητές όλα αυτά τα χρόνια πρώτα από τον απέριτο τάφο του Στέλιου Κυριακίδη και της γυναίκας του Ιφιγένειας, όπου μετά από τρισάγιο στη μνήμη του, την εκφώνηση ενός σύντομου ιστορικού για τη ζωή και το έργο του, όλοι μαζί ψάλλουν τον Εθνικό Ύμνο, κρατούν ένα λεπτό σιγή και μετά αναφωνούν τη λέξη «Αθάνατος» για να την ακούσει στα ουράνια ο Στέλιος, και έπειτα τρέχουν όλοι μαζί στους καθιερωμένους Αγώνες. Το 2016 ο Δήμος Ξυλοκάστρου στην επέτειο των 70 χρόνων από τη νίκη του Στέλιου Κυριακίδη στη Βοστώνη, εξωράισε, ανακατασκεύασε και ολοκλήρωσε την κεντρική πλατεία του Πύργου, ενώ ανέγειρε τιμητική πλάκα με την αθάνατη μορφή του, μετονομάζοντας την πλατεία σε «Πλατεία Στέλιου Κυριακίδη». Είχε προηγηθεί η Φιλοθέη το 1998, η οποία ονόμασε το Στάδιο που αυτός έφτιαξε και λειτούργησε, με το όνομά του, μαζί με την ειδική μαρμάρινη τιμητική πλάκα, ενώ το ίδιο έγινε το 2017 στην Πάφο, στο μεγάλο στάδιο της ιστορικής κυπριακής πόλης που φέρει πλέον το όνομά του, και την ειδική μαρμάρινη πλάκα, ενώ το 2010 στο χωριό του στον Στατό, ανεγέρθη άγαλμά του. Έτσι συνδέθηκαν σαν ένα τρίγωνο όλη η ζωή του, η γέννησή του στην επαρχία της Πάφου, η ζωή που έζησε με τη γυναίκα και τα παιδιά του στη Φιλοθέη και η μετά θάνατον ζωή του στον Πύργο της Κορινθίας. Από το 1989 στη Φιλοθέη έχουν ξεκινήσει οι αθλητικοί αγώνες Κυριακίδεια, με τον αγώνα δρόμου να συγκεντρώνει χιλιάδες δρομείς όλα αυτά τα χρόνια, ενώ την τελευταία πενταετία (2014) ο διεθνής Μαραθώνιος «Μέγας Αλέξανδρος» της Θεσσαλονίκης αλλά και της Πάφου, μαζί με τους μικρότερους παράλληλους αγώνες δρόμου, φέρουν το όνομά του.

Δεκάδες χιλιάδες δρομείς απ' όλο τον κόσμο, τρέχουν και σε αυτούς τους αγώνες, τιμώντας τα οράματα του μεγάλου Έλληνα δρομέα.

Μάλιστα από το 1994, ιδρύθηκε στην Πάφο το Σωματείο Δρομέων της ιστορικής πόλης της Κύπρου, που φέρει το όνομά του, «Στέλιος Κυριακίδης», ένα σωματείο που ίδρυσε ο Ανδρέας Αγγελίδης πρώην έπαρχος Λεμεσού και που γνώριζε τον Κυριακίδη, με δρομείς από την Πάφο και όλη την Κύπρο, που με υπερηφάνεια φορούν τη φανέλα που φέρει ως έμβλημα το φωτοστεφανωμένο πρόσωπό του στον Μαραθώνιο της Βοστώνης, και συνεχίζουν το έργο και το πνεύμα του, τις διδαχές και τα οράματά του.

Από το 2000 έως σήμερα (μέσα 2018) έχουν πραγματοποιηθεί περισσότερες από 50 εκθέσεις και εκατοντάδες παρουσιάσεις και διαλέξεις σε Ελλάδα, Αμερική, Κύπρο, Γερμανία, Αγγλία, Νότια Αφρική, Κίνα, για τη ζωή και το έργο του Στέλιου Κυριακίδη, ενώ δίνονται τιμητικές διακρίσεις στο όνομά του. Στη μνήμη του έχουν δοθεί και δίνονται ειδικά στεφάνια από επιχρυσωμένα φύλλα ελιάς από τις ελιές του Μαραθώνα για τους νικητές των Μαραθωνίων της Βοστώνης, της Ουάσιγκτον, της Κύπρου, του Κέιπ Τάουν και του Παντζίν στη Βόρεια Κίνα.

Η μικρή Κοινότητα της Φιλοθέης τον βρίσκει σύμμαχο για κάθε έργο μικρό ή μεγάλο, για την καλύτερευση των συνθηκών και της ποιότητας ζωής

Από το 2007 όλα τα κύπελλα, τα μετάλλια και τα υπόλοιπα αντικείμενα της μεγάλης συλλογής του, βρίσκονται στην πρώτη αίθουσα του Μουσείου του Μαραθωνίου Δρόμου που βρίσκεται στον ιστορικό Μαραθώνα, και αποτέλεσαν τον ακρογωνιαίο λίθο της ίδρυσής του που σήμερα συμπεριλαμβάνει χιλιάδες αντικείμενα από διακεκριμένους Έλληνες και ξένους ολυμπιονίκες, παγκόσμιους πρωταθλητές, πανευ-

ρωπαιονικές, βαλκανιονικές, Έλληνες πρωταθλητές, άνδρες και γυναίκες, και αποτελεί πόλο έλξης χιλιάδων επισκεπτών που μένουν άναυδοι από τα πλούσια εκθέματα, και συντελούν στην ολόπλευρη προβολή του Μαραθώνα και της ιστορίας του, που συνάμα είναι και ιστορία του δυσκολότερου αγώνα στον κλασικό αθλητισμό, του Μαραθωνίου Δρόμου.

Το 2001, δύο Έλληνο Αμερικανοί συγγραφείς από τη Βοστώνη παρουσίασαν στην αγγλική γλώσσα τη βιογραφία του Στέλιου Κυριακίδη *Running with Pheidipides*. Πρόκειται για τον Νίκο Τσιώτο και τον Ανδρέα Νταμπίλη, ενώ στην ίδια πόλη υπάρχει μόνιμο έκθεμα για τον Στέλιο Κυριακίδη στο αθλητικό της μουσείο. Το βιβλίο μεταφράστηκε και παρουσιάστηκε στην ελληνική γλώσσα το 2003, με τον τίτλο *Γεννημένος Νικητής* (Εκδόσεις Κέδρος), και έγινε ανάρπαστο. Η παρουσίαση του στο ελληνικό κοινό έγινε σε μία μεγάλη έκθεση, παράλληλα με αυτή στο Κολλέγιο DEREΕ στην Αγία Παρασκευή. Την ίδια χρονιά, το 2003, το Κολλέγιο Ανατόλια στη Θεσσαλονίκη, ζήτησε να γίνει μία έκθεση για τον Κυριακίδη στα εγκαίνια της καινούργιας του βιβλιοθήκης, Bissell, που θα κρατούσε για μία εβδομάδα. Η έκθεση, λόγω της μεγάλης προσέλευσης κοινού και της δημοφιλίας της, έμεινε ανοιχτή για το κοινό έξι ολόκληρους μήνες. Μετά το θάνατο του Στέλιου Κυριακίδη εγράφησαν εκατοντάδες άρθρα και δημοσιεύσεις σε περιοδικά, εφημερίδες και σε ιστοσελίδες και μέσα κοινωνικής δικτύωσης στο διαδίκτυο, ενώ έχουν γίνει πάμπολλες παρουσιάσεις σε ειδικές εκπομπές στην ελληνική τηλεόραση και το εξωτερικό, για τις αθλητικές του επιτυχίες, την αθλητική του καριέρα αλλά και για το σπουδαίο κοινωνικό - ανθρωπιστικό του έργο.

Δέκα ντοκιμαντέρ και ειδικές εκπομπές έχουν γυριστεί γι' αυτόν τον μεγάλο Έλληνα, με σπουδαιότερο το 2003, αυτό του NBC, με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 που τότε ήταν στην τελική φάση τους, και λίγο πριν πραγματοποιηθούν στην Αθήνα, γυρίστηκε η ζωή και το έργο του με τίτλο: «Stylianos Kyriakides - The Journey of the Warrior» (Στυλιανός Κυριακίδης - Το ταξίδι ενός πολεμιστή) το οποίο μπορεί οποιοσδήποτε να το παρακολουθήσει στο U-Tube. Αυτό το ντοκιμαντέρ κέρδισε το πρώτο βραβείο EMMY το 2004. Το U-Tube είναι γεμάτο από βίντεο, φωτογραφίες και άρθρα για αυτόν. Τα τελευταία χρόνια, η μεγάλη εταιρεία Disney στο στούντιο της στο Hollywood, βρίσκεται σε στάδιο παραγωγής για να παρουσιάσει τη ζωή του σε μία επική ταινία.

Το 2006 το Boston Athletic Association (BAA), 60 χρόνια μετά την νίκη του, Στέλιου Κυριακίδη, οι διοργανωτές του μαραθωνίου της Βοστόνης τον βραβεύσαν, αναγνωρίζοντας ότι η νίκη του το 1946, είναι μια από πιο σημαντικές νίκες στην ιστορία αυτού του μαραθωνίου.

Από το 2010, το ίδρυμα 26.2 (τόσα τα μίλια του μαραθωνίου δρόμου), στη Μασαχουσέτη έχει σαν έμβλημά του τον Στέλιο Κυριακίδη, (στην ιστοσελίδα www.26.2-org.com).

Το 2014 ένα συνοπτικό βιογραφικό του εκδόθηκε σε τρεις γλώσσες, ελληνικά, αγγλικά και κινέζικα, και μοιράστηκε σε χιλιάδες αντίγραφα δωρεάν, περιγράφοντας το αθλητικό πατριωτικό - ανθρωπιστικό του έργο, σε έκδοση Δημήτρη Κυριακίδη, ενώ την ίδια χρονιά εκδόθηκε ένα παιδικό παραμύθι για τον Στέλιο Κυριακίδη από την εγγονή του την Μαρία Κοντού.

Τις δεκαετίες '60 και '70, χωρίς μεγάλους οικονομικούς πόρους, ξοδεύει αγόγγυστα χρήματα από την τσέπη του για να αγοράζει ό,τι χρειάζονται οι αθλητές της Φιλοθέης στους αγώνες τους.

Το 2015 ο «Μαραθώνιος Μαντέλα» στη Νότιο Αφρική προσκάλεσε τον Δημήτρη Κυριακίδη να παρευρεθεί στην εκδήλωση του εν λόγω μαραθωνίου, και μπροστά σε όλη την οικογένεια Μαντέλα σε επίσημο δείπνο,

αναφέρθηκαν στον Στέλιο Κυριακίδη και τον βράβευσαν για το αθλητικό και κοινωνικό του έργο. Ήταν μια μεγάλη έκπληξη.

Ακόμη πιο μεγάλη έκπληξη ήταν όταν ο Δημήτρης ανακάλυψε ότι από το 2012 υπάρχει στο U-Tube ένα αμερικανικό πρόγραμμα ονομαζόμενο «NOW IS THE TIME» (ΤΩΡΑ ΕΙΝΑΙ Η ΩΡΑ) που παρουσιάζει η Μαίρη Κρούλεη (Meri Crouley) που μιλά γιατί το τι μπορεί να επιτύχει ένας άνθρωπος στην ζωή του, όταν βάλει στόχους και σκοπούς για το καλό της κοινωνίας και των συνανθρώπων του, και στο τέλος της ομιλίας της δίνει δυο παραδείγματα ανθρώπων οι οποίοι κάτω από αντίξοες συνθήκες επέτυχαν τον σκοπό τους. Ο πρώτος λέει η Μαίρη Κρούλεη είναι ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, γνωστός σε όλους και ο δεύτερος είναι ο Στυλιανός Κυριακίδης. Νομίζουμε ότι αυτά τα δυο παραδείγματα τα λένε όλα.

Αγάλματα και πλάκες προς τιμήν του υπάρχουν ως εξής: προτομή στην Φιλόθεη (1998), αγάλματα στον Μαραθώνα (2004), το Χόπκιντον (2006), τον Στατό (2010), και τιμητικές πλάκες στον Πύργο Κορινθίας (2014), τη Φιλοθέη (2017), και την Πάφο (2017).

Μια φωτογραφία με τον Στέλιο Κυριακίδη (πέμπτος από αριστερά, στη σειρά των ορθίων) στο ΓΣΟ το 1938, όταν ξεκινούσε για τους μεγάλους αθλητικούς δρόμους που τον οδήγησαν σταδιακά στην κορυφή της αθλητικής και κοινωνικής ζωής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙ

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟ ΤΗΣ ΒΟΣΤΩΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ ΠΑΡΟΝ

Είναί εκατοντάδες οι Έλληνες που μετά την περιφανή του νίκη το 1946, έτρεξαν στα χνάρια που αυτός δόξασε. Ήδη την επόμενη χρονιά έτρεξε μαζί του στην αποστολή του 1947, ο μεγάλος Έλληνας δρομέας και επιστήθιος φίλος του Θανάσης Ραγάζος, ο οποίος μάλιστα τερμάτισε 6ος με σπουδαίο προσωπικό χρόνο. Ο Δημήτρης Βούρος, ο οποίος πήρε το ρεκόρ μετά από τρεις και πλέον δεκαετίες από το Στέλιο Κυριακίδη και συνοδευόμενος από τον ίδιο πήγε στη Βοστώνη το 1969 και συμμετείχε στον φημισμένο Μαραθωνιά της, γενόμενος δέκτης θερμότητας εκδηλώσεων από τους Έλληνες ομογενείς και τους Αμερικανούς υπεύθυνους του αγώνα, τερματίζοντας στην τιμητική 14η θέση. Όταν γύρισε δήλωσε ότι ήταν η πιο συγκλονιστική εμπειρία στη ζωή του.

Να σημειωθεί ότι το 1951 ο Θανάσης Ραγάζος τερμάτισε 3ος σε 2ω 35'27", ο δε Δημήτρης Βούρος το 1969 τερμάτισε 14ος. Επίσης, στις 16 Απριλίου 1979 ο αείμνηστος φίλος και συναθλητής, κάτοχος και αυτός του Πανελληνίου ρεκόρ του Μαραθωνίου δρόμου, ο Κυριάκος Λαζαρίδης, συμμετείχε και τερμάτισε 47ος μετά από μία εξαιρετική κούρσα στην οποία πέτυχε και το προσωπικό του ρεκόρ στην πολύχρονη σπουδαία αθλητική του καριέρα με 2ω18'57". Ο Λαζαρίδης είχε πει γυρίζοντας:

Ήταν μία ανεπανάληπτη εμπειρία το να τρέχει κανείς στα χνάρια του Στέλιου Κυριακίδη. Όπου πήγαινα και μάθαιναν ότι είμαι Έλληνας πρωταθλητής, μου μιλούσαν γι' αυτόν. Και πάνω στην κούρσα μου φώναζαν, με ενθάρρυναν Έλληνες και Αμερικανοί φίλαθλοι θεατές: «Τρέξε για τον Στέλιο».

Ο σπουδαίος αυτός Έλληνας δρομέας, ο Κυριάκος Λαζαρίδης, και ενώ ήταν μέσα στο γκρουπ των πρωτοπόρων, λίγο πριν τον τερματισμό στο 40ό χιλιόμετρο γύρισε το πόδι του, και μετά από συνεχείς κράμπες, πέτυχε τον καλύτερο χρόνο της αθλητικής του καριέρας, αποκομίζοντας όμως μια εμπειρία που την εκμυστηρευόταν πάντα σαν την πιο μεγάλη σε όλη τη ζωή του.

Στα τέλη της δεκαετίας του 2000 - 2010 και ενώ είχαν προηγηθεί δεκάδες μεμονωμένοι Έλληνες και Ελληνοαμερικανοί δρομείς στη συμμετοχή τους στον διεθνή Μαραθώνιο της Βοστώνης, με πρωτοβουλία του αγαπημένου φίλου και συνεργάτη στην έκδοση αυτή, Δημήτρη Κυριακίδη, και τη βοήθεια του φιλέλληνα μέλους της οργανωτικής επιτροπής του Μαραθωνίου της Βοστώνης του Τιμ Γκίλνταφ, ο Α.Π.Σ. «Απόλλων» Δυτικής Αττικής το 2009 έστειλε τέσσερις επιφανείς δρομείς του (τον Δημήτρη Πετρολιάγκη, τον Ιωάννη Βέργο, τον Βλάση Καραβασίλη και τον Γεώργιο Πάνο) οι οποίοι συνοδεύονταν από τον Χρήστο Καλομοίρη, μέλος και παλαιό πρόεδρο του Συλλόγου και πατέρα του Μιχάλη Καλομοίρη που συμμετείχε στους Ολυμπιακούς του Ρίο ντε Τζανέιρο στη Βραζιλία, στον Μαραθώνιο δρόμο το 2016). Μάλιστα, ο κοινός τερματισμός στη Βοστώνη, των αθλητών του συλλόγου μας (Πετρολιάγκη, Καραβασίλη, Πάνου) με την ελληνική σημαία, έγινε πρωτοσέλιδη αναφορά στις εφημερίδες της Βοστώνης που μίλησαν για «Greek System» (ελληνικό σύστημα), εκθειάζοντας την ελληνική αποστολή. Και αυτή η αποστολή, όσο και η επόμενη, του 2010, η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ιστορική, αποτέλεσαν σημείο αναφοράς τόσο για το δρομικό χώρο της πα-

τρίδας μας, όσο και για τον Μαραθώνιο της Βοστώνης. Τον οποίο οι υπεύθυνοι το 2010 τον αφιέρωσαν ακριβώς στην Ελλάδα για την επέτειο των 2500 χρόνων από τη νικηφόρα μάχη του Μαραθώνα, τότε που 10.000 Αθηναίοι και Πλαταιείς ελεύθεροι πολίτες, στάθηκαν απέναντι σε πολλαπλάσιους Πέρσες εισβολείς που ήθελαν να κατακτήσουν τη γη και να ορίσουν τις τύχες και τις ζωές τους.

Πάλι ο Δημήτρης Κυριακίδης, ο Τιμ Γκίλνταφ και πολλοί φίλοι από τη Βοστώνη, έκαναν το θαύμα τους, αλλά πρώτα και κύρια το θαύμα είχε πράξει το πνεύμα του Στέλιου Κυριακίδη. 70 Έλληνες δρομείς από όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα και 24 συνοδοί τους σε μία από τις μεγαλύτερες ελληνικές ομαδικές αποστολές έως τότε, φιλοξενούμενοι από απλές αμερικανικές -στη συντριπτική πλειοψηφία τους- και λίγες οικογένειες ομογενών, στα σπίτια τους στη Βοστώνη, βίωσαν τις εννέα μέρες παραμονής στην αμερικανική μεγαλούπολη, κάτι το πρωτοφανές σε συναισθήματα και σε φιλόξενη - ευγενική προσφορά Αγάπης.

Και με το πνεύμα του Στέλιου Κυριακίδη παρόν, όλοι και όλες τα κατάφεραν να τερματίσουν, εκπροσωπώντας με τον καλύτερο τρόπο το πνεύμα του και την παράδοση που εκείνος δημιούργησε, όσο και την ιστορία της πατρίδας μας, που τίμησαν οι οργανωτές, αφιερώνοντας το έτος 2010 τον ιστορικό 114ο Διεθνή Μαραθώνιο της Βοστώνης, στην Ελλάδα και την προσφορά της στον παγκόσμιο πολιτισμό.

Οι εντυπώσεις θα μείνουν ανεξίτηλα στις μνήμες όλων όσων συμμετείχαν, έτρεξαν, συνόδευσαν την ελληνική αποστολή, και το έκαναν σαν γεγονός μοναδικό ακόμα πιο συγκινητικό, η συμμετοχή όλων στον συμβολικό αγώνα που διεξάγεται κάθε χρόνο από το άγαλμα που έχουν κατασκευάσει και τοποθετήσει το 2004 στο δεύτερο μίλι της διαδρομής από το Hopkinton προς τη Βοστώνη, την παραμονή του μεγάλου αγώνα.

Μαζί με τις ετήσιες εκδηλώσεις τιμής, την κατάθεση στεφανιών από τους ομογενείς και τους υπεύθυνους του αγώνα, το άγαλμα αυτό στήθηκε στη Βοστώνη, προσφορά της εταιρείας New Balance και τη βοήθεια από τον Tim Kilduff. Είναι βέβαια λυπηρό και οφείλει να τονιστεί ότι ενώ οι υπεύθυνοι του Μαραθωνίου της Βοστώνης έχουν τοποθετήσει το άγαλμα - σύμπλεγμα που αναπαριστά το πνεύμα του Σπύρου Λούη να δείχνει - παροτρύνει τον Στέλιο Κυριακίδη να τρέξει προς τη νίκη, πάνω στη διαδρομή του αγώνα, έτσι ώστε να το βλέπουν ετήσια περισσότεροι από 30.000 που τρέχουν στον καλύτερο Μαραθώνιο (κατά τη γνώμη του υπογράφοντα που τον έτρεξε το 2010, αλλά και όλων όσων συμμετέχουν σε όλους τους μαραθωνίους επί της γης στο διηλεκές) στην πατρίδα μας την Ελλάδα, οι υπεύθυνοι της Ελληνικής πολιτείας αλλά και δυστυχώς του Δήμου Μαραθώνα, το 2004, φρόντισαν να εγκαταστήσουν το πρωτότυπο του στην παραλία του Μαραθώνα, δίπλα στις ταβέρνες και τα ουζερί, μακριά από τη μαραθώνια διαδρομή, στην οποία είχε μεγαλουργήσει ο Στέλιος Κυριακίδης, και θα καθαγίαζε στο διηλεκές με την παρουσία του.

(Σημείωση: Έχουν προηγηθεί έγγραφο και προφορική ενόχληση και αιτήματα μεταφοράς του αγάλματος προς διαδοχικές δημοτικές αρχές του Δήμου Μαραθώνα οι οποίες κωφεύουν πεισματικά στην απίστευτη αυτή τοποθέτησή του σε ένα σημείο που δεν το βλέπουν οι μαραθωνοδρόμοι όλης της γης, αλλά οι λουόμενοι της παραλίας, οι μεθυσμένοι και οι θαμώνες των ταβερνών της περιοχής. Ενώ μάλιστα, η εγκατάλειψή του είναι προφανής, με τους πολλούς πόντους περιπτώματων από τα περιστέρια και άλλα πουλάκια που τα ακουμπούν πάνω στο άγαλμα...).

Είναι χαρακτηριστικό και πρέπει να σημειωθεί, ότι στην τοποθεσία που το εγκατέστησαν

μετά από μία πραγματική Οδύσσεια, ο Σπύρος Λούης -το πνεύμα του- δείχνει στον Στέλιο Κυριακίδη το δρόμο, όχι έστω για το Καλλιμάρμαρο, την Αθήνα και τη νίκη του σε κάποιον μαραθώνιο δρόμο, αλλά προς τη θάλασσα, προφανώς για να κολυμπήσει ή... να πνιγεί μπροστά στην ασύλληπτη λογική του παραλόγου της ελληνικής γραφειοκρατίας και της εξουσίας, που για μία ακόμα φορά έχει... επιτελέσει το... καθήκον της.

Οι συγκρίσεις αυτών των ομαδικών αποστολών για τη συμμετοχή στον Μαραθώνιο της Βοστώνης και της φιλοξενίας, των τιμών που τους υποδέχτηκαν, με την ελληνική πραγματικότητα και τον οφειλόμενο σεβασμό στον Στέλιο Κυριακίδη και το έργο του, είναι καταλυτικές. Ήταν αυτονόητο ότι όλα αυτά έπρεπε να αναφερθούν με τη σύμφωνη γνώμη και των δύο συγγραφέων, μήπως φιλοτιμηθεί η δημοτική αρχή του δήμου Μαραθώνα, οι της Ελληνικής Πολιτείας (Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, Υπουργείο Εσωτερικών, Περιφέρεια Αττικής) και επιτέλους μετεγκατασταθεί το άγαλμα του Στέλιου Κυριακίδη και του πνεύματος του Σπύρου Λούη, είτε στην αφετηρία του Μαραθωνίου δρόμου, είτε σε κάποιο από τα πρώτα χιλιόμετρα της αυθεντικής κλασικής μαραθωνίας διαδρομής του Διεθνούς Μαραθωνίου της Αθήνας. Και κάτι ακόμα, που νομίζουμε (Σημείωση: Και οι δύο συγγραφείς συμφωνούν) θα είναι ριζοσπαστικό και να διορθώσει το πνεύμα και την ουσία αυτού του Μαραθωνίου της Αθήνας.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Κλείνοντας αυτή την εργασία, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι είναι πάρα πολύ δύσκολο να αξιολογήσει κανείς την προσωπικότητα ανθρώπων σαν τον Στέλιο Κυριακίδη. Τα ερωτηματικά που παραμένουν για το τι και πώς τον όπλισε με τέτοια θέληση, υπομονή και επιμονή, παραμένουν και θα παραμείνουν, μάλλον, αναπάντητα. Οι αιώνιες αρετές του και το πώς κατακτήθηκαν, δημιουργήθηκαν, έγιναν τρόπος και στάση ζωής και φώτισαν την οικουμένη, παραμένουν επίσης ένα δυσεπίλυτο μυστήριο που δεν θα μπορέσει -ίσως- να διαλευκανθεί.

Όλοι όσοι τον γνώρισαν από πολύ κοντά, και – ευτυχώς είναι ακόμα στη ζωή – μίλησαν και περιέγραψαν έναν απλό, μελίχιο, χαμογελαστό και καθημερινό άνθρωπο – ο οποίος με την ενεργητικότητά του, την εξωστρέφειά του, τη γλυκύτητα του λόγου του, αλλά και, διαίτερα, μέσω των πράξεών του, σκορπούσε πραότητα, αγάπη και ανιδιοτελή αλληλεγγύη, σε όποιον και όποια του το ζητούσε, και όχι μόνο αυτό: Δεν «καβάλησε ποτέ το καλάμι» της δόξας, του εύκολου κέρδους και του ματαιόδοξου πλουτισμού.

Δεν παρασύρθηκε στην αναζήτηση των ψεύτικων απατηλών μικροτήτων και της αδιέξοδης καρεκλοθιρίας, δεν εκμεταλλεύτηκε την αναμφισβήτητη δημοφιλία του, δεν μπήκε στα στενά καλούπια ενός καθοδηγητή, μιας... αυθεντίας, ενός ναρκισευόμενου ειδώλου. Ο Στέλιος Κυριακίδης έμεινε αυτό που πάντα ήταν: Ένας απλός καθημερινός άνθρωπος, που κάθε τι επάνω του ξεχώριζε για την καθάρια και ελεύθερη από κάθε σύμβαση, κακία ή μίσος για τον συνάνθρωπό του στάση ζωής.

Αγάπησε και αγαπήθηκε απ' όλους, και αυτό ήταν και είναι ένα γεγονός μοναδικό και ανεπανάληπτο για την εποχή του και μετέπειτα, που ήταν μία εποχή διαιρέσεων, απέραντου μίσους και παγκόσμιων αιματοχυσιών. Ήταν μια εποχή όπου, ο απόλυτος τρόμος, η κυριαρχία του και η προσπάθεια επιβολής του σε όλο τον πλανήτη, όπλισαν τον Στέλιο Κυριακίδη με αστείρευτη δύναμη αντίστασης και γονιμοποιού αγάπης, αρετές που τις κράτησε ως το τέλος της επίγειας ζωής του. Έως την 10η Δεκεμβρίου του 1987, που έφυγε, και όπως είχε πρώτος διδάξει ο Σωκράτης και το παρέδωσε ο Πλάτωνας, στους Διαλόγους του, «*Άνθρωπος ενάρετος κακό να φοβηθεί δεν έχει, ούτε όταν είναι στη ζωή αυτή, ούτε και όταν αποθάνει*». Ήταν ακριβώς εκείνα τα καθοριστικά για το μέλλον ολόκληρης της ανθρωπότητας χρόνια του 1940-1945 που ο Στέλιος Κυριακίδης σφυρηλάτησε το μυαλό και το πνεύμα του μ' εκείνες τις εικόνες, τις στιγμές, τα πάθη του λαού μας, που ήταν και πάθη όλου του κόσμου.

Ήταν ακριβώς αυτή η συνειδητοποίηση, που ήρθε με το φάσμα της εξόντωσης, της μεγάλης πείνας του 1941-42, της ανέχειας, των μπλόκων που κατέληγαν στην εξόντωση εκατοντάδων Ελλήνων και Ελληνίδων, της θλιβερής καθημερινότητας στην οποία μια σκέψη κυριαρχούσε: Η επιβίωση για το σήμερα, γιατί αύριο δεν υπήρχε στη σκέψη και το βίος του κάθε ανθρώπου. Αυτή η πρωτοφανής κατάσταση στην οποία είχε βυθιστεί η πατρίδα μας, οι γύρω του που τους έβλεπε καθημερινά να πεθαίνουν μπροστά του όταν γύριζε με τα πόδια του στις συνοικίες της Αθήνας για να δώσει τους λογαριασμούς του ηλεκτρικού, ήταν και η ουσιαστική αιτία ώστε να νιώσει, να καταλάβει και να αντισταθεί. Πάντα με το δικό του τρόπο. Από αθλητής του σώματος, σπουδαίος και προικισμένος, έγινε αθλητής του πνεύματος. Αυτός, ένας απόφοιτος του Δημοτικού, χωρίς πανεπιστημιακά πτυχία και περγαμηνές, αλλά με το

πανεπιστήμιο της ζωής του πεζοδρομίου ως εφόδιο όπου από μικρό παιδί είχε «παιδεία». Μπήκε νωρίς στο χώρο της καθημερινής επιβίωσης σε ένα αντίξοο περιβάλλον. Όμως, στην ωριμότερη φάση της ζωής του, μεγάλος πλέον κι έχοντας ήδη δημιουργήσει τη δική του οικογένεια, βίωσε και ο ίδιος τον χειρότερο τρόπο. Όμως, κατάφερε να σταθεί όρθιος.

Και η ευρύτερη οικογένειά του, οι προπολεμικοί συναθλητές του, ήταν κι εκείνοι θύματα του ίδιου τρόμου. Συναθλητές του, άνδρες δυνατοί και μέλη της Ελληνικής Εθνικής Ομάδας, όπως ο σφυροβόλος Πετρόπουλος που είχε πεθάνει από την πείνα του 1942-43. Η πείνα είχε λυγίσει το σώμα αυτού του γίγαντα και μέσα σε λίγους μήνες τον είχε σπάσει σαν κλαράκι μπροστά στο θυελλώδη άνεμο του πολέμου και της παγκόσμιας άνθρωποσφαγής. Λίγο μετά, τον ακολούθησε ο σπουδαίος εμποδιστής, Σκιαδάς, που μαζί με το μεγάλο Χρήστο Μάντικα ήταν ένα θαυμάσιο δίδυμο στα εμπόδια, και αυτούς τους ακολούθησαν σαν σε επιδημία στη συνέχεια ο επικοντιστής Τραυλός και ο Λυκόπουλος ο ακοντιστής. Δεκάδες. Ήταν κι άλλοι πολλοί που λιμοκτονούσαν υποφέροντας οι ίδιοι και οι οικογένειές τους.

Και εκεί μέσα στον απόλυτο τρόπο, ο Στέλιος Κυριακίδης μαζί με τον Γρηγόρη Λαμπράκη, «σαν έτοιμοι από καιρό», δημιούργησαν μία ομάδα αντίστασης για να βοηθήσουν. Για να μπορέσουν να κρατήσουν στη ζωή, τους φίλους και συναγωνιστές τους. Η «Ενωση Ελλήνων Αθλητών» μπόρεσε και κράτησε στη ζωή δεκάδες πεινασμένους και λιμοκτονούντες συναθλητές σ' εκείνη την καθοριστική περίοδο της ζωής του και μέχρι σήμερα, -και ευχόμαστε στο διηνεκές- το ανθρωπιστικό έργο του Στέλιου Κυριακίδη μένει ακέραιο και παραδειγματικό. Ήταν το κυρίαρχο έργο του, έργο ζωής και βιολογικής και πνευματικής, ένα έργο που απλά γιγαντώθηκε, όταν, οπλισμένος με όλα αυτά που είχε ζήσει στα χρόνια του απόλυτου τρόμου 1941-1944, είχε τη δική του ευκαιρία στον αστερισμό των μύθων του παγκόσμιου αθλητισμού, με τη συμμετοχή του και τη νίκη στη Βοστώνη το 1946. Η νίκη του Μεγάλου Σαββάτου 20 Απριλίου 1946 στη Βοστώνη, απλά γιγάντωσε και διατράνωσε στην οικουμένη το παγκόσμιο μήνυμα που ο απλός αυτός άνθρωπος, ο Στέλιος Κυριακίδης, ήθελε να στείλει:

Τρέχω για τα εφτά εκατομμύρια συμπατριώτες μου, που πεινούν, που κοιμούνται στους αγρούς, που θερίζονται από τις αρρώστιες και τις ελλείψεις στα φάρμακα, που δεν έχουν ρούχα να ντυθούν, παπούτσια να περπατήσουν. Τρέχω για τη χώρα μου, μια χώρα Ηρώων, τόσο στο αρχαίο της παρελθόν, όσο και στο πρόσφατο. Τρέχω για να νικήσω, γι' αυτούς.

Αυτά ήταν τα λόγια του προς τον διεθνούς φήμης αθλητικογράφο - χρονογράφο της *Boston Globe*, Τζέρι Νέισον, που είχε γίνει φίλος του από την προπολεμική του άτυχη συμμετοχή του 1938 στη Βοστώνη.

Αυτή ακριβώς η συμμετοχή και η νίκη, που φαντάζει απίστευτη μέχρι σήμερα, που επιτεύχθηκε από έναν τσακισμένο κάτισχνο άνδρα τριάντα έξι ετών, που είχε να τρέξει σε οργανωμένο αγώνα για έξι σχεδόν χρόνια, που ήταν απροπόνητος το ίδιο διάστημα, ενώ είχε να θρέψει μία οικογένεια ενός παιδιού τριάμισι ετών, ενός άλλου 16 μηνών, μαζί με μία γυναίκα που τον υπεραγαπούσε, ήταν το επιστέγασμα μιας θαυμάσιας αθλητικής πορείας που κράτησε από το 1933 έως το 1940, μικρό σχετικά διάστημα, και που άρχισε αργά για έναν αθλητή του επιπέδου του. Είκοσι τριών χρόνων ήταν μεγάλος για να ξεκινήσει κανείς τον λεγόμενο πρωταθλητισμό. Ήταν για τους πολλούς «τελειωμένος αθλητικά», και το όνειρό του να μπορέσει να γυρίσει πίσω στη Βοστώνη μετά την ατυχία του το 1938, φάνταζε εξωπραγματικό. Η ίδια η

γυναίκα του, οι στενοί του φίλοι, οι εργοδότες του, οι φίλοι στην Αμερική, οι δημοσιογράφοι, έγραφαν και έλεγαν ότι δεν υπάρχει περίπτωση, όχι να τρέξει και να νικήσει, αλλά να τερματίσει κιόλας. Ο γιατρός του αγώνα του αρνήθηκε τη συμμετοχή, θεωρώντας τον εξαιρετικά εξασθενημένο οργανισμό. Όλοι και όλες τον είχαν ξεγράψει.

Όμως η τιπάνια αυτή ιδιοσυγκρασία του, η θέλησή του να διασπείρει το όραμά του για έναν καλύτερο κόσμο χωρίς πείνα, διακρίσεις, εκμετάλλευση, βία, ήταν ανώτερη από κάθε είδους τέτοιες προβλέψεις και συμπεράσματα. Μέσα του ο Στέλιος Κυριακίδης είχε μία καρδιά που χώραγε 7 εκατομμύρια ψυχές. Μια ψυχή που έπαλλε καθημερινά στους ήχους της αποστολής του που την κράτησε μέχρι το τέλος της ζωής του και που ο αντίκτυπός της θα χτυπάει αιώνια.

Αυτός ο απλός καθημερινός άνθρωπος, έτρεξε, νίκησε και θάμπωσε την οικουμένη εκείνο το Πάσχα της Ανάστασης. Οι καμπάνες χτύπησαν σε όλο τον κόσμο μετά το άκουσμα της νίκης του, που ήταν το δικό του πανανθρώπινο μήνυμα. Η ζωή θα νικήσει το θάνατο, η αγάπη θα νικήσει το μίσος, το αιώνιο πνεύμα θα νικήσει το φθαρτό σώμα, η θέληση του ενός θα κατανικήσει τη βεβαιότητα της ήττας. Και τα κατάφερε. Και έμειναν όχι μόνο στην ιστορία του αθλητισμού εκείνες οι δύο ώρες 29 λεπτά και 27 δευτέρα σαν η συγκλονιστικότερη κούρσα ανθρώπου μέχρι σήμερα, αλλά και ότι ακολούθησε.

Όλα αυτά που τον χάραξαν βαθιά στην ανθρώπινη εξέλιξη της σύγχρονης κοινωνίας, που αφορούν τη γονιμοποιό επίδραση του αθλητισμού στις κοινωνικές κρίσεις και προβλήματα. Ο Στέλιος Κυριακίδης πρώτος άνοιξε το δρόμο για τον λεγόμενο «ανθρωπιστικό φιλανθρωπικό αθλητισμό».

Σήμερα, παγκόσμια, διεξάγονται εκατοντάδες Μαραθώνιοι, Υπερμαραθώνιοι, χιλιάδες αγώνες μικρότερων αποστάσεων, meeting, ημερίδες, αγώνες σε όλα τα δημοφιλή σπορ (ποδόσφαιρο, καλαθοσφαίριση, πετοσφαίριση, αντισφαίριση κ.τ.λ.) με σκοπούς φιλανθρωπικούς, ανθρωπιστικούς, και όλοι βαδίζουν στα χνάρια του. Λίγοι, ελάχιστοι το γνωρίζουν αυτό. Και μετά από αυτή την έκδοση, ελπίζουμε να το μάθουν. Και μετά το γυρισμό του στην Ελλάδα και την αποθεωτική του υποδοχή, και όλα τα γόνιμα χρόνια της ζωής του, ο Στέλιος Κυριακίδης δεν σταμάτησε να δίνει, να προσφέρει με κάθε τρόπο, μη φειδόμενος χρόνου, προσωπικών θυσιών, κούρασης, και πέρα από κάθε προσδοκία, την εθελοντική του βοήθεια. Είναι χιλιάδες οι συνάνθρωποί του που ωφελήθηκαν λίγο ή πολύ από αυτόν τον αεικίνητο αισιόδοξο άνθρωπο, και ήταν τόση η προσφορά του, που όταν έφυγε από κοντά τους χτυπημένος από τη σύντομη ανίατη ασθένεια του καρκίνου του αίματος, από τα μέσα του 1987 έως την κατάληξή του στο θεραπευτήριο «Υγεία» (που όπως ανεφέρθη, προς τιμήν του είχε δωρεάν νοσηλεία καθόλη τη διάρκεια της ασθένειάς του), χιλιάδες πλημμύρισαν το Α΄ Κοιμητήριο της Αθήνας και έκλαψαν μαζί με την Ιφιγένεια, την Ελένη, το Δημήτρη, τη Μαρία, τα εγγόνια του, για το χαμό του.

Και είναι αρκετοί, που αμέσως μετά, συντηρούν και θα συνεχίζουν το έργο του. Που θα μείνει άσβεστος φάρος ανθρωπιάς, προσφοράς και αγάπης.

Και αυτό είναι το νόημα αυτού ακριβώς του πονήματος που συντάχθηκε με βάση το Αρχείο του του μεγάλου Έλληνα, Δημήτρη Κυριακίδη, στο οποίο έχει διαφυλαχθεί σημαντικό υλικό το οποίο η οικογένεια του Κυριακίδη διακονεί στα πέρατα της οικουμένης, με αγνές προσπάθειες, το έργο και το μήνυμα του πατέρα τους,, και που μέχρι σήμερα, συμπεριλαμβανομένης

αυτής της προσπάθειας με την έκδοση αυτού του διαφορετικού βιβλίου, σκοπό έχει να διαφωτίσει ακόμα περισσότερο το ποιος υπήρξε ο σημαντικός αυτός Άνθρωπος σε όλους τους τομείς όπου πρωταγωνίστησε, ιδιαίτερα στο κοινωνικό ανθρωπιστικό του έργο, και μέσα από αυτό να περάσει τα μηνύματα της ενότητας, του εθελοντισμού, της αγάπης, της ανιδιοτελούς κοινωνικής προσφοράς προς όλους χωρίς διακρίσεις. Γιατί η πείνα, η δίψα, η βία, η ανέχεια, η εκμετάλλευση δεν έχει φύλλα, χρώματα, ή τάξεις. Και αυτά που άφησε πίσω του ο Στέλιος Κυριακίδης και παρέδωσε πρώτα στα βιολογικά του παιδιά, έπειτα σε εμάς τα παιδιά του, τα παιδιά του κόσμου όλου οφείλουν να μάθουν και να κρίνουν, αν αυτός ο άνθρωπος άνθισε επί ματαίω.

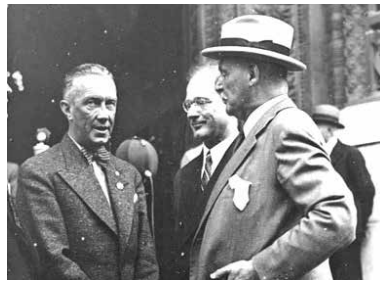
Και η τελική κρίση του κάθε αναγνώστη - αναγνώστριας, πιστεύουμε απράνταχτα ότι τέτοιες προσωπικότητες, ουσιαστικά και νομοτελειακά, θα είναι ότι: «ΔΕΝ ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ ΠΟΤΕ». Μόνο τυπικά έρχεται το κοινό πεπρωμένο του βιολογικού θανάτου. Το έργο τους, οι διδαχές τους, οι στάσεις ζωής τους, οι αιώνιες αρετές τους, μένουν για να τους θυμίζουν ες αεί.

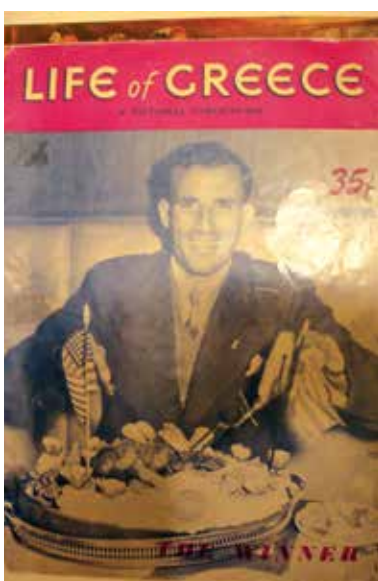
Και αυτή είναι η αξία χρήσης αυτού του βιβλίου που κρατάτε στα χέρια σας. Αξία δεν έχουν οι χρόνοι, τα μετάλλια, οι διακρίσεις, η περιφανής του «Νίκη στη Βοστώνη», από έναν υπέροχο αθλητή του καιρού του.

Ο Στέλιος Κυριακίδης, μάς άφησε ένα παγκόσμιο μήνυμα, και αυτή η ίδια αποκωδικοποίηση του μηνύματος, τριάντα δύο χρόνια μετά, όσα χρόνια κι αν περάσουν, θα τον καταξιώνει «Αιώνια». Και μαζί μ' αυτό το μήνυμα, έχει ήδη περάσει κι αυτός στην αιωνιότητα...

Καλή αντάμωση στο κοινό μέλλον και τις αιώνιες αξίες που ΑΥΤΟΣ μας κληροδότησε.

Ο συγγραφέας
Δημήτριος Σ. Κυριακίδης

ΕΠΙΜΥΘΙΟΝ

Ο ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ΕΒΛΕΠΕ ΠΟΛΥ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ ΩΣ ΑΘΛΗΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΩΣ ΠΡΟΠΟΝΗΤΡΙΕΣ

Μια ιστορική διακήρυξη του Κοινοτικού Γυμναστηρίου Φιλοθέης, με ημερομηνία 15 Ιουλίου 1977 στην οποία ανέθεσε στην Δέσποινα Μπαμπανιώτου να γυμνάζει «*κάτω από την καθοδήγηση της αγόρια και κορίτσια 7-12 χρονών*», ανοίγοντας έτσι το δρόμο και σε άλλες γυναίκες να αναλάβουν παρόμοιες θέσεις σε άλλους συλλόγους.

Δεν θα μπορούσε να κλείσει αυτό το βιβλίο χωρίς να γίνει έστω μια απλή αναφορά για τη συμβολή του Στέλιου Κυριακίδη στη στήριξη που έδωσε σε αρκετές γυναίκες-αθλήτριες να προχωρήσουν. Θα πρέπει να προσθέσουμε πώς βοήθησε ώστε πολλές γυναίκες αθλήτριες να προχωρήσουν την καριέρα τους στον αθλητισμό με διάφορες ιδιότητες, κυρίως δε ως προπονήτριες, πράγμα σπάνιο ακόμα και ως τη δεκαετία του 1970. Όμως, ο οραματιστής Στέλιος Κυριακίδης, από τη δεκαετία του 1970 είδε το πώς θα μπορούσε να ωφεληθεί ο Αθλητισμός από την παρουσία περισσότερων γυναικών, κάτι που στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σήμερα, θεωρείται εκ των ων ουκ άνευ, σε όλους τους τομείς της ζωής.

Θα δώσουμε λίγα μόνο παραδείγματα τα οποία απλώς επιβεβαιώνουν του λόγου το ασφαλές:

Δομνίτσα Λανίτου-Καβουνίδου. Η Δομνίτσα Λανίτου υπήρξε η πρώτη Ελληνίδα αθλήτρια που πήρε μέρος σε Ολυμπιακούς Αγώνες, το 1936, στους Ολυμπιακούς του Βερολίνου. Ο Στέλιος Κυριακίδης, ως μεγαλύτερός της, ήταν αυτός που την πρόσεχε και η φιλία και η αλληλοεκτίμηση κράτησε χρόνια. Η Δομνίτσα μου μίλησε η ίδια για αυτό το θέμα το 2004, όταν γυρίζαμε το ντοκιμαντέρ του NBC για τον Στέλιο Κυριακίδη. Ο πατέρας της, ο Ν.Κλ. Λανίτης ήταν και ο νονός της μεγάλης μου αδελφής, της Ελένης.

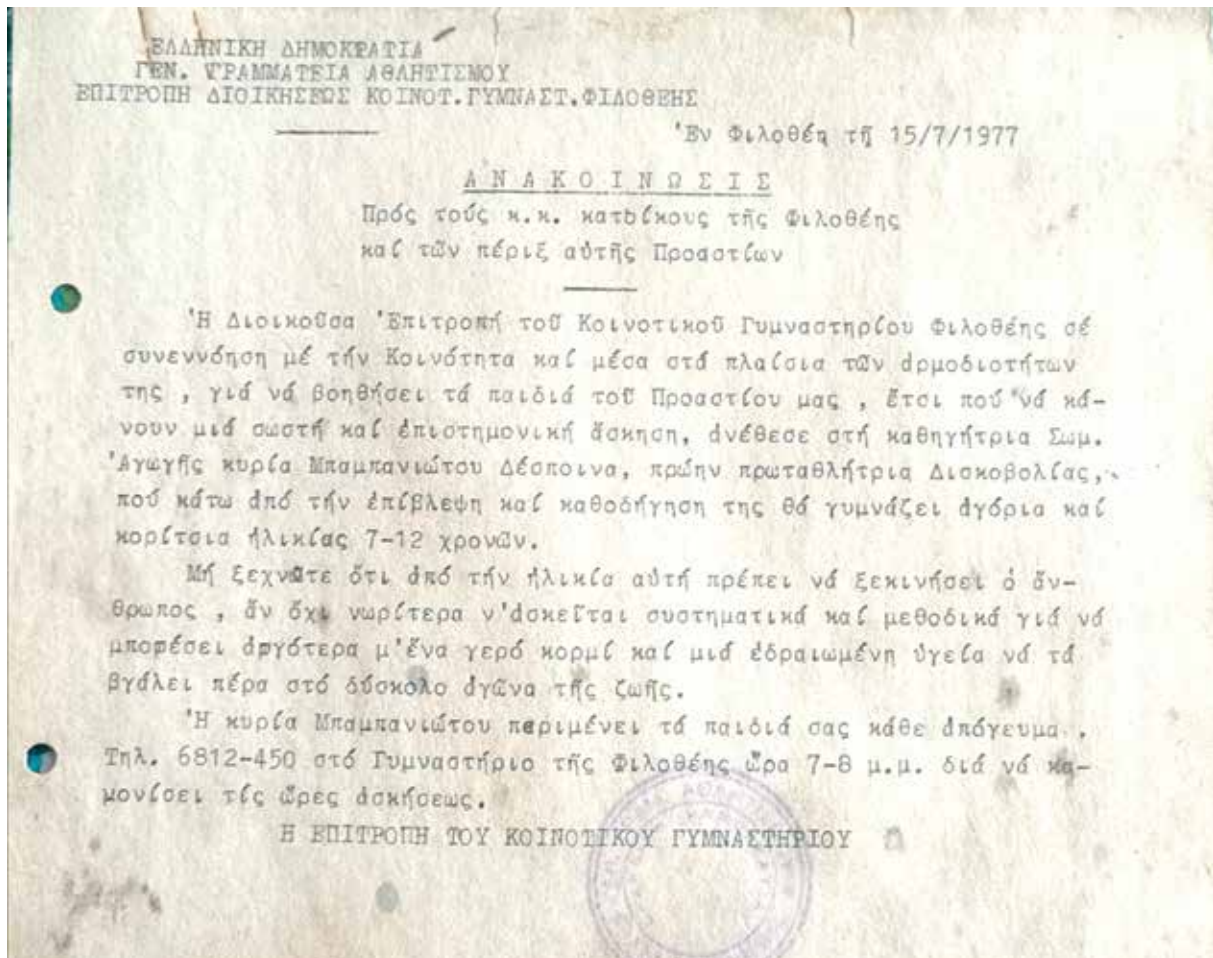
Δέσποινα Καφενίδου-Μπαμπανιώτου. Την Δέσποινα Καφενίδου-Μπαμπανιώτη- πρωταθλήτρια Ελλάδος στον δίσκο, όχι μόνο ενθάρρυνε, αλλά και επέμενε να αναλάβει το 1977 ως προπονήτρια, πλέον, στην Φιλοθέη. Η παρουσία προπονητριών ήταν εκτός συζήτησης για αρκετά χρόνια. Εν τούτοις, ο Στέλιος Κυριακίδης επέμενε πολύ στην παρουσία γυναικών σε προπονητικά πόστα. Η Δέσποινα Καφενίδου- Μπαμπανιώτου εκτιμούσε πολύ τον Κυριακίδη για την ευκαιρία που της έδωσε να μπει στον στίβο της προπονητικής της καριέρας. Έως σήμερα προπονεί τις γυναικείες ομάδες στον Γ.Σ. Φιλοθέης.

Μαρία Αντωνιάδου. Την Μαρία Αντωνιάδου, αθλήτρια του ΓΣΟ, η οποία σήμερα υπηρετεί τον αθλητισμό από τη θέση της γραμματέως του Σύλλογου Βετεράνων Αθλητών, όταν έφτασε στην Αθήνα για σπουδές στην Εθνική Ακαδημία Σωματικής Αγωγής (ΕΑΣΑ), ο Κυριακίδης την στήριξε πολύ σε ό,τι ζητούσε να πράξει ως νεαρή σπουδάστρια και αθλήτρια.

Κίρκη Κουβαρά. Την Κίρκη Κουβαρά – αθλήτρια της Φιλοθέης – πρωταθλήτρια μαραθωνίου, η οποία υπήρξε η πρώτη ελληνίδα που έτρεξε στον μαραθώνιο του Λονδίνου γύρω στο 1980 όταν σπούδαζε στην Αγγλία, είχε βοηθήσει πάρα πολύ, ιδίως σε τεχνικά θέματα του αγωνίσματος. Η Κίρκη επισκέπτεται συχνά την Κύπρο σε διάφορες αποστολές.

Ζωζώ Χριστοδούλου. Την Ζωζώ Χριστοδούλου - αθλήτρια της Φιλοθέης – πρωταθλήτρια μα-
ραθωνίου, η οποία υπήρξε η πρώτη ελληνίδα που έτρεξε τον μαραθώνιο της Αθήνας γύρω
στο 1980.

Ο Στέλιος Κυριακίδης ήταν ο άτυπος «Πρέσβης» της Κύπρου στην Αθήνα και κυρίως ένωθε
ως εκπρόσωπος του ΓΣΟ, μέχρι που έφυγε από την ζωή.

Μια ιστορική διακήρυξη του Κοινοτικού Γυμναστηρίου Φιλοθέης με ημερομηνία 15 Ιουλίου 1977 στην οποία ανέθεσε
στην Δέσποινα Μπαμπανιώτου να γυμνάζει «κάτω από την καθοδήγησή της αγόρια και κορίτσια 7-12 χρονών», ανοίγο-
ντας έτσι το δρόμο και σε άλλες γυναίκες να αναλάβουν παρόμοιες θέσεις σε άλλους συλλόγους.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Η ΑΓΝΩΣΤΗ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΛΟΥΣ ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΗ ΣΤΟΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΘΡΥΛΙΚΟΥ ΑΙΘΙΟΠΑ ΑΜΠΕΜΠΕ ΜΠΙΚΙΛΑ

Αρκετοί είναι οι γνώστες των θρύλων στον Μαραθώνιο Δρόμο που συμπεριλαμβάνει τον πρώτο Αφρικανό Ολυμπιονίκη, τον σπουδαίο Αμπέμπε Μπικίλα που νίκησε δυο συνεχόμενες φορές (ο πρώτος στη νεότερη Ιστορία που το κατάφερε) στη Ρώμη το 1960 και στο Τόκιο το 1964.

Ελάχιστοι όμως είναι γνώστες της απίστευτης σχέσης του Στέλιου Κυριακίδη, αυτού του Έλληνα γίγαντα των δρόμων με τον «ξυπόλυτο πρίγκιπα» των δρόμων της Αφρικής. Ο μεγάλος αυτός Αιθίοπας δρομέας κέρδισε τον μαραθώνιο στους Ολυμπιακούς της Ρώμης το 1960 και πάλι στο Τόκιο το 1964.

Το 1955 άρχισε να τρέχει με προπονητή τον Σουηδό Όνη Νισκάνεν, προπονητή της αυτοκρατορικής φρουράς, ο οποίος αναγνωρίζει το ταλέντο του. Το 1956 έρχεται 2ος στο στρατιωτικό πρωτάθλημα σε αγώνα μεγάλης απόστασης. Τον Ιούλιο το 1960 κερδίζει τον πρώτο του μαραθώνιο και τον Αύγουστο κερδίζει πάλι στην Αντίς Αμπεμπα τον μαραθώνιο σε 2ω21'23" χρόνο καλύτερο από αυτόν του Ζατοπεκ .

Έχει ήδη επιλεγεί μαζί με τον Αμπεμπε Γουαγκίρα για τους Ολυμπιακούς της Ρώμης από τον προπονητή Όνη Νισκάνεν. Το 1960 ήταν ένας νέος 28 ετών, αξιωματικός στην αυτοκρατορική φρουρά, παντρεμένος από το 1958. Τρέχοντας γυμνόπους, (γιατί τα καινούργια παπούτσια που αγόρασε του έκαναν φουσκάλες – όπως έγινε και με τον Κυριακίδη το 1938), κέρδισε τον Ολυμπιακό Μαραθώνιο της Ρώμης, κάνοντας ένα εκπληκτικό σπριντ στα τελευταία 500 μέτρα, μπροστά σ' ένα κατάπληκτο ενθουσιώδες κοινό, μπροστά από την επιβλητική αψίδα του Κωνσταντίνου του Μέγα, δίπλα στο Κολοσσαίο, με παγκόσμιο ρεκόρ για το 1960, 2 ώρες 15'16.2". Γυρνώντας στην Αιθιοπία, οι συμπατριώτες του τού έκαναν μια πραγματικά απίστευτη υποδοχή, με το πλήθος να ξεπερνάει το 1.500.000 στην πρωτεύουσα Αντίς Αμπέμπα. Ο τότε αυτοκράτορας Χαϊλέ Σελασιέ τον προήγαγε σε αξιωματικό (Mengitsu) στην Αυτοκρατορική Φρουρά.

Μόλις τρεις μήνες στις 13 Δεκεμβρίου, μετά τον θρίαμβό του, και ενώ ο Αυτοκράτορας ήταν στη Βραζιλία εκδηλώθηκε ένα αποτυχημένο στρατιωτικό Κίνημα, στο οποίο συμμετείχε η Αυτοκρατορική Φρουρά και για το οποίο ο Χαϊλέ Σελασιέ, θεώρησε και συνένοχο τον Μπικίλα. Από τα Χριστούγεννα του 1960 ήταν στις φυλακές, περιμένοντας στην καλύτερη των περιπτώσεων πολυετή φυλάκιση, και στη χειρότερη την εκτέλεση από τον Αυτοκράτορα. Όταν το έμαθε ο Στέλιος Κυριακίδης και ενώ είχε δημιουργηθεί παγκόσμιος σάλος, αμέσως ξεκίνησε την εκστρατεία συλλογής υπογραφών, πρώτα από τους παγκοσμίως γνωστούς δρομείς και έπειτα από εκατοντάδες προσωπικότητες του διεθνούς αθλητισμού και τον προσκάλεσε να τρεξει στον μαραθώνιο της Αθήνας τον Μάη του 1961.

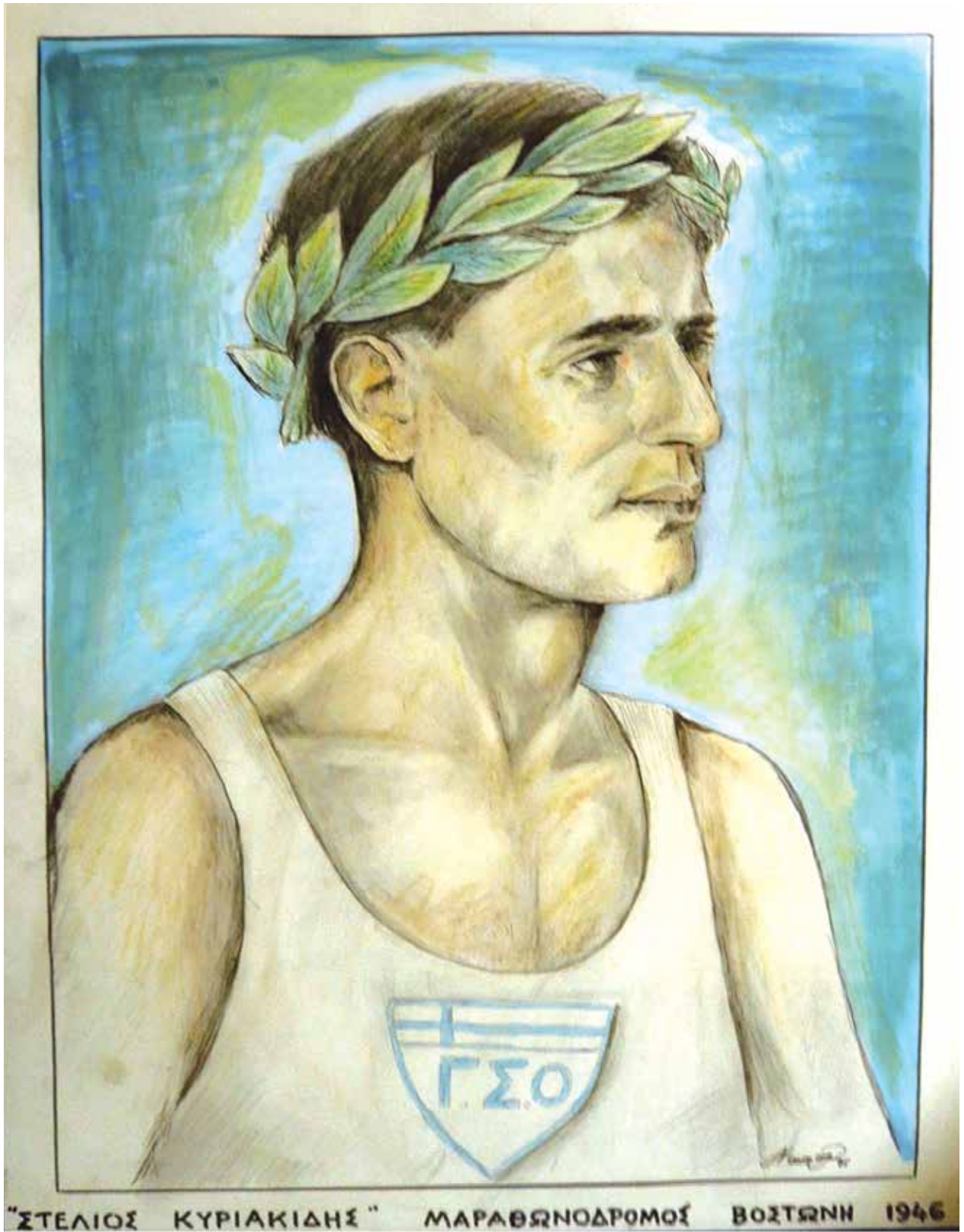
Τον Μάρτη του 1961 ο Αυτοκράτορας Χαϊλέ Σελασιέ, μπροστά στις διεθνείς αντιδράσεις, εκάμθη και του έδωσε χάρη, αποκαθιστώντας τον. Ο σπουδαίος Αμπέμπε Μπικίλα δεν το ξέχασε αυτό ποτέ, και μόλις σαράντα μέρες μετά την απελευθέρωσή του, με ελάχιστες προ-

πονήσεις στα πόδια του, μαζί με άλλους εννέα ξένους δρομείς, συμμετείχε στον διεθνή Μαραθώνιο της Αθήνας, που διεξήχθη στις 7 Μαΐου στην κλασική διαδρομή, προσκεκλημένος του σωτήρα του, Στέλιου Κυριακίδη, αλυτάρχη της διοργάνωσης.

Μάλιστα, φιλοξενήθηκε από τον Κυριακίδη στο σπίτι του στη Φιλοθέη, μαζί με τον Σουηδό προπονητή του Onni Niskanen, με τον οποίο συνέφαγαν και κατέστρωσαν το πλάνο για τον αγώνα στη μαραθώνια διαδρομή την Παρασκευή ακριβώς δυο μέρες πριν τον αγώνα.

Τρέχοντας μόνος του με γυμνά πάλι τα πόδια του, νίκησε, και κυνηγώντας το τότε ρεκόρ διαδρομής που είχε ο Γιουγκοσλάβος Μίχαλιτς από το 1957 με 2ω26'27", κατάφερε να το συντρίψει με 2ω23'44." Οι ελληνικές εφημερίδες και τα επίκαιρα της εποχής τον αποθέωσαν. Και το άξιζε. Την ίδια χρονιά έτρεξε σε άλλους δύο Μαραθώνιους, στην Ιαπωνία και τη Σλοβακία, και νίκησε και στους δύο.

Λάμπρυνε για πάντα τον κλασικό αυθεντικό πλέον Μαραθώνιο της Αθήνας, και έτσι θα παραμείνει για πάντα, όντας ο μοναδικός ολυμπιονίκης που ήρθε, έτρεξε, και νίκησε με ρεκόρ στον εθνικό μας Μαραθώνιο, και αυτό το χρωστούσε στον Στέλιο Κυριακίδη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία-άρθρα

Στυλιανός Κυριακίδης - «ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΗΣ – ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ - ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΗΣ». Ένα λεπτομερές βιογραφικό σημείωμα του Δημήτρη Κυριακίδη του 2014 και του 2018, βασισμένο στο αρχείο που άφησε ο πατέρας του και το οποίο οργάνωσε και εμπλούτισε και συνεχώς εμπλουτίζει ο Δημήτρης Κυριακίδης από το 1994. Το βιβλίο αυτό βασίστηκε στο αρχείο αυτό.

- Δρομείς και δρόμοι-Ο ρόλος τους και η πορεία τους στην αθλητική - κοινωνική εξέλιξη Κωνσταντίνος Δ. Σάμιος - Εκδόσεις ΑΠΣ Απόλλων Δυτικής Αττικής, 2006.
- Στα χνάρια του Παναγιώτη Σκουλή Κωνσταντίνος Δ. Σάμιος - Εκδόσεις ΑΠΣ Απόλλων Δυτικής Αττικής, 2010.
- Η Οδύσσεια ενός Αγάλματος, εφημερίδα *Δρομέας*, τεύχος 57-Νοέμβριος 2009, αναδημοσίευση από εφημερίδα *Νέα* 20-4-2009, άρθρο του Γιάννη Παπαδόπουλου.
- Αμπέμπε Μπικίλα και ο Διεθνής Μαραθώνιος της Αθήνας Άρθρο Κωνσταντίνου Δ. Σαμίου, εφημερίδα *Φως* 4-11-2017
- Ο Θρίαμβος του Στέλιου Κυριακίδη στον Διεθνή Μαραθώνιο της Αθήνας το 1939 Βιβλίο Ηρακλή Αθανασόπουλου 2010
- Πανελλήνιο Πρωτάθλημα Μαραθωνίου 1936 Βιβλίο Ηρακλή Αθανασόπουλου - Ιδία έκδοση 2010
- Ο Μαραθώνιος της Αθήνας, η πλήρης διατριβή στην κλασική διαδρομή Ηρακλή Αθανασόπουλου Ιδία έκδοση 2010
- Το τρέξιμο είναι η ζωή μου - Χρήστος Βαρτζάκης - Συγγραφέας Κώστας Τσαγκαράκης Γ.Γ.Α-Υπουργείο Αθλητισμού 2003
- Ο μαραθωνοδρόμος Κυριακίδης επισκέφθηκε τον παλιό Ολυμπιονίκη Λούη, *Αθλητική Ηχώ* 8/9/1934
- Μια ώρα με τον θριαμβευτή νικητή, Πρωινή 25/10/1934
- Μαραθώνιος - Ραντεβού με την ιστορία Γιάννης Μαμουζέλος - Εκδόσεις Άγκυρα, σελίδα 98 φωτογραφία σελ. 194
- "Ο Κυριακίδης με νίκησε" δήλωσε ο Κέλι - *Νέα* 2/5/1946
- Μία από τις επιστολές του – Εμπρός 5/5/1946
- Αθλητισμός της Ελλάδας 24/5/1946
- Η χθεσινή άπιστευτη υποδοχή του Στυλιανού Κυριακίδη *Ακρόπολις* 24/5/1946
- Ήταν μία κούρσα για Νίκη ή Θάνατο - *Ακρόπολις* 24/5/1946
- Δύο γράμματα από τον Κυριακίδη, *Ελευθερία* 5/5/1944
- Ο Κυριακίδης αναχώρησε χθες για να επιστρέψει στην Ελλάδα, *Ατλαντίς* (ΗΠΑ) 22/5/1946.
- Ο Κυριακίδης αφίχθη χθες, χιλιάδες άνθρωποι τον υποδέχτηκαν, *Εμπρός* 24/5 1946
- Ο Κυριακίδης φθάνει σήμερα, *Νέα* 23/5/1946
- Ο λαός της Αθήνας υποδέχεται τον θεϊκό μαραθωνοδρόμο Κυριακίδη, *Μάχη* 24/5/1946.
- Ο νικητής μαραθωνοδρόμος Κυριακίδης στα γραφεία της Ατλαντίδας, *Ατλαντίς* (ΗΠΑ) 2/5/1946
- Η Ελλάδα τιμά τον νικητή που επιστρέφει, *Καθημερινή* 19/5/1946

- Θέλω να δω τον Κυριακίδη 11/11/1982
- Οι χρυσές στιγμές του Στυλιανού Κυριακίδη, Πρώτη Σελίδα, τηλεόραση ΕΡΤ, Φρέντν Γερμανός 20/5/1981
- Πώς κέρδισα, *Ελευθερία* 24/5/1946
- Το μοναδικό χαρούμενο γεγονός μας, *Ελεύθερη Ελλάδα* 24/5/1946
- Φέρνω ένα μήνυμα για Ομόνοια, *Καθημερινή* 24/5/1987
- Εφημερίδα *Δρομέας* - Έκδοση ΑΠΣ Απόλλων Δυτικής Αττικής, τεύχη 25, 31, 37, 43, 49, 53, 60

Διεθνής βιβλιογραφία

Βιβλία

Falls Joe, *The Boston Marathon*, New York, Macmillan 1977.
Boston Marathon-100 Years of blood, sweat and cheers, Chicago, Triumph Books 1997.
 Kelley John and Dick Johnson, *Young at heart*, Waco, Tex WRS Publishing, 1992.

Άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά

Athenian wins Boston's Fifth Marathon Race, *Associated Press*, 20/4/1946.
 Boston Marathon victor to visit City Tomorrow, *New Bedford-Standard Times*, 2/5/1946.
 Kiriakides wins For Greece, *National Herald* 28/4/1946
 Kiriakides wins Marathon For Greece, *Boston Globe* 21/4/1946
 Kyri Best Kisser in kissing Parade, *Boston Globe* 21/4/1946
 Loses shirt at Finish, *Boston Sunday Advertiser* 21/4/1946
 Mc Keery Joe "Kyriakides Begs Aid For Greece" *Boston Post* 29/4/1946
 Magoulias Harry "The origins of the Olympic Games", *Hellenic Chronicle* 1/8/1996
 Nason Jerry Archives Sports Museum of New England
 He may Take it home, *Boston Globe* 13/4/1938
 Departing Kyriakides Aims to be American, *Boston Globe* 21/5/1946
 Greek arrives For Marathon 3/4/1938
 Greek Marathoner Arrives, Sold Homes, Clothes and Live, *Boston Globe* 9/4/1946
 Greek Runner hopes marathon victory helps Improverished Countrymen, *Boston Globe* 16/5/1946
 Greek Runner wins wreath an Nylons, *Boston Globe* 21/4/1946
 Greek won Marathon, *Boston Globe* 16/5/1946
 Kyriakides is Best Plodder in Greece, *Boston Globe* 14/4/1946
 Next chapter of B.A.A. Marathon Duel May Be Written over in Athens, *Boston Globe* 22/4/1946
 Wood of Newton chalks up First win in Cathedral Run, *Boston Globe* 16/4/1946
Newsweek 29/4/1946
 Siegel Arthur Greek Flood Relief Rides on Marathon, *Boston Traveler* 18/4/1946
 Stassinopoulos Arianna and Rolof Betty, *The Gods of Greece*, New York Harry N. Abrams 1988.

Truman Margaret-Harry S. Truman NewKah, William Morrow 1973
Victory in Marathon a victory For Greece New Bedford (Mass) *Standard Times* 21/4/1946.
Whitely Don Greek Champ in Marathon He's Protege of Kyriakides, *Boston Globe* 15/4/1968.
Cloney Will Kyriakides Beats Kelly in Sprint, *Boston Herald* 21/4/1946.
Kyriakides wins Marathon For Greece, *Boston Herald* 21/4/1946.
Cunningham Bill "Kyri willing to offer Life", *Boston Herald* 20/4/1946.
Duffey Arthur victory belongs to two nations, *Boston Sunday Post* 21/4/1946.
Egan Dave – Greek Tops Kelley in Epic Race, *Boston Sunday Advertiser* 21/4/1946.
Fitzerald Tom, Greek Star wins Marathon, *Boston Sunday Globe*, 21/4/1946.
Kyriakides Enjoys Horrors of victory, *Boston Sunday Globe*, 21/4/1946.
Foye Fred "Greek Wins Marathon", *Boston Traveller*, 21/4/1946.
Galyp Jack Marathon to Athens and Beyond, *Runners world*, 4/1946.
Gilooly Mike, I did it for my country, *Boston Sunday Advertiser* 21/4/1946
Greek Flies From Athens to win Distance Race, *Life*, 27/5/1946.
Greek Final Dash Enables Him to Capture Golden Marathon, *Boston Sunday Globe*, 21/4/1946.
Greek Tops Kelley in Epic Race, *Boston Globe* 21/4/1946
Greek Wins Marathon, *Boston Evening Globe* 21/4/1946
Hern Gerry, Greek Gets Tired and Takes a Bus, *Boston Post*, 20/4/1938.
Higdon Hal, *Boston, A Century of Running*, Rodale Press, 1995.
Kyriakides of Greece Beats Kelley in Boston Marathon, *New York Times*, 21/4/1946.
Kyriakides Reject Proofeer – *Associated Press* 21/5/1946

Στις δύσκολες εποχές του 1950 και 1960 τα κοτόπουλα και τα κουνέλια, καθώς και τα φρούτα που υπήρχαν στον κήπο βοήθησαν πολύ να επιβιώσει η οικογένεια.

Τα σκληρά παπούτσια με τα οποία έτρεχαν οι δρομείς έως και το 1960, δημιουργούσαν συχνά πληγές στις πατούσες τους. Στη φωτογραφία, τα παπούτσια του Στέλιου Κυριακίδη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

Ο Στέλιος Κυριακίδης άφησε προς φύλαξη σχεδόν όλα του τα κειμήλια στον γιο του Δημήτρη Κυριακίδη, ο οποίος το 2008 έκανε προτάση στον τότε Δήμαρχο του Μαραθώνα, Σπύρο Ζαγάρη να δανείσει όλα τα κειμήλια που είχε στην κατοχή του, έτσι ώστε η μέχρι τότε φωτογραφική έκθεση με θέμα «Ολυμπιακοί Μαραθώνιοι» που έγινε στο παλιό σχολείο του Μαραθώνα, να μετατραπεί σε ένα πραγματικό ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΥ ΔΡΟΜΟΥ. Έτσι ξεκίνησε ο χώρος αυτός ως μουσείο, όπου στην πρώτη αίθουσα βρίσκονται τα εκθέματα. Βεβαίως, μετά από αυτήν την κίνηση του Δημήτρη Κυριακίδη άρχισαν όλοι οι Έλληνες μαραθωνοδρόμοι να προσφέρουν μερικά από τα δικά τους αντικείμενα, με αποτέλεσμα το μουσείο αυτή τη στιγμή να έχει στη διάθεσή του πάνω από 6000 αντικείμενα, με θέμα τον Μαραθώνιο δρόμο από όλον τον κόσμο. Έκτος όμως από το Μουσείο στον Μαραθώνα, κειμήλια του Στέλιου Κυριακίδη βρίσκονται στη Κύπρο, στο Μουσείο της Ολυμπιακής Επιτροπής, στα γραφεία του Κυπριακού Οργανισμού Αθλητισμού, στα γραφεία του Γ.Σ. Ολύμπια, στο Μουσείο στον Στατό, εκεί που γεννήθηκε ο Στέλιος Κυριακίδης. Επίσης υπάρχει συλλογή από το 2017 στην βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου της Κύπρου στη Λευκωσία, καθώς και στο Παττίχειο Δημοτικό Μουσείο Ιστορικό Αρχείο και Κέντρο Μελετών Λεμεσού. Ο Δημήτρης Κυριακίδης φρόντισε επίσης ώστε στο Μουσείο στον Πύργο Κορινθίας, καθώς και στο Αθλητικό Μουσείο στη Βοστώνη, ως επίσης και στα γραφεία του ιδρύματος 26.2 στο Χόκιτον της Μασαχουσέτης, να υπάρχουν κειμήλια και φωτογραφίες από τη ζωή και τη δράση του Στέλιου Κυριακίδη. Αγάλματα, προτομές και πλάκες υπάρχουν στη Φιλοθέη (1998), Μαραθώνα (2004), Χόπκιντον (2006), Στατό (2010), Πύργο Κορινθίας (2016), Στάδιο Φιλοθέης (2017), Στάδια Πάφου (2017). Δυο στάδια έχουν αφιερωθεί και φέρουν με περηφάνεια το όνομά του: «ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ». Αυτά της Φιλόθεης (1998) και της μεγάλο στάδιο της Πάφου (2007).

Το αρχείο περιέχει εφημερίδες, γράμματα, συνεντεύξεις, φωτογραφίες και άλλο πολύτιμο υλικό από το 1931 μέχρι σήμερα και περιέχει όχι μόνο την ιστορία του Στέλιου Κυριακίδη αλλά την ιστορία του Ελληνικού και Κυπριακού αθλητισμού, τα πολιτικά, τα κοινωνικά, τις διαφημίσεις κλπ της εποχής. Μεγάλο μέρος του αρχείου σε ψηφιακή μορφή, πλέον, έχει δοθεί και στα ανωτέρω Μουσεία και οργανισμούς, σχολεία και σε πολλούς άλλους φορείς έτσι ώστε όσο και περισσότεροι άνθρωποι να έχουν πρόσβαση σε αυτόν τον ανεκτίμητο θησαυρό. Πάνω από 200 μέχρι σήμερα ομιλίες, παρουσιάσεις και εκθέσεις έχουν γίνει και συνεχίσουν να γίνονται σε σχολεία, σε εταιρείες και σε οργανισμούς στην Ελλάδα, την Κύπρο, την Αμερική και στην Κίνα. Βιβλία και βιογραφικά σημειώματα έχουν εκδοθεί στην Αμερική (2001, 2014), Ελλάδα (2003, 2014, 2018, 2019), Κίνα (2013 και 2014). Έχουν γυριστεί πάνω από 15 ντοκιμαντέρ, με πρώτο αυτό του Φρεντνυ Γερμανού το 1981 και βέβαια το πιο γνωστό αυτό του NBC το 2004, το οποίο κέρδισε το βραβείο EMMY ως το καλύτερο ντοκιμαντέρ με αθλητικό περιεχόμενο. Δεν μπορεί να παραλείψουμε το NOW IS THE TIME της Μερυ Κρουλεν (<https://youtu.be/02GI5hhHvsY>, <https://youtu.be/PE3u4QqyUV0>). Υπάρχουν επίσης πολλές συνεντεύξεις όπου ο Κυριακίδης μιλά ζωντανά. Όλα αυτά μπορεί κανείς να τα βρει κανείς στο διαδίκτυο.

STYLIANOS KYRIAKIDES

MARATHON CHAMPION, PATRIOT, HUMANITARIAN.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΗΣ – ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ ΑΘΛΗΤΗΣ - ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ - ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΗΣ

Βοστώνη 1946 – Νικητής με χρόνο 2:29:27

Ήταν η καλύτερη επίδοση στον κόσμο για το 1946 και Πανευρωπαϊκό ρεκόρ

Πρωτοπόρος αθλητής

Πρώτος αθλητής μεγάλων αποστάσεων στον κόσμο:

1. Που προπονείται με αλληλογραφία με τον προπονητή του – 1934/35/45 (Όττο Σιμιτσεκ, Ελλάδα-Κύπρος)
2. Που χρησιμοποιεί χρονόμετρο χειρός για τέμπο - 1934
3. Που κάνει διατάσεις για προθέρμανση - 1935
4. Που ακολουθεί ειδική διαίτα - 1935
5. Που τρέχει για φιλανθρωπικό σκοπό (για την Ελλάδα) – Βοστώνη 1946
6. Που τρέχει για ειδικό σκοπό – Βοστώνη 1947 (για να μαζέψει χρήματα και αθλητικό υλικό, ώστε να μπορέσει να πάει η Ελληνική εθνική ομάδα στους Ολυμπιακούς του Λονδίνου το 1948)
7. Πρώτος που κερδίζει στην Βοστώνη χωρίς βορειοαμερικανικά χρώματα
8. Πρώτος μαραθωνοδρόμος που μπαίνει σε περιοδικό ΚΟΜΙΚ

Ο Αριθμός 7 ήταν ο τυχερός του αριθμός

Ο αριθμός 7 ήταν ο αριθμός της ζωής του – Είχε υψος 1.72, κέρδισε στην Βοστώνη με το νούμερο 77, σε χρόνο 2:29:27, πέθανε το 1987 σε ηλικία 77. Το 1946 ήταν η 7η φορά που ο μαραθώνιος της Βοστόνης μεταφέρθηκε από την 19η Απριλίου στην 20η. Ο αγώνας έγινε ημέρα Σάββατο 7η μέρα της εβδομάδος. Ήταν ο 35ος νικητής του μαραθωνίου ($5 \times 7 = 35$).

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ – ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

(Υπάρχουν και πολύ άλλοι διεθνείς και τοπικοί αγώνες για τους οποίους δεν έχουμε στοιχεία)
(Πολλά Πανελλήνια ρεκόρ στα 5000μ, 10000μ και μαραθώνιο από 1933 έως 1946)

Ημερομηνία	Αγώνες	Αγώνισμα	Χρόνος	Θέση	Παρατηρήσεις
1929-31 Λεμεσός					Εργαζόμενος για τον γιατρό Τσεβερτον, σε μια ιατρική εξέταση, του λέει ότι έχει ταλέντο για δρομέα μεγάλων αποστάσεων και ξεκινά αρχές του 1932 δειλά, να τρέχει τα βράδια στην παραλία της Λεμεσού
1932	Παν Κύπριοι αγώνες				Ανεβλήθησαν για 1933 από τους Άγγλους
1933	Πάφος				Γίνονται αγώνες στην Πάφο και τρέχει για την ομάδα του Στατού
1933, 9 Απριλίου	Γ.Σ.Ο				Αγώνες πρόκρισης για Παν κύπριους αγώνες Ο ΣΚ δεν λαμβάνει μέρος
1933, 20-23 Απριλ.	Παν Κύπριοι αγώνες	10000 μ	37'26.0"	1ος	
		5000 μ	17"28.0"	1ος	
1933, 23-24 Σεπτεμβρίου	Πανελλήνιοι	Μαραθώνιος	3.05.00	1ος και 2ος	1ος στους Πανελληνίους και 2ος στους Βαλκανικούς. Ρεκορ Ελλάδος. Και τα δυο
1933, Οκτώβριος	Πανελλήνιοι Βαλκανικοί αγώνες Αθήνα	Μαραθώνιος	3.05.00 3.03'05" 24 δευτ. Πίσω από τον νικητή	1ος και 2ος	1ος στους Πανελληνίους και 2ος στους Βαλκανικούς. Ρεκορ Ελλάδος. Και τα δυο
1934, 11 Μαρτίου	Πρώτοι Παν Παφιακοί αγώνες, 3 ήμερες	400 μ	59.8" 1η ημέρα	1ος	Πάφος – ΣΚ τρέχει για το χωριό του τον Στατό 4 νίκες σε 3 ήμερες
		800 μ	2'11.0" 1η ημέρα	1ος	Πάφος
		1500 μ	4'52.0" 2η ημέρα	1ος	Γεροσκήπου
		5000 μ	17'30.0" 3η ημέρα	1ος	Στατός
1934, 5 Απριλίου	Γ.Σ.Ο. αγώνες	5000 μ	16'44.5"	1ος	Λεμεσός, Ρεκόρ Κύπρου

1934, 4-23 Απριλίου	Κύπρος	-----	-----	-----	Ο Σιμιτσεκ πάει Κύπρο για να προπονήσει τους αθλητές και να διαλέξει ταλέντα
1934, 12-15 Απριλίου	Πανκύπριοι αγώνες	10000 μ 1η ημέρα	34'47.0"	1ος	Λεμεσός Ρεκόρ Κύπρου Παρουσία του Σιμιτσεκ 3 νικες σε 4 ημερες
		5000 μ 3η ημέρα	16'20.4"	1ος	Ρεκόρ Κύπρου
		1500 μ 4η ημέρα	4'21.4"	1ος	
1934, 12 Μαΐου					Κύπριοι αθλητές πάνε στη Ελλάδα για τους Πανελληνίους αγώνες
1934, 25-28 Μαΐου	Πανελλήνιοι αγώνες	5000 μ	16'12.0"	1ος	Αθήνα
		10000 μ	34'53.6"	1ος	
1934, 8-15 Οκτωβρ.	Βαλκανικοί αγώνες Ζάγκρεμπ	Μαραθώνιος	2.49'42"	1ος	Ρεκόρ Ελλάδος
		10000 μ	33'49.2"	1ος	
1935, 25 Μαρτίου	Ελλάδα	20000 μ	1.10'22"	1ος	Ρεκόρ Ελλάδος
1935, 2-5 Μαΐου	Παν κύπριοι αγώνες	10000 μ 1η ημέρα	35'25.0"	1ος	Λευκωσία 3 νίκες και μια δεύτερη σε 4 ημέρες
		5000 μ 2η ημέρα	16'02"	1ος	Ρεκόρ Κύπρου
		1500 μ 3η ημέρα	4'17.8"	2ος	
		20000 μ 4η ημέρα	1.08'06"	1ος	
1935, 12-13 Μαΐου	Αγγλικό πρωτάθλημα	Μαραθώνιος	3.03'20"	2ος	Μόνο 4 από 39 αθλητές τερμάτισαν. Παρά πολύ ψηλή υγρασία
1935, Ιούνιος	Πανελλήνιοι αγώνες	5000 μ	15'45"	1ος	Ρεκόρ Ελλάδος
		10000 μ	32'52.4"	1ος	Ρεκόρ Ελλάδος
		Μαραθώνιος	3.06'30"	1ος	
1935, 1-2 Σεπτεμβ.	Αγώνες Αμιάντου	1 μίλι		1ος	Έλαβαν μέρος και άγγλοι αθλητές
		5000 μ	15'31.5"	1ος	Ρεκόρ Ελλάδος
1935, 20 Σεπτεμβ.	Προβαλκανικοί αγώνες	10000 μ	32'28"	1ος	Ρεκόρ Ελλάδος

1935, 26 Μαΐου	Βαλκανικοί αγώνες Κωσταν/λη	Μαραθώνιος	3.08'07"	2ος	Οι Γιουγκοσλάβοι έκαναν ένσταση ότι δεν είναι Έλληνας. Ξεκίνησε 2 λεπτά μετά την εκκίνηση και τερμάτισε 27 δευτ. Πίσω από τον νικητή
1935, Νοέμβριος	Ελλάδα	Αγώνας 1ας ώρας	17430 m	1ος	Ρεκόρ Ελλάδος
1935,	Πανελλήνιοι αγώνες	Μαραθώνιος	3.06.03"	1ος	
1936, 1-16 Αυγούστου	Ολυμπιακοί αγώνες	Μαραθώνιος	2.43'20"	11ος	Ρεκόρ Ελλάδος
1936, 20 Σεπτεμβ.	Αθήνα	10000 μ	32'28.0"	1ος	
1936, 7 Ιουνίου	Πανελλήνιοι αγώνες	Μαραθώνιος	3.06'30"	1ος	3 νίκες
		10000 μ	32'52.4"	1ος	
		5000 μ	15'45.0"	1ος	
1936, 6 Οκτωβρίου	Βαλκανικοί αγώνες Αθήνα	Μαραθώνιος	2.49'10"	1ος	
		10000 μ	33'05.8"	1ος ??	
1937, 4-11 Μαΐου	Πανελλήνιοι αγώνες	5000 μ	15'35.0"	1ος	Ρεκόρ Ελλάδος
		10000 μ	32'52.0"	1ος	
		1500 μ	4'15.6"	4ος	
1937, 17 Ιουλίου	Αγγλικό πρωτάθλημα	Μαραθώνιος	2.40'20"	2ος	Ρεκόρ Ελλάδος
1937, 5-12 Σεπτεμβ.	Βαλκανικοί αγώνες	10000 μ	33'06.22"	2ος	Βουκουρέστι
		Μαραθώνιος	3.02'22"	1ος	
1938, 19 Απριλίου	Βοστώνη	Μαραθώνιος	-----	-----	Ενώ προπορευόταν σταμάτησε στο 38 χιλ. με φουσκάλες που έτρεχαν αίμα, στις πατούσες, από τα καινούργια σκληρά παπούτσια που φορούσε
1938, 26 Ιουνίου	Πανελλήνιοι αγώνες	5000 μ	15'46.5"	1ος	
		10000 m	32'56.5"	1ος	
1938, 8 Σεπτ.	Βαλκανικοί αγώνες	Μαραθώνιος	2.32'20"	2ος	Βελιγράδι
1939, 12-15 Απριλ.	Παν κύπριοι αγώνες, Λεμεσός	10000 μ 1η ημέρα	32'45.1"	1ος	4 νίκες σε 4 ημέρες Ρεκόρ Κύπρου
		1500 μ 2η ημέρα	4'19.9"	1ος	

		5000 μ 3η ημέρα	15'57.1"	1ος	Ρεκόρ Κύπρου
		20000 μ 4η ημέρα	1.11'15"	1ος	
1939, 18 Ιουλίου	Εσωτερικοί αγώνες	5000 μ	15'42.8"	1ος	Αθήνα
1939, 8 Οκτωβρίου	Αθήνα Βαλκανικοί αγώνες	Μαραθώνιος	2.52'07"	1ος	Μαζί και Πανελλήνιο πρωτάθλημα
		10000 μ	33'50.8"	3ος	
1939, 8 Οκτωβρίου	Αθήνα Πανελλήνιοι αγώνες	10000 μ	33'59.0"	2ος	
		5000 μ	16'11.1"	2ος	
		10000 μ	32'51.4"	2ος	Ανώμαλος δρόμος
1940,	Β Κωσταν/πολη Βαλκανικοί αγώνες	Μαραθώνιος	2.46'43"	3ος	Θρηνεί τον θάνατο της 1ης του γυναίκας Φανουρίας Μάϊνα
1946, 6οι13 Απριλ.	Βοστώνη	Cathedral 10 miles handicap	51'40"	5ος	Αγώνας είδος προπόνησης για να δει τις δυνάμεις του Στόχος του ήταν τα 53 λεπτά.
1946, 19 Απριλίου	Βοστώνη	Μαραθώνιος	2.29'27"	1ος	Ελληνικό + Ευρωπαϊκό ρεκόρ και καλύτερη επίδοση στον κόσμο για το 1946.
1946, 22-25Αυγους.	Ευρωπαϊκοί αγώνες, Όσλο	Μαραθώνιος	-----	-----	Απεσύρθη από δυνατές κράμπες
1947, 6 Απριλίου	Βοστώνη	Cathedral 10 miles		4ος	Αγών με χάντικαπ
1947, 20 Απριλίου	Βοστώνη	Μαραθώνιος	2.39.13"	10ος	Συμμετείχαν 181 δρομείς
1948, 29 Ιουλ. Με 14 Αυγους.	Ολυμπιακοί αγώνες Λονδίνο	Μαραθώνιος	2.49'00"	18ος	41 συμμετέχοντες 30 τερμάτισαν. Υψηλή υγρασία
1948, Σεπτ.					Σταματά τον ενεργό αθλητισμό
1950, Φεβρουάριος	ΣΕΓΑΣ Αθήνα				Εκλέγετε μέλος του ΣΕΓΑΣ. Παραμένει μέλος μέχρι τον θάνατο του.
1952 1956, Ιούνιος	Στάδιο Φιλοθέης				Ξεκινάνε τα έργα Εγκαίνια σταδίου + ΑΟΦ
8/10/33 – 6/4/69		Μαραθώνιος	3.05.00 2.29.27		Κράτησε το Ελληνικό ρεκόρ από 8/10/33 έως 6/4/69 -

Το 1932 ο Στέλιος Κυριακίδης ξεκινά προπονήσεις με τον Γ. Σ. «Τα Ολύμπια» στη Λεμεσό.

Παγκυπριονίκης: πολλές φορές.

Πανελληνιονίκης: 12 φορές στα 5000 χιλ. 1934 (16.12.0), 1936 (15.45.0), 1937 (15.35.0), 1938 (15.46.5).

Στα 10000 χιλ. 1934 (32.53.6), 1936 (32.52.4), 1937 (32.52.0), στο μαραθώνιο 1933 (3.06.05), 1934 (2.49.42).

1936 (3.06.30) το 1339 (2.52.07).

Βαλκανιονίκης: 1ος 6 φορές στα 10000χιλ. το 1934 (33.49.2), 1936 (33.05.8), στον μαραθώνιο 1934 (2.49.42), 1936 (2.49.10), 1937 (2.57.22), 2ος στα 10000 χιλ. το 1937 (32.06.5), στον μαραθώνιο 1933 (3.03.05), το 1938 (2.31.30), 3ος στα 10000 χιλ. το 1939 (33.50.8) και μαραθώνιο 1940 (2.46.43).

Πρωτάθλημα Αγγλίας: στον μαραθώνιο 2ος το 1935(3.03.20) και 2ος το 1937 (2.40.06).

Μαραθώνιος Βοστόνης : το 1938 εγκαταλείπει από φουσκάλες στα πόδια, 1946 1ος (2.29.27 Ευρωπαϊκό ρεκόρ και καλύτερη επίδοση στον κόσμο το 1946), το 1947 10ος (2.39.13).

Βοστόνη 15 μιλια Cathedral race: 1946, 5ος (51.40), 1947, 4ος (;)

Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα: 1946 Όσλο εγκαταλείπει από δυνατές κράμπες

Ολυμπιακοί αγώνες: 1936 Βερολίνο 11ος (2.43.20), 1948 Λονδίνο 18ος (2.49.00)

Πολλά Παγκυπρια και Πανελλήνια ρεκόρ : στα 1500, 5000, 10000, 20000 μέτρα, μια ώρα, 3 μίλια, 5 μίλια.

Βαλκανικά ρεκόρ: στα 10000 και μαραθώνιο.

Ευρωπαϊκό ρεκόρ: στον Μαραθώνιο Βοστόνης 1946.

Καλύτερη επίδοση στον κόσμο: στον μαραθώνιο της Βοστόνης 1946.

Κρατά το Πανελλήνιο ρεκόρ του μαραθωνίου για 34 χρόνια και 6 μήνες.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ 1933-1940 (THE DREAM TEAM) ΑΠΑΡΤΙΖΟΤΑΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ:

Ταχύτητες: Ρένος Φραγκούδης, Δίδα Δ. Λάμπρου, (Κύπριοι) και Σακελλαρίου

400-800: Γεωργακόπουλος, Μισαηλίδης, Μάντικας, Πασσή, Τσουκαλάς,

1500: Γεωργακόπουλος, Βερκόπουλος, Αρβανίτης

5000 – 10000: Κυριακίδης, Αρβανίτης, Νάνος, Ραγάζος, Βαρτζάκης Χρήστος, Κουσίδης, Τσούστας, Βλάχος, Μπεκιάρης,

Μαραθώνιος: Κυριακίδης, Ραγάζος, Αρβανίτης, Βαρτζάκης, Τσιπώνης, Τσάμης

Εμπόδια: Μαντικας, Σκιαδάς, Μοιρόπουλος,

Άλματα: Λαμπράκης, Ναυπλιώτης, Παλαμιώτης, Πατεράκης, Συμμεωνίδης,

Ακόντιο: Παπαγεωργίου

Ύψος: Πατεράκης,

Κοντώ: Θάνος, Λεκατσάς, Τραυλός

Σφαίρα-Δίσκος: Σύλλας, Στεφανάκης, Τομαράς

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ - ΤΙΜΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

- Χρυσούς σταυρός του τάγματος του Φοίνικος από την Ελληνική κυβέρνηση για την προσφορά του στην Ελλάδα
- Τιμητική διάκριση και μετάλλιο των πόλεων της Βοστώνης, Αθηνών, Πειραιώς, Νέας Σμύρνης, Παλαιού Φαλήρου, Νίκαιας, Πατρών και πολλών άλλων.
- Τιμητικές διακρίσεις από:
  - Βουλή των Ελλήνων
  - ΣΕΓΑΣ
  - Υπουργείο Ενόπλων Δυνάμεων
  - Σχολή Ευελπίδων
  - Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων
  - Παναθηναϊκός Α.Ο., Ολυμπιακός Ο.Σ.Φ.Π., Πανιώνιος Α.Σ., Εθνικός Α.Σ., Γ. Σ.Ο Κύπρου, Α.Ο. Φιλοθέης και άλλοι
  - Λέσχες Ροταριανών Αθηνών, Νίκαιας και Λεμεσού
  - Φεστιβάλ Κάλσμπεργκ Κύπρου
  - Εταιρία Λανίτη Λεμεσού
  - Από Δημάρχους Αθήνας, Πειραιά, Πάτρας, Φιλοθέης, Χαλανδρίου, Ψυχικού, Νίκαιας, Παλαιού Φαλήρου, Νέας Σμύρνης, Πύργου Κορίνθιας.
  - Από Ολυμπιακή Επιτροπή Κύπρου
  - Από τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας
  - Από τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού - ΚΟΑ
  - Η κεντρική αίθουσα συνεδριάσεως στην Κυπριακή Ολυμπιακή Επιτροπή – ΚΟΕ, ονομάζεται «Στέλιος Κυριακίδης»
  - Μετά τον θάνατο του δεκάδες διακρίσεις έχουν δοθεί στον Στέλιο Κυριακίδη
- Βιβλίο GUINNESS αναφέρει ότι κατέχει το ρεκόρ για τον μεγαλύτερο χρόνο κατοχής Εθνικής επιδόσεως στον κόσμο, για 33 χρόνια και 216 ημέρες (ρεκόρ μαραθωνίου δρόμου).
- Κάτοχος Πανευρωπαϊκού ρεκόρ μαραθωνίου δρόμου και της καλύτερης επίδοσης στον κόσμο το 1946 με 2 ώρες 29' και 27".
- 1ος Βαλκανιονίκης 10 φορές στα 10000 μέτρα και τον μαραθώνιο.
- Πολλές φορές Πανελληνιονίκης στα 5000 μέτρα, 10000 μέτρα και τον μαραθώνιο.
- Πολλές φορές Παγκυπριωνίκης στα 800, 1500, 5000, 10000 και τα 20000 μέτρα.
- Νικητής του Μαραθωνίου της Βοστώνης το 1946 και 10ος το 1947.
- Πρωτάθλημα μαραθωνίου της Βρετανικής Κοινοπολιτείας AAA, 2ος δύο φορές το 1935 και το 1937.
- Συμμετείχε στον μαραθώνιο στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Βερολίνου το 1936, 11ος και στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Λονδίνου το 1948, 18ος.
- Συμμετείχε στο μαραθώνιο στους Πανευρωπαϊκούς Αγώνες στο Όσλο το 1946. Δεν τερμάτισε από σοβαρές κράμπες στα πόδια του.

- Πολλά άρθρα έχουν γραφτεί στις εφημερίδες και πολλά τηλεοπτικά προγράμματα έχουν αφιερωθεί στον Στέλιο Κυριακίδη στην Αμερική, Ελλάδα, Κύπρο, Νότια Αφρική, Αγγλία, Γερμανία, Ιταλία και Κίνα.
- Σήμερα τα social media είναι γεμάτα από πληροφορίες και άρθρα για τον Στέλιο Κυριακίδη.

ΑΓΩΝΕΣ ΔΡΟΜΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

1989 και κάθε χρόνο - Κυριακίδεια, Πύργος Κορινθίας 8 χιλιόμετρα. Πριν τον αγώνα οι αθλητές καταθέτουν στεφάνι στο μνήμα του και φωνάζουν, «αθάνατος».

1990 και κάθε χρόνο - Κυριακίδεια, Φιλοθέη, 10 χιλιόμετρα.

1994 υπάρχει ο «Σύλλογος Δρομέων ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ» στην Πάφο.

2014 και κάθε χρόνο - μαραθώνιος Κύπρου στην Πάφο.

2014 και κάθε χρόνο - μαραθώνιος «ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ», στη Θεσσαλονίκη.

2019 και κάθε χρόνο - μαραθώνιος Λεμεσού.

2019 - μαραθώνιος Λευκωσίας.

Διάφοροι μικρότεροι αγώνες έχουν αφιερωθεί στον Στέλιο Κυριακίδη.

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΚΑΙ ΤΑΙΝΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΤΕΛΙΟ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

1979- Στην εκπομπή του Φρέντυ Γερμανού «Αλάτι και Πιπέρι», αφιερώθηκε ειδικό πρόγραμμα για τον Στέλιο Κυριακίδη.

1981 – «Πρώτη σελίδα» - Φρέντυ Γερμανός

2004 – Το Αμερικανικό κανάλι NBC – ονομάστηκε «Στυλιανός Κυριακίδης - Το ταξίδι ενός Πολεμιστή» κέρδισε το βραβείο EMMY το 2004. Μπορείτε να το βρείτε στο U-TUBE

Από το 2004 έως σήμερα έχουν γυριστεί πάνω από 10 ντοκιμαντέρ από ET3, ET1, Ψηφιακή ET και άλλους φορείς. Το 2009 από την ET1, στη σειρά «Οι Έλληνες», προβλήθηκε ειδικό ντοκιμαντέρ για τον Στέλιο Κυριακίδη.

Επίσης θα γυριστεί ταινία για τον Στέλιο Κυριακίδη από την εταιρία DISNEY .

ΒΙΒΛΙΑ, ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΤΕΛΙΟ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

2001 – RUNNING WITH PHEIDIIDES – Nick Tsiotos and Andy Dabilis. Syracuse university.

2003 – ΓΕΝΝΗΜΕΝΟΣ ΝΙΚΗΤΗΣ – Μετάφρασης του Αγγλικού.

2014 – MARATHON SPIRIT – Στα Κινέζικα, από τον Δημήτρη Κυριακίδη.

2014 – ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ – Παιδικό παραμύθι από την εγγονή του Μαρία Κοντού.

2014 και 2017 – Μικρά βιογραφικά σημειώματα για τον Στέλιο Κυριακίδη από τον Δημήτρη Κυριακίδη .

Άρθρα σε πάμπολλα περιοδικά στην Ελλάδα, Κύπρο, Γερμανία, Αμερική, Αγγλία, Ιταλία, Κίνα, Νότια Αφρική και άλλες χώρες, έχουν γραφεί τα τελευταία τριάντα χρόνια για τον Στέλιο Κυριακίδη.

Επίσης, πολλά ποιήματα έχουν γραφτεί από το 1946 μέχρι σήμερα, μαζί και μια Μαντινάδα.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΤΕΛΙΟ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

Έχουν γίνει εκθέσεις για τον Στέλιο Κυριακίδη στο Ψυχικό, την Θεσσαλονίκη, την Ξάνθη, τον Πειραιά, την Σύρο, την Λεμεσό, την Πάφο, την Πρέβεζα, την Σαγκάη το Παντζιν (Κίνα), την Βοστώνη, το Αμερικανικό Κολλέγιο Αθηνών, το Κολλέγιο Ανατόλια της Θεσσαλονίκης, το Κολλέγιο Deree Αγία Παρασκευή, και άλλα μέρη.

Το «Μουσείο του Μαραθωνίου δρόμου» στον Μαραθώνα ξεκίνησε ως μουσείο το 2008, όταν εδόθησαν για έκθεμα τα κειμήλια του Στέλιου Κυριακίδη.

Στο μουσείο της Κυπριακής Ολυμπιακής Επιτροπής στη Λευκωσία υπάρχουν εκθέματα του Στέλιου Κυριακίδη όπως τα παπούτσια, η φανέλα, ο αριθμός που έτρεξε στην Βοστώνη καθώς και άλλα κειμήλια.

Άλλα μουσεία που έχουν εκθέματα είναι στον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού και τον Άγιο Φώτιο στην Κύπρο, στην Βοστώνη και τον Πύργο Κορινθίας.

Το πρωτότυπο του αρχείου του Δημήτρη Κυριακίδη για τον πατέρα του, εδόθη για έρευνα και μελέτη στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστήμιου της Κύπρου.

ΑΓΑΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΕΣ ΠΛΑΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΤΕΛΙΟ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

1998 - Προτομή στη Φιλοθέη κοντά στο στάδιο.

2004 – Άγαλμα στην παραλία του Μαραθώνα.

2006 – Άγαλμα στο 2ο χιλιόμετρο του μαραθωνίου της Βοστόνης.

2010 – Άγαλμα στον Στατό της Πάφου.

2015 – Αναμνηστική πλάκα στην Πλατεία «Στέλιος Κυριακίδης» στον Πύργο Κορινθίας.

2017 – Αναμνηστική πλάκα στο στάδιο Φιλοθέης.

2017 – Αναμνηστική πλάκα στο στάδιο της Πάφου.

ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

Τα αθλητικά στάδια στη Φιλοθέη και στην Πάφο, ονομάζονται «Στέλιος Κυριακίδης».

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

1946 Το χρυσό μετάλλιο της Βοστώνης.

(αριστερά) Ο Στέλιος Κυριακίδης με τη γυναίκα του την Ιφιγένεια, μόλις έφτασε στην Αθήνα
(δεξιά) Η πόλη των Αθηνών υποδέχεται τον Κυριακίδη το έτος 1946.

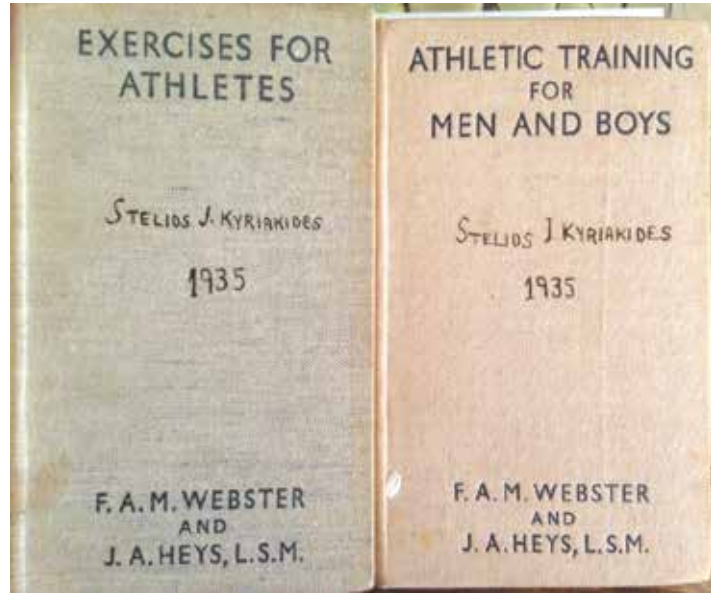
Βοστωνη 1938
Ο Κυριακιδης
τρεχει με τα
καινουργια
"ασπαστα"
παπουτσια και
χωρις καλτες

Βοστόνη - 1938 με τα καινούργια παπούτσια και 1946 τα παπούτσια της νίκης.

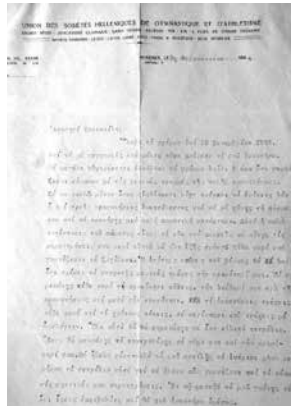
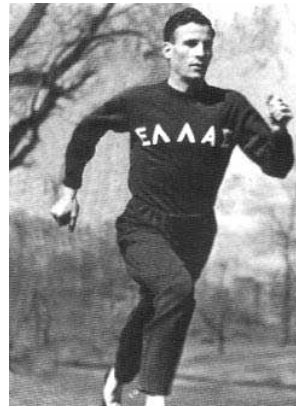
Το περίφημο χρονόμετρο χειρός του Κυριακίδη που αγόρασε το 1934 στην Λεμεσό. Το επόμενο χρονόμετρο χειρός παγκοσμίως σε χέρι αθλητή μεγάλων αποστάσεων, εμφανίζεται το 1982.

1938 ο Κυριακίδης κάνει διατάξεις και μεγάλους διασκελισμούς, (δεξιά) Εγχειρίδια που αγόρασε στην Αγγλία ο 1935, από όπου αντλούσε συμβουλές για τις προπονήσεις και τη διατροφή του. Πρωτοπόρος για την εποχή του.

1947 Το βιβλίο Comic στην Αμερική με την ιστορία του Κυριακίδη με τίτλο «Race against hunger».

Προπόνηση δι' αλληλογραφίας, με τον Σίμιτσεκ, όταν γύριζε στην Κύπρο τα χρόνια 1934, 1935 και 1945.

Διαπιστεύσεις και μετάλλια Ολυμπιακοί αγώνες Βερολίνο 1936 και Λονδίνο 1948.

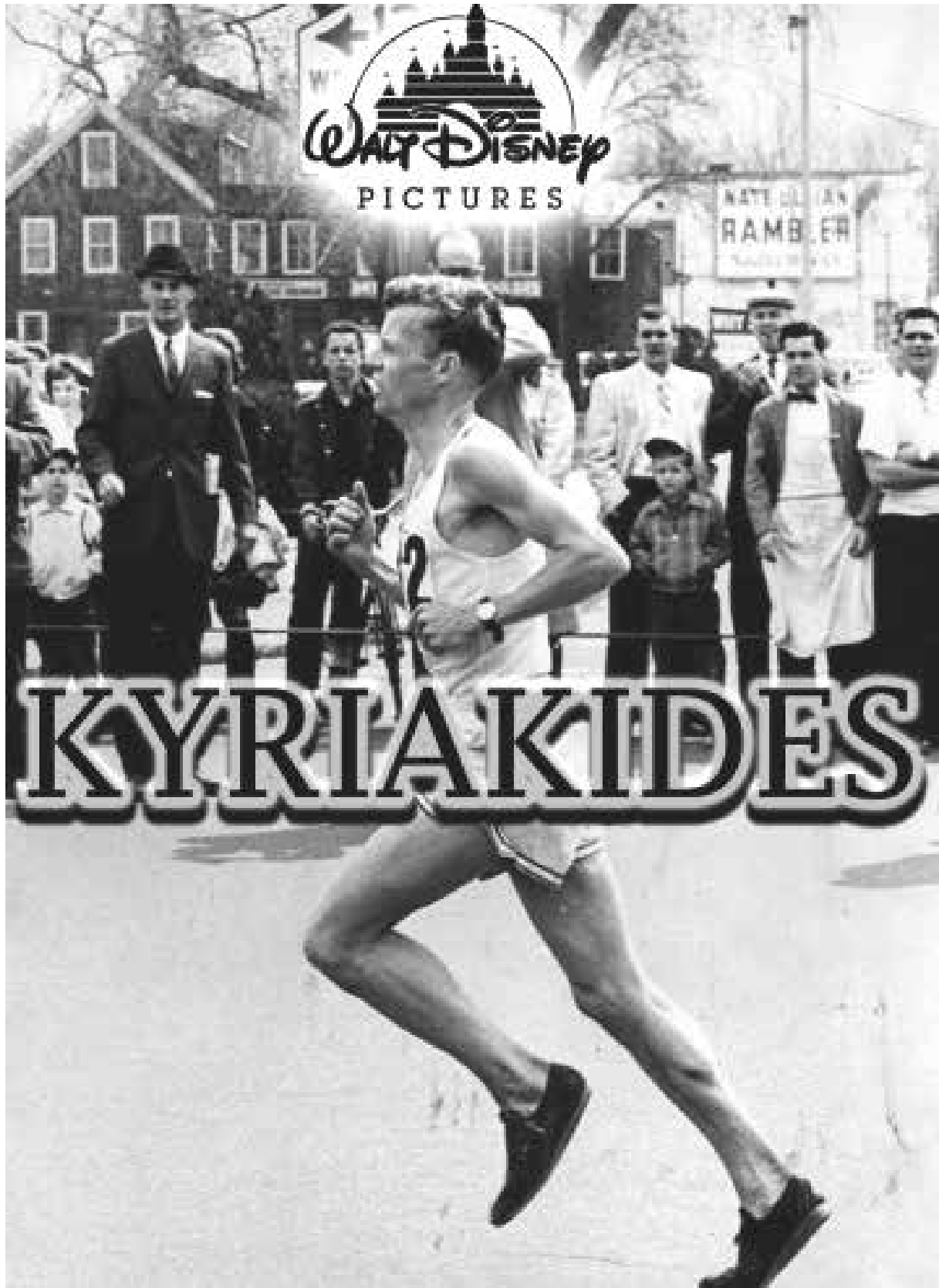
Η αναμνηστική πλάκα στον Πύργο Κορινθίας, στην Φιλοθέη και στην Πάφο

Αριστερά το άγαλμα στον Μαραθώνα (2004) και στην Βοστώνη (2006) και δεξιά το άγαλμα στον Στατό (2010)

[196]

Στο μουσείο του «Μαραθωνίου Δρόμου» στην πόλη του Μαραθώνα, όπου στη πρώτη αίθουσα εκτίθενται σε ειδικές προθήκες τα κειμήλια του Στέλιου Κυριακίδη

Πριν τρέξουν κάθε χρόνο τα 7.7 χιλιόμετρα (ο τυχερός αριθμός του Στέλιου) στον Πύργο Κορινθίας, γίνεται μνημόσυνο στο μνήμα του Στέλιου Κυριακίδη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Αγγελίδης Ανδρέας 152
Αγγελινίδης Παύλος 36
Ακτάς 136
Ακτσαΐ 136
Άντκοξ Μπιλ 136
Αντωνιάδου Μαρία 166
Αρβανίτης Κ., 63 70
Βαρτζάκης Χρήστος 70
Βασιλόπουλος Φρανκ 67
Βέργος Ιωάννης 157
Βιρβίλης Γιώργος 136
Βλάχος 70
Βούρος Δημήτρης 37, 136
Γερμανός Φρέντυ 92
Γεωργακόπουλος Α., 62, 70
Γιαλόπουλος 67
Γιαννακόπουλος Νίκος 67
Γκαλ 62, 63, 64, 65, 66
Γκίλνταφ Τιμ 157, 158
Γκρέκορι Λου 87, 90, 91
Γρηγόριος (επίσκοπος Κυρηναίας) 143
Δημητρακόπουλος Γιώργος 67, 71, 72, 73, 74, 86, 87,
88, 94, 95, 111, 112, 113, 118
Δημητρακόπουλος Χαράλαμπος 67, 88
Θάνος 70
Ίγκαν Ντέιβ 115
Καλάμπους 64
Καλομοίρης Μιχάλης 14, 157
Καμπρέρα 132
Κάνινγκχαμ Μπιλ 115
Καραβασίλης Βλάσης 157
Καρβόνεν 136
Καρλ Τζέιμς 90, 116
Κατσαρέλου Ιφιγένεια 38
Κατσιφάρας Γ. 134
Καφενίδου Μπαμπανιώτου Δέσποινα 134, 166, 167
Κέλι Τζόνι 33, 40, 66, 67, 87, 88, 90, 91, 92, 93,
94, 111, 112, 119, 123, 147
Κεμπ 72, 99
Κέρνασον Τζον 88, 90, 91
Κιμιχάρα 136
Κιγκ Λούθερ 154
Κολαμάϊνεν Χάνες 135
Κοντός Γιώργος 134
Κοντού Μαρία 153
Κοτί Ζεράρ 90
Κουβαρά Κίρκη 166
π. Κουκούζης Δημήτριος 112
Κουλούρης Κ., 134
Κουσίδης Β., 70

Κουτούζης 134
Κυριακίδης Δημήτρης 18, 39, 53, 55, 71, 74, 93, 99,
144, 145, 157, 158, 162
Κυριακίδη Ελένη 24, 34, 53, 70, 71, 74, 93, 99, 144, 162
Κυριακίδη Ιφιγένεια 13, 39, 52, 70, 71, 74, 88, 99,
112, 127, 145, 146, 151
Κυριακίδη Μαίρη (Μαρία) 53, 99, 132, 144, 162
Κυριακίδης Δημήτρης (Δημητράκης) 25, 34, 39, 70
Κυριακίδης Γιάννης 24, 25, 34
Κυριακίδης Χρυσόστομος 25, 34
Λαζαρίδης 72, 99
Λαζαρίδης Κυριάκος 157
Λαμπράκης Γρηγόρης 70, 113, 127, 132, 161
Λάμπρου Δ., 70
Λανίτης Ν.Κλ. 166
Λανίτου Καβουνίδου Δομνίτσα 166
Λεκατσάς Ν., 70
Λινάρδος Πέτρος 127
Λούης Σπύρος 63, 65, 7, 158, 159
Λυκόπουλος 161
Μαίνα Φανουρία 38, 66
Μακένι Τζο 89, 115
Μανέα 63
Μαντέλα οικ., 153
Μάνσφιλντ Τζέιν 144
Μάντικας Χρίστος 62, 70, 161
Ματσούκης Θεόδωρος 67
Μαυραπόστολος Β., 145
Μέγιερ Ρούμπεν 90
Μισαηλίδης Η., 70
Μίχαλιτς 136
Μοιρόπουλος Ε., 70
Μόρτον 90
Μπαλντίνι 136
Μπερστάου 90, 91
Μπικίλα Αμπέμπε 136, 168
Μπράουν Γουόλτερ 111
Μπράουν Τζωρτζ 33, 90
Μπεκιάρης 70
Μπρουτσάν 63
Νάνος Δ., 70
Ναυπλιώτης Ι., 70
Νεΐσον Τζέρι 85, 86, 87, 89, 115, 161
Νισκάνεν Όνη 168
Νόουλς Μαίρη 91
Νούρμι Πάσβο 135
Νταμπίλης Ανδρέας 153
Ντάφι Άρθουρ 115
Παλαιολόγος Κλεάνθης 39
Παλαμιώτης Ι., 70
Πάνος Γεώργιος 157
Παπανδρέου Ανδρέας 147

Παπαγεωργίου Ν., 70
Πάπας Τομ 112
Παπαχριστοφόρου Λοΐζος 31
Πάσσης 70
Πατερράκης Χ., 70
Πάτζερ Τζορτζ 115
Παύλος (βασιλεύς) 144
Πετρολάγκης Δημήτρης 157
Πετρόπουλος 7, 161
Πιέτρι 132
Ραγάζοι (οικογένεια) 145
Ραγάζος Θανάσης 66, 70, 113, 127, 131, 132, 157
Ρίτολα 135
Ρόμπινς 90
Ρότζερς Μπιλ 61, 89
Σακελαρίου Α., 70
Σαμπατακάκης Κωνσταντίνος 18, 151
Σαρζετάκης Χρήστος 147
Σάρρας Χ., 37
Σελασιέ Χαϊλέ 168
Σέμπος Αθανάσιος 63
Σίγκελ Άρθουρ 85, 86
Σίμιτσεκ Όττο 37, 39, 60, 61, 63, 64, 65, 71, 72, 74, 75,
93, 99, 107, 113, 127, 145
Σκιαδάς Ι., 70, 161
Σμιθ Τζον 87-88
Σον-Κη-Τσουνγκ 65,66
Σόντερς Γκας 87, 89, 111
Σοφοκλέους Μίμης 14, 19
Στεφανάκης 70
Σύλλας 70
Συμεωνίδης Χ., 70
Τομαράς 70
Τόμπιν Μόρρις 90, 116
Τούντας 70
Τραβάς Κώστας 36
Τραυλός 70, 161
Τριβουλίδης Παναγιώτης 67
Τρούμαν Χάρι 40, 86, 87, 119, 123
Τσάμης 70
Τσιμιγκάτος Θεοφάνης 136
Τσιπώνης 70
Τσιώτος Νίκος 153
Τσουκαλάς 70
Φιλιππίδης Αλέκος 143
Φραγκούδης Ρένος 70
Χάϊνικ 90, 91
Χαραλάμπους Σωκράτης 34
Χάρκιντέϊ Μίκι 144
Χατζηδημητρίου Νίκος 134
Χιλλ Ρον 136
Χορν Τζέρι

Χριστοδούλου Ζωζώ 167
Χριστόφορος (ιεροδιάκονος) 143
Χούβερ Χέμπερτ 86
Χρυσόστομος (Αρχιεπίσκοπος Κύπρου) 143

Meri Crouley
Payton Jordan 135, 136
George και Hary Demeter 67
Johnny Kelley 43, 109
Tim Kilduff 157, 158
Jerry Cote, 43
Onni Niskansen 169
Leslie Pawson
Norris 64
Otto Simitsek, 60,71
Retzinald Cheverton 35

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 13

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ 17

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΗ ΓΕΝΕΣΗ ΕΝΟΣ ΘΡΥΛΟΥ 19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I:

ΑΙΕΝ ΥΨΙΠΕΤΕΙΝ 33

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ 45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II:

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΑΙΜΟΝΑ ΕΑΥΤΟΥ 61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III:

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΝΙΚΗ, 85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV:

Η ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ 99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V:

ΤΑ ΛΕΠΤΑ ΑΜΕΣΩΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΝΙΚΗ ΣΤΗ ΒΟΣΤΩΝΗ 111

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI:

Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΧΑΡΙ ΤΡΟΥΜΑΝ 123

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII:

Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ – Η ΥΠΟΔΟΧΗ 127

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII:

ΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΘΛΗΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΚΑΡΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ
ΖΩΗΣ 131

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ 141

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IX:

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ: Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ – Ο ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΡΧΗΣ - Ο ΠΟΛΙΤΗΣ 143

ΚΕΦΑΛΑΙΟ X:

ΑΓΑΘΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΕΡΓΑ, ΑΕΙ ΜΝΗΜΗΣ ΑΘΛΑ 151

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XI:

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟ ΤΗΣ ΒΟΣΤΩΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ ΠΑΡΟΝ 157

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ 160

ΕΠΙΜΥΘΙΟΝ 166

ΕΠΙΜΕΤΡΟ 168

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 172

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I 177

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II 179

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ 188

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ 202

